E. LOVINESCU

GRIGORE ALEXANDRESCU

VIAȚA ȘI OPERA LUI

și

CORESPONDENȚA LUI cu ION GHICA

BUCUREȘTI
—
TIPOGRAFIA ION C. VACARESCU
No. 4, STRADA UMBREI, No. 4
1928

www.dacoromanica.ro

Ediția III-a a acestei monografii critice se prezintă cu toate îndreptările de fond și de formă, pe care le puteà impune timpul. Spre complectare se mai adaugă și corespondența lui Alexandrescu către Ion Ghica, pentru prima dată strânsă în volum.

E. L.

Mai, 1928.

www.dacoromanica.ro

I

VIAȚA LUI GRIGORE ALEXANDRESCU

www.dacoromanica.ro

O însemnată figură, nu numai pentru începutul, ci pentru întreaga noastră literatură, un scriitor, care nu reprezintă numai o verigă în evoluţia culturii şi poeziei române, ci şi o personalitate, independentă prin noutatea accentului sufletesc şi a cugetării, un poet, peste care vremea nu a aşternut decât câteva zeci de ani, ar trebui să trăească încă în amintirea supravieţuitorilor — şi, totuşi, în jurul lui nu găsim decât uitare!

Astfel dispar dintre noi figuri însemnate, fără a fi înţelese şi cunoscute, iar timpul nu face decât să le îndepărteze şi mai mult, îngreuind cercetările literare.

Pentru studiul vieţii lui Grigore Alexandrescu, de pildă, nu avem decât un singur izvor contemporan: *Scrisoarea lui Ion Ghica către Vasile Alecsandri*[1]), aşa că pentru alte amănunte,

---

1 *Amintiri despre Grigore Alexandrescu*. Scrisoare către V. Alecsandri, de Ion Ghica, membru al Academiei Române. Extras din Analele Academiei Române, seria II, Tom. VIII. Secţia a II-a. Memorii şi notiţe. Tipografia Acad. Române, 1887. Scrisoare comunicată Academiei Române în şedinţa dela 22 Martie 1886). Aceiaş scrisoare, cu oarecari adaosuri, în *Scrieri în versuri şi proză* ale lui Gr. Alexandrescu din 1893, — ediţie pregătită de Ion Ghica. Noi o vom citâ după ediţia lui Alexandrescu, îngrijită de Gârleanu, unde e reprodusă.

www.dacoromanica.ro

trebue să recurgem la cercetări prin ziarele şi revistele timpului, sau să scoatem din opera poetului inducţii logice...

Fiu al vistierului Mihai şi al Mariei Fusea[1]), Grigore Alexandrescu s'a născut la Târgovişte, leagănul Văcăreştilor, al lui Eliade şi al lui Cârlova, la 1812, după afirmaţia lui Ghica, deşi după înştiinţarea de moarte ar trebui să ne hotărîm pentru 1810[2]).

Asupra întregii sale copilării, scursă în bătrânul oraş voivodal, asupra condiţiilor de existenţă a celor dintâi ani ai tinereţii sale, nu ştim decât doar că tânărul Grigore nutrià o duioasă dragoste pentru părinţii săi şi că anii petrecuţi la căminul lor au fost din cei mai fericiţi:

Din zilele trecute, din vechea fericire,
Din veacul meu de aur, din sfântul meu amor,
Idei au rămas numai, precum o nălucire
Rămâne dimineaţa din visuri care zbor[3]

1 Aceste deslușiri asupra familiei lui Alexandrescu au fost adăugate de Ion Ghica în „*Scrisoarea*“ sa publicată în fruntea ediţiei operelor lui Alexandrescu din 1893; ele lipsesc din comunicarea făcută Academiei la 22 Martie 1886, şi din broşura din 1887.

2 Aceastà înştiinţare din 25 Noemvrie 1885, ne arată că poetul aveà 75 de ani când a murit. Data naşterii ar fi trebuit să fie deci la 1810. D-l G. Bogdan-Duică *(Ist. lit. rom. moderne,* Cluj, 1924, Vol. I, p. 250) pare a înclinà chiar pentru 1814.

3) *Adio la Târgovişte,* p. 137 din ediţia lui Gârleanu, la care se vor referi, dealtminteri, toate citaţiile.

www.dacoromanica.ro

Atât tatăl cât şi mama i-au murit, însă de timpuriu, fără să ştim când anume, şi în ce împrejurări. Anul morţii lor sau a unuia din ei, pare totuşi a fi fost 1827, de oarece din studiul cronologic al poeziilor lui Alexandrescu, vedem că *Miezul Nopţii* e compusă în primăvara anului 1830, iar din versul:

De când pierdui părinţi-mi trei ierni întregi trecură [1])

conchidem că moartea părinţilor se întâmplase cu trei ani înainte. De ţinem seama de tonul celor cinci elegii tipărite în 1832, anii următori i-au fost penibili. Când şi în ce împrejurări a părăsit tânărul Grigore Târgovişteа pentru a veni la Bucureşti, iarăşi nu găsim nicăiri. Lectura mai atentă a versurilor sale ne dă însă indicaţii cel puţin în privinţa anului. Poezia *Adio la Târgovişte* datează de după 8 Mai 1830 şi cum, pe deoparte, descripţia ruinilor ca şi a localităţilor de prin prejur e foarte vie, ca de pildă:

Aci stejari cu fală la cer se îndreptează,
Năl[â]nd ale lor ramuri spre sfintele câmpii,
Aci plopii cu frunza o vale 'ncoronează;
Acolo se văd dealuri, ş'aici sălbatici vii.

Din coasta *astor* stânce, din vârful *ăstui* munte, etc. [2]).

conchidem că poezia fusese scrisă chiar în faţa

1) Alexandrescu, p. 97.
2 Alexandrescu, p. 135.

www.dacoromanica.ro

ruinilor, că, prin urmare, în primăvara anului 1830 poetul se află încă la Târgoviște. Cântându-și în altă poezie revenirea în orașul natal, deducem din următorul vers cu privire la copaci:

La a mea tristă plecare v'am lăsat îngălbeniți [1]

că Alexandrescu plecase toamna, dar cum în primăvara anului 1831 era *cu siguranță* în București, ajungem la încheierea definitivă că-și părăsise orașul părintesc în toamna anului 1830. Ce a făcut în București în iarna următoare, nu știm, dar e probabil că a stat liniștit în beciul de sub scara Mitropoliei, unde locuiă, la unchiul său, părintele Ieremia. Aici, cele o mie de volume, aruncate în podul casei dela Mitropolie, au format, dacă nu prima hrană spirituală a tânărului poet, cel puțin cea mai întăritoare. Mai târziu, împreună cu Ion Ghica, aveà să petreacă multe ceasuri tihnite în acest pod, trecând cu o egală lesniciune dela Viețile Sfinților la Tucidid și Xenofon. Inzestrat cu o memorie neobișnuită, Alexandrescu își petrecuse adolescența în citirea poeților greci vechi și noi; la vârsta de șaptesprezece ani străbătuse întreaga literatură clasică franceză. Fără o cultură sistematică, prin avântul și puterea pripită a dorinții de a pricepe și de a ști, el se apropiase dintr'odată de tot ce e măreț și frumos în literatură.

Cea dintâiu dată mai sigură cu privire la Alexandrescu, o avem din primăvara anului

1 Alexandrescu, p. 112.

www.dacoromanica.ro

1831, cu ocazia întâlnirii sale cu Ion Ghica, „la clasa de limba franceză a dascălului Vaillant, într'o odăiță în Sfântul Sava", dar și de data aceasta ne lovim de oarecare îndoeli, ridicate de d. G. Bogdan-Duică [1]). Venit în țară pentru fiul lui Iordache Filipescu, J. A. Vaillant rămăsese pe lângă copiii — doi băieți și mai multe fete — lui Mihalache Ghica [2]). După câtva timp, el a deschis, ce-i dreptul, o școală de limba franceză cu o clasă de gramatică și alta de literatură, dar nu la Sfântul Sava, ci în casele lui „Papa, lângă hanu Grecilor" [3]), după cum o știm între altele și din înștiințarea *Curierului românesc,* din numărul dela 1 Maiu 1830 [4]), în care data deschiderii cursului e ho-

1) Gh. Bogdan-Duică: *Despre Grigorie Alexandrescu* în *Convorbiri literare* 1900, XXXIV, p. 746-763 și 835-857.

2 N. Iorga, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea,* I, p. 207.

3 D. Bogdan-Duică citește greșit „casele lui Pană", *loc cit.,* p. 838.

4) Iată acea înștiințare: „D. Vallian, prin voea și slobozenia Ex. S. D. Prezidentului, la 5 Maiu, va deschide o școală de limba franțozească, care va fi împărțită în doă clasuri: cel dintâiu va fi hotărît pentru Literatură și care se va învățà dela 7 ceasuri și jumătate până la 9 și jumătate europenești înaintea prânzului; iar cel de al doilea pentru învățătura principiurilor grămatici și va ținea dela 10 până la 12 ceasuri iarăși europenești.

Prețul învățăturei pentru un școlar va fi șease împărățești pe trei luni, plătiți înainte.

Trei frați, de vor fi, vor plăti numai 15 împărățești. Cei ce vor să subscrie la această școală, să se îndrepteze în casele D. Papa, lângă hanu Grecilor".

Înștiințarea a fost reprodusă și în No. din 15 Iunie 1830, p. 108, spunându-se: „D. Vaillan a început învățăturile sale, etc.".

www.dacoromanica.ro

tărîtă pentru 5 Mai 1830, dată exactă, de ţinem seamă de o altă înştiinţare a aceluiaşi *Curier* din 15 Iunie. Deşi printr'un raport către Eforie din 22 Decemvrie 1831 profesorii şcoalei naţionale dela Sf. Sava arătă însemnătatea limbii franceze, Eforia numeşte ca profesori pe Simeon Marcovici pentru şcolarii înnaintaţi şi pe Ion Popp pentru începători[1]). Abia la 1 Mai 1832, Vaillant a fost orânduit prin contract ca director al pensionului dela Sfântul Sava, ai cărui şcolari sunt îndatoraţi să urmeze cursurile dela Sfântul Sava, voind să facă cursuri deosebite în pension, Vaillant caută să împiedece pe bursieri de a merge la şcoala publică naţională[2]). Conchidem, deci, că Ghica nu puteà să se întâlnească cu Alexandrescu în primăvara anului 1831 la şcoala lui Vaillant „dela Sfântul Sava", ci în casele lui Papa. Oricât de neînsemnată ar părea greşala lui Ghica, e totuş neliniştitoare, deoarece mai lesne se poate uità un an decât şcoala sau chiar localul de şcoală unde ai învăţat. Dacă toate datele biografice nu ne-ar arătà că anul întâlnirii a fost negreşit 1831, l-am fi schimbat mai lesne decât să admitem o eroare atât de neexplicabilă. „Înfăşurat într'un surtuc cafeniu, oacheş, foarte oacheş, părul negru, sprâncene groase îmbinate, ochii căprii scânteietori; mustaţa îi mijià pe buză"[3]), sfios, Alexandrescu şedeà pe banca din fund, lângă părete, în timp

1 V. A. Ureche, *Istoria şcoalelor,* I, p. 115.
2 V. A. Ureche, *op. cit.,* I, p. 165.
3) Ghica, în Alexandrescu, p. 5.

www.dacoromanica.ro

ce pe băncile dinainte se aflau Costache Bălăceanu, Ion Ghica, Grigore Grădişteanu, Costache Rosetti, Scarlat Filipescu şi Nae Budişteanu. Cunoaştem, din scrisoarea lui Ghica, chipul frumos şi neaşteptat, în care sfiosul tânăr s'a făcut deodată cunoscut camarazilor săi, recitând epistola lui Boileau către Molière, fără şovăire, fără îngânare, şi fără greşeli, trecând peste rimă fără a o căutà. „Niciodată până atunci, spune biograful său[1]), nu auzisem o dicţiune mai corectă şi mai plăcută; deşi citisem şi recitisem de o sută de ori acea epistolă, dar pot spune că numai atunci i-am înţeles spiritul şi eleganţa"...

Ghiaţa se rupe deodată; necunoscutul dovedià că e *cineva*. Lá ieşire, apropiindu-se de dânsul, Ghica începe să-l iscodească, iar tânărul poet îi recitează scene întregi din *Fedra* şi *Andromaca* lui *Racine* şi chiar *Adio la Târgovişte*... Din acea zi tinerii se împrietenesc — prietenie care aveà să dureze, până la moarte, adică peste cincizeci de ani.

*

Elegia *Adio la Târgovişte* ca şi *Miezul Nopţii*, fiind compuse la Târgovişte, următoarele rânduri ale lui Eliade nu se pot interpreta decât în chip mai larg: „Alecsandrescu Grigoriu, scrie el în Issachar[2]), în casa Banului Grig. Băleanul luă primele inspiraţiuni poetice, şi însuşi

1) I. Ghica, în Alexandrescu, p. 6.

2) Issachar, p. 11.

www.dacoromanica.ro

patriotice". Cele dintâi inspiraţii, poetul le-a scos din contemplarea *Târgoviştei,* din legătura cu poetul Cârlova, cu care îşi petrecuse copilăria, şi de ale cărui poezii patriotice a fost influenţat, dar, mai ales, din timpurile încolţirii, ale nevoei, când, lipsit de părinţi, se văzuse singur pe lume, fără nici un sprijin. Lui, ca şi altor poeţi, durerea i-a stors cel dintâiu vers simţit şi armonios... Nu ştim când a intrat în casa lui Grigore Băleanu; — Băleanu fiind însă cărturarul ce se ostenise cu facerea unui dicţionar român [1]), şi întemeiase societatea secretă la Braşov [2]), împreună cu Nicolae Văcărescu şi Constantin Câmpineanu, suntem siguri de ceeace se puteà învăţà la el.

Prin Ion Ghica, Alexandrescu e adăpostit în casa lui Take Ghica, de pe podul Caliţii; aci, în camera lui Ion, obişnuià de mai demult să vină spre a citì din scriitorii francezi, sau spre a recità versuri de ale lui; acì, face el cunoştinţa lui Iancu Văcărescu, autorul *Primăverii amorului.* Plin de faima şi de versurile logofătului, tânărul poet începe pe dată să-i recite din poeziile lui: *Ceasornicul îndreptat, Odă la stema ţării,* etc. Incântat, Văcărescu îl sărută, zicându-i: — „Băete, tu o să fii un poet mare". Vorbe în cari vedem o prevestire şi un botez literar. In casa lui Ghica mai cunoaşte poetul şi pe Eliade, pe fraţii Câmpineni, pe Poteca şi pe atâţi alţi fruntaşi ai mişcării culturale de pe atunci, cu care aveà să se lege repede. Una din

1) Issachar, p. 75.
2) Issachar, p, 77.

www.dacoromanica.ro

aceste patriarhale întruniri ne e povestită de Ion Ghica în *Scrisoarea* lui: după întrecerea dintre Văcărescu şi Alexandrescu în recitarea versurilor din Anacreon, tânărul poet a salutat un curcan fript, blagoslovit de părintele Grigore Poenăreanu, cu fabula sa *Vulpoiul predicator*[1]):

Prinţule, în loc de plată,
Aşi poftì câţiva curcani".

Puţin după aceea, Eliade îl ia la dânsul acasă, în mahalaua Dudesculuì.

*

De ne-am mărginì numai la informaţiile lui Ghica, ar trebuì să înregistrăm doar ştirea că, înainte de a se mutà la Câmpineanu, Alexandrescu a stat câtva timp la Eliade. Pentru alte amănunte, trebuie să ne adresăm, aşa dar, foilor timpului, în care dăm şi peste o aprigă ceartă între Alexandrescu şi Eliade; pornită din motive destul de echivoce şi deviată din cadrele literaturii, ne oprim, totuş, mai mult asupra ei pentru informaţiile ce ne aduce cu privire la biografia poetului. Cel dintâiu ecou literar al acestei polemici îl găsim în prefaţa poeziilor lui Mumuleanu[2]), publicată şi în *Curierul de ambe sexe*[3]). Eliade procedează prin aluzie:

1) Fabula care, după cum vom vedeà, e tradusă din Florian.

2) *Poezii ale lui Paris Mumuleanul.* Buc. In tip. lui Eliad. 1837.

3) *Curier de ambe sexe.* Periodul I, p. 90.

www.dacoromanica.ro

„Pretutindeni vede cinevà o versificaţie slobodă; feţe întregi vrednice de cei mai clasici poeţi, şi dacă autorul ar mai fi trăit, sau dacă grijile şi necazurile l-ar fi lăsat să poată a-şi mai cercetà şi îngrijì pe unde şi unde lucrările sale, sau a se sfătuì cu prietenii săi, scrierile acestea după urmă ar fi fost un cap-d'operă de o imaginaţie firească şi un model pentru mulţi versificatori cari scriu fără a se gândì, strivesc şi înghiesuesc biata rimă, nu le place a-şi exprimà ideile cele stravaganté, şi după ce îşi înşiră pe hârtie nişte neînşirate cugetări dintr'un cap crud şi bolnav, se socotesc că a sburat Minerva din capu-le, şi îndrăgiţi de sine, încântaţi de minunile ce fac, se grăbesc a-şi dà faptele la lumină; dar mulţumită că nu avem încă o chalcografie, că le-am vedeà în capul cărţilor şi portreturile posomorîte şi pă gânduri sau ucigându-se singure".

Aluziile ţintesc pe Alexandrescu; Paris Mumuleanu e dat, astfel, ca model poeţilor cu „capul crud şi bolnav" ca Grigore Alexandrescu! Duşmănia criticului devine apoi tot mai brutală şi mai neîndurată cu ocazia publicării, sub iscălitura *G. A-scu,* în *România,* din 5 Martie 1838, a fabulei *Vulpea, calul* şi *lupul*[1]).

Ştiind cine se ascundeà sub această prescurtare, Eliade găseşte ocazia binevenită de a se năpustì asupra autorului fabulei, fără a părea împins de motive personale. In *Curierul de ambe sexe* al aceluiaş an apare, aşadar, un articol in-

1 Fabulă tradusa, dealtfel, după Lafontaine.

www.dacoromanica.ro

titulat *„Critica literară“* [1]) sub semnătura lui I. Eliad, — model de parţialitate agresivă.

„Numele acestui poet, scrie Eliade, este G. A-scu. Dacă vrei să-l ghiceşti, cititorule, eu mă socotesc că acestei trei semne vor să zică „Ghiţă Ariciulescul“. Un ariciu poet sau un poet al aricilor nu este o minune ce se întâmplă pe toate zilele. Sau dacă voeşti să-ţi fac o tălmăcire a acestor slove mai iscusită. „...*Scu,* în limba românească însemnează nobleţă, adecă este de o putere cu acel *de* europenesc. *G.* va să zică *Ghindă,* vestit şi A, *As;* aşa dar *G. A-scu* va să zică după limba întortochiată: *Ghindă, as, de;* şi după limba creştinească *As de ghindă.* Publicarea acestor bucăţele nu crez să o fi făcut *România* decât pentru raritatea şi monstruozitatea versurilor, vrednice de un cabinet de istorie naturală“.

După un astfel de exordiu, bănuim ce poate fi critica în sine, în urma căreia un vers nu mai rămâne la loc. Criticul darmă totul pentru a clădi din nou fabula,. pe care, mărinimos, o dăruieşte poetului: „Critice-o cine va voi; dar ca să mă ascunz după deget, o dăruesc D-lui G. A-scu, zic că a făcut-o tot Dumnealui. Ce ştii? Poate că îi voiu mai fi dăruit şi altădată“. — Aluzia la epoca şederii lui Alexandrescu în casa sa e străvezie.

Duşmănoasă şi nedreaptă, critica a atins, totuşi, pe poet, de oarece fabula e eliminată din ediţia sa din 1838 ca şi din cele următoare, şi

---

1 *Curier de ambe sexe,* Periodul I, p. 238.

www.dacoromanica.ro

numai ediţia lui Gârleanu îi dă locul cuvenit. Răspunsul poetului ia forma ficţiunii în fabula *Privighetoarea şi măgarul,* în care criticul e măgarul ce dă sfaturi privighetoarei cum trebuie să cânte. Ca să fie şi mai convingător, începe şi el[1]:

Un cântec jalnic şi necioplit,
Incât de aspra lui armonie,
Toată pădurea s'a îngrozit.

Nu-i rămâne privighetorii decât să răspundă:

— „Povaţa e în zadar
Căci, d'aşi urma-o, nu e 'ndoială,
Că eu în locu-ţi n'aş fi măgar".

Poetul e răzbunat. In ediţia dela 1842, găsim şi alte versuri împotriva lui Eliade. Aşa, de pildă, în *Epistola D-lui Maior Voinescu II*[2]):

---

1 Alexandrescu, p. 272.

2 Alexandrescu, p. 196. O polemică filologică s'a ivit între Eliade deoparte, în *Curierul românesc,* şi pseudonimul Petre Inlesnitorul, în *Pământeanul,* în anul 1839. D. Stăncescu, biograful lui Eliade, crede că Petre Inlesnitorul nu e decât Grigore Alexandrescu (*Evenimentul,* 27 Mai, 1896 . Nu avem aceiaş siguranţă. Ne mărginim, totuş, a expune pe scurt momentele mai însemnate ale acestei polemici. In No. 9 din 31 Iulie 1839 al *Pământeanului,* găsim un articol semnat Petre Inlesnitorul, intitulat: *Către D. Iancu Stolnicul* (care ar puteà fi Iancu Ghica . Articolul e îndreptat împotriva etimologismului. „Etimologia, scrie autorul, ieste un fel de scriere ce arată vârful urechii a ori-căruia, deosebind pe învăţatul de neînvăţat, s'a iscodit de procopsitul Petru Maior la leatul 1812, s'a tipărit în

www.dacoromanica.ro

Tu ştii că am păţit-o, când am cercat a spune,
Că versuri schilogite nu crez să fie bune.
Şi că, deocamdată noi nu ştim latineşte.
Ura neîmpăcată, ce'n furia-i scrâşneşte,
Şi-a revărsat veninul, a vrut să-şi răsplătească
Şi fabulele mele spre rău să tâlcuească.
A zis: (ce urît vede a omului orbire!)
Că lupii, urşii, leii vorbesc de stăpânire;
Că lupul e cutare, ce judecă, despoae,
Şi ià de pe om pielea ca lupul de pe oae;
Că lebăda e omul ce dă povăţuire,
Acelor care umblă pe cale de peire;
Că boul e cutare ajuns în treaptă mare.
Dator de orice bine la oarba întâmplare.
Şi'n sfârşit, că măgarul, ce sbiară şi răcneşte,
E un autor jalnic ce prost ne sfătueşte.

Impotriva aceluiaş „autor jalnic“, stăpânit de

---

dicţionarul dela Buda la leatul 1829 şi D. Eliad a publicat-o aici la leatul 1838“. Ş'apoi mai departe următoarele rânduri de bun simţ: „Te sperii, domnule, de etimologica scriere cu care ne ameninţă înnoitorii noştri, ai dreptate; tinerimea noastră ar pierde cu dânsa vremea scumpă pe care ar fi păcat s'o jărtfească la zadarnica plăcere a ochilor, care ieste singurul folos al acestei scrieri şi care va mulţumì numai pe cei din mândrii şi egoişti cari vor şti latineşte. Intr'adevăr, ce-i pasă tinerimii cum ar trebuì să scrie cu slove latineşti: *care, acest, zic, cânt, poartă,* numai sa le poată scrie fără nici o greutate, şi citindu-le sa le poată auzì sunetul cel adevărat? dar, cum ar puteà face aceasta fără greutate, dacă mai întâiu ar trebuì să înveţe latineşte?“. Părerea lui Petru Inlesnitorul asupra viitorului alfabet erà urmatoarea: „In sfârşit, ce să facem dar cu slove latineşti de vom vrea a le întrebuinţà? Un alfabet astfel înçât ştiindu-l odată să nu afle nimeni greutate, decât pelticul căruia-i va fi totd'auna anevoe cu orice slove; un alfabet care sa nu ceara mai întâi cunoştinţele limbii latineşti, un alfabet care să nu deà tiparului nostru monopolul literaturii noastre. un alfabet pe care să-l putem

www.dacoromanica.ro

un fel de *furor italicus*, mai găsim versuri şi în

---

afla în toată Europa, în sfârşit un alfabet care europenind limba noastră să o ferească de cuvintele acele de râs, dăscăleşti, egoiste şi mândre, cari din nenorocirea ei, îmbogăţesc limba franţozească adecă: ortografie a bucătăresii, ortografie a bacanului, ortografie după cuvânt, ortografie sălnică sau a Academiei".

In adevăr, nici nu se puteau păreri mai sănătoase şi mai de bun simţ.

Răspunsul lui Eliade nu s'a lăsat aşteptat; îl găsim, în adevăr, în *Curierul românesc* No. 133 şi 134 din 22 şi 25 August 1839. Nu insistăm prea mult asupra acestui răspuns, căci nu cercetăm discuţia *în sine*, ci numai în latura ei polemică. O parte a acestei polemici nu e decât un fel de glumă asupra cuvântului: *„Inlesnitoru"*, în cealaltă, Eliade aduce toate argumentele ce se aduc de obiceiu pentru etimologism împotriva fonetismului. Iată ce mă face să cred că *P. Inlesnitoru* nu e Alexandrescu: Eliade bănueşte mereu că autorul articolului n'ar fi român, ci străin. „Domnule Petre Inlesnitorule, să-ţi spun ceva şi să mă erţi: dumneata, după cum se vede din câte ai scris, eşti străin şi nu ştii încă bine limba românească" p. 470 . Inlesnitorul ar fi putut fi deci altcineva, şi mai ales un străin.

Petre Inlesnitorul răspunde la articolul pornit al lui Eliade în Suplimentul *Pământeanului*, No. 21 (1839 , printr'un articol, de data aceasta tot atât de pornit şi de zădarnic

Eliade replică în suplimentul *Curierului Românesc*, No. 165 (p. 661 dela 4 Noemvrie 1839, adăugând şi cunoscuta lui scrisoare către censor. Răspunsul e de o violenţă, cu care, dealtminteri, ne-a obişnuit Eliade, şi după oarecare aluzii la serviciile ce i-ar fi facut odinioară autorului, s'ar părea din nou ca e vorba de Alexandrescu: „...şi precum am ştiut a alergà pentru dânsul şi a-l lăudà oriunde, şi precum nu ştiu de loc a-i răspunde după injură: asemenea ştiu a-i spune că de se va mai întâmplà a se mai îmbolnăvi şi a nu aveà ajutor, atunci să n'aibă bănuială, va puteà să-mi scrie şi iar voiu fi gata a face orice, a alergà şi a-mi împlinì o datorie ce avem oamenii unii pentru alţii". Lă-

www.dacoromanica.ro

Epistola către Voltaire. Descriind Parnasul, el zugrăveşte cu siguranţă pe Eliade în versurile[1]):

Altul, strigând furios că suntem neam latinesc,
Ar vrea să nu mai avem nici un cuvânt creştinesc,
Şi lumei să arătăm că nu ne-am degenerat.

în timp ce

...iar eu
Mă trag d'o parte, privesc şi scriu cum dă Dumnezeu.

De asemenea şi epigrama V ţinteşte şi pe Eliade[2] :

In iad, mai daunăzi, câţiva răposaţi,
Cari în viaţă treceau de 'nvăţaţi,
Dideseră jalbă, arătând că cer,
Să se pedepsească jupânul Volter,
Pentru câte rele de dânşii vorbia,
Atunci când trăia,
— „Domnilor", strigă Volter mânios,
„Jalba ce aţi dat este de prisos;

---

sându-l în pace pe *Inlesnitorul,* Eliade ataca pe censor, pe cunoscutul Piccolo, că a îngăduit să se publice astfel de lucruri împotriva lui, şi încheind „...ia lecţia aceasta, ce nu o vei fi auzit pe unde-ai umblat, şi cel ce te învaţa, cel ce se plânge, vezi că e pravilnic, se plânge şi te palmuieşte în public, nu pe ascuns, nu cu nume schimbat. Iată-mă pe faţă, curat, întreg... Eliad". Astfel se încheie polemica între Eliade şi Petre Inlesnitorul şi deşi ar fi oarecare cuvinte să credem că Inlesnitorul e chiar Alexandrescu, nu e exclus să fi fost altcineva, un străin poate.

1) Alexandrescu, p. 206.
2) Alexandrescu, p. 339.

www.dacoromanica.ro

„Ce pedeapsa-mi vreţi? Ce rău îmi doriţi?
„Eu vă socoteam destul mulţumiţi,
„Când în Bucureşti, după cum v'am spus,
„Doi vrăjmaşi ai mei ştiţi cum m'au tradus".

Cei doi traducători ai lui Voltaire sunt: Eliade cu *„Fanatismul sau Mohamet proorocul"* (1831 şi Comisul Vasile Pogor cu *„Henriada"*, pe care Eliade o lăudase în *Curierul de'ambe sexe*[1]

*

Care e punctul de plecare al acestei polemici? Porneşte oare numai dintr'o neînţelegere literară? Pentru a intrà în miezul chestiunii, ne rămâne să cercetăm cu deamănuntul poezia lui Eliade, *Ingratul* din *Curierul de ambe sexe*[1], plină de note interesante pentru biografia lui Alexandrescu, ca şi pentru spiritul vremii. Iată începutul:

Născut de a fi sluga. crescut în desfrânare,
Copil fără ruşine, din rămăşiţi hrănit,
Slugarnic la mari case, deprins la îmbuibare,
Şi rob de bună voie, de inimă lipsit...

E viaţa lui Alexandrescu în epoca venirii sale la Bucureşti, — viaţă de „copil fără ruşine", pripăşit pe la casele boereşti, viaţă de trubadur, dacă nu răsfăţat, cel puţin primit destul de bine oriunde, şi dintr'un început în casa lui Eliade:

---

1 *Curier de ambe sexe,* I, p. 265, cf. N. Iorga, *Ist. lit. rom. în veacul XIX,* I, p. 255.

2 *Curier de ambe sexe,* II, p. 74.

www.dacoromanica.ro

Ingrate, îmi calci pragul în mână c'o hârtie,
Imi spui că ţi-e urîtă viaţa de slugar,
Te rogi să-ţi dau scăpare la simpla ta junie,
Să-ţi sprijin a ta râvnă ş'al versurilor dar.

„Hârtia“ e desigur o recomandaţie; a cui, nu ştim. Tânărul e primit cu bunăvoinţă:

Din toată neaverea-mi, sperjur, 'ţi-aduci aminte
Că drumu' 'nvăţărei cu râvnă ţi-am lesnit;
La orice trebuinţă m'aveai ca p'un părinte,
Şi hrană, 'nbrăcăminte, nimic nu 'ţi-a lipsit.

şi găseşte nu numai hrană şi adăpost, ci şi sfaturi literare:

Şi ziceri rătăcite ţi le puneam pe cale
Şi rima-ţi sbârnâindă mereu 'ţi-o acordam,
Şi versuri şotâncate ce n'au nici deal nici vale
Pe legiuit semicol sudând le compuneam.

Păgâne, stanţe groase, puţind de ateie
Le biciuiam cu totul din yeacul lui Christos.
Şi gânduri de perzare, dovezi de nebunie,
Ţi le 'ntorceam în cuget creştin şi omenos.

Jelind creştine rude, în astfel de urlare
Sbierai la Pluton, Cerber, chemai pe Apollon
Şi vrând să-ţi schimbi şi limba şi scurta-ţi cugetare,
Prefaci creştinătatea, şi ceru'n erizon!

N'aveai de loc ruşine cu osteneli străine,
Să te arăţi în lume...

de unde confirmăm influenţa lui Eliade asupra poeziilor ediţiei din 1832. Fără să precizăm care anume, unele din versurile tânărului poet par a

www.dacoromanica.ro

fi fost bătute din nou pe nicovală de Eliade. Strofa a treia face aluzie la pasagiul din *Miezul nopții*, în care poetul ar fi voit să fie un nou Orfeu pentru ca, scoborîndu-se în Hades, să poată îmblânzi pe Cerber și pe Pluton, spre a-și aduce pe pământ părinții...

De ce glasul meu n'are a lui Orfeu putere?
Dar... ce să fac cu dânsa, căci Pluton a surzit,
Căci Cerber nu mai iartă de el apropiere,
Căci basmele acele cu veacul au pierit.

Critica lui Eliade, de altfel, a mers la țintă, deoarece, șuprimând întreaga strofă împreună cu alte șapte, Alexandrescu le-a înlocuit, în ediția dela 1847, cu trei strofe noui. Poezia pornește apoi pe calea intimităților. Căzând greu bolnav de „lingoare", poetul scapă numai mulțumită îngrijirilor părintești ale lui Eliade:

Te bolnăvișsi, viperă; cu brațele deschise
Te primii în casa; te-am pus pe patul meu
Și privighiam la capu-ți în ale boalei vise
Intregi și nopți și zile, — știi tu și Dumnezeu.

Plângeam la căpătâiu ți, îți rasuflam lângoarea.
. . . . . .

supă care, cu o supărătoare insistență, urmează amănuntele boalei; mai bogate în știri biografice sunt strofele ce urmează:

Doi ani un cap de vrajbă între școlari studenți,
Învățator, tovarăși, și clase îngălai!
Batjocură-ți făcuseși din cei mai eminenți;
Nimic nu învățaseși, și toate defăimai.

www.dacoromanica.ro

Doriam să-ţi văz sporirea; cu multă îngrijire,
La împărţiri de cinste de privitor mergeam:
Ca demoni de ispită l'a tainelor sfinţire,
Aşa pieriai din şcoală, ş'aci nu te vedeam.

Te întrebam adesea: de ce la cercetare
Nu eşti şi tu ca alţii părinţi să veseleşti?
De ce nu te îndupleci l'a şcoalei regulare
Să simţi de datorie, c'aşa mai mult sporeşti?

C'o gură muşcătoare, c'o buză d'ironie
Imi răspundeai, păgâne, că n'ai ce învăţà,
Că vrâsta-ţi este mare şi vrei filosofie,
Şi nu aflai destoinici, spre a te lumină.

Prisos 'ţi-er' ascultarea şi buna cuviinţă;
Limbi. stilul, istoria, materia nu vreai,
Fugiai de legi, de drepturi şi n'aveai trebuinţă
Ţi-erà netrebnici toate, de toate te fereai.

din care conchidem că, chiar după adăpostirea lui la Eliade, Alexandrescu a urmat vreo doi ani la „şcoală“, — desigur la colegiul Sfântul Sava, unde nu pare să fi fost un elev sârguitor, deoarece nu mai aveà să înveţe pe de rost clasicii francezi, ci trebuià să se îndeletnicească cu „legi“, „drepturi“, „limbi“, „stil“; vârstnic şi cu inclinaţii poetice, tânărul nu se mai puteà împăcà cu astfel de discipline. Cercetând, în adevăr, lista premiaţilor pe 1832[1]) găsim, de pildă, pe Ion Ghica cu „premiul I-iu la geometrie şi accesit la aritmetică“, pe Nicolae Bălcescu cu „accesit la gramatica limbii *franţuzeşti*“, iar în lista

1) V. A. Ureche, *Istoria şcoalelor*, I, p. 230.

www.dacoromanica.ro

de pe anul 1833[1]) pe Dumitru Brătianu, fără să dăm şi peste numele lui Alexandrescu. Pentru a vedeà până unde puteà merge ura lui Eliade, mai citäm următoarea strofă:

Facuseşi vre-o cinci rânduri de basne ticăloase
Şi nu-ţi găseai potrivnic la o chimeră-fleac:
Rea boală te-apucase, ce cade nu la oase,
Ci'n minte se 'ncuibează, şi nu mai are leac.

Douăzeci şi cinci de ani după aceea, în 1864, retipărindu-şi poezia, în ediţia a II-a a *Curierului,* Eliade găseşte chiar de cuviinţă să adauge nota: *„Aluzie la semnele de nebunie ce de atunci da Ingratul“*, — căci se ştie că pe la 1864 facultăţile mintale ale poetului începuse să se tulbure... In strofele ce urmează „binefăcătorul“ continuă să-şi urmărească victima; plecând de la Eliade, dar tot mulţumită stăruinţii lui, Alexandrescu intră în armată, fără a se statornicì nici acolo:

Cercaşi să-ţi plimbi lenea, să schimbi şi meserìe,
Ca Spârcul schimbând locul să scape de ponos:
Ceruşi ajutorinţă să-ţi fiu drept chezăşie;
Chezaş. hranitor, reazam 'ţi-am fost mai cu prisos.

Cu gândul trândaviei porniai la ascultare
Şi slujba, datoria, în veci n'ai cunoscut:
Ca jădov 'ndărătnic ce intră 'n scaldătoare
Schimbaşi costum; dar jădov şi spârc n'ai 'prefacut.

După aceste momente biografice, ajungem în

1) V. A. Ureche, *Istoria şcoalelor,* I, p. 325.

www.dacoromanica.ro

sfârşit la o altă parte a poeziei, mai misterioasă, care solicită unele explicaţii. Iat-o:

Acel duh de partide, robie pierzătoare[1])
Care d'atâtea veacuri ăst neam a chinuit
Pe mulţi oameni de cinste c'o mască amăgitoare
In sfaturi blestemate cu procleţi a unit.

Ce organ mai nemernic deprins în făr' de lege?
Ce satelit mai scârnav, ce sbir mai blestemat,
Putea să nemerească şi la un loc să lege
Decât un fur de sfinte, o iasmă, un ingrat?

Ochit, ales, iei nume în sfatul de perzare,
Băgat de acela însuşi cui minţi că te închini,
La creşterea 'ţi de slugă, credeai înnobilare
A slugări 'n păcate, înlesnitor de vini.

Căzut şi eu în cursa urzirii prea spurcate,
Ce ia însuşi vederea, ca orb am 'naintat;
Şi când am deschis ochii, te văz acì, ingrate!
Cu sărutarea Iudei, trădând m'ai tâmpinat.

Ce loc de periciune! ce sfaturi zăpăcite!
De tine numai vrednici şi d'oricare smintit!
Al ţării Pandemoniu şi cuibul de ispite!
O! cât am plâns bărbaţii ce rău s'au amăgit!

De ce societate tainică vorbeşte Eliade, societate în care intrase şi el o clipă? De ce Pandemoniu (în nota din 1864 el adaugă: *acea eterie ocultă*) pomeneşte? De ce şcoală rodiniană?

1) In ediţia II-a, dela 1864, Eliade pune nota: Aluzie la începutul şcoalei rodiniane.

www.dacoromanica.ro

Din sânul *Societăţii filarmonice,* întemeiată în 1833 prin stăruinţa lui Câmpineanu şi cu ajutorul lui Eliade, Alexandrescu şi al multor altora[1]), dar pe cale de a se disolva din pricina intrigilor şi a persecuţiei, se desface în 1837 o societate secretă alcătuită din Câmpineanu, Eliade şi alţi şase membri ai *Societăţii filarmonice:* Grigore Cantacuzino, Iancu Roset, Iancu Filipescu, Bălăceanu, Ion Văcărescu şi Voinescu II, societate politică şi cu un program înaintat ca: emanciparea Ţiganilor, egalitatea tuturor Românilor înaintea legii, etc.[2]). Societatea n'are însă o viaţă lungă, iar împrejurările comice şi intrigile ce au „desfăcut-o" sunt povestite pe larg de Eliade în al său *Echilibru*[3]). Legăturile între foştii „soţi" se încordează. „O răcire lungă, scrie Eliade[4]), fu de amândouă părţile; toţi rupseră relaţia cu mine, afară de I. Roset. D. Câmpineanu păţise mai mult decât toţi şi bietul păţit devine adesea mai prepunător. Toţi abandonară şirul lucrărilor Societăţii filarmonice şi al Societăţii secrete *în locul celei din urmă, veni asupra mea înadins, a-şi întinde rădăcine şi ramure lungi, Societatea rodiniană dela piaţa Sorbona".*

Această societate, poreclită de Eliade *Rodi-*

---

1 Statutele *Societăţii filarmonice,* tipărite în No. 77 al *Curierului Român* din 1835; în No. 78 al aceluiaş *Curier* se dă lista „soţilor" cu contribuţia lor. Pentru anul 1835 gasim pe Alexandrescu cu 6 galbeni.

2) Statutele acestei societăţi, cu XI puncte, se găsesc în Eliade, *Echilibru între antitesi,* p. 63.

3) Eliade, idem, p. 87.

4) Eliade, idem, p. 98.

www.dacoromanica.ro

niană, după numele vestitului erou al lui Eugène Sue, Rodin, cu care îl asemănă pe Ion Ghica, — fusese întemeiată de Ion Ghica la Paris, cu un program cu mult prea înaintat față de ideologia conservatoare a lui Eliade, în ochii căruia „masoneria“ rodiniană are un program subversiv ca: parodiarea tuturor principiilor, prin exces: libertatea tiparului până la calomnie; egalitate cu cei mari până la impertinență; „persecuția tuturor celor ce nu vor fi din *cârdoșia* acestui Pandemoniu, mascat cu nume de societăți literare, de *partid național de propășire*“ și; horresco referens, întrebuințarea spionagiului, a calomniei, a asasinatului[1])...

Fără îndoială că în această societate, în acest *Pandemoniu,* lovește Eliade, în strofele citate. Societatea dela Paris își întinsese ramurile și la București, iar Alexandrescu, credincios prieteniei către Ghica, intră în „sfatul de perzare“ al comitetului secret din București:

> Ochit, ales, iei nume în sfatul de perzare,
> Băgat d'acela însuși cui minți că te închini

Ademenit și dânsul o clipă în acest *Pandemoniu* — Eliade iese din el, probabil repede și nu fără sgomot, deoarece se pare că din sânul societății i s a urzit „nenorocirea“ de ordin intim ce avea să-l izbească curând, și pe care o presupuneà pusă la cale de Ghica:

> *Să urli de turbare când ți-or cădeà blesteme*
> *A două inimi calde ce tu le-ai desunit*

1) Eliade, *Echilibru,* p. 63.

www.dacoromanica.ro

Şi'n viaţa de acum şi'n cea de apoi vreme;
Să tremuri ca un câine în rane schilăvit.

Iată cheia de boltă a întregei certe; duşmănia ce-i despărţià nu erà literară, ci aveà un caracter cu totul intim, de unde şi neînduplecarea urei lui Eliade până la moarte.

Spirit viguros şi sanguin, Eliade nu-şi puteà lăsà duşmanul în pace atât de lesne. In No. 24 al *Curierului de ambe sexe*[1]), întreprinzând o critică mai generală asupra unor poeţi, aruncă şi unele aluzii la Alexandrescu. La el se gândià, desigur, când scrià: „Ce-i mai rămâne decât să se numească autor şi apoi să se facă privighetoare". Sau când scrià: „Dumnealui în vorbă sau scris nu mai pomeneşte decât de Amon, de Apolon, ca şi autorul Alexandriei tot de dânşii vorbeşte; vezi versurile Dumnealui cu loc fără loc „aură, balaură, Procne, Pluton, Cerber". Aluzia e la *Miezul Nopţii*. Atacul e şi mai evident când vorbeşte de dragostele lui Alexandrescu. Dacă are, în adevăr, o iubită (şi nu numai în închipuire): „Se pune Păcală şi o numeşte Hantătar ştie, şi-ţi începe când cu *barce* (aluzie la poezia *Barca* , când cu *Candele* (aluzie la poezia *Candela* , când o poartă prin căruţă, când pe subt scară, face pe biata femee de ocară, o dă târgului". Iată acum şi o critică literară asupra lui Alexandrescu: „Apoi ca să descrie natura în simplicitatea ei (cu toate că Dumnealui nu-i plac lucrurile simple şi se 'ne-

1 Periodul II, *Domnul Sarsailă autorul*, pag. 373.

www.dacoromanica.ro

buneşte după pestriţ) vreun câmp vesel, un cer senin, vreo apă limpede, vreun crâng, vreo dumbravă, un deluleţ, un munte. D. Sarsailă, (tipul presupus al lui Alexandrescu) ca să fie înalt, îl vezi că e numai trăznete şi plesneşte numai urlete şi vaete; apşoara i se pare o Mare în talazuri, câmpul păstorilor o tabără sângeroasă, fluerul o trâmbiţă de ale mari; e numai grozăvii de potoape. Când e dumnealui trist sau melancolic, e numai foc şi inimă albastră, cu toate că niciodată nu e trist, dar zice aşa că e al dracului, ştie să se prefacă hoţul ca să arză inima bietei creştine; e viclean, uite-te, de n'are margini..."[1]).

In broşura de *„Satire politice cari au circulat în public, manuscrise şi anonime, între anii* 1840—1866, culese de C. D. Aricescu"[2]), găsim o lungă „Satiră a poetului Grigore Alexandrescu contra lui Eliade", de 22 de strofe, deşi Gârleanu nu ne dă din ea decât cinci[3]). Satira e fără nici o valoare şi de o trivialitate egală cu cea a răspunsului lui Eliade, tot atât de lung şi de josnic. După o strofă a acestuia:

E gugumanul sau Gugurică
Care se crede şi satiric
O blasnă slută, ofiţerică
Cu săbioara tic-tiric-tic...

---

1) *Curier de ambe sexe,* periodul II, p. 379.

2 Bucureşti, 1884.

3) Alexandrescu, p. 239. Informaţia lui Gârleanu dela p. XVII, e greşită. Amândoi *luptătorii* s'au împroşcat cu 22 de strofe.

www.dacoromanica.ro

am puteà crede că satira datează din epoca militărieĭ lui Alexandrescu, la acea dată însă cearta între cei doi scriitori nu izbucnise încă. Intr'o altă strofă găsim aceleaşi învinuiri literare — în ce ton minor! — din *Ingratul:*

Par'că cu Dracii el se rudeşte,
De părinţi, rude 'l-auzi vorbind;
De porunceală lacrimi pişteşte,
La Platon, Cerber orăcăind.

Ne oprim acì...

Ani mulţi după aceea legăturile între cei doi scriitori sunt tot încordate. Intr'o scrisoare, din 12 Fevruarie 1843, Alexandrescu răspundeà lui Ghica, la cererea unei însemnări de cărţi ieşite în tipografia lui Eliade: „Ştii bine că nu sunt tocmai prieten cu Eliad, ca să-i ceiu o asemenea însemnare". Intr'o altă scrisoare, din 1844 Ghenarie 11, poetul critică pe Eliade şi pe Marcovici pentrucă ar fi pus mânuşiţele pe câte 40.000 lei pentru ostenelile dumnealor în literatură", adăugând: „Nenorociţi muritori cari au darul de a plăceà tuturor guvernelor, în vreme ce noi, goniţi subt cel trecut, suferiţi de cel de acum, suntem ca nişte epuri fricoşi".

Alexandrescu mai publică, în *Românul* dela 12 Februarie 1861, fabula întitulată *Catârul cu clopoţei,* împotriva unui bărbat protector al ziarului *Naţionalul* şi al lui Eliade: e vorba de un netot, care, ajungând om mare, se ameţeşte de situaţia sa ca măgarul de clopoţeii legaţi la gât. Subiectul nu e departe de cel din *Boul şi viţelul,* dar ce deosebire în expresia lor artistică!...

No. 30 din *Naţionalul* (13 Aprilie 1861) ne

www.dacoromanica.ro

aduce răspunsul lui Eliade (sub iscălitura X) prin jalnica fabulă *Câinele bolnav de ochi,* din care scoatem doar aceste versuri, ce descriu viaţa poetului Alexandrescu tânăr: viaţă de dulău,

Ce 'n juneţe 'i petrecuse
La multe curţi boereşti
Să roadă practisise
Pe la uşile stăneşti.

Alexandrescu răspunde prin *Românul,* din 11 Mai 1861, arătând printr'o scrisoare toate schimbările la faţă ale lui Eliade în viaţa politică, pentru a-l înfierà apoi într'o satiră intitulată întâi *„Confesiunea unui lepădat“* şi apoi *„Confesiunea unui renegat“,* încheiată cu mărturisirea renegatului:

Gâde am fost în viaţă şi gâde voi să mor.

Ultim răsunet al vrăjmăşiei neiertătoare dintre cei doi scriitori.

*

Primit în casa lui Eliade în anul 1832, cu adăpost, hrană, îngrijire în timpul unei grele boale, sfaturi literare şi îndrumări pentru viaţă, se pare că tânărul poet a stat aici *cel puţin* doi ani, urmând şi la şcoală (la Colegiul Sfântul Sava, desigur) fără a fi făcut însă vreo ispravă; în 1832 Eliade îi tipăreşte cel dintâi volum de poezii traduse şi originale: *Eliezer şi Neftali.* „Mai târziu, scrie Ion Ghica, s'a mutat la *maiorul* Câmpineanu“. Când anume, nu ştim pre-

www.dacoromanica.ro

cis, deşi nu credem să greşim, oprindu-ne asupra anului 1834.

Pe la sfârşitul anului 1833, în Octomvrie, Ioan Câmpineanu şi Eliade întemeiază *„Societatea Filarmonică“*, cu scop de a lucrà pentru „cultura limbii româneşti şi înaintarea literaturii, întinderea muzicii vocale şi instrumentale în Principat, şi spre formarea unui Teatru Naţional“ [1]). In casele lui Câmpineanu se adunau membrii acestei societăţi, peste o sută la număr [1]), ca să pună la cale cele trebuitoare pentru îndrumarea Societăţii; printre dânşii se aflà, după mărturia lui Ghica, şi tânărul Alexandrescu.

In şedinţa dela 27 Octomvrie 1835, votându-se proectul de Regulament al Societăţii, se alese un „comitet dirigent“, având ca preşedinte pe Marele Vornic Gh. Filipescu şi ca Vice-Preşedinte pe *Colonelul* Câmpineanu... Alexandrescu intrase la Câmpineanu, pe când acesta erà *maior,* deci cam prin 1834.

Tinereţea lui — 22—23 de ani — nu-i îngăduià, desigur, să ia o parte mai hotărîtoare în frământările literare şi culturale ale acelei vremi; pentru a fi însă de folos cu ceva teatrului ce se deschideà, el traduce în 1835, tipărind-o în tipografia lui Eliad, tragedia *Alzira,* şi-o închină *Colonelului I. Câmpineanu,* pentru grija ce purtà întocmirii şi înaintării Teatrului Naţional.

In casa lui Câmpineanu (care, după cum se

1) D. C. Olănescu: *Teatru la Români* (extras din Analele Acad. Rom.), Partea II-a, p. 25 şi următoarele.

2) Eliade, *Issachar,* p. 62.

www.dacoromanica.ro

ştie, intrase în armată la 1831, cu rangul de căpitan, rămânând mai târziu numai nominal), în această casă, Alexandrescu se întâlnià cu ofiţeri ca Ştefan şi Nicolae Golescu, căpitanii Costache şi Scarlat Creţulescu, căpitanul Voinescu II, citind împreună *Campaniile lui Napoleon, Memoriile lui Frederic cel mare* şi alte istorii militare. Indemnat prin pilda zilnică şi, desigur, după stăruinţa unora dintre dânşii, şi mai ales a lui Eliade, Alexandrescu intră în armată ca „iunker", ataşat la Djurstvă. Cu toate cercetările făcute n'am putut fixa data exactă a acestei intrări; între 1 Sept. 1834 şi 1 April 1835 îl găsim, totuşi, ca praporgic[1]). Intr'o zi, ne spune Ghica[2]), nemulţumit de caligrafia poetului, şeful lui îl trimite la graniţă, cu însemnata însărcinare de a cercetà de paşaport pe cei ce treceau şanţul despărţitor al oraşului muntenesc de cel moldovenesc, şi a tăià la răboj oile ce treceau de pe un mal pe celălalt al Milcovului...

Asupra şederii lui Alexandrescu la Focşani, dealtfel foarte scurtă, avem un preţios izvor în *„Epistolă familieră d-lui Colonel I. Câmpineanul"*, glumeaţă şi plină de amănunte topice. Peisagiul trist, lipsit de dealuri, de păduri, al punctului de vamă, câmpia unită şi fără poezie, ţânţarii supărători de pe lângă râuleţ, viaţa fără de interes, toate micile neplăceri ale şederii lui

1) Broşura *Lucrările Societ. filarm.* din 1835, p. 31. Cf. G. Bogdan-Duică, *Ist. lit. rom.* mod., v. I, p. 253.

2) Ghica, în *Alexandrescu*, p. 9—10.

www.dacoromanica.ro

la Focşani, sunt descrise cu umor şi mişcare[1]):

Vino dar, de ai răbdare, şi ascultă să-ţi descriu,
Un cuprins unde 'ntâmplarea astăzi voeşte să fiu
Ca să n'ai cuvânt a zice, c'a mea muză n'a făcut,
Pentru buna ta plăcere orice 'n mână 'i-a stătut.
Aici nu sânt văi sau dealuri; nu sânt crânguri sau păduri,
Care 'mpodobesc cu fală sânul veselei naturi,
Şi de unde îşi înalţă cântăreţul sburător
Imnurile-armonioase l'al naturei Ziditor
Nu e locul însuflărei ş'al înaltei cugetări,
Ce umple duhul de gânduri, inima de desfătări;
Ci câmpie fară margini, ce arată ne 'ncetat
O vedere monotonă ochiului cel întristat.

Spre amiază-zi se vede nişte pomi, şi nişte vii,
Nişte salcii semănate ici şi colea pe câmpii;
Iar la rasărit departe, a lor frunte îşi ivesc
Nişte munţi care cu slava cea perdută se fălesc,
Spre apus curge o apă, între două ţări hotar:
Fraţi a căror neunire a avut sfârşit amar.
. . . . . , , , , , , , , , ,

Alt ori încotro 'ntorci ochii şi ori încotro priveşti,
Nimic nu se mai arată, deşertul îl întâlneşti.
Se preumbla peste câmpuri milioane de ţânţari,
Care dupa răutate seamănă a oameni mari:
Muşcă cât îi iartă gura şi cu câte au puteri
Prin cântări mă desfatează, parc'ar fi paracliseri.

Urîndu-i-se cu această viaţă — deşi lunile din urmă par a-i fi fost ocupate cu o dragoste fericită, — cea dintâi dragoste a lui cu urme literare, în Octomvrie 1837, poetul îşi dă de-

1) Alexandrescu, p. 189.

www.dacoromanica.ro

misia[1]), şi se întoarce la Bucureşti, într'o epocă în care prietenul său Ion Ghica îşi făceà studiile la Paris. Prinzând dragoste de tânăr, tatăl lui Ghica îl ia la dânsul acasă „peste drum de teatru".

Intors la Bucureşti, el se leagă şi mai mult de Câmpineanu, care, deputat de Brăila în Obşteasca Adunare din 1834, se uneşte cu Vornicul Emanoil Băleanu şi cu prietenii săi Grigore Cantacuzino şi Iancu Roset pentru a întreprinde o acţiune patriotică şi de control asupra guvernului pus în slujba Rusiei. Prin talentul său oratoric, prin patriotismul său fără pată, Câmpineanu devine chiar conducătorul unei majorităţi parlamentare, primejdioasă şi pentru domn şi pentru Rusia. In noile alegeri ţara trimite din nou în Adunare pe capii opoziţiei. Cunoaştem lupta înteţită şi mai aprig între guvern şi Adunare, prin încercarea consulului Rusiei, Rukmann, de a adăuga un paragraf nou la Regulamentul organic, prin care nici o schimbare nu

---

1) Iată textul demisiei, publicat mai întâi de d. G. Bogdan-Duică, *art. cit.*, p. 841, şi care se găseşte în *Buletin gazeta oficială*, 1837, p. 208: „Potrivit cu raportul şefului oştirii cu No. 3531, Noi poruncim a se slobozi din slujbă praporgicul Grigorie Alexandrescu, cu toate că pentru folosul slujbei urma această punere la cale să se facă mai dinnainte". No. 66, anul 1837, Octomvrie 27.

In *Analele parlamentare ale României*, vol. IX, p. 236, găsim bugetul oştirii româneşti pe 1837. Alexandrescu e trecut ca praporgic din polcul No. 2 cu leafa întreagă pe tetraminia Ghenarie şi Maiu, iar din tetraminia de Septemvrie analogon lei 414 bani 45; peste tot 2071 lei şi 105 bani.

www.dacoromanica.ro

s'ar fi putut aduce Regulamentului, fără învoirea dinainte a *„Inaltei Porți cu împreună unire a Curții Rusiei"*. Succesul lui Câmpineanu de a obține dela Adunare respingerea cererii Rusiei, îi cauzează disolvarea...[1]).

Cum la toate aceste frământări patriotice și politice, Alexandrescu nu puteà luà parte prin cuvânt, îi rămânea versul. Când vom aveà de cercetat latura politică a operei lui Alexandrescu, vom vedeà cu câtă căldură îmbrățișează el politica lui Ion Câmpineanu, cu rolul de poet al opoziției patriotice împotriva lui Alexandru Ghica și a politicii lui ruseşti.

La înființarea la Paris a unei societăți secrete din rue de la Sorbonne, — pe care Eliade aveà s'o numească mai târziu școala Rodiniană — I. Ghica găsește în Alexandrescu un reprezentant în București; tot în această epocă, pe la sfârșitul lui 1837 și începutul lui 1838 — putem pune și conflictul de ordin sentimental urmat apoi de cearta cu Eliade.

La 1838 apare, la tipografia lui Zaharia Karkalecki, al doilea volum de poezii. De acum Alexandrescu intră în epoca de maturitate, cu o viață mai liniștită și mai lipsită de nevoi, cu un talent mai format și prețuit, cu o activitate mai bogată și mai stăpână pe sine. In 1840, urzindu-se un complot pentru răsturnarea lui Alexandru Ghica, poetul scrie poezia *Anul* 1840, remarcabilă prin bogăția de idei, prin energie și prin entuziasm. La sfârșitul lui 1840, întor-

1) Ghica, *Scrisori* (XXV, *I. Câmpineanu* , p. 545.

www.dacoromanica.ro

cându-se în ţară dela Paris, Ghica îşi găseşte prietenul tot la Djurvstă, în mahalaua Gorgani, nu însă ca junker, ci închis. Ce se întâmplase în răstimp? Socotindu-se lovită prin fabula *Lebăda şi puii Corbului,* Rusia ar fi cerut prin consulul său arestarea poetului. Că fabula e îndreptată împotriva Rusiei, nu mai e nici îndoială, dar ea fusese publicată în ediţia din 1838, şi nu înţelegem de ce Rusia s'ar fi dumerit atât de târziu asupra intenţiei ei. In *Dacia Literară* din lunile Maiu—Iunie 1840, se publicase însă *Anul* 1840, mult mai energic şi mai revoluţionar decât fabula *Lebăda şi puii Corbului.* E mai lesne de crezut că *Anul* 1840 fusese pretextul arestării poetului (Octomvrie-1840), într'o epocă în care Câmpineanu stăteà închis de doi ani, mai întâi la mănăstirea Mărgineni şi apoi la Plumbuita, fără a mai vorbì şi de alţi patrioţi ca Bălcescu, Boliac, Băleanu, închişi şi ei prin deosebite părţi[1]). După 3 luni, Alexandrescu e slobozit dela Spătărie, şi după o scurtă şedere la otelul Conduri, se mută din nou la Take Ghica, unde în închisoare, traduce *Meropa* lui Voltaire, pe care n'o publică însă decât abia la 1847[2]). Ion Ghica ducându-se la Iaşi ca profesor la Academia Mihăileană, scrisorile lui Alexandrescu, din această epocă au fost dăruite de însuşi Ghica Academiei Române (No. 801 din seria manus-

1) In realitate pare a fi fost arestat preventiv în urma complotului împotriva lui Al. Ghica. Cf. I. C. Filitti, *Mem. Acad Secţia ist.,* v. XXXIV.

2) Tipărită cu fondurile *Asociaţiei literare,* a cărei deviză „In unire nădejdea!" o şi are pe coperţă.

www.dacoromanica.ro

criptelor). La 1844 corespondenţa se întrerupe pentru a se înnodà din nou la 1849, după plecarea lui Ghica la Constantinopole. Parte din aceste scrisori au fost publicate de d. G. Bogdan-Duică în *Viaţa Românească*[1]), cele mai multe însă de mine[2]).

In această corespondenţă găsim ştiri din viaţa zilnică, noutăţi, însurători, morţi anunţate prietenului său. Cum în 1842, la Iaşi se pregăteşte o nouă ediţie a poeziilor lui Alexandrescu prin îngrijirea lui Donici, poetul roagă pe Ghica cu privire la unele schimbări ce erau de făcut în versurile sale; mai aflăm totdeodată de intenţia lui Alexandrescu de a se mutà la Iaşi spre a găsì vreun post: „fereşte-te însă, scrie dânsul la 29 Ghenarie 1842, de a cere pentru mine vreun loc la şcoală: sunt multe cuvinte, care nu m'ar iertà să priimesc şi aş vrea mai bine un post în slujba administrativă sau judecătorească“[3]).

In vara anului 1842, Ghica venind în vacanţă la Bucureşti, cei doi prieteni întreprind o călătorie peste Olt, din mănăstire în mănăstire, dela Cozia până la Tismana şi la Turnu-Severin, şi apoi din stână în stână, când călare când pe jos, dela Gura Bahnei la Turnu-Roşu, Rezultatul acestei călătorii de o lună jumătate se găseşte în *Memorialul de călătorie,* publicat de Alexandrescu în fruntea ediţiei din 1863 şi în câteva din cele mai bune poezii ale poetului ca: *Umbra lui Mircea la Cozia, Răsăritul lunei la Tismana,*

1) *Viaţa Românească,* an. I, 1906, p. 12—23; şi 186—199.
2) *Convorbiri literare,* XLV, 1911.
3) G. Bogdan-Duică, *loc. cit.,* p. 13.

www.dacoromanica.ro

Mormintele la Drăgăşani. Memorialul trebuiă să fie opera comună a celor doi prieteni, în care Alexandrescu se însărcinase cu partea descriptivă şi poetică, Ghica îşi luase asupră-şi partea ştiinţifică, şi mai ales mineralogică. Memorialul nu ne istoriseşte însă decât începutul călătoriei, vreo zece zile în tot.

Intre acestea, se întâmplase o schimbare în politica ţării. Răpunând bandele de Bulgari, Greci şi Albanezi ce încercase să treacă Dunărea pe la Galaţi şi Brăila, Alexandru Ghica îşi câştigase prietenia Turciei dar şi-o înstrăinase pe cea a Rusiei, aşa că în urmă răspunsului adresei tronului, care prin unelirea Rusiei conţineà o mulţime de învinuiri împotriva Domnului, curtea suverană şi cea protectoare orânduesc o anchetă, încredinţată lui Duhamel şi lui Chechib Effendi şi ca rezultat al ei, Alexandru Ghica e depus la 7 Octomvrie 1841.

Dela Gheorghe Bibescu, Alexandrescu aşteptà o mai mare bunăvoinţă pentru literatură şi pentru literaţii ţării. „Am văzut răvaşul lui Donici, scrià el lui Ion Ghica în Noemvrie 1842[1]), şi te rog să-i răspunzi că nu ştiu dacă subt Domnia viitoare poeziile vor aveà soarta ce au avut-o sub Ghica. Dar nădăjduim că nu".

Bine primit la curtea lui Bibescu, poetul e invitat chiar uneori vara la ţară, la Breaza[2]); nu

---

1) F. 17, cf. Bogdan-Duică, *art. cit.* în *Convorbiri* pe 1900, p. 761.

2 Fusese cu suita lui Bibescu la întâlnirea acestuia, la 1844, la Focşani, cu Mihail Sturdza, *Albina rom.*, p. 370.

www.dacoromanica.ro

mult după aceea îl şi numeşte, în 1845, şef al secţiei I-a a secretariatului de Stat[1]).

In 1842 apare ediţia poeziilor sale, la Iaşi; prin 1843, participă la întrunirile ce se ţineau mai ales la Voinescu, împreună cu Eliad, Bălăşescu, cei doi Goleşti, Bolintineanu, Boliac, Laurian. Aici se pun bazele *Societăţii literare*[2]); la 1846 Alexandrescu e ridicat de Bibescu la rangul de paharnic... După 1848 poetul începe să se amestece din ce în ce mai mult în politică; pe măsură ce adevărata lui inspiraţie lirică slăbeşte, el se aruncă în vălmăşagul luptelor politice şi susţine prin publicistică revoluţia; în 1859, însemnătatea lui socială e atât de mare, încât i se propune să fie ministru, dar nu primeşte. „Nu ştiu, scrie el lui Ghica într'o scrisoare dela 31 Martie 1859[3]), cum ai privit refuzul meu de a intrà în minister. Poziţia erà frumoasă şi aşi fi

---

1) *Buletin gazetă oficială,* Luni 3 Dec. No. 140 din 1845: Noi Gheorghe Dimitrie Bibescu VV, cu mila lui Dumnezeu domn stăpânitor a toată ţara românească, către secretariatul statului, văzând recomandaţia ce prin raportul cu No. 1803, Ni se face de către Secretarul Statului, de a se orândui D. Serdarul Grigorie Alexandrescul în postul de Şef al Secţiei I-ia care se află vacant prin darea demisiei d-lui Serdarul Grigorie Grădişteanul, iar şef al Mesei jelbelor D. Pitarul Ion Filipescul şi în locul acestuia D. Alexandru Hrisoscoleul, dela secţia franţuzească. Noi primim această recomandaţie şi poruncim a se face urmare întocmai.

Urmează iscălitura M. Sale

Secretarul Statului, *M. Băleanu.*

2) V. A. Urechia, *Istoria Şcoalelor,* II, p. 268, şi 329, cf. Bogdan-Duică, *art. cit.,* p. 762 notă 3; cf. şi o scrisoare a poetului către Ghica, F. 17.

3) Scrisori, F. 172.

www.dacoromanica.ro

primit oricare alt minister, de exemplu pe al cultului, pe al pricinilor străine, chiar şi pe al controlului, afară însă de al finanţelor. Prefacerile ce se cer în toate ramurile sale sunt numeroase, timpul foarte scurt şi camera cum o ştii. Apoi m'am temut să fiu ministru numai pentru două-trei luni, nefiind în poziţie materială independentă ca să mă pociu susţine în urmă". In schimb, e numit director la ministerul cultelor şi instrucţiei. Numit la 1860 în comisia centrală dela Focşani, Alexandrescu e lovit de crunta boală ce aveà să-i întunece mintea vreme de douăzeci şi cinci de ani. Un portret al poetului, cam din acel timp sau puţin înainte, ne-a rămas dela Bonifaciu Florescu. „Acolo, în acel oraş ce este o ruină a trecutului, celebră prin nişte ziduri, ruine de ruine, cari au adăpostit odată gloria strămoşească, văzui pe Gregoriu Alexandrescu. El treceà în depărtare, slab, şi palid ca o umbră; un minut îl zării în stradă, dar această apariţiune nu se va stinge niciodată din memoria mea. Crezui că în ochiul său, un moment îndreptat spre mine, zărisem flacăra geniului, şi pe faţa sa erà răspândită acea paloare care, zice poetul, nu mai părăsì chipul lui Moise, din ziua când văzuse faţa lui Dumnezeu"[1]).

In 1864 i se votează de către adunare, dimpreună cu Vaillant şi Donici, o recompensă naţională[2]). Anii trec apoi, fără a ne aduce ceva nou; un văl greu s'a lăsat peste mintea

1) *Columna lui Traian,* 1874, V, No. 5, p. 116.
2) A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza,* I, p. 374.

www.dacoromanica.ro

poetului[1]). La 25 Noemvrie 1885 se stinge, uitat aproape de toţi, întovărăşit la groapă numai de prea puţini prieteni. Contemporanii îl uitase; posteritatea l-a răzbunat însă: din lumea atâtor măriri trecătoare, figura poetului se desprinde încă vie. Fără a fi popular, — afară doar prin unele fabule, — Alexandrescu a înfruntat rugina timpului şi, după Eminescu, rămâne încă până azi cel mai puternic poet intelectual al literaturii noastre[2]).

---

1) După cât se pare dintr'un articol al ginerelui său, Georgian Mehedinţeanu, din *Românul* dela 3 Decemvrie 1883, poetul nu-şi pierduse toată luciditatea. „Eu, zice autorul, în calitate de ginerele său, l'am admirat timp de şapte ani, în care interval aveam zilnic ocaziunea de a puteà constatà surprinzătoarea lui memorie — căci recità până în ultimele zile atât poeziile şi fabulele sale cât şi altele în limba franceză şi elină, — precum şi d'a judecà ce a putut *fi* şi *scrie* acest bărbat în *tinereţele* sale".

2 Grigore Alexandrescu e scriitorul, din generaţia lui, asupra căruia s'a scris mai mult, fără a i se fi făcut însă un studiu, care să-l îmbrăţişeze în întregime. Amintim aici cele mai însemnate articole ce s'au scris asupra lui, dela 1874 încoace:

1. *Poetul Gregoriu Alessandrescu,* de Bonifaciu Florescu, în *Columna lui Traian,* 1874, An. V, No. 5.

2. Aron Densuşanu, *Poeziile lui Gr. A.,* în *Columna lui Traian,* 1870, No. 10, 12, 13.

3. *Grigore Alexandrescu* de B. Delavrancea, în *Revista* Nouă, I, 1888.

4. N. Iorga, în *Vatra,* 1894, No. 21.

5. *Meditaţiile lui Gr. Alexandrescu* de I. Găvănescu, Bucureşti, 1896. O broşură (de 96 pagini) de critică literară asupra lui Alexandrescu.

6. *Donici şi Gr. Alexandrescu în 1842* de Gh. Ghibănescu, în *Arhiva* din Iaşi, An. X, 1899, p. 325, un studiu asupra fabulelor.

www.dacoromanica.ro

7. *Despre Grigorie Alexandrescu* de G. Bogdan-Duică, în *Convorbiri Literare,* XXXIV, 1900, p. 764—835, (şi în tiraj separat). Un documentat studiu istoriografic asupra lui Alexandrescu.

8. *Istoria lit. rom. moderne,* Cluj, 1923, de G. Bogdan-Duică (p. 249-278).

9. *Grégoire Alexandrescu et ses Maîtres français* de Pompiliu Eliade, în *Revue des Deux Mondes,* 15 Decembre 1904. Paris (pag. 871-909).

10. Un capitol asupra lui Alexandrescu ca fabulist în *Fabule şi fabulişti* de Chr. S. Negoescu, Bucureşti, 1905.

11. Un capitol în *Literatura română modernă* de Mihail Dragomirescu şi Gh. Adamescu, Bucureşti, 1906.

12. *Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX dela 1821 înnainte, în legătură cu desvoltarea culturală a neamului* de N. Iorga. Bucureşti, Minerva, 1908, vol. I; *Grigore Alexandrescu,* p. 207-227; în vol. II Poeţi noi; *Grigore Alexandrescu,* p. 173-178.

13. D. Ovid Densuşianu în *Literatura română modernă,* ed. „Viaţa Românească".

14. *Culegeri asupra vieţei şi operei lui Grigorie M. Alexandrescu* de Em. Gârleanu, în ediţia lui Alexandrescu, Leon Alcalay, 1907.

15. *L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine* par N. I. Apostolescu, Paris, Honoré Champion 1909 Un capitol asupra influenţei romanticilor francezi asupra lui Alexandrescu, p. 101-122.

16. *Grigore Alexandrescu şi Voltaire* de Ch. Drouhet, în *Omagiu lui I. Bianu,* 1927.

Ici-colo se găsesc notiţe şi foarte scurte aprecieri asupra lui Alexandrescu la câţiva contimporani ai poetului, de pildă:

M. Kogălniceanu îl laudă în prefaţa poeziilor lui Hrisoverghi, p. XXI.

C. Negruzzi îl laudă în *Scrieri,* I, p. 334 şi 339, precum şi în *Trompeta Carpaţilor* dela 25 Aprilie 1865, ş. c. l.

www.dacoromanica.ro

II

OPERA LUI GRIGORE ALEXANDRESCU

www.dacoromanica.ro

§ 1. Ediţiile şi cronologia poeziilor lui Grigore Alexandrescu.

Nu acordăm o importanţă necondiţionată studiului amănunţit al cronologiei lucrărilor unui scriitor, câtă vreme aceste lucrări nu reprezintă momente literare, nu pun semne sigure în evoluţia talentului, sau nu ne slujesc la complectarea fizionomiei şi vieţii scriitorului. Cercetările cronologice, înţelese nu ca scop ci ca mijloc, sunt însă preţioase pentru istoriograf ca şi pentru critic. Fixând în timp poeziile mai însemnate ale unui poet, îi putem fixà, astfel, şi evoluţia sentimentelor, a concepţiilor şi a talentului său, operaţie necesară pentru înţelegerea poetului.

*

Ediţia din 1832 a apărut în tipografia lui Eliade, sub titlul: *Eliezer şi Neftali*[1]).

---

1) *Eliezer şi Neftali*, poemă tradusă din Florian de Gr. Alexandrescu, Bucureşti, 1832. In Tipografia lui Eliad, Vol. în 8^1, de 120 pagine.

Paginile 87-120 cuprind: Poezii ale d-lui Gr. Alexandrescu:

www.dacoromanica.ro

Ştim din cunoscuta scrisoare a lui Ghica, că întâlnirea celor doi prieteni a avut loc în primăvara anului 1831, când, după cum aflăm din acelaş izvor, *Adio la Târgovişte* era scris. Cercetând cuprinsul poeziei o vedem inspirată nu numai de o viziune reală ci şi de *Ruinurile Târgoviştei* ale lui Cârlova, tipărite în *Curierul românesc* din 20 Martie 1830.

Ideia din strofa:

> Şi pe ţărâna-aceea, de care-odinioară
> Se spăimântau tiranii de frică tremurând,
> Al nopţei tâlhar vine, şi paseri cobe sboară,
> Pe monumente trece păstorul şuerând....

adică a „tiranului" ce nu îndrăzneşte să se apropie de aceste vestigii ale gloriei şi ale libertăţii străbune, se găseşte şi în *Ruinurile Târgoviştei* ale lui Cârlova:

> Deci primiţi, ruinuri, cât voi vedeà pământ
> Să viu spre mângâere, să plâng pe acest mormânt,
> Unde *tiranul* încă un pas n'a cutezat,
> Căci la vederea voastră se simte spăimântat![1])

cum şi icoana păstorului ce trece şuerând peste

Elegii: I. *Miezul nopţii.* II. *Prieteşugul.* III. *Adio.* IV. *Intristarea.* V. *Intoarcerea.*

„Adio lui lord Biron la soţia sa", traducţie.

„Intristare", traducţie din Delamartin.

„Fluturele", traducţie din Delamartin.

Fabule: I. *Vulpoiul predicator.* II. *Privigătoarea şi păunul.* III. *Măgarul răsfăţat.* IV. *Papagalul şi celelalte pasări.* V. *Catârul ce îşi laudă mobilitatea.*

1) G. Bogdan-Duică: *N. Nicoleanu, Vasile Cârlova, C. Stamate,* ed. Minerva, p. 145.

www.dacoromanica.ro

ruine, pare deasemenea, luată din *Păstorul întristat* al lui Cârlova, publicat în *Curierul românesc* din 8 Maiu 1830[1]), se poate, fixà data compunerii poeziei *Adio la Târgovişte,* după 8 Maiu 1830.

Dintr'o identică inspiraţie, isvorîtă din priveliştea ruinilor Târgoviştei, nutrită de seva aceloraşi griji şi nevoi, plină de aceleaşi plângeri împotriva soartei ce-i răpise părinţii, e şi poezia *Miezul nopţii,* pe care prin înrudirea şi de inspiraţie şi de technică, o aşezăm cam în aceiaşi epocă. Faptul că Ion Ghica nu ne pomeneşte la 1831 despre *Miezul Nopţii,* cum ne pomenise de *Adio*, e poate o scăpare din vedere a lui; mai mult decât atât. cum ne afirmă ceva mai târziu că *Miezul nopţii* fusese scris pe când poetul se află la tatăl său, adică după 15 Noemvrie 1837, — deşi poezia se află în culegerea din 1832, ne dovedeşte evidenta greşală a biografului.

Adio şi *Miezul Nopţii* fusese, deci, scrise pe când poetul se află încă în Târgovişte. Din faptul că *Adio* e un rămas bun adresat Târgoviştei, înainte de a o părăsì, deducem că *Miezul Nopţii* a fost, probabil, scris înainte... Am arătat că *Adio* se datează după 8 Maiu 1830; să analizăm cronologic şi *Miezul Nopţii.*

Strofele:

Frumoasa *primăvară* acuma se grăbeşte
La caru-i să înhame pe zefirii uşori;
Păşeşte, şi pe urmă-i verdeaţa se iveşte
Şi cerul se desbracă de viforoşii nori.

1) cf. G. Bogdan-Duică, *Despre Grigorie Alexandrescu, Convorbiri,* 1900, p. 839.

www.dacoromanica.ro

Zefirul printre frunze misterios suspină.
E limpede-orizontul şi cerul luminos;
A râurilor şoaptă... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e'n valuri, n'am soare senin[1]).

ne descriu un început de primăvară; cum, pe de altă parte, atât *Miezul Nopţii* cât şi *Adio* sunt influenţate de Vasile Cârlova, trebue să punem *Miezul Nopţii* după 20 Martii 1830, tot aşa după cum am pus şi *Adio* după 8 Maiu al aceluiaş an.

Pe temeiul versului:

De când perdui părinţi-mi trei erni întregi trecură,

am conchis aiure că părinţii lui Alexandrescu au murit cam în anul 1827, şi că poetul îşi părăsise oraşul părintesc în toamna anului 1830. In primăvara anului 1831, se întâlneşte cu Ghica la cursul lui Vaillant, şi cea dintâi poezie, scrisă la Bucureşti, *Prieteşugul,* trebuie pusă în legătură cu această întâlnire. Observaţia lui Em. Gârleanu[2]) că poezia lipseşte din ediţia din 1847 şi, mai ales, din cea din 1863, închinată în întregime lui Ghica, e dreaptă; fără a ne explică mobilul suprimării, după cuprinsul ei înflăcărat, după unele fragmente de scrisori, vedem, totuşi, în *Prieteşugul* un adevărat imn închinat noului şi puternicului sentiment de prietenie dintre cei doi tineri. Ţinând acum seamă de versurile:

Suflaţi, răcoroşi zefiri, iubită primavară,
Imprăştie-mi mâhnirea ca iarna ce-o goneşti...[3])

1) Alexandrescu, p. 99.
2 Alexandrescu, p. 101, notă.
3) Alexandrescu, p. 101.

www.dacoromanica.ro

conchidem că poezia fusese scrisă primăvara, — şi, deci, în primăvara anului 1831. Tot atunci trebuie să fi fost scris şi *Vulpoiul predicator,* despre care ne spune biograful său că a fost citit la Take Ghica, în faţa lui Eliade, a lui Iancu Văcărescu şi a fraţilor Câmpineanu şi alţii. Cât despre celelalte fabule din ediţia din 1832, ca *Privighetoarea şi Păunul, Măgarul răsfăţat, Papagalul şi celelalte paseri, Catârul ce îşi laudă nobilitatea,* nu putem fixà nici o dată; ele trebuie să fi fost scrise spre sfârşitul anului 1831, sau începutul lui 1832. Mai siguri suntem cu privire la poezia *Intoarcerea,* în care poetul ne cântă din nou Târgovişteа, revăzută după oarecare lipsă. Din versurile:

La a mea tristă plecare v'am lăsat îngălbeniţi
Şi acum vă aflu iarăşi, fragеţi, tineri, înfloriţi [1]).

conchidem că Alexandrescu părăsise Târgovişteа toamna (1830) şi se întorsese primăvara; cum însă în primăvara anului 1831 îl ştim la Bucureşti, la Vaillant, el nu se putuse întoarce la Târgovişte decât în primăvara anului 1832, când punem şi data poeziei. De asemenea *Intristarea* pare a fi fost scrisă tot la Târgovişte, unde:

Un loc făr' de murmură
Scârbit peste măsură
De sgomotul cetăţii,
Eu caut în natură
Supus singurătăţii [2]).

1) Alexandrescu, p. 112.
2) Alexandrescu, p. 93.

www.dacoromanica.ro

„Cetatea", e Târgoviştea, iar locul „supus singurătăţii", unde se ascundeà poetul, erau ruinele cetăţii, pe care le cântase şi aiurea... Poezia întreagă ne aduce aminte, pe lângă Lamartine, şi de Cârlova. Cum natura, descrisă de poet, e de primăvară, deducem că *Intristarea* fusese compusă sau în primăvara anului 1830 sau în primăvara lui 1832. Cu aceasta am încheiat tot ce aveam de spus, privitor la ediţia din 1832.

*

Trecând la ediţia din 1838, tipărită la Zaharia Karkaleki[1]), ne oprim asupra poeziilor scrise la Focşani, „unde poetul se află cu importanta misiune de a întrebà de paşaport pe toţi câţi voiau să treacă şanţul, care despărţià partea oraşului moldovenesc şi cea muntenească şi să taie la răboj oile cari veniau dintr'un mal în celălalt al Milcovului...". Cea dintâi poezie scrisă la Focşani, e spirituala *Epistolă familieră d-lui polcovnic I. Câmpineanul.* După urîtul pe care-l simţià poetul la Focşani, şi, mai ales, după versurile:

. Aşa mărginit în sine-mi trăiesc aici cà un sfânt,
Şi 'mpărat al nefiinţei mi se pare cum că sunt.

---

1) Poezii ale D. Gr. Alexandrescul, Bucureşti. Tipărite la Zaharia Carkaleki, 1838. Volum în 8[1], de 55 pagine. (Cartea a apărut în Decemvrie cf. *România,* 24 Decemvrie 1838).

Elegii şi epistole: *Meditaţia. — Eliza. — Aşteptarea. — Inima mea e tristă. — Peştera. — Barca. — Candela. — Epistolă D. Marelui Logofăt I. Văcărescul. — Fericirea. — Câinele soldatului. — Epistolă familieră domnului Polcovnic I. Câmpineanul. — Rugăciunea.*

Fabule: *Lebăda şi puii corbului. — Privighetoarea în colivie. — Ursul şi lupul. — Boul şi viţelul. — Câinele izgonit. — Şoarecele şi pisica. — Privigătoarea şi măgariu,*

www.dacoromanica.ro

vedem că nu întâlnise încă pe Eliza; premergătoare întregului ciclu al Elizei, epistola a fost scrisă, probabil, la începutul şederei sale la Focşani (1837).

Când ne vom ocupà de erotica lui Alexandrescu, vom vedeà că cel dintâiu roman de dragoste al poetului cu Eliza s'a împletit, credem, la Focşani; tot acolo vom da şi motivele de natură logică ce ne fac să fixăm o ordine anumită poeziilor din acest ciclu. *Eliza* e cea dintâi, urmată apoi de *Aşteptarea* şi de *Inima mea e tristă,* scrisă puţin înaintea plecării sale din Focşani. Ştiind că demisia poetului a fost primită pe ziua de 27 Octomvrie 1837, conchidem că aceste poezii au fost scrise în ordinea: *Epistola familieră, Eliza, Aşteptarea, Inima mea e tristă,* în primăvara şi vara anului 1837.

Ne oprim acum asupra *Meditaţiei,* inspirată de şesurile Brăilei şi de amintirile istorice, deşteptate de „neteda câmpie", unde căzuseră atâtea leşuri de viteji. Când a fost oare Alexandrescu la Brăila? D. Iorga ne spune că poetul „va fi fost poate acolo în garnizoană"[1]) ceeace nu ne vine să credem, căci ne-ar fi spus-o şi biograful său, Ion Ghica. E mai probabil că Alexandrescu a trecut prin Brăila după plecarea sa din Focşani, adică în toamna anului 1837; chiar din cea dintâi strofă, găsim un peisagiu de toamnă:

> Vara-şi apucă sborul spre ţărmuri depărtate,
> Al toamnei dulce soare se pleacă la apus.

---

1 N. Iorga: *Istoria literaturii româneşti în veacul al* XIX-lea, I, p. 216.

www.dacoromanica.ro

Şi galbenele frunze, pe dealuri semănate,
Simţiri deosebite în suflet mi-au adus [1])

ce răspunde timpului trecerei poetului prin Brăila. Mai avem încă un argument şi mai hotărîtor, scos din poezia *Barca,* scrisă, probabil tot la Brăila. Versul:

Păşeşte lin o barcă, pe unda adormită! [2]

nu implică prezenţa unui lac; o strofă mai departe (înlăturată în ediţiile din 1847 şi 1863) ne arată aceleaşi valuri în turbare:

Negreşit că furtuna de vânturi aţâţată,
Poate curând să schimbe plăcerea 'n grozăvii,
Adâncul să-l deschiză; şi marea 'ntârâtată,
Un mormânt să ne-arate, departe de cei vii.

E, mai probabil, vorba de Dunărea. Din cuprins vedem că poezia e scrisă nu mult după despărţirea de Eliza, de a cărei amintire vie şi caldă e plină:

Dacă într'aste ceasuri de vie desfătare,
S'ar află lângă mine... minut dumnezeii!

Scrisă la Brăila şi puţin timp după despărţirea de Eliza, conchidem că *Barca,* ca şi *Meditaţia,* a fost compusă în toamna anului 1837.

In privinţa *Peşterii* şi *Candelii* nu putem hotărî o dată sigură, dar bănuim după cuprins, că au fost scrise cam în acelaş timp. *Peştera* — sau

1) Alexandrescu, p. 82.
2) Alexandrescu, p. 90.

www.dacoromanica.ro

Cimitirul, din ediția din 1847, — trebue să fi fost compusă la o mănăstire (la Dealul mare, de pildă) unde poetul a intrat în „hruba", în care se păstrează craniile călugărilor. Că e vorba de o mănăstire, înțelegem din versurile:

Peșteră 'ntunecată, azil al pocăinței,
Unde omenești fumuri ca fumurile per,
Unde *eroii credinței*
Au murit pentru lume, ca să trăească 'n cer![1]

ce nu se potrivesc decât pentru un lăcaș bisericesc. După inspirația ei religioasă, *Candela* trebue să fi fost scrisă și ea într'un astfel de lăcaș. Chiar unele versuri ne-o arată[2]):

Dar adânca odihnă a firii încetează
Religiosul clopot se leagănă în vânt,
Chemând pe credincioșii ce somnu 'mpovărează,
Din ale lor locașuri în locașul cel sfânt.

Le punem deci pe amândouă la aceiaș dată, fără, dealtfel, s'o putem fixà.

Cu privire la Epistola *Marelui Logofăt I. Văcărescu* pășim iarăș în controverse, de oarece în volumul *„Colecție din poeziile d-lui Marelui Logofăt I. Văcărescu"* găsim răspunsul acesta la epistola poetului[3]):

Lui Grigorie Alexandrescu.

Răspuns la o epistolă a sa, în anul 1837, *August* 24.

„Ce ești, încă din pruncie-ți, pe deplin am prevăzut,
Ca Orfeului și ție, cerul darul ți-a încrezut,

1) Alexandrescu, p. 87.
2 Alexandrescu, p. 54.
3 București, 1848, p. 277.

www.dacoromanica.ro

Suflet dând la dobitoace, omenirei dai poveți
Cele prea folositoare, prea plăcute, prea isteți.
Nu lă à dar niciodată lenea a te ruginì,
Și acel ce ești cunoaște, ca să te faci ce poți fi".

Ion Ghica ne spune următoarele în această privință: „De atunci vedeam pe Alexandrescu mai rar; îl luase Eliad acasă la dânsul în mahalaua Dudescului. In ajunul sfântului Ioan, a venit de mi-a adus un plic mare pecetluit, rugându-mă să-l pun, fără să știe nimeni, în așternutul Văcărescului sub căpătâi. Acel plic conținea oda:

Tu care-ai fost din pruncie al muzelor favorit [1]

Cu alte cuvinte, epistola ar fi fost scrisă în 1832 sau 1833, pe când Alexandrescu era încă la Eliad, iar răspunsul lui Văcărescu n'ar fi venit decât în 1837, adică patru sau cinci ani mai târziu... Lucrul a părut pe drept contestabil d-lui Bogdan-Duică [2]). Pentru a împăcà această nepotrivire, Gârleanu crede că dedicația lui Văcărescu: „Răspuns la o scrisoare a sa, *în anul* 1837, *August* 24" trebuie citită: *din anul* 1837, *August* 24. — In acest chip data epistolei ar fi hotărîtă, mai ales că în August e un Sfânt Ioan [3]).

Avem, totuși, îndoeli: la 24 August 1837, Alexandrescu nu numai că nu se află la Eliade (fapt care i-ar fi putut scăpà poate din vedere lui Ghica), dar nu se află nici în București.

1) Alexandrescu, p. 8.
2 Bogdan-Duică, *Convorbiri,* 1900, p. 841.
3) Alexandrescu, p. 182.

www.dacoromanica.ro

Eliberarea din armată a praporgicului Alexandrescu s'a făcut la 27 Octomvrie şi din *Analele parlamentare ale Românici* (vol. IX, p. 236) vedem că i s'a plătit cevà din tetraminia din Septemvrie — prin urmare în August, el se aflà, neapărat, la Focşani. Pe de altă parte, în 1837 şi Ion Ghica se găsià la Paris[1]). Poetul nu puteà, deci, să dea *Epistola* lui Ghica pentru a o pune sub căpătâiul lui Văcărescu, — fapte materiale precise. Credem, deci, mai degrabă că *Epistola* a fost scrisă prin 1832, 33, şi că răspunsul lui Văcărescu a întârziat, nu ştim din ce pricină, câţiva ani, deşi nici această presupunere nu e cu desăvârşire sigură. Mai amintim câteva poezii care, înainte de a fi adunate în ediţia din Decemvrie 1838, fusese tipărite, în *Românià* lui Aron Florian; data publicării trebue să fi fost deci foarte apropiată de cea a compunerii şi anume:

Fericirea[2]), în No. din 25 Fevruarie 1838.

Vulpea, calul şi lupul[3]), în No. din 5 Martie 1838.

Câinele soldatului, în No. din 28 Martie 1838.

Ştim cât a fost de aspru criticată fabula *Vulpea, calul şi lupul* în *Curierul de ambe sexe*[4]) de către Eliade. La această critică poetul a răspuns prin cunoscuta lui fabulă *Privighetoarea şi Măgarul...*

---

1) Pe atunci (când Alexandrescu erà la Focşani) eu eram la Paris". Alexandrescu, p. 11.

2) Iscălită *G. A-scu.*

3) Iscălită *G. A-scu,* şi înlăturată din toate ediţiile poetului; pentru întâiaş dată în ediţia Gârleanu, p. 268.

4) Periodul I, p. 238.

www.dacoromanica.ro

Dintr'o scrisoare a lui Eliade către G. Barit, din 29 Noemvrie 1838[1]), scoatem următoarele rânduri: ...„Ţi mulţumesc de împărtăşirea ce-mi faci în a doua scrisoare despre rudele *Ingratului*. Fabula lui îmi eră cunoscută şi îşi puteà găsi răsplata chiar într'însa naintea lumei învăţată şi cu judecată, căci nimeni până acum, nici Omer, nici Virgil însuş n'a putut să aibă imprudenţa a se numì însuşi privighetoare, doar, biata cioară înfulgată cu pene streine".

Aşadar, deşì fabula *Privighetoarea şi Măgarul* n'a apărut decât în ediţia din Decemvrie 1838, eră, totuşi, cunoscută de o parte din public (se va fi citit, desigur, prin saloane încă din Noemvrie sau poate din Octomvrie 1838, de oarece ştià de ea şi Bariţ şi chiar Eliade, înainte de a se fi publicat. In privinţa celorlalte fabule din ediţia din 1838 nu putem aduce alte lămuriri asupra timpului compoziţiei, dar putem presupune că prin atacul ei împotriva Rusiei, *Lebăda şi puii Corbului* trebue să fi fost scrisă în 1838, adică după demisia poetului din armată. O mai putem şti şi din afirmaţia lui Ion Ghica[2]), că, după ce a părăsit armata, Alexandrescu s'a mutat la Take Ghica, unde a scris între altele: *Fericirea* (25 Fevruarie 1838), *Lebăda şi puii corbului, Boul şi viţelul*... Punem deci aceste două fabule, cu siguranţă, după Noemvrie 1837, sau mai degrabă în cursul anului 1838.

---

1) Mss. 878, p. 24—28, publicata în *Epoca*, din 21 Martie 1906.

2) Alexandrescu, p. 11.

www.dacoromanica.ro

Cu aceasta am încheiat cele ce erau de spus cu privire la ediţia din 1838.

*

Trecem acum la ediţia din 1842, cunoscută sub numele de ediţia dela Iaşi [1]), şi apărută prin îngrijirea lui Donici.

---

1) *Poezii a lui Gr. Alexandrescu.* Ediţie completă, Iaşi. La Cantora Foaei Săteşti, 1842. Vol. 16⁰, p. XIV şi 228, urmate de 4 p. cu „Scara".

Scara:

Epistole: I. *Marelui Logofăt I. Văcărescul.* II. *Episolă Familieră d-lui Colonel I. Câmpineanul.* III. *Către Volter.* IV. *D. Maior Voinescu II.* V. *D. Alexandru Donici fabulist moldovan.* VI. *Satiră, Duhului meu.*

Meditaţii: I. *Meditaţie.* II. *Peştera.* III. *Barca.* IV. *Candela.* V. *Rugăciunea.* VI. *Anul* 1480. VII. *Viaţa câmpenească.*

Elegii: I. *Miezul Nopţei.* II. *Prieteşugul.* III. *Adio.* IV. *Intristarea.* V. *Intoarcerea.* VI. *Eliza.* VII. *Aşteptarea.* VIII *Inima mea e tristă.* IX. *Cânele soldatului.* X. *Te mai văzui odată.* XI. *Prieteşugul şi amorul Emiliei.* XII. *De ce suspini.* XIII. *Mângâerea unei tinere femei.* XIV. *Mulţumirea.* XV. *Când dar o să guşti pacea.*

Traducţii: I. *Adio lui lord Biron la soţia sa.* II. *Intristare.* III. *Fluturele.* IV. *Fericirea.*

Fabule: I. *Vulpoiul predicator.* II. *Privighetoarea şi păunul.* III. *Măgarul răsfăţat.* IV. *Papagalul şi celelalte paseri.* V. *Cotârul ce-şi laudă nobilitatea.* VI. *Lebăda şi puii corbului.* VII. *Privighetoarea în colivie.* VIII. *Ursul şi lupul.* IX. *Boul şi viţelul.* X. *Cânele isgonit.* XI. *Şoarecele şi pisica.* XII. *Privighetoarea şi măgarul.* XIII. *Cânele şi căţelul.* XIV. *Pisica sălbatecă şi tigrul.* XV. *Dervişul şi fata.* XVI. *Dreptatea leului.* XVII.. *Nebunia şi amorul.* XVIII. *Lupul moralist.* XIX. *Vulpea liberală.* XX. *Merla şi bufniţa.* XXI. *Cucul.* XXII. *Uliul şi găinile.* XXIII. *Oglindele.* XXIV.

www.dacoromanica.ro

In acelaş pasagiu Ion Ghica ne vorbeşte şi de alte poezii scrise din timpul celei dintâi şederi a lui Alexandrescu la Take Ghica (Noemvrie 1387 —Octomvrie 1840) şi anume: *Toporul şi pădurea, Cânele şi căţelul, Lupul moralist, Vulpea liberală, Viaţa câmpenească, Epistola către Voltaire, Mulţumirea, închinată fetiţei Voinescului II* (devenită contesa de Rochemonteux), *Anul* 1840[1])... Cum ele n'au apărut în ediţia din Decemvrie 1838, urmează că au fost scrise, cu siguranţă, în 1839 sau în cea dintâi jumătate a anului 1840.

Cât priveşte *Anul* 1840, poezia s'a publicat mai întâi în *Dacia literară,* în numărul pe Maiu —Iunie din 1840, sub semnătura ****U.*** din *B.*; câtva timp după aceea, în Octomvrie, poetul se află închis la Gorgani, pentru a fi slobozit după vreo trei luni.

Intr'o scrisoare a lui Alexandrescu către Ion Ghica, din 17 Martie 1842, găsim următoarele rânduri: „este mai mult decât un an de când i-am trimis (lui Donici) manuscriptu", ceeace arată că manuscrisele poeziilor din ediţia dela 1842, fuseseră trimise la Iaşi, cel puţin în Martie 1841[2], aşa că ne rămâne să punem celelalte poezii ale acestei ediţii în 1839 şi 1840, şi în-

---

Toporul şi pădurea. XXV. *Elefantul.* XXVI. *Cânele şi măgarul.*

Epigrame: I..... II. *Celui ce scriea că poezia este o boală nelecuită.* III. D***. IV., V.

1 Ghica pomeneşte şi de *Miezul nopţii,* ceeace e o eroare vădită; poezia se află în ediţia din 1832.

2, Bogdan-Duică, *Convorbiri,* 1900, p. 846.

www.dacoromanica.ro

ceputul lui 1841, după ieşirea poetului din închisoare. Aceşti ani sunt, probabil, cei mai rodnici din activitatea literară a lui Alexandrescu; poetul părăsise, în adevăr, armata „ca să se poată consacrà cu totul literelor", după cum spunea Ion Ghica.

Cu privire la poeziile erotice din această ediţie, vom vedeà din studiul celor două romane de dragoste ale lui Alexandrescu, că cea dintâi în ordine cronologică nu poate fi decât *Te mai văzui odată,* prelungire a dragostei din Focşani cu Eliza, aşa că nu greşim punând-o la începu-, tul lui 1839. Din al doilea roman de dragoste al poetului, sau din ciclul Emiliei, vom rânduì poeziile în chipul următor: *Mângâerea unei tinere femei, Prieteşugul şi Amorul Emiliei, De ce suspini, Când dar o să guşti pacea,* pe distanţa de timp din Decemvrie 1838 până în Martie 1841. Ca simplă menţiune, amintim că în această ediţie trebuià să apară şi o poezie intitulată *Spovedania,* şi care, după cum ne arată corespondenţa cu Ion Ghica, s'a pierdut[1]).

*

A patra ediţie a poeziilor lui „Grigorie Alexandrescul" s'a tipărit la 1847, sub titlul de *„Suvenire chi impresii, epistole chi fabule"*[2]).

---

1) F. 192 şi 21 (din 15 Dec. 1842) cf. Bogdan-Duică, Convorbiri, 1900, p. 848.

2) Bucureşti, Tipografia lui C. A. Rosetti şi Vinterhalter, 1847. Vol. în 8⁰ înainte 3 foi cu titlul şi „Câteva cuvinte în loc de prefaţă; la sfârşit o foaie cu „Tabla".

Iată poeziile noi din această ediţie (nu întrebuinţăm ortografia autorului): 1. *Trecutul, la Mânăstirea Dealului,*

www.dacoromanica.ro

Ştim că în vara anului 1842, Alexandrescu făcuse împreună cu Ghica o călătorie de o lună şi jumătate (14 Iulie până la 20 August) peste Olt. Din *„Memorialul de călătorie“*, ce se află în fruntea ediţiei din 1863, aflăm că cele trei poezii: *Mormintele la Drăgăşani, Umbra lui Mircea la Cozia*[1]) *şi Răsăritul lunei la Tismana,* au fost scrise în timpul acestei călătorii, mai cu osebire în Iulie.

Poezia *„O impresie dedicată oştirei române“*, tipărită mai întâi pe o foaie volantă de Rosetti şi Vinterhalter, purtând şi data de 22 Aprilie 1864, fusese reprodusă de *Foaia pentru minte* în numărul său din 27 Maiu 1846, cu titlul *„O impresie, închinată ostaşilor români cu prilejul reviziei dela 22 Aprilie 1846“*, cu prilejul vizitei Prinţului M. Sturdza, al Moldovei, la Bucureşti.

Pentru a cunoaşte momentul compunerii poeziei *Treculului, la Mânăstirea Dealului,* ar trebuì să ştim, când a început reparaţia mânăstirei,

---

dedicat Măriei Sale Prinţului Nostru. 2. *Umbra lui Mircea la Cozia.* 3. *Răsăritul lunei, la Tismana.* 4. *Mormintele, la Drăgăşani.* 5. *O impresie dedicată oştirei române.* 6. *Frumuseţa D-nei* ***. 7. *Suferinţa.* 8. *Nu a ta moarte.* 9. *Încă o zi.* 10. *Un ceas e de când anul trecu.* 11. *Buchetul.* 12. *Reveria.* 13. *Nina.*

1 Această poezie a apărut mai întâi în *Propăşirea* din 7 Maiu 1844; tot în *Propăşirea* mai publicase poetul şi două fragmente din Memorialul său (30 Aprilie şi 18 Iunie, p. 123 şi 178 .

Partea privitoare la Cozia a fost republicată de *Foaia pentru minte,* din 1844, 21 August; un alt fragment s'a publicat în numărul din 23 Octomvrie.

www.dacoromanica.ro

de oarece poezia datează dinaintea reparaţiei. Intrucât priveşte poeziile de dragoste din această ediţie, vom vedeà că argumente logice ne fac să le rânduim astfel: *Suferinţa, Nu a ta moarte... Incă o zi...* ecouri ultime ale sbuciumatei sale dragoste cu Emilia, scrise în 1843, şi iată de ce: în *Propăşirea,* din 16 Ianuarie 1844, găsim o poezie intitulată *In ceasuri de mâhnire,* omisă de ediţia din 1847, cu oarecari îndrumări pentru o nouă dragoste a poetului, rămasă fără alt ecou literar. Romanul cu Emilia pare, deci, a se fi încheiat în 1843...

Tot la începutul lui 1844 punem şi *Frumuseţa D-nei* ***, în legătură cu *In ceasuri de mâhnire*: punct de plecare spre o nouă dragoste, pe care nu o cunoaştem mai lămurit.

In corespondenţa lui Alexandrescu cu Ion Ghica, ni se mai vorbeşte de o poezie, *Versurile măscilor,* care nu-i mai plăceà poetului; pierzându-se, poezia nu s'a publicat [1]). După o altă scrisoare [2]) vedem că o poezie a lui Alexandrescu a apărut într'un „album", fără a-i puteà da de urmă [3]).

*

Ajungem acum la ediţia din 1863: apărută sub

---

1 F. 193. *Propăşirea,* apărând dela 9 Ianuarie 1844 până la 29 Oct. 1844, scrisoarea ce e datată din Noemvrie 10 şi fără an, trebuie să fie din 1843, cf. Bogdan-Duică, *Convorbiri,* 1900 p. 849.

2) F. 221.

3) Albumul trebuie să fie *Albumul istoric şi literar* al lui Kogălniceanu. Biblioteca Academiei nu are decât un volum, în care nu se găseşte poezia pomenită.

www.dacoromanica.ro

titlul *„Meditații, elegii, epistole, satire și fabule de Grigorie Mihail Alexandrescu“* [1]).

---

1) București, Tipografia Națională a lui Ștefan Rassidescu, Calea Nemțească, Otelul Gherman, 27, Vol. în 8^0, de 5 foi nepag., LX—414 pg., dedicat lui Ion Ghica.

Iată materialul nou: *Memorial de călătorie,* I— LX.

Poezii: 1. *Unirea Principatelor.* 2. *Măriei Sale Domnului Alexandru Ion I.* 3. *O profesiune de credință.* 4. *Cântecul soldatului.* 5. *Cometei anonaste pentru* 13 *Iunie.* 6. *Răspunsul cometei.* 7. *Doamnei P. S. G.* 8. *D-nei A. B.* 9. *D-nei M. C.* 10. *D-la S. La.* 11. *Unei necunoscute Moldovence.* 12. *Frumoasă e natura.* 12. *In ore de mâhnire.* 14. *Imni destinat a se cântă la inaugurația Teatrului.*

Epistole și satire: 1. *Răzbunarea șoarecilor sau moartea lui Sion.* 2. *Adio.* 3. *Confesiunea unui renegat.*

Fabule: 1. *Râul și heleșteul.* 2. *Ursul și Vulpea.* 3. *Corbii și barza.* 4. *Calul vândut și diamantul cumpărat.* 5. *Porcul liberat.* 6. *Castorul și alte lighioni.* 7. *Mielul murind.* 8. *Zugravul și portretul.* 9. *Catârul cu clopoței.* 10. *Lișița, rața și gâsca.* 11. *Șarlatanul și bolnavul.* 12. *Atelazul eterogen.* 13. *Epurele, ogarul și copoiul.*

Această ediție fusese vestită cu mult sgomot de G. Crețianu în *articolul Mișcarea literară din anul* 1861 *în țările Române* din *Revista Română pentru științe, litere și arte,* vol. I, p. 845. „De altă parte aflăm că d. Gr. Alexandrescu poetul elegiac al *Anului* 1840 și fabulistul Munteniei pregătește o nouă ediție a operelor sale adăogată cu poesii inedite și ilustrată cu îngrijire de artiștii din Paris“ — ceeace știm că e departe de a se fi întâmplat.

Tot astfel citim în *Buciumul* din 26 Ianuarie 1863: „Operele complecte ale D-lui Gr. M. Alexandrescu, autorul atât de cunoscut în România și în străinătate, vor eși peste puține zile de sub tipar.

Liste de prenumărare la această operă se adună acum de către autor. O asemenea listă se află și la administrațiunea acestei foi.

Este de prisos a mai spune rangul ce trebuie să aibă cartea D-lui Alexandrescu în biblioteca fiecărui Român“.

www.dacoromanica.ro

Multe din poeziile acestei ediţiuni fusese publicate mai întâi în reviste sau, cu deosebire în ziare: ne e mai uşor, deci, să fixăm o dată apropiată cu cea a scrierii. Poeziile fiind departe de a aveà valoarea celor de până acum, n'o facem decât din interes documentar.

Dăm şi noi, după d. Bogdan-Duică (*Convorbiri,* 1900, p. 852), întregindu-l, un tablou al poeziilor din acest răstimp de decadenţă, a căror dată e sigură:

1853, 1 Ianuarie: *Imn, destinat a se cântà la inaugurația Teatrului.*

1853, 18 Septemvrie: *Cântecul soldatului.*

1854, August: *Adio pentru plecarea proconsulului Halcinski*[1]).

1855, 30 Ianuarie: *Răzbunarea şoarecilor, sau moartea lui Sion*[2]).

1855, 16 Aprilie: *Epurele, ogarul şi copoiul*[3]).

1855, Noemvrie: *Lupul şi vulpea*[4]).

1857, 12 August: *O profesiune de credinţă.*

1857, 12 Fevruarie: *Cometei anonsate pentru* 13 *Iunie*[5]).

1857, 12 Martie: *Corbii şi barza*[6]).

---

1) In ediţia din 1863 numai „*Adio*“, pe când ediţia din 1893 i-a întregit titlul după manuscrisul original.

2) Publicată în *Românía literară* a lui V. Alecsandri, I. 1855. Răspunsul lui Sion e în aceiaş revistă, p. 79.

3) Publicată în *Românía literară,* No. 14, devenită apoi *Ogarul şi Iepurele.*

4) Publicată în *Patria,* şi devenită *Ursul şi Vulpea,* în ediţia din 1863, republicată în *Steaua Dunării* dela 3 Noemvrie 1855.

5) Publicată în *Concordia* din 13 Fevruarie.

6) Publicată în *Concordia.*

www.dacoromanica.ro

1857, 30 Martie: *Unirea Principatelor, dedicată viitorilor deputaţi ai României*[1]).

1857, 14 Maiu: D-nei *Principese Alexandrina Ion Ghica.*

1857, 29 Maiu: *Răspunsul cometei*[2]).

1858, 22 Aprilie, *Castorul şi alte lighioni*[3]).

1858, 10 Iunie: *Unei necunoscute Moldovence care mi-a cerut versuri.*

1859, 22 Fevruarie: *Măriei Sale Domnului Alesandru Ion I. Pentru ziua intrării sale în Bucureşti*[4]).

1861, 12 Fevruarie: *Catârul cu clopoţei*[5]).

1861, 16 Fevruarie: *Mielul murind*[6]).

1861, 30 Martie: *Zugravul şi portretul*[7]).

1861, 1 Maiu: *Confesiunea unui lepădat*[8]).

1862, 25 Octomvrie: *Şarlatanul şi bolnavul*[9]).

1862, 28 Octomvrie: *Gâsca, lişiţa şi raţa*[10]).

1862, 1 Noemvrie: *Atelazul eterogen*[11]).

---

1) Publicată în *Concordia,* apoi în *Revista Română pentru ştiinţe, litere şi artă,* v. I, 1861 (p. 172—3 .

2 Publicată în *Concordia.*

3 „ „ *Românul.*

4) „ „ *Steaua Dunării.* Dacă a fost publicată întâi în foaie volantă atunci e din 8 Fevruarie 1859, ziua intrării lui Cuza în Bucureşti.

5 Publicată în *Românul.*

6 „ „ „

7 „ „ *Românul;* se află în manuscris şi la Academie.

8) Publicata în *Independenţa,* reprodusă de *Românul* de la 11 Maiu.

9) „ „ *Reforma.*

10) „ „ „

11) „ „ „

www.dacoromanica.ro

1866, 23 Ianuarie: *Vânătorul*[1]).
1866, 18 Aprilie: *Porcul liberat*[2]).

*

In ediția din 1893: *„Scrieri în versuri și proză“*[3]) ieșită prin stăruitoarea pietate amicală a lui Ion Ghica“, s'au tipărit poeziile *Intristarea, Prieteșugul* și *Intoarcerea,* pe care Alexandrescu le publicase numai în edițiile din 1832 și 1842, înlăturându-le din edițiile dela 1847 și 63. S'au mai adăugat următoarele trei poezii:

1. *Noaptea sfântului Botez*[4]).

2. *Inălțimei Sale Prințului stăpânitor al Moldovei, Mihail Sturzea, pentru anul* 1832 (în realitate trebuie să fie pentru 1842).

3. *Majestății sale Victor Emanuel, Regele Italiei.*

publicate după manuscrisele originale ale poetului, dăruite de I. Ghica Academiei Române. La urmă, găsim o interesantă notiță despre *„Edițiunile lui Alexandrescu“*[5]).

---

1) Publicată în *Buciumul* din 23 Ianuarie 1863. Ne reprodusă în opera poetului, am reprodus-o noi în ediția I-a a acestui studiu.

2) Publicată în *Reforma.*

3) Cu un portret și un fac-simil. Buc., Socec.

4) *Trompeta Carpaților,* 1866, p. 1720.

5) Pentru a fi completi înșirăm și lista celorlalte ediții apărute după această dată:

1) *Gr. M. Alexandrescu, Meditații, Elegii, Epistole, Satire și Fabule.* Iași, edit. libr. Fraților Șaraga (fără dată). Cuprinde ca parte inedită: O satiră politică la adresa lui Eliade (p. 185, dar e incomplet dată) și trei articole în proză: *Gâștele bunului Dumnezeu (din Albina Pindului*

www.dacoromanica.ro

1868), *Lorelei sau stânca Lorei frumoasa fermecătoare* şi *Inmormântarea poeziei,* amândouă din *Calendaru Ghimpelui* pe 1874).

2) *Grigorie Alexandrescu, Scrieri în versuri şi proză* cu o prefaţă de G. Coşbuc, Edit. Minerva 1902. E o retipărire a ediţiei din 1893.

3 *Gr. M. Alexandrescu, Proză şi versuri.* Edit. libr. Alcalay, 1902, cu o prefaţă, în care se dau fragmente din articolul lui Barbu Delavrancea (*Revista nouă,* 1888).

4 *Gr. M. Alexandrescu, Opere complete, I. Poezii, epistole, satire, epigrame şi traduceri cu o culegere asupra vieţei şi operei poetului şi însemnări* de *Em. Gârleanu,* Bucureşti 1907, edit. libr. Alcalay. Ediţie excelentă ca informaţie şi citire a textelor; editorul ne arată forma primitivă a fiecărei poezii şi ne dă în note variantele mai însemnate, data scrierii sau a publicării şi tot ce e folositor să se ştie asupra operei unui scriitor. N'ar fi trebuit însă să păstreze tabla de materie a ediţiei din 1863, — care nu e nici logică, nici cronologică. Ar fi trebuit o altă ordine.

In această ediţie ni se mai dau: un stiudiu asupra vieţii lui Alexandrescu, prelucrat în mare parte după articolul d-lui G. Bogdan-Duică (*Convorbiri,* 1900 , o notă bibliografica şi se reproduce şi *Scrisoarea* lui Ghica asupra poetului. Ca material nou ni se dau fabula: *Vulpea, calul şi lupul,* din *România* din 5 Martie 1838, pe care poetul o înlăturase din toate ediţiile; apoi *Satira* împotriva lui Eliade, nu luată însă de-adreptul din Aricescu, ci din ediţia Şaraga, care ne dă numai cinci strofe în loc de douăzeci şi două, şi două bucăţi intitulate: *Majestăţii sale Carol I regele României* luate din culegerea de „*Armonii*“ a lui Gusti.

Dintre culegerile felurite ce s'au făcut din poeziile lui Gr. Alexandrescu, nu vom citâ decât următoarea prin caracterul ei exotic:

Poezii ale D. Gr. Alexandrescu, Văcărescu şi Eliad. Intâia oară în Bucureşti, iar acuma a doua oară cu cheltuiala lui *Petru Lupulov.* In ţes. crăesc clerical Institut din Zara, de a III clasă profesor. Tipărite în Buda cu tiparul cr. tipografii, 1845.

www.dacoromanica.ro

Reproducem prefaţa — aici pentru întâiaş dată — a acestei ciudate ediţii.

Iubite cetitoriu,

Aflându-mă eu de doi ani şi jumătate în Zara (capitala cetate a Dalmaţiei) profesor, în ceasurile de odihnă m'am deprins cu alegerea acestor bine plăcute poezii, de a le da a doua oară la tipariu. Am compus eu în alte date ale mele cugetări care însă numai atunci le vei vedeà, dacă eu prin câştigarea acestor mult desfătătoare poezii voi cunoaşte al tău subţiat pentru citire gust. Dacă inima ta nu va fi către carte întocmai ca ferul rece. Dacă agerimea mult preţiosului tău duh se va învinge, că e mult folositor a celì în toată ziua câtva din carte spre biue învăţătoare. Nu fugì de carte în limba ta scrisă, că aceasta te va face să-ţi cunoşti datoriile omeneşti, şi vei învăţà multe întâmplări să scapi de ocări. Citeşte toate aceste că nu te vei căì, şi iubeşte pe al tău neostenit lucrătoriu.

In Zara, 2-lea August 1844 — *Petru Lupulov,* a filosofiei şi teologiei profesor.

Volumul — în partea privitoare la Alexandrescu — cuprinde următoarele poezii: *Meditaţie, Peştera, Epistola familiară, Rugăciunea, Lebăda şi puii corbului, Câinele isgonit, Privighetoarea şi măgarul.*

Şi acum în urmă:

Ediţia Casei Şcoalelor îngrijită de M. Dragomirescu;

Ediţia „Culturei Naţionale", îngrijită de Al. Busuioceanu.

www.dacoromanica.ro

§ 2. Influenţe literare în opera poetului.

In ce priveşte studiul influenţelor literare ce au intrat în formaţia operei şi a talentului poetului nostru, în deosebitele epoci, ne putem referì ca punct de plecare la articolul lui Pompiliu Eliade *„Grégoire Alexandresco et ses maîtres français“*, din *La Revue des Deux Mondes*[1]).

In ediţia din 1832, *„Eliezer şi Neftali“* deosebim două genuri poetice bine lămurite: *elegia* şi *fabula*. In elegii distingem iarăş două elemente: unul eroic şi altul elegiac; cel dintâi se inspiră deadreptul din priveliştea ruinilor Târgovişteì, evocatoare a gloriei străbune, cuib de ziduri vechi şi de biserici domneşti, din care s'au ridicat trei dintre aczii redeşteptării noastre literare: Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu şi Ion Eliade Rădulescu... Intrucât priveşte pe Alexandrescu, pe lângă inspiraţia izvorîtă deadreptul din mediul bătrânului oraş, mai stabilim şi oarecari influenţe de ordin literar. Puţin în-

1) 1904, Decemvrie, v. VI, p. 871—909; cf. N. I. Apostolescu: *L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine*, p. 101—122, Paris, Honoré Champion, 1909.

www.dacoromanica.ro

naintea *Miezului Nopții* și a poeziei *Adio la Târgoviște,* Cârlova publicase în *Curierul Românesc* al lui Eliade *Ruinurile Târgoviștei,* la 20 Martie, și *Păstorul întristat,* la 8 Maiu 1830...; deși influența lui Cârlova asupra celor dintâi elegii ale lui Alexandrescu e evidentă, îndărătul ambilor poeți găsim izvorul comun de inspirație al *Ruinilor* lui Volney, cântărețul pietrelor înnegrite, al cetăților dispărute, al umbrelor glorioase, ce se abat jalnice prin locurile strălucirii lor de odinioară, influență preromantică a lui Volney asupra lui Cârlova și Alexandrescu, cercetată mai pe larg de N. I. Apostolescu[1].

Atât *Adio la Târgoviște* cât și *Miezul Nopții* n'au o *unitate* de inspirație, ci-s produsul contaminării a două elemente: inspirația eroică a ruinilor, a gloriei străbune se unește fără tranziție cu elegia personală, în genul elegiilor lui

---

1 I. N. Apostolescu, *op. cit.,* pentru Cârlova, p. 95; pentru Alexandrescu, p. 107—110. Iată două fragmente din Volney, după Apostolescu, *op. cit.,* p. 96 în *tonul* inspirației celor doi poeți: „Je m'assis sur le tronc d'une colonne, et là, le coude appuyé sur le genou, la tête soutenue sur la main, tantôt partant mes regards sur le désert, tantôt les fixant sur les ruines, je m'abandonnai à une rêverie profonde". Volney, *Oeuvres complètes,* Paris. F. Didot, 1838, *Les ruines,* ch. I, p. 10.

Sau:

„Je vous salue, ruines solitaires, tombeaux saints, murs silencieux; c'est vous que j'invoque, c'est à vous que s'adresse ma prière. Oui, tandisque votre aspect repousse d'un secret effroi les regards du vulgaire, mon coeur trouve à vous contempler le charme des sentiments profonds et des hautes pensées", Volney, *loc. cit.,* ch. II, p. 10.

www.dacoromanica.ro

Lamartine... Poezia se curmă din tonul ei eroic, din elegie patriotică, pentru a luà un ton intim de durere, de răzvrătire împotriva soartei, — pe lângă Volney se adaugă, deci, nu fără stângăcie, şi Lamartine.

Influcnţa lui Lamartine asupra începuturilor poeziei româneşti e, dealtfel, covârşitoare. Incă de prin 1826, Eliade se pusese să traducă din Lamartine[1]), şi întreaga literatură ce se făceà în jurul *Curierului* se resimţia de lamartinianism. Insuş Alexandrescu ne-a dat în culegerea din 1832 două traduceri din Lamartine: *„Intristare“* şi *„Fluturele“*, iar urma marelui romantic francez se simte şi în cele cinci elegii din 1832...

Nu tăgăduim realitatea simţirii poetului, întrucât împrejurările vieţii îl îndemnau spre elegie; constatăm numai lamartianismul expresiei sentimentului său:

Tes jours, sombres et courts, comme les jours d'automne,
Déclinent comme l'ombre au penchant des côteaux.
L'amitié te trahit, la pitié t'abandonne,
Et, seule, tu descends le sentier des tombeaux[2]).

sau:

Quand la feuille des bois tombe dans la prairie,
Le vent du soir s'élève et l'arrache aux vallons.

---

1) Traducerile lui Eliade au fost adunate apoi în: *Meditaţii poetice dintr'ale lui A. dela Martin.* Traduse şi alăturate cu alte bucăţi originale prin D. I. Eliad, 1830. — Eliade susţineà (*Curierul,* 1830, p. 127 că şi *Inserarea* lui Cârlova fusese inspirată de poezia *L'isolement* a lui Lamartine.

2) Lamartine: *Le vallon.*

www.dacoromanica.ro

Ei moi je suis semblable à la feuille flétrie:
Emportez-moi, comme elle, orageux aquilons![1])

sau atâtea alte strofe din *Meditaţii,* în care poetul îşi aruncă durerea timpurie în faţa naturii nesimţitoare, zâmbitoare, pururea tinere, în faţa colinelor însorite, a pâraelor sgomotoase, în faţa primăverii eterne, — amintesc tonul elegiilor lui Alexandrescu... Nu procedăm prin aliniare de versuri de oarece nu versuri şi-a însuşit Alexandrescu dela Lamartine, ci numai atitudinea sufletească şi expresia literară. Pe amândoi melancolia şi spiritul de negaţie îi îndeamnă să se îndoiască uneori de dreptate, de bunătatea vieţii, de biruinţa idealului etic şi estetic; melancolie şi negaţie, înfrăţite neaşteptat, cu încrederea într o divinitate, ce hotărăşte totul după un cuget senin dar nepătruns. Amestecul de durere şi de optimism, de blestem şi de credinţă, atât de caracteristic pentru Lamartine, îl găsim şi în Alexandrescu, ca şi tonul înalt de meditaţie întors, în mod natural, spre sublim, şi apoi întrerupt brusc printr'o deviare a cugetării în altă parte, şi, mai ales, printr'o apostrofă către natură[2].

*

In afară de elegii, ediţia din 1832 mai are şi un poem *Eliezer* şi *Neftali,* după Florian, un alt poet cu o însemnată influenţă asupra literaturii

1 Namartine: *L'isolement.*

2 N. I. Apostolescu, *op. cit.*, p. 114. mai face o altă apropiere între două strofe din André Chénier şi două strofe din *Miezul nopţii.*

www.dacoromanica.ro

noastre[1]), şi cinci fabule, din care două după La Fontaine, iar trei după acelaş Florian[2]).

In fabulă originalitatea se găseşte rareori: cu mici schimbări, un număr restrâns de subiecte, de *idei,* circulă dela Esop încoace. Fabulele lui Alexandrescu sunt, de altfel, simple traduceri nemărturisite. *Vulpoiul predicator,* de pildă, despre care ne vorbeşte atât de bucuros Ion Ghica în *Scrisoarea* lui, e *Le renard qui prêche* al lui Florian[3]) cu stângăcii, ce fac evidentă traducerea. Următoarele versuri:

Notre prédicateur n'avait aucun succès;
Personne ne venait, hors cinq ou six marmottes,
Ou bien quelques biches dévotes
Qui vivaient loin du bruit, sans entour, sans faveur
Et ne pouvaient pas mettre en crédit l'orateur.

sunt astfel traduse de Alexandrescu:

Câţiva şoareci, cerbi de munte
Veneau rar să o asculte.
Insă ei *în depărtare* (sic)
Neavând nici de cum stare,
Fără cinste sau favor,
Nu puteà da 'ncredinţare,
Slavă ăstui orator[4]).

Spre sfârşit, fabula câştigă în vioiciune. Cele două versuri:

---

1) Cf. N. I. Apostolescu, *op. cit.,* p. 98. nota 2.
2) M. Dragomirescu: *Primele fabule ale lui Alexandrescu* în *Epoca* din 7 Aprilie 1906.
3) Florian: *Fables,* cartea III, fabula XV.
4 Alexandrescu, p. 244.

www.dacoromanica.ro

Que me demandez-vous pour prix de vos leçons?
Le renard répondit: Sire, quelques dindons.

se prefac în:

— „Insă pentru osteneală
Spune fără de sfială
Ce vrei? slujbă, rang sau bani?“
Oratorul zise 'ndată:
„Prinţule, în loc de plată
Aş poftì câţiva curcani“.

Privighetoarea şi Păunul e o traducere după *Le rossignol et le paon*[1]), traducere stângace, cu umpluturi, şi cu întorsături nefireşti. *Papagalul şi celelalte paseri,* luată după *Le perrouquet,* rămâne cu mult îndărătul originalului[2]). *Măgarul răsfăţat* şi *Catârul care îşi laudă nobilitatea* sunt după fabulele lui La Fontaine: *L'âne et le petit chien*[3]) şi *Le mulet se vantant de sa généalogie*[4]).

Dacă, prin originalitate de formă, prin limbă, prin unele icoane scoase dintr'o viziune personală, prin sinceritate, ediţia din 1832 e preţioasă, în ceeace priveşte, însă, originalitatea de inspiraţie sunt de făcut rezerve: în elegie, Lamartine şi Volney, deadreptul şi prin Cârlova, l-au influenţat pe poet, iar în fabulă el nu e decât un traducător al lui Florian şi al lui Lafontaine.

*

1) Florian, c. III, fabula V.
2) Florian, *Fables,* c. IV, fabula III.
3) La Fontaine, *Fables,* c. IV, fabula V.
4) La Fontaine, *Fables,* c. VI, fabula VII.

www.dacoromanica.ro

In ediţia din 1838 găsim urma lui Lamartine, în nota elegiacă din *Meditaţie,* din *Cimitirul (Peştera)* sau din *Barca.*

Versuri ca:

Păşeşte lin, o barcă, pe unda adormită!
Respecteaz' al firii repaos trecător;
Inima mea de sgomot cu totul obosită,
Ca la un scump tovarăş se 'ncrede l'al tău sbor.

Poartă-mă 'n sus, în lături, oriunde vrei şi-ţi place
Unde te 'mpinge vântul, sau unde tu doreşti:
Toate ne sunt deopotrivă dacă mă duci în pace,
Dacă cu mulţumire vederea-mi rătăceşti [2]).

ca şi întreaga inspiraţie a poeziei *Barca,* vin deadreptul din *Le lac,* tot aşa precum inspiraţia *Candelei* vine din *La lampe du temple ou l'âme présente à Dieu.* Prin concepţia ei poetică despre Dumnezeu şi *Rugăciunea* e lamartiniană [1]).

Alături de aceste meditaţii, de cuprins mai mult filozofic decât de elegie personală cum erau cele din 1832, mai găsim şi şapte fabule, din care unele, ca *Boul şi Viţelul,* remarcabile... Deşi sub raport tecnic sau ca gen literar sunt sub influenţa lui La Fontaine, adaptându-se condiţiilor vieţii noastre sociale şi politice, fabulele devin, totuşi, personale.

Cele două *Epistole* se inspiră, ca gen literar, din Boileau....

*

1) Alexandrescu, p. 90.
2) A se vedeà între altele *La prière.*

www.dacoromanica.ro

In ediţia din 1842 meditaţia şi elegia lamartiniană dispar aproape cu desăvârşire; găsim firește, elegii erotice dar nu mai găsim plânsul unui traiu trudit, înconjurat de vrăjmăşii, nu mai găsim antiteza între sbuciumul vieţii omeneşti şi liniştea impasibilă a naturii, nu mai găsim acea aspiraţiune spre marele nimic ce ne înconjoară şi ne aşteaptă [1]), în schimb, găsim 14 fabule! Spiritul lui La Fontaine domină, spiritul numai, nu însă şi litera lui, de oarece câteva din aceste fabule sunt probabil originale, sau sensibil prelucrate ca, de pildă, *Toporul şi pădurea*. Această ediţie mai cuprinde şi alte câteva scrisori şi chiar o Satiră *(Satira duhului meu)* inspirată probabil de *Satira a 9-a* a lui Boileau [2]).

In ediţia dela 1847 influenţa lui Lamartine dispare aproape cu totul; găsim însă o reminiscenţă a lui Volney [3]), în câteva strofe ale poezici *Umbra lui Mircea la Cozia*. Cum versurile poetului sunt în amintirea tuturor, iată fragmentul din Volney:

„Cependant, un bruit frappa mon oreille; tel que l'agitation d'une robe flottante et d'une marche à pas lents sur des herbes sèches et frémissantes. Inquiet, je soulevai mon manteau, et

---

1) O influenţă a lui Lamartine se vede în *Către Volter*, care, în parte, se inspiră din *l'Homme* al marelui romantic francez.

2) D. N. I. Apostolescu, *op. cit.*, p. 120, mai face o apropiere între această satiră şi *Les secrètes pensées de Raphaël'* a lui Musset.

3) N. I. Apostolescu, *op. cit.*, p. 109.

www.dacoromanica.ro

jetant de tous côtés un regard furtif, tout à coup, à ma gauche, dans le mélange du clair obscur de la lune, au travers des colonnes et des ruines d'un temple voisin, il me sembla voir un fantôme blanchâtre enveloppé d'une draperie immense, tel que l'on peint les spectres sortant des tombeaux. Je frissonnai; et tandis qu' ému d'effroi j'hésitais de fuir ou de m'assurer de l'objet, les graves accents d'une voix profonde me firent entendre ce discours"[1]).

Acum în urmă, d. Ch. Drouhet a studiat şi influenţa lui Voltaire, pe a cărui *Alziră,* tradusă în 1834, Alexandrescu a tipărit-o în 1845, şi pe a cărui *Meropă,* tradusă în 1840—41, a tipărit-o în 1847. Una din epigramele lui Voltaire îi oferă lui Alexandrescu elementele *Lupului moralist*; în *Epistola către Voltaire* se poate găsi varietatea de ton şi fantezia modelului său; planul e cel din *„Epître à Horace"*, adică poetul debutează prin critici şi sfârşeşte prin arătarea meritelor scriitorului căruia i se adresează[2]).

*

Ştim ce puţină însemnătate are ediţia din 1863, în partea sa nouă: poeziile lirice au dispărut aproape cu totul; în loc avem o literatură uşoară, satirică, o literatură de polemică şi de politică, cu slabe licăriri de umor, — o literatură inspi-

---

1) Volney, *Oeuvres complètes,* Paris, F. Didot, 1838, *Les Ruines,* ch. III, Le fantôme. p. 12.

2 Ch. Drouhet. *Grigore Alexandrescu* în *Omagiu lui Ion Bianu,* 1927, p. 175.

www.dacoromanica.ro

rată, ca *gen* numai de Boileau. Numeroasele fabule ne arată că Alexandrescu rămăsese credincios şi lui La Fontaine.

Poet liric şi elegiac la început, poeziile lui se resimt de influenţa puternică a lui Lamartine, alături de slaba imitaţie a lui Florian şi La Fontaine; fabulist mai târziu, influenţa lui La Fontaine domină; poet politic şi satiric, în sfârşit, La Fontaine îşi împarte cu Boileau influenţa spiritului lui Grigore Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

§ 3. Limba şi forma poeziilor lui Grigore Alexandrescu.

In cele dintâi ediţii din 1832, 38, 42, 47, întrebuinţând cuvinte populare, Alexandrescu şi-a scos materialul format din avuţia poporului. Până la această dată, aveà dreptate Delavrancea să spună[1]): „Alexandrescu s'a proptit curentului (latinist) şi a învins, căci sosise mare şi puternic, gânditor, adânc, minte limpede şi simţ drept. Opera sa e originală şi românească". Dela 1847, curentul latinist îl cucereşte şi pe dânsul şi nu numai că-şi schimbă ortografia, ci, ca şi Eliade, tipărindu-şi vechile lui poezii, înlocueşte cuvintele ce nu i se par de origină latină, cu vorbe latineşti sau cu neologisme. Găsim aşa dar[2]):

In ediţia din 1817	la 1863
ceasul	ora
slavei	gloriei

1) B. Delavrancea, *Grigore Alexandrescu* în *Revista nouă,* 1888, p. 174.

2) G. Bogdan-Duică în *Convorbiri literare,* 1900, p. 752.

www.dacoromanica.ro

veacuri	secoli
tânăr	june
vremile	timpii
duhul	spiritul

și așa mai departe...

Sub raportul formei i s'a obiectat întotdeauna lui Grigore Alexandrescu insuficiența de expresie, de oarece multe dintre versurile lui sunt, în adevăr, defectuoase, având o silabă mai mult sau mai puțin, o asonanță în loc de rimă, și, mai ales, o continuă neidentitate a accentului tonic cu cel ritmic. Exemplele sunt atât de numeroase, încât se pot multiplică după voie:

Dar àdâncà odihnă...
Se desfășùr în ochi'mi...
Am càtat'o 'n pustiuri...
Astà e adevărul...
Estè o slăbiciune...
Gâdè am fost în viață...
Un țèran se dusese...

Oricâte lipsuri ar aveà prozodia lui Alexandrescu, oricât de stângace și de prozaice i-ar fi pe alocurea versurile, nu trebue, totuși, să uităm că de multe ori, și chiar în primele lui poezii, găsim și idei îmbrăcate într'o formă plastică și imagini fixate într'un vers definitiv. Pentru a-și arătà, de pildă, pierderea oricărei speranțe, poetul se exprimă în *Miezul nopții:*

Trecu ea precum trece un fulger p'între nori,
S'a șters precum se șterge a vulturului urmă,

www.dacoromanica.ro

Când spintecă văzduhul în falnecul lui sbor [1]).

In *Prieteşugul* dulceaţa glasului iubit e exprimată într'un vers lapidar:

La glasul său cel dulce ca noaptea care cade [2])

In *Adio la Târgovişte* amintirile ce ne încolţesc sunt asemănate cu frunzele aduse de vijelii la tulpina ce le-a purtat:

Ca frunzele aduse de vijălii pornite
La vechea lor tulpină ce odată le-a purtat [3]).

Luna peste ruine e:

Ca un vis ce se strecoară într'un suflet pustiit [4]).

Zădărnicia gloriei postume e redată prin:

Azi slava stă d'asupra şi omul în pământ! [5])

Legea psihologică a deprinderii ce nimiceşte puterea senzaţiei e exprimată în patru versuri încăpătoare:

După suferiri multe inima se 'mpetreşte;
Lanţul ce'n veci ne-apasă uităm cât e de greu;
Răul se face fire, simţirea amorţeşte,
Şi trăesc în durere ca'n elementul meu [6]).

---

1 Alexandrescu, p. 97.
2) Alexandrescu, p. 103.
3) Alexandrescu, p. 137.
4 Alexandrescu, *Răsăritul lunei la Tismana,* p. 35.
5) Alexandrescu, *Meditaţie,* p. 83.
6 Alexandrescu, In *Anul* 1840, p. 25.

www.dacoromanica.ro

Inceputul *Umbrei lui Mircea la Cozia*[1]) e măreț:

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate;
Către țărmul din potrivă se întind, se prelungesc,
Ș'ale valurilor mândre generații spumegate
Zidul vechiu al mânăstirii în cadență îl isbesc.

Prin însăși natura genului lor epistolele și, cu deosebire, fabulele îmbracă gândirea poetului într'o haină mai slobodă, mai firească... *Toporul și pădurea* sau chiar și mai puțin cunoscuta *Ogarul și iepurele*[2]), cu versuri ca:

Ogarul către el așa se adresă
Și'n limba lui strigă:
— tu ce prezidezi senatul cel cânesc,
„Te rog să mă asculți: eu vin să jeluesc
„De acest ticălos
„Ce sufletul mi-a scos.
„Căci vrând a-l întâlni, pe deal sau pe câmpii,
„El fuge parc'ar fi gonit de vijelii;
„Ș'apoi n'aleargă drept
„Cu el să poți da pept,
„Ci merge tot cotiș
„Și sare curmeziș:
„C'un cuvânt n'are pas, nici umblet creștinesc.
„Dar ce să mai vorbesc?
„Când chiar Măria ta, d'o fi cum am aflat,
„Ai fost adeseaori de dânsul înșelat!...", etc.

sunt exemple de ușurință de versificație, de înmlădiere a ideei și, într'un cuvânt, de adaptare a formei la fond.

---

1 Alexandrescu, p. 30.
2 Alexandrescu, p. 314.

www.dacoromanica.ro

III

CUPRINSUL EMOTIONAL AL POEZIILOR LUI ALEXANDRESCU

www.dacoromanica.ro

§ 1. Melancolie, Meliorism şi Criticism

Melancolia e nota caracteristică a celor cinci poezii lirice ale ediţiei din 1832. Ne aflăm, firește în epoca primei exuberanţe romantice, când muza elegiacă a lui Byron, a acestui „Arold al desnădejdii" cum aveà să-l numească mai târziu, în 1842, Alexandrescu:

> A! dac'a ta viaţă, de lume admirată,
> Când naţiei gemânde veniseşi ajutor,
> De asprele ursite nu ar fi fost curmată,
> D'ai fi văzut în ziua în ceruri însemnată
> *Arold al desnădejdii, sălbatec călător* [1]).

plângeà în versuri răzvrătite durerile vieţii şi zădărnicia sbuciumului omenesc, când lebăda poeziei lamartiniene îşi cântà duiosul cântec din urmă. Influenţa acestor mari poeţi se manifestă şi la Alexandrescu, fie în traduceri ca *„Adio lui lord Biron la soţia sa"* sau *„Intristarea"* şi *„Fluturele"* lui „Delamartin", — fie în încercările lui originale; influenţă nu înseamnă, însă, lipsă de

1) *Mormintele la Drăgăşani,* p. 40, 41.

www.dacoromanica.ro

sinceritate şi de originalitate. Virtutea oamenilor, spuneà Pascal, nu trebuie preţuită în acţiuni izolate, ci în faptele lor obicinuite; natura talentului nu se judecă nici ea după câteva elemente întâmplătoare, pornite mai mult din atmosfera vremii decât din sufletul poetului; în el trebue să căutăm, deci, adevăratul izvor de inspiraţie.

Din cercetarea ediţiei din 1832, ca şi a celei din 1838, reiese că Alexandrescu puteà cântà Târgovişteа, sau câmpia de luptă a Brăilei, îşi putcà cântà dragostea sau răsăritul lunii, buchetul rămas dela iubită, sau prieteşugul către Ion Ghica: din mijlocul cântecelor sale se înalţă jalea; în ritmul peanului războinic sau al sprintenelor epistole poetul se lasă în voia durerii... Melancolia lui nu reprezintă o notă trecătoare, ci o stare sufletească durabilă, deşi nu organică; intim legată de prima frază a activităţii sale literare, trebue s'o analizăm în împrejurările ce au stimulat-o.

Incepem cu cea dintâi poezie, cu *Miezul nopţii...* Pe ruinele Târgovişteі bătrâne, poetul privighează; cugetul lui nu e senin; în piept i se frământă durerea, de oarece, lipsit de părinţi, se simte stingher pe lume, fără sprijin, şi fără mijloace; la vârsta la care alţii respiră cu beţie aerul primăvăratec al vieţii, palidul nostru tânăr de 18 ani, poartă în suflet jalea morţii; după trei ani dela moartea părinţilor, durerea e încă prezentă:

Trei erni, căci după erne viaţa-mi socotesc,

www.dacoromanica.ro

Căci zilele-mi ca earna de viscoloase-mi fură,
Copaci din mezul ernii ce vânturi îi clătesc [1])

In mijlocul meditaţiei sale creştine, ca un Orfeu ar fi vrut să înduplece prin lira-i pe Pluton şi pe Cerber spre a-i da îndărăt părinţii, — amestec de creştinism şi de păgânism, dar mai ales reminiscenţă literară aspru criticată de Eliade [2]):

De ce glasul meu n'are a lui Orfeu putere?
Dar... ce să fac cu dânsa, căci Pluton a surzit,
Căci Cerber nu mai iartă de el apropiere,
Căci basmele acele cu veacul au perit! [3])

Melancolia lui Alexandrescu în 1832 nu vine deci dintr'o durere închipuită, din *Weltschmerz*-ul pesimiştilor adevăraţi, ci din durerea reală şi circumscrisă a unui biet băiat rămas orfan de timpuriu:

...Lăsat straine pe lume, lipsit de orice bine [4]).

pe care moartea nu-l ispiteşte din ura vieţii, ci din dorul de părinţi:

Puţină vreme încă, şi glasu-mi se va stinge,
Şi inima d'a bate în pieptu-mi va 'ncetà!

---

1) Alexandrescu, p. 97.

2 Intre altele şi în *Ingratul* din *Curierul de ambe sexe,* II, p. 74.

3) Alexandrescu, p. 99. Strofa aceasta ca şi cele 7 dinainte au fost suprimate în ediţiile din 1847, şi 63 şi înlocuite prin alte trei.

4) Alexandrescu, p. 99.

www.dacoromanica.ro

Atunci fără 'ndoială eu soarta voi învinge,
Şi păsurile mele la ei voi îndreptà.

In *Adio la Târgovişte,* acelaş izvor de inspiraţie: pe ruinile Târgovişteî, gloria strămoşească i se arată ca într'o apoteoză: umbrele eroilor îi trec pe dinainte, armiile îşi izbesc pasul răsunător pe pământul clătinat de sgomotul războinic; taberele se întind şi aerul începe a vâjâì de strigăte şi de lovituri de arme; brusc, vedenia se risipeşte şi în mijlocul vălmăşagului poetul nu se mai vede decât pe dânsul: trecere romantică dela o descriere obiectivă la descrierea unui sbucium sufletesc. Inăbuşitoare atmosferă de răstrişte; singur pe lume, poetul se simte sortit durerii din însuş „sânul maicei" sale:

Din sânul maicei mele, născut în griji, necazuri,
Restriştea 'mi-a fost leagăn, cu lacrimi m'am hrănit [1]).

deşì câteva strofe mai departe, îşi numeşte „veacul lui de aur" pe veci pierdut:

Din veacul meu de aur, din sfântul lor amor,
Idei au rămas numai, precum o nălucire
Rămâne dimineaţa din visuri care sbor [2]).

Din acest „veac de aur" se desfac, limpezi, imaginile părinţilor, ce-l obsedează, fără să-l ajute:

Dar însă suvenirul fiinţelor iubite
Va fi la al meu suflet în veci înfăţişat:

1 Alexandrescu, p. 136.
2) Alexandrescu, p. 137.

www.dacoromanica.ro

Ca frunzele-aduse de vijălii pornite
La vechea lor tulpină ce-odată le-a purtat [1]).

Melancolia lui Alexandrescu nu e, prin urmare, smulsă numai din atmosfera romantică a timpului, ci e sinceră şi adevărată: plângându-şi părinţii, a învăţat el să cânte. Mulţi ani după aceea, în *Mângâerea unei tinere femei,* din ediţia din 1842, îi revine încă obsesiunea tinereţii sale, lipsite de sprijin şi de dragoste:

Eu nu voiu să adaog a ta melancolie,
Să-ţi zugrăvesc icoana durerei omeneşti.
Să-ţi desfăşor în ochi-ţi a mea copilărie.
Ca osândă de moarte în care să citeşti:

Să-ţi arăt împrejuru-mi un larg cerc de morminte,
In care dorm, fraţi, rude, părinţi ce m'au iubit.
Să vezi ce e durerea, să vezi d'aveam cuvinte,
Când chiar de providenţă nevrând m'am îndoit [2]).

In mijlocul atâtor dureri, la ce bun viaţa? — Intrebarea rămâne însă la un sens strict personal şi nu se înalţă la o negaţiune integrală, ca la Eminescu; numai pe urmă durerea lui se împodobeşte în atributele epocei; ca toţi poeţii romantici, e trist şi palid:

In mâna mea cea slabă plecam galbena-mi frunte [3]

îi place liniştea şi singurătatea [4] :

---

1) Alexandrescu, p. 137.
2 Alexandrescu, p. 123.
3) In *Prietesugul,* p. 102; un vers asemănător în *Anul* 1840, p. 26.
4) Alexandrescu, p. 93.

www.dacoromanica.ro

Scârbit peste măsură
De sgomotul cetăţii,
Eu caut în natură
Un loc făr' de murmură
Supus singurătăţii.

Şi cum „cetatea cea sgomotoasă" nu-i decât liniştita Târgovişte, ne gândim iarăşi la Lamartine şi la al său *„Insolement"*.

In cele cinci elegii din 1832 suflă, deci, uraganul morţii; ideia nefiinţei devine o „obsesie", pe care o găsim în *Adio la Târgovişte:*

Aşa! aşa! iubite, s'a dus scumpul meu bine!
Văzând că nu-mi rămâne plăcere pe pământ
Văzând că pentru mine s'au dus zilele line,
Pui mâna p'a mea frunte şi caut un mormânt [1] .

sau la sfârşit:

Zic lumei un adio, iau lira şi mă duc.

O găsim în *Miezul Nopţii:*

Pui mâna p'a mea frunte şi caut un mormânt·[2]).

In *Intoarcerea,* aceiaşi dorinţă de fiu nenorocit, care ar voi să împărtăşească mormântul părinţilor:

Acum grijile, mâhnirea, îmi gătesc al meu mormânt:
Eu voiu pierde fără vreme, minte, viaţă şi cuvânt;
Eu voiu însoţi ţărâna trupului meu trecător,
Cu ţărâna unui tată cărui viaţa sunt dator [3] .

1 Alexandrescu, p. 136.
2 Alexandrescu, p. 99.
3) Alexandrescu, p. 112.

www.dacoromanica.ro

Sosit la Bucureşti, viaţa poetului nu i se uşurează, viaţă precară de tânăr crescut prin case străine; cum nu-l doare, numai lipsa părinţilor ci şi „răutatea lumii"; viziunea sa cosmică se înăspreşte:

Dar pământul nu are talazuri mai cumplite,
Stânci mai primejdioase, mai grele de trecut?
A! martur iau p'acela, ce asprele ursite,
Viaţă de durere şi chinuri i-a ţesut![1])

Melancolia e aceiaşi, numai izvorul i s'a schimbat. In *Mângâerea unei tinere femei*[2]):

Să vezi apoi în lume cumplita răutate
Otrăvindu-mi ani, zile, chiar umbre de plăceri:
Să vezi: ...Ah! atunci numai, atunci ai vedea poate
Câte un singur suflet coprinde 'n el dureri!

inspiraţia e alta, după cum alta e şi în *Viaţa câmpenească*[3]):

A! dacă o provedinţă
Asupra mea ar privì,
Dacă smerita-mi dorinţă,
Soarta o ar împlinì:
Departe d'ai răutăţii
Tovarăşi nelegiuiţi,
De cursele nedreptăţii,
De oameni neomeniţi,
Ş. c. l.

1) Alexandrescu, p. 90. Strofa din *Barca* scoasă din ediţiile din 1847 şi 1863.
2 Alexandrescu, p. 123.
3) Alexandrescu, p. 151.

www.dacoromanica.ro

Şi în „*Anul* 1840“ durerea poetului porneşte tot din viziunea „răutăţii omeneşti“ [1]):

Politica adâncă stă în fanfaronadă
Şi ştiinţa vieţii în egoism cumplit;
D'a omului mărire nimic nu dă dovadă,
Şi numai despotismul e bine întărit.

*

A fost, totuşi, Alexandrescu un pesimist sau nu? Cum nu găsim la el decât lacrimi, simţire dureroasă, veşnică chemare a morţii, — dar nu şi o concepţie integrală şi filozofică a zădărniciei cosmice, în acest sens superior, Alexandrescu n'a fost un poet pesimist [2]). Plânsul nu-i depăşeşte, în genere, propria-i durere, şi numai rar se proectează şi se generalizează, făcând natura să participe şi ea la durerea materiei însufleţite:

Urechea mea ascultă torentul ce plesneşte,
Talazul ce se sparge de malul său plângând;
Şi glasul meu le 'ntreabă ca noi de pătimeşte,
Şi tot are un cuget, o vorbă şi un gând [3]).

Talazul „plânge“, deci şi totul e supus durerii [4]):

Iata c'a noastre pasuri p'a morţii se duc cale
Şi toate la durere supuse aici sunt

---

1) Alexandrescu, p. 25.
2) Cf. I. Găvănescu: *Meditaţiile lui Grigore Alexandrescu*.
3 Alexandrescu, *Prieteşugul*, p. 102.
4) Alexandrescu, p. 102.

www.dacoromanica.ro

In *Meditaţia,* din 1838, aceiaşi generalizare: în faţa câmpiei, îngrăşate de trupuri tinere, gândirea poetului se îndreaptă spre eroii ce au pierit cu arma în mână şi spre monumentul ce le pomeneşte gloria, o glorie rămasă deasupra, pe când eroii sunt în pământ. Totul e zadarnic; viaţa omului ca floarea câmpului... Slavă? Cinste? Cuvinte: fum, risipit de vânt deasupra unui pumn de cenuşă... [1]).

Puţin mai înainte un monument s'arată;
Să-l privim... Dar ce semne de cinste pe el sânt?
Negreşit cei dintr'însul slăviţi au fost odată:
Azi slava stă d'asupra şi omul în pământ!

Iată, fară 'ndoială, o mare mângâere
O voi, care un titlu ş'un nume pismuiţi!
Când tot ce e 'nalt cade, şi când mărirea pere,
Mărirea, înălţarea, la ce le mai doriţi?

Din vremile trecute, în veacuri viitoare,
Un nume să răsune, cu slavă 'mpodobit,
Să treacă peste vârste şi peste ani să sboare,
Acela ce îl poartă cu ce s'a folosit?

Când marea 'ntărâtată, corabia-ţi sdrobeşte,
Când loc de mântuire nu este, nici liman,
Când în grozave furii asupra ta porneşte;
Spumoasele lui valuri bătrânul Ocean:

Spune-mi, îţi pasă-atuncea să ştii de mai pluteşte
Catartul fără pânze ce nu-ţi e de ajutor,
Să vezi dacă pe unde se ţine, se clăteşte,
Şi dac' ai fost odată în barcă sau vapor?

1) Alexandrescu, p. 85.

www.dacoromanica.ro

Seninătate amară ca într'o cuvântare a lui Bossuet. Cum însă acestuia omenirea i se păreà pulbere şuflată la picioarele dumnezeirii, el nu nimicià încrederea în viaţă, ci pogorà numai trufia omului dinaintea lui Dumnezeu; poetului, dimpotrivă, viaţa îi apare ca o dramă însângerată, dela care îşi depărtează mâhnit privirea:

Viaţa e o luptă, o dramă variată
Şi actu-i cel din urmă în veci sângerat:
Moartea-i încoronează, moartea neîmpăcată,
Care în a sa cale pe nimeni n'a uitat.

A, întorcând privirea spre veacurile trecute,
Şi ne 'ncetat pământul văzându-l pustiit
Văzând tot aste rele, tot zile neplăcute,
De soarta omenirii, din suflet m'a mâhnit! [1])

Versuri de adevărat pesimist, singurele din opera lui Alexandrescu, pe când încolo găsim numai lacrimi, suferinţă prematură, dar nu şi blestemul total al vieţii sau pierderea credinţii în viitor.

* * *

Palid stinge Alexandrescu sfânta candel' a sperării.

prin imaginea sa energică, versul lui Eminescu a fixat în ochii posterităţii fizionomia morală a poetului. Alexandrescu desnădăjduit? Alexandrescu pesimist? — Nu e exact, întrucât pesimismul nu priveşte răul ca pe ceva trecător, ci ca

1) Alexandrescu, p. 83.

www.dacoromanica.ro

pe însăşi esenţa vieţii, şi nu este, deci, conciliabil cu ideia speranţei în viitor. „Candela sperării" n'a stins-o Alexandrescu niciodată, ci a ţinut-o mereu aprinsă, şi tocmai din ea porneşte izvorul suferinţei sale.

Cu toată copilăria sa dureroasă, i-a fost de ajuns poetului să-l întâlnească pe Ion Ghica pentru a se simţi cuprins de o bucurie dioniziacă:

Prieteşugul singur e nesupus el moartei!
El e fără stricare c'al său începător,
Şi el ne întăreşte spre înfruntarea soartei
Ne face-amarul vieţei ceva suferitor.

La glasul său cel dulce, ca noaptea care cade,
Când soarele cel falnic s'arată sus pe cer,
A mea nenorocire se curăţă şi scade
Simţirile durerii se 'mprăştie şi per.

Acum prin el nădejdea în mine văz răsare;
Şi sufletu-mi s'alină cu 'ncetul şi uşor,
Ca pruncul ce-l adoarme a mumei lui cântare,
Ca pasărea ce-o trage murmurul de izvor.

Slăvesc cu umilinţă pe Veşnicul parinte,
Pe calea cea ghimpoasă eu merg neimputând,
Şi orice fel de chinuri, le sufăr eu ca sfinte,
La moarte mă voi duce ca lebăda cântând [1]).

Ca prin farmec decorul vieţii se schimbă; şi cum durerea „s'a curăţit şi a scăzut", şi blestemul se transformă în imn, nădejdea este, aşa dar, în realitate, principiul psihologiei lui Alexandrescu:

1) Alexandrescu, p. 103—104.

www.dacoromanica.ro

Şi fă în al meu suflet *nădejdea* să răsară,
Precum răsare floarea în valea ce 'nverzeşte.

(Prieteşugul)

In Eliza, i se pare a-şi fi găsit fericirea, atât de mult căutată: a căutà însă fericirea înseamnă a crede în ea, pe când pesimismul pleacă dela negaţia ei integrală. Toate i se par prefăcute: natura se îmbracă într'o haină nouă şi în locul desgustului de viaţă, bucuria îşi cântă fanfara. In *Barca,* poetul îşi îndeamnă barca:

Saltă, iubită barcă! Nimic nu te opreşte,
Aerul este dulce, tot sgomotul e mort;
Nădejdea ţine cârma, şi cerul ne zâmbeşte
Supt toată a lui lăţime, noi nu vom găsi port![1])

e însăşi barca vieţii lui, la cârma căreia veghează nădejdea.

Meliorist[2]), Alexandrescu şi-a scris prin urmare poeziile cu o pană căzută din aripa lui Icar; înşelat în aşteptări, nu desnădăjdueşte, ci continuă să creadă într'un viitor mai bun:

Până când fericirea atâta aşteptată
Imi va răsplăti veacuri trecute cu amar,
Dacă şi astă *nădejde* ca altele 'nşelată,
N'o trece ca speranţă şi n'o fi în zadar![3])

Puterea lui de iluziune este pândită, totuşi,

1) Versuri scoase din ediţiile din 1847 şi 1863, Alexandrescu, p. 90.
2) I. Găvănescu, *Meditaţiile lui Grigore Alexandrescu.*
3) Alexandrescu, p. 92.

www.dacoromanica.ro

de o egală putere critică, aşa că meliorismul se temperează prin criticism.

Dacă în *„Peştera“* poetul e numai meliorist:

> Şi omul care crede şi omul ce aşteaptă
> D'o sfântă mângâere în veci e însoţit;
> Pacea va fi cu dânsul, el va lua răsplată
> Căci a *nădăjduit* [1]).

în *Mediaţie* complexitatea inspiraţiei e evidentă; deşi bănueşte că speranţa înşeală poetul nădăjdueşte:

> Câte feluri de chinuri asupra-i se adună!
> Insă vezi cum *nădejdea* o 'nşeală ne'ncetat?
> Cu o dulce zâmbire vine, ţinând de mână
> Icoana fericirei. D'ai s'o prinzi... A scăpat... [1])

Anul 1840 reprezintă expresia cea mai energică a meliorismului, aşa că e de mirat, cum a văzut Eminescu în această poezie stingerea candelei speranţei „din ruina unui an“. Nu, Alexandrescu n'a stins candela speranţei, dimpotrivă, aşteaptă dela acest an prefacerea radicală a unei întocmiri sociale străvechi:

> Incepi, prefă, răstoarnă şi îmbunătăţează,
> Arată semn acelor ce nu voesc să crează,
> Ado fără zăbavă o turmă ş'un păstor!

A aşteptà o astfel de schimbare înseamnă a aşteptà minuni, lucru de care îşi dă, dealtminteri, seama şi poetul:

---

1) Alexandrescu, strofă adăugată în ediţia din 1847, p. 89.

www.dacoromanica.ro

An nou! Aştept minunea-ţi ca o cerească lege!

Şi în Anul *1840* se vede, totuşi, amestecul de iluzie şi de critică, din topirea căror se compune firea atât de neegală a poetului, în care mâhnirea lui nu isvorăşte din lipsa de credinţă sau de nădejde, — ci, dimpotrivă, dintr'un belşug de nădejdi, de iluzii.

Deşi anii au trecut, fără să-i fi realizat promisiunile şi sub ruinele lor zăceau nădejdile moarte, în 1847 Alexandrescu arată acelaş avânt:

Un ceas e de când anul trecu... Mi-aduc aminte
Cu ce nădejdi zâmbinde, ce dulce a 'nceput;
Ce vie salutare din inimă fierbinte
L'a priimit! cc seară! de an atunci trecut.

. . . . . .
Aşa'l doream! In lunga, în oarbă 'ncredinţare
Eu nu vedeam că soarta zâmbeşte cu amar;
Ca vremei şi durerei găteşte răsbunare,
La vechile lor drepturi uitate în zadar[1].

„Visuri, nădejdi, amăgiri", iată cununa, pe care vântul o desfrunzeşte[2]):

Şi florile tinereţei,
Visuri, nădejdi, amăgiri,
Acea ghirlandă a vieţii
Ţesută de năluciri,
Care, câte una
Treptat s'au desfiinţat

1) Alexandrescu, p. 73.
2) Alexandrescu, p. 150.

www.dacoromanica.ro

Ca frunzele ce furtuna
De verzi le-a smuls, le-a uscat,
Mi se arată înainte....

Florile tinereții, crede poetul, pe când, în realitate, sunt florile vieții lui întregi.

www.dacoromanica.ro

§ 2. Poezia erotică: Cele două cicluri de dragoste ale lui Grigore Alexandrescu.

La 1832 Alexandrescu n'a cântat dragostea, pentrucă la vârsta inspirației erotice, — poetul aveà alte îngrijorări. Abià în ediția dela 1838, găsim un întreg șir de poezii erotice, pe care l-am puteà numí *ciclul Elizei.* Deși nu știm cine erà această Eliză, presupunem însă că poetul a cunoscut-o în 1837, pe când se aflà la vama din Focșani.

Corespondența cu Ghica ne arată locul femeii în preocupările lui Alexandrescu; și în *Epistolă* el ne amintește de puținele ocazii de dragoste la Focșani:

> Nimfele le văz desculțe; îmbrăcate 'n pei de oi,
> Păstorițele, pe viscol, pe furtune și pe ploi,
> De a lor ticăloșie ocolite ca d'un lanț
> Îți ridică toată pofta de a face vr'un romanț [1]).

Nemulțumit cu astfel de „nimfe desculțe", poetul trăià singur ca un pustnic:

---

1) Alexandrescu, p. 191.

www.dacoromanica.ro

Aşa mărginit în sîne-mi trăesc aici ca un sfânt,
Şi 'mpărat al nefiinţei mi se pare cum că sânt.

Intr'o astfel de criză sentimentală a întâlnit el, probabil, pe Eliza.

Cea dintâi pagina a romanului său de dragoste pare a fi poezia *Eliza,* care, cu toată stângăcia, cu toată retorica ei rece, e un fel de imn de mulţumire pentru o fericire pe care poetul o căutase pretutindeni, fără a o fi găsit: pe dealuri, pe munţi, pe câmpii, pe „valurile mării", în „pustiuri" ce pustii?), pentru a o nimeri acolo unde ar fi trebuit s'o caute mai întâi: *în ochii iubitei.* Ocolul e prea mare; prin retorică poezia ne aminteşte pe Ovidiu, un maestru al genului; căutarea merge până şi pe valurile mării, în titluri, în bogăţii — adevărate licenţe poetice. Poezia e mediocră; pe lângă retorism, mai are şi note îndoioase; de ar fi fost, de pildă, în raiu în clipa facerii lumii şi s'ar fi zărit într'o fântână, despoiată cum erà, iubita şi-ar fi chemat tovarăşele pentru a le spune:

„Voi sânteţi prea plăcute şi dulcea-vă privire,
Inima mea o trage, mi-e drag să vă ascult;
Dar văz colo în apă, un lucru peste fire,
Un chip care vă 'ntrece, şi-mi place şi mai mult [1]).

Poezia nu poate fi privită, aşa dar, decât prin valoarea momentului psihologic. Romanul e fericit; versurile ne pomenesc de strângeri de mână, de ochi ce se privesc adânc şi de clipe de complectă uitare a lumii; la urmă, totuşi, ca

1) Alexandrescu, p. 106.

www.dacoromanica.ro

o notă *dureroasă,* poetul se gândeşte la sfârşitul lucrurilor omeneşti:

Zic: „Viaţa este scurtă, şi fericirea trece;
Spun că plăcerea stinge făclia lui Amor.

Plăcerea stinge făclia Amorului, — dragostea se curmă prin înseşi plăcerile ei, destinul tragic al tuturor pasiunilor.

Mai realizată e *Aşteptarea,* în care poetul îşi aşteaptă iubita, la marginea unui crâng şi, în adevăr, nu departe de casa de vamă se află şi acum crângul, unde pare a se fi petrecut „scena" *Aşteptării...* Copacii se clătesc şi la fiecare frunză ce foşneşte, poetul tresare, ascultând în zadar, de oarece nu e ea. Totul se mişcă, totul freamătă, norii aleargă ca umbrele, luna răsare şi după cum se întrebase în *Prieteşugul* de nu sufere şi natura ca şi dânsul, poetul se întreabă acum de nu cumva, îndrăgostită, luna se duce în taină, după nori, la vreo întâlnire:

Poate că şi ea are o tăinică 'ntâlnire,
Poate că stăpânită de-asemenea simţire,
Păşeşte 'nvăluită în umbra unui nor.
Chiar în acele sfere care au ceresc nume,
Poate-amorul domneşte ca aerul în lume;
Cu ce drept omul singur să fie simţitor? [1])

Sub biciuirea aşteptării, viaţa sufletească creşte, amintirile, simţirile, icoanele vin şi se alungă, iar copilăria îi apare, brusc, ca un basm fericit;

1) Alexandrescu, p. 108.

www.dacoromanica.ro

hotărîri de viitor, de viaţă liniştită, fericită, departe de sgomotul şi de ademenirile lumii — străfulgeră [1]):

Sătul de mari nimicuri ce nu dau fericirea,
Cătând în viaţă pacea, şi'n pace mulţumirea.
Ca râul fără nume, aş trece neştiut.
Oricât de mic e templu, dar tot îl locueşte,
Acela ce pământul şi cerul stăpâneşte:
Numai pentru-a lui slavă şi omul s'a născut!

Gândul ce sburà pe aripi sprintene se opreşte deodată din avânt: le un foşnet de frunze, inima îi tresare. E o părere numai? Nu: e *ea*:

Din frunza 'ntunecată a pădurii vecine,
Se întinde o umbră... Cineva par'că vine...
Părere 'nşelătoare ş'acum mă amăgeşti?

Dar nu! Văz o fiinţă... spre mine 'naintează...
Să m'arăt... De vederea-mi ea nu se spăimântează.
Un străin pe aicea sfială ar avea.
Ea păşeşte, ia seama... o auz că şopteşte.
Negreşit e femee... Ce zice? Mă numeşte
Peptul, inima-mi bate... Aceasta este ea.

Intreaga poezie — mai ales după eliminarea a trei strofe din ediţiile din 1847 şi 1863, — e una din cele mai reuşite, în acest gen erotic, în care Alexandrescu, în genere, n'a isbutit.

Până acum poetul plutise în seninul iubirii satisfăcute, dar sfârşitul întrezărit nu întârzie. Demisionând din armată, şi părăsind Focşanii,

1) Alexandrescu, p. 110.

www.dacoromanica.ro

Alexandrescu pune capăt romanului său de dragoste şi *Inima mea e tristă* fixează tocmai momentul despărţirii. Gândindu-se la „plăcerile, fericirile, mulţumirile“ trecutului, poetul e trist:

Adio! N'am cuvinte,
Să-ţi arăt tot ce simte,
In astfel de minuturi, mâhnit sufletul meu
E o durere mare,
Şi suferinţi, pe care
A le simţi pociu numai, a le descri mi-e greu [1])

Viaţa i se arată de acum pustie:

Minuturile veacuri o să le socotesc.

Il doare, în deosebi, gândul că, trecând prin atâtea locuri sfinţite de dragostea lor, iubita nu-şi va mai aminti de dânsul:

Când seara tu vei merge
Pe câmpuri a culege
Flori tinere ca tine, s'acoperi fruntea ta.
Dacă din întâmplare
Vei nemeri o floare
Ce poartă un scump nume ce-i zic: „Nu mă uita“;
Atunci, atunci gândeşte
De mine că-ţi vorbeşte.

Poezia, dealtfel, e mediocră, de oarece voind să fie elegiacă, se menţine în ton de banală romanţă sentimentală.

Plecând din Focşani, Alexandrescu s'a abătut, probabil, şi pe la Brăila, unde, pe lângă *Meditaţie*, a mai scris şi *Barca*.

---

1) Alexandrescu, p. 113.

www.dacoromanica.ro

După sfâşierea despărţirii urmează o vagă părere de rău, amestecată cu o duioasă recunoştinţă: îngânare de durere cu plăcere. Privind la cer şi la apă, doreşte cu „o vie desfătare“ prezenţa iubitei. Barca lunecă, poetul zăreşte o stea pe cer, prin a cărei rază tremurătoare trimite o salutare iubitei îndepărtate. Cu această poezie în aceiaşi notă uşoară de romanţă, se încheie — cel puţin în ediţia din 1838 — acest roman de dragoste, început cu un imn de mulţumire *(Eliza)*, continuat prin dulcele emoţii ale aşteptării *(Aşteptarea)*, sfâşiat de clipa despărţirii *(Inima mea e tristă)*, pentru a se sfârşi apoi în poetica beatitudine a părerii de rău, a melancoliei, a unei duioase recunoştinţi pentru iubita rămasă departe *(Barca)*.

Romanul de dragoste cu Eliza, pe care îl credeam isprăvit pentru totdeauna, mai are încă un răsunet şi în culegerea dela 1842, în *Te mai văzui odată*, imn al dragostei brusc redeşteptate... Poetul se află la un bal la Bucureşti, desigur, stând rece în mijlocul atâtor frumuseţi:

Atunci intraşi,

strigă el. Intâlnind-o într'un bal la Bucureşti, avem cel puţin dovada că iubita din Focşani nu erà una din acele „nimfe cu picioarele desculţe“, despre care ne amintise în *Epistola familieră*. Iată-i faţă în faţă; privirile lor se cercetează; din tresărirea pieptului ei, poetul se simte încă iubit, şi din tulburarea lui, ea înţelege că nu-şi pierduse nimic din influenţă:

www.dacoromanica.ro

Văzui peptul tău tânăr, bătând de turburare,
Sub vălul ce sălta;
Te privii în tăcere; cunoscuşi a mea stare
Văzuşi puterea ta [1]).

Intâlnire, dealtfel, trecătoare:

Dar cum se strecurară delirul, fericirea!
Ce iute au trecut!

Acum că iubita din *Te mai văzui odată,* e tot provincială din Focşani, care, după cum spune Gresset, trebue să fi avut ochi destul de frumoşi pentru o provincială, o deducem şi din următoarea strofă, înlăturată din ediţiile din 1847 şi 63:

De 'ntâlnesc o dumbravă, vâlcele răcoroase.
Un delişor tăcut,
Le privesc cu durere, zic: mi-ar părea frumoase
Dacă aş fi cu dânsa, dacă i-ar fi plăcut.

Decor rustic ca şi cel al romanului desfăşurat în sânul tainic din crângul de lângă casa grănicerilor dela Focşani.

Nimfa s'a întors, însă, repede la Focşani:

Dar depărtat de tine, ce-mi pot să-mi folosească
Lumea ş'ale ei bunuri, şi orice aş avea?
Pustiul unui suflet ştiu ele să 'mplinească?
Pot s'aducă trecutul, pot face a te vedea?

Pot să întoarcă timpul şi ceasurile sfinte
Care sânt al tău dar?

---

1) Alexandrescu, p. 117.

www.dacoromanica.ro

Ca să mai vărs odată o lacrimă ferbinte
P'al inimi-ţi oltar![1])

Cu această poezie se încheie, definitiv, romanul probabil al Elizei.

Al doilea roman e povestit în ciclul de poezii, ce s'ar puteà numì *ciclul Emiliei.* Cine erà Emilia şi când a întâlnit-o poetul nu ştim, dar de nu cunoaştem data poeziilor în parte, după evoluţia coprinsului sentimental le putem, totuşi, fixà logic ordinea. Prin nota ei senină, cea dintâi poezie închinată Emiliei, pare a fi *Mângâierea unei tinere femei.* Emilia nu mai erà „nimfa" de la Focşani, ci o femeie de lumea mare, sau poate o artistă[2]), a cărei fizionomie morală o putem lesne schiţà după unele amănunte ale poetului. Erà frumoasă, fireşte, dar adevărata ei atracţie sta într'o *morbidezză,* într'o lâncezeală, poate prefăcută, de palidă eroină romantică, capricioasă, desgustată de viaţă, înainte de a o fi cunoscut:

---

1) Alexandrescu, p. 119.

2) După corespondenţa cu Ghica bănuim în Emilia pe artista Elenca, despre care poetul vorbeşte prea adese. Toate datele sufleteşti s'ar potrivì cu această presupunere. D. G. Bogdan-Duică (*Ist. lit. rom. mod.,* v. I, p. 262) presupune că Emilia erà o Odobească.

Că Emilia erà o artistă ar reieşì din ultimele două strofe:

Subt degetele tale, în sunete-argintoase
Clavirul când răsună, când dulce preludezi,
Deştepţi în al meu suflet acorduri fioroase,
A patimilor stinse cenuşă învieZi.

www.dacoromanica.ro

De ce urăşti viaţa, tu fiica Armoniei?
De ce dintr'al tău suflet nădejdea ai gonit?
Care dureri ascunse, vrăjmaşe bucuriei,
A vârstei nălucire şi visuri ţi-au răpit?

Tu n'ai deşărtat cupa ce încă este plină,
Tu nu ştii de-ţi păstrează otravă sau nectar,
Dar plângi! Zefirul astfel fără cuvânt suspină;
Toată lacrima 'n ochi-ţi e un mărgăritar [1]).

Atras de această prematură *morbidezza* a femeei, poetul se grăbeşte s'o mângâie, arătându-i că toate îi zâmbesc pe lume, că totul i se închină dinaintea frumuseţii, pentru ce să fie tristă? ce cunoştcà din viaţă? A, de ar fi avut şi ea necazurile tinereţii lui, — atunci, da! Insinuant, poetul îşi evocă melancolia copilăriei, lipsite de dragostea părintească; nimic nu apropie mai mult decât durerea, aşa că de unde „mângâià", poetul simte nevoia consolării... După atâtea ocoluri, crà fatal ca să ajungă şi la mărturisirea dragostei ce-i alină suferinţele trecutului:

Eu când te-ascult, uit toate, uit chiar nenorocirea.
Mă aflu 'n altă lume uimit şi încântat.

Cu *Prieteşugul şi Amorul Emiliei* facem un pas mai departe: deşì nu mai e vorba de o „tânără femeie", ci precis de Emilia, suntem încă

Talentul, frumuseţea, adesea pătimeşte,
De soarta cea obştească şi tu poate să ţii;
Dar vezi dreapta natură cum te despăgubeşte:
Glasu-ţi este esenţa cereştii melodii.

1) Alexandrescu, p. 122.

www.dacoromanica.ro

la hotarul prieteniei şi al dragostei. După ce în *Mângâierea* îşi întrebuinţase dibăcia ca să-i arate dulceaţa vieţii — el, poetul melancoliei, acum se străduieşte s'o facă să treacă acest hotar, dar Emilia şovăeşte. Ca şi *Mângâierea,* poezia e expresia unei dialectice sentimentale. Din sinceritate sau din cochetărie, Emilia se mulţumia numai cu prietenia, şi împotriva acestei iubiri nesatisfăcătoare se ridică poetul cu o înflăcărată logică pasională: zici, îi spune el, că dragostea e o patimă cumplită dar trecătoare? — Bine. Dar ce nu-i trecător? Vara nu se duce? trandafirul nu se vestejeşte? bucuriile nu se risipesc?

Dar, căci iarna şi durerea
Sunt condiţia vieţii,
Trebuie să las plăcerea,
Bunurile tinereţii?

Căci zâmbirea-ţi graţioasă
Vremea o să ţi-o răpească
Trebuie, cât eşti frumoasă,
Nimeni să nu te iubească? [1])

Şi de-s toate trecătoare, de ce nu ne-am folosi atunci de ce trece? *Carpe diem:*

O ascultă-mă, dorilă,
Scumpă, dragă Emilie!
O zi bună, fericită,
E o parte din vecie.

Iarna vine după vară, după tinereţe vine bătrâneţea. Tinereţea trebue, deci, trăită:

1) Alexandrescu, p. 59.

www.dacoromanica.ro

Peste-a inimii căldură,
Când din hora 'ncântată,

Ce vieaţa ta cuprinde,
Cu o faţă întristată,
Graţiile s'or desprinde;

Când odată şi-o luà sborul
Tinereţe, bucurie;
De-i poftì, atunci amorul,
L'oiu numì o nebunie.

Iţi voiu fi prieten, frate.
Iţi voiu fi orice îţi place
Şi de lume şi de toate
Impreună ne-om desface[1].

Frivol în *Mângâiere* şi în *Prieteşugul şi Amorul,* poetul devine elegiac în *De ce suspin*:

Şi cum pociu a-ţi răspunde?
De ce m'ai întrebat?
Eu ştiu c'am suspinat
Dar taina mea e tristă şi va a se ascunde[2]).

Suspinele se multiplică fără alinare; vicleană şi cochetă, Emilia îl ţine pe poet în lanţurile ei omfalice, până ce face să scoată acel bărbătesc strigăt de indignare, care e *Când dar o să guşti pacea...*

Cecace erà *Aşteptarea* pentru ediţia din 1838, prin vigoarea şi bogăţia sentimentelor, şi chiar prin înălţarea cugetării spre contemplaţie, este *Când dar o să guşti pacea,* pentru ediţia din

1) Alexandrescu, p. 60.
2) Alexandrescu, p. 120.

www.dacoromanica.ro

1842, prin vehemența simțirii, prin tonul bărbătesc și energic. Cum suferise destul de pe urma acestei capricioase dragoste, răsvrătirea poetului se manifestă nu numai împotriva Emiliei, ci și a dragostei în sine, care, strecurându-se în suflete, le moleșește și ne împiedică dela orice alte preocupări mai înalte:

Nu sânt patimi mai nobili, mai mari, mai lăudate,
Mai vrednici să s'aprinză în inimi bărbătești?
Nădejdi, viață, cinste, simțirile înfocate.
Femeii le jertfești!

Crezi tu că pentru tine răsare sau sfințește
Acel uriaș falnic, al zilei domnitor?
La patrie, la lume, la tot ce pătimește,
Nimic nu ești dator? [1])

versuri ce ne amintesc, ca tonalitate, de unele sbucniri ale lui Leopardi. Crezându-se stăpân pe sine, el sfarmă cu mânie lanțurile robiei:

Eu lanțurile mele le sgudui cu mânie,
Ca robul ce se luptă c'un jug neomenos,
Ca leul ce isbește a temniței tărie,
Și geme furios.

își înnalță fruntea și, într'o nobilă recunoaștere de sine, scoate acest strigăt trufaș:

Natura p'a mea frunte a 'ntipărit gândirea,
A cugetà mari fapte este povara mea:
Cel ce numai în sine și-a mărginit simțirea
E nevrednic de ea [2]).

---

1) Alexandrescu, p. 68.
2) Versuri suprimate în ediția din 1847.

www.dacoromanica.ro

Răsvrătire, dealfel, inutilă, de oarece, vie încă, dragostea învinge:

Dar rana e adâncă şi patima cumplită,
Şi lacrima de sânge, obrajii mei arzând,
Resfrânge frumuseţea, icoana osândită,
Ce o blestem plângând!

O văz ziua şi noaptea, seara şi dimineaţa;
Ca un rănit de moarte simţ în piept un fier greu:
Voiu să-l trag: fierul ese, dar însă cu viaţa,
Şi cu sufletul meu!

Astfel se încheie romanul Emiliei în ediţia dela 1842.

Palida şi vicleana Emilie ştià însă încătuşà pentru mai multă vreme simţirea unui poet; nepăsarea ei firească sau fățarnică îi servià tocmai pentru a-l ademenì şi mai mult în reţeaua farmecului ei morbid. In ediţia din 1847 putem, aşa dar, urmări şi mai departe romanul din 1842. In ceeace priveşte *Frumuseţea Doamnei ...*, nu ştim cu siguranţă dacă D-na ... este Emilia sau nu; ca şi *In ceasurile de mâhnire*, publicată în *Propăşirea* din 16 Ianuarie 1844, dar lăsată la o parte în ediţia din 1847, pare mai de grabă o slabă îndrumare spre o dragoste nouă fără alte urme literare. In *Frumuseţea D-nei ....*, poetul ne cântă taina frumuseţii; de unde vine? în ce anume stă? Nu putem şti; e un farmec care ne învăluie, fără să-i putem precizà originea. E zâmbirea, e blândeţea, e tinereţea, e graţia, e acea plutire în umblet ce ne ademeneşte? Nu ştim. Ca notă topică, cităm următoarele versuri:

www.dacoromanica.ro

Şi flacăra privirei
  Şi graţia zâmbirei
In ochii ei se joacă, pe buze-i locuesc.
  Din preajmă-i ea goneşte,
Durerea ce munceşte,
  Icoană-a fericirii, iluzii o 'nsoţesc [1]).

Pe de altă parte, poezia *In ceasurile de mâhnire* începe cu următoarele versuri:

In ceasuri de mâhnire
  Se 'ntâmplă câteodată
Să văz a ta zâmbire
  Şi fruntea-ţi cea curată,
Pe care umbră tristă în veci n'o învelește,
  Pe care liniştirea şi pacea lăcueşte [2]).

Identitatea trăsăturilor morale, ne face să bănuim identitatea eroinei, care, oricum, nu poate fi trista Emilia.

Emilia mai chinuià încă pe poet, a cărui dragoste nu înaintase mult şi a cărui rană rămăsese tot neînchisă. Pe cât fusese de senin romanul Elizei, pe atât romanul Emiliei continuă de a fi viforos:

Durerea mea e mută ca desnădăjduirea,
E neagră ca şi ziua când nu te întâlnesc.
Căci astfel e viaţa-mi osândită,
O lungă agonie în care tu domneşti;
La glasu-ţi, la privirea-ţi simt inima-mi izbită,
Luptându-se 'n convulsii cum nu-ţi închipueşti [3])

1) Alexandrescu, p. 57.
2) Alexandrescu, p. 172.
3) Alexandrescu, p. 61.

www.dacoromanica.ro

Deşi se răsvrătise cu un avânt atât de viril împotriva unei iubiri neînţelese şi aruncase cu atât sgomot lanţurile robiei — poetul e încă sub jug; imaginea iubitei îl urmăreşte cu atâta insistenţă, încât se întreabă de o să se poată bucurà de pacea pământului şi de nu se va întoarce cumvà ca stafie pe urmele ei:

Nu o să-mi turburi oare şi pacea din mormânt?

N'o să se 'ntoarcă umbra-mi, cumplită, fioroasă
Pe pasurile tale oriunde locueşti?
E lume, e vecie atâta de frumoasă,
Incât să uit pământul ce tu împodobeşti? [1])

Cu *Nu, a ta moarte* întoarcem încă o pagină din acest roman dureros. Că poezia priveşte pe Emilia, o deducem din versurile:

In zădar chipu-ţi poartă mâhnirea,
Umbra durerii ce m'amăgi [2])

ce ne trezesc aceiaş viziune de *Mater dolorosa,* cunoscută din *Mângâiere...* Deşi, ca document biografic, poezia nu ne aduce nimic nou, presupunem, totuşi, că legătura de dragoste evoluase în realizări:

Te iubesc astăzi ca mai 'nainte,
Ca în minutul ăel încântat,
Când eu de pieptu-ţi tânăr, fierbinte,
Tremurând, fruntea mi-am rezimat.

1) Alexandrescu, p. 62.
2) Alexandrescu, p. 63.

www.dacoromanica.ro

Amintirea acelui „minut“ ia proporţiile unei obsesiuni:

Ferul cel roşu care-l apasă
Mâna cruzimii p'un osândit.
Mai adânci urme nici el nu lasă,
Decât minutul acel dorit [1]).

Punctul culminant al acestei lamentabile iubiri îl găsim în *Incă o zi.* Poetul se simte în apropierea morţii, în cea din urmă zi a vieţii sale:

In dulcele estazuri, ce simt când te privesc.

şi în clipa veşnicei despărţiri, el priveşte îndărăt: totul i se pare vrăjit; în loc să-i arunce blestemul unei vieţi chinuite, el se îndreaptă către iubită ca la o stea luminătoare din depărtare:

Intorc acum asupră-ţi privirea-mi dureroasă.
Ca cel din urmă-adio la tot ce am pierdut;
Din ceaţa veşniciei, stea blândă luminoasă,
Te văz lucind departe, departe în trecut [2]).

Clipele triste, nemulţumirile, sbuciumul — toate-s uitate, iar în amintire nu mai stăruesc decât clipele de fericire; mai mult chiar, poetul îşi cere iertare pentru nedreptele lui învinuiri de odinioară:

Apoi dac'al tău suflet l-am bănuit vr'odată.
Dacă nemulţumirea-mi adesea te-a mâhnit,

1) Alexandrescu, p. 65.
2) Alexandrescu, p. 70.

www.dacoromanica.ro

E vremea de iertare... vecia ne'mpăcată
Mă cheamă... cerul iartă acelor ce-au iubit.

Ajungem acum la ceeace s'ar părea că face epilogul acestui sbuciumat roman de dragoste, la poezia *Nina,* tipărită mai întâi în *Foaia pentru minte,* la 28 Maiu 1845, şi care, deşi nu e decât o „imitaţie“ [1]), s'ar crede că fixează finalul logic al povestirii de până acum. Vicleniile, cochetăriile atât de dibace ale Emiliei nu puteau aveà o izbândă durabilă, întrucât astfel de arme de luptă sunt bune numai într'o anumită măsură, pe care, depăşind-o, se întorc împotriva celui ce le întrebuinţează. Erà, deci, firesc ca poetul să sfârşească prin a-şi da seama că fusese victima unei iluzii:

După atâta cochetărie,
Şi necredinţă, şi viclenie,
In sfârşit, Nino, simt că trăesc,
Inima-mi astăzi e izbăvită

D'acea sclăvie nesuferită;
Mai mult asupră-mi nu m'amăgesc [2])

Flacăra dragostei stingându-se — *legem surdam et inexorabilem!* — poetul îşi poate privì, fără tremurare călăul, după o luptă cu sine însuş pentru câştigarea izbânzii:

---

1) Ea e în realitate o traducere a unei poezii a lui Metassio, după o traducere franceză a lui J. B. Rousseau, după cum arată d. Ramiro Ortiz în *Per la istoria della cultura italiana in Rumania,* p. 243 şi urm.

2) Alexandrescu, p. 127.

www.dacoromanica.ro

Când sdrobii lanţul robiei mele,
Doamne! ce lupte, ce chinuri grele
In mâna morţii credeam a fi [1])

El a ştiut, totuşi, să se înfrângă şi, indiferenţa înstăpânindu-i-se peste suflet, ochii i se îndreaptă, în sfârşit, către un nou luceafăr:

Nici frumuseţa-ţi prea lăudată,
Nici viclenia-ţi n'or găsì 'ndată
Amorez astfel cum mă fălesc,
Te pierz, dar soartă rea nu îmi pare
Căci eu o altă înşelătoare
Mai cu lesnire pociu să găsesc [2]).

Erà D-na .... această „înşelătoare"? E cu putinţă, deşi e tot atât de posibil ca traducerea să nu fie expresia stării sufleteşti a poetului. Pentru noi viaţa sentimentală a poetului se încheie, însă, aici.

*

Poezia erotică nu e genul în care a izbutit mai mult Alexandrescu. Unele din poeziile sale de dragoste, şi mai ales cele din ediţia din 1838 ca *Eliza,* sau *Inima mea e tristă,* în ton de romanţă, sunt mai prejos de talentul său. Doar *Aşteptarea,* din 1838, şi *Când dar o să guşti pacea,* din 1842, se ridică prin pateticul simţirii şi al expresiei, peste valoarea documentului psihologic.

1) Alexandrescu, p. 129.
2) Alexandrescu, p. 130.

www.dacoromanica.ro

§ 3. Sentimentul religios în poeziile lui Grigore Alexandrescu.

Alexandrescu erà pornit să vadă îndărătul lucrurilor nu numai o impersonală cauză eficientă, ci o fiinţă vie, atentă la cele ce se petrec pe pământ, o voinţă ce hotărăşte şi conduce totul.

Chiar şi în *Prieteşugul* din ediţia din 1832, găsim un Dumnezeu conceput ca o forţă voluntară, evidentă şi exprimată prin fenomenele naturii:

> Acel al cărui nume e scris pe cer, pe lună,
> Pe soare, pe planete, pe răsărit, p'apus,
> In cupa vieţei noastre cu veşnica sa mână,
> Nectar de îndulcire peste otrav'a pus [1]).

In *Intristarea,* aceiaşi concepţie a unui demiurg divin:

---

1) Alexandrescu, p. 130.

www.dacoromanica.ro

Fiinţă făr' de nume
Ce paserii dai sbor
Ce mărilor dai spume,
Ce omului dai lume,
Şi apelor isvor.

Ce pui copaci pe munte,
Pe ceruri curcubeu,
Necazuri pe-a mea frunte,
Ca furiile crunte,
Slăvite Dumnezeu!

Din bolta de mărire
Coboară-te p'un nor
Alin' a mea simţire
De rele peste fire;
Ori voie dă-mi să mor![1])

In ediţia din 1838, exemplele se înmulţesc Evocând o viaţă liniştită, petrecută departe, într'un colţ uitat, în *Aşteptarea* poetul se ridică la un scurt imn de credinţă şi de nădejde în spiritul autocratorului ceresc:

Sătul de mari nimicuri ce nu dau fericirea,
Cătând în viaţă pacea, şi'n pace mulţumirea,
Ca râul fără nume, aş trece neştiut.

Orcât de mic e templu, dar tot îl locueşte,
Accla ce pământul şi cerul stăpâneşte;
Numai pentru-a lui slavă şi omul s'a născut!

Nădăjduesc într'însul! El poate să-mi arate

1) Alexandrescu, p. 95.

www.dacoromanica.ro

Un drum fără primejdii, cărări nesemănate
De asupriri nedrepte, de curse viclenești [1])
. . . . . , , , , , ,

In *Candela,* sentimentul religios devine şi mai pronunţat *creştin:* candela îşi răspândeşte „religioasa sa lumină" dinaintea icoanei Mântuitorului:

Emblemă-a bunătăţei, mângâitoare rază,
Ea par'că priimeşte şi par'că 'nfăţişează
Rugăciunile noastre stăpânului obştesc! [2])

Cum în Isus găsim exemplul definitiv al nedreptăţii, să învăţăm dela dânsul răbdarea şi omenia până la sosirea momentului, în care i se vor înfăţişà la judecata din urmă şi impilatorii şi oropsiţii:

Dumnezeu ce de faţă pe cruce se arată,
El care a nedreptăţii e pildă de 'ngrozit,
Imi spune că 'naintea-i se va vedeà odată
Cel ce nedreptăţeşte cu cel nedreptăţit.

Atunci creştinu-acela cu fruntea în ţărână
Dar cu otrava 'n buze şi cu ferul în mână,
Umilit ca să 'nşale, şi blând ucigător,
Tronul Dumnezeirii cum va puteà să-l vază,
Când la un semn puternic se vor clătì cu groază
Cerurile-aşezate pe polurile lor? [3])

---

1) Alexandrescu, p. 110.
2) Alexandrescu, p. 53.
3) Alexandrescu, p. 54.

www.dacoromanica.ro

Noaptea se risipeşte, ziua se apropie, clopotele chiamă pe credincioşi la biserică. Soarele se iveşte: prilej pentru slăvirea unui Dumnezeu exprimat prin spectacolele lumii:

Se desfăşur' în ochi-mi minunele zidirii,
Credinţa se deşteaptă în omul rătăcit;
Din imnuri osebite se 'nalţă imnul firii
La cel ce după noapte şi zi ne-a dăruit?[1] .

Şi în *Rugăciune* inspiraţia e pur religioasă. Poetul cere dela „al totului părinte" să-l îndrumeze pe calea virtuţii, să-i înfrâne sentimentele rele, să-l facă să dorească binele omenirii.

Dumnezeul lui Alexandrescu purcede, deci, din Biblie: el e ziditorul lumii după un plan veşnic, în faţa căruia nu însemnăm nimic, care se arată în însăşi creaţia lui, în mare şi în mic, în aştrii ce se rostogolesc în spaţiu, ca şi în boaba de rouă ce licăreşte în iarbă; e drept şi nu cunoaşte părtinirea; un Dumnezeu înzestrat cu toate atributele morale, un Dumnezeu judecător al faptelor noastre. — Iată fondul. Numai din trebuinţe literare poetul lunecă uneori, dacă nu la concepţia filozofică a unei divinităţi infuzate în natură, cel puţin la un relativ panteism poetic, vizibil chiar şi în această *Rugăciune:*

Cu tunetul din ceruri tu ocoleşti pământul;
Infloreşti cu natura şi răcoreşti cu vântul;

1 Alexandrescu, p. 55.

www.dacoromanica.ro

Eşti viaţa ce ne-ai dat.
Ascultă dar, Stăpâne, supusă rugăciune
Ce sufletul o 'nalţă, ce inima depune
La tronu-ţi ne'ncetat [1]).

Inlocuind raţionalul prin sentimental şi păgânismul prin creştinism, erà firesc ca romanticii să se folosească de argumentul fenomenologic al divinităţii ce dă câmp liber desvoltărilor literare; dela concepţia unui Dumnezeu exprimat în însăşi creaţiunea sa până la panteism, e numai un pas, făcut de mai toţi poeţii romantici, de Victor Hugo ca şi de Lamartine, de Goethe ca şi de Schiller. Nu e vorba, desigur, de un panteism filozofic, sistematic, în felul celui al lui Spinoza, ci de un panteism vaporos, generator de forme poetice şi propagator de simpatie universală.

Creştin raţional, poetul a învinuit pe Voltaire că, prin necredinţa şi învăţăturile lui, a surpat temeliile creştinismului, isgonind pentru a doua oară pe om din Raiu:

Tu, ca odată Satan, pe om din raiu l'ai gonit;
Nădejdea rodul ceresc în inimi o ai călcat;
Şi care despăgubiri în locul ei ne-ai lăsat?
Ucideri şi desfrânări, ealà ce-ţi sântem datori!
Viaţa-ai făcut-o grea sărmanilor muritori,
Ear pe sceleraţi i-ai scos din jugul lor neplăcut
Vor în zadar a-ţi găsì un cuget ce n'ai avut;
A zice că te-ai luptat abuzul să războeşti;
Nu, temelia-aî surpat în dogmele creştineşti! [2])

1) Alexandrescu, p. 49.
2 *Epistola către Voltaire,* p. 205.

www.dacoromanica.ro

Distrugând sentimentul religios din oameni, nimicim nu numai nădejdea într'o viaţă viitoare, ci şi răsplata faptelor bune şi pedepsirea celor rele: frica este, însă, corectivul vieţii morale; lipsită de îndemnul sancţiunii, lumea se lasă în voia răului, ceiace spuneà, dealtfel, şi Voltaire: de n'ar fi Dumnezeu, ar trebuì să-l născocim noi. Divinitatea nu răspundeà, deci, atât unei nevoi mistice, cât unei nevoi raţionale a poetului.

www.dacoromanica.ro

§ 4. Poezia socială şi patriotică a lui Grigore Alexandrescu

Poet al suferinţii şi al speranţei înşelate, dela 1832 până la moarte, poet al dragostei între 1837 şi 1847, — Grigore Alexandrescu n'a fost numai cântăreţul bucuriilor şi, mai ales, al durerilor sale; altruist, şi deci înţelegător al suferinţii altora, luat de valul aspiraţiilor ideale ale epocei sale, el a fost şi un scriitor social.

*

Născut la Târgovişte, erà firesc ca în ţesătura elegiacă a operei sale de tinereţe să se împletească şi firul inspiraţiei patriotice. După cum inspirase pe Cârlova şi după cum aveà să inspire şi pe virilul Eliade, ruinile l-au inspirat şi pe Alexandrescu. Chiar în una din primele sale poezii, în *Adio la Târgovişte,* îşi găseşte loc glorificarea cetăţii voevodale:

Culcat p'aste ruine, subt care adâncită
E slava strămoşească şi umbra de eroi,

www.dacoromanica.ro

In liniște, tăcere, văz lumea adormită
Ce uită 'n vremea nopții, necazuri și nevoi [1]).

Nimic nu lipsește: trecutul se descifrează din ropotul armiilor și din sgomotul taberelor, și nu lipsește nici evocarea „tiranilor", ce vor revenì apoi atât de des în poezia lui socială:

Și pe țărâna-aceea, de care odinioară
Se spăimântau *tiranii* de frică tremurând,
Al nopții tâlhar vine, și paseri cobe sboară.
Pe monumente trece păstorul șuerând.

Scurta apoteoză a trecutului se oprește aici și printr'o cotire bruscă, din eroică, poezia devine elegie intimă, notă ce străbate întreaga ediție de-la 1832. Pe lângă o simțire vibrantă, poetul mai aveà și darul observației morale și al cugetării abstracte; din lenta desfășurare a inspirației, el se rupe adese pentru a se înălță, nesimțit, la considerațiuni sintetice. Multe din poeziile lui din 1838 și 1842 sunt întrerupte de astfel de „desvoltări", înlăturate apoi, în parte, din ediția din 1847; până și în poeziile erotice găsim adevărate soluții de continuitate de caracter pur intelectual. Cu toată concentrarea emoției asupra unui singur moment, chiar și în *Așteptarea* cursul inspirației se abate în considerații asupra nedreptății, prostiei târîtoare, prefăcătoriei omenești [2]):

1) Alexandrescu, p. 134.
2) Alexandrescu, p. 109.

www.dacoromanica.ro

Inima mea într'însul *(în amor)* nouă puteri găseşte,
De-aşa despreţuire curajul umileşte:
Poate fără aceasta ş'al meu ar fi slăbit.
N'am văzut nedreptatea de drepturi întărită,
Cu cuvântul puterii asupra mea pornită;
Şi însuşi neştiinţa destul nu m'a gonit?
Ici prostia târîtoare stă c'o frunte semeaţă;
Colo ipocrisia de două feţi măreaţă,
Subt masca de prieten, ce cearc' a mă prădà;
Dincoaci îndemnul firii trece de vină mare;
De ce vântul să sufle şi pasărea să sboare
Şi cine i-a dat voie prin frunze a cântà?[1])

In *Meditaţia,* din 1838, aceiaşi soluţie de continuitate: la vederea monumentului de pe câmpia Brăilei, poetul se înalţă în consideraţii asupra nimicniciei vieţii, asupra gloriei ce străjueşte în marmora de deasupra mormântului, pe când înăuntru abia mai e un pumn de oase... Desfăcut brusc din şirul meditaţiei sale, el alunecă apoi la o analiză a mobilurilor acţiunilor noastre: e frumos să adăpăm pământul cu sânge de *tirani* (cuvântul revine pentru a doua oară), dar n'o facem pentru binele obştesc, ci, mai mult, dintr'un interes personal:

Dar cine e acela, pe care conştiinţa
Il va ertà să spue, că or la ce-a lucrat,
Pentru obştescul bine, i-a fost toată silinţa,
Că la folos în parte, de loc n'a cugetat?[2])

Urmează apoi alte opt strofe de analiză deviată dela ideia centrală a poeziei, care e că glo-

1) Strofa a fost pe drept eliminată din ediţia din 1847.
2) Alexandrescu, p. 84.

www.dacoromanica.ro

ria nu poate mângâià pe morți; amestecând entuziasmul cu criticismul, poetul își curmă sborul pentru a măsurà neîncrezător spațiul străbătut, și de teama deziluziei își înfrână avântul. Și în *Meditație,* ca în atâtea alte poezii, compromisul inspirației lirice și al criticismului, al avântului și al circumspecției este, așadar, e evident.

In *Candelă* găsim aceiași ieșire războinică împotriva *„tiranilor“:*

> Atunci ca și acuma, viața neplăcută!
> Când sânt la răutate *tiranii* mărginiți?
> Veacurile stau față, și vremea cea trecută
> Ne arată atâtea slăviți nenorociți![1])

Suntem în 1837. Prin politica sa rusească, Alexandru Ghica își ridicase împotrivă-i tot partidul național, în fruntea căruia se află Ion Câmpineanu.

> Și tu, înțelept prieten, care adeseori mí-ai dat
> Povețe folositoare ce eu nu prea le-am urmat;
> *Tu ale căruì gânduri, sânt vrednice a să 'mplinì*
> Și-o dreaptă răsplătire, merită a dobândì,
> De se vor pune vr'odată, în cumpenile cerești,
> La porțile veșniciei purtărilor omenești,
> Adio![2])

In „gândurile“ lui Câmpineanu, identificăm campania de răsturnare dusă împotriva lui Ghica, și, mai ales, împotriva Rușilor, ce uneltiau cu-

1) Alexandrescu, p. 54. Versurile au fost înlăturate din edițiile din 1847 și 1863.

2) *Epistola familieră,* p. 192.

www.dacoromanica.ro

noscuta modificare în Regulamentul organic. In ediţia din 1842, poetul îşi preface versul:

Tu ale cărui gânduri, sânt vrednice a să 'mplinì

în:

Ale cărui fapte bune sânt vrednice a se cinstì.

de oarece „gândurile" lui Câmpineanu se împlinise în parte, cu răsturnarea lui Alexandru Ghica. Numeroasele versuri, în care sunt biciuiţi tiranii se raportă deci la evenimente contimporane şi ne arată, sub influenţa lui Câmpineanu, atitudinea opoziţionistă şi umanitară a poetului în epoca dintre 1832—38.

Pentru precizarea acestei atitudini, trebue s'o studiem mai ales în genul literar, în care s'a ilustrat poetul mai mult, în *fabulă,* de oarece, pe lângă expresia simţului moral, el mai găsià într'însa şi un câmp de activitate politică şi patriotică.

Lebăda şi puii corbului este una din cele mai cunoscute din fabulele sale, pe care Ion Ghica o privià ca pe adevăratul motiv al arestării lui Alexandrescu deşì, în realitate, întrucât fabula apăruse cu doi ani înainte, el pare să fi fost *Anul* 1840. Dealtfel, şi în *Lebăda şi puii corbului* atitudinea poetului e evidentă. Puii corbului sunt Românii ademeniţi cu vorbe dulci de Rusia:

Ea când ne-o luat de-acasă,
Ne-a spus că la a sa masă

www.dacoromanica.ro

Are feluri de mâncări;
Că e prinţ de dobitoace,
Că pe noi va a ne face,
Să ajungem la mari stări,

Lebăda e poetul — pasărea simbolică a tuturor poeţilor, sub penele căreia îi plăcuse şi lui Horaţiu să se arate, ale cărui sfaturi nu sunt, firește, ascultate[1]):

„Eu mă duc", lebăda zice,
Insă vouă vă sânt scrise,
Multe rele să răbdaţi;
Căci prostia-vă cea mare
Ca şi-a peni 'ntunecare,
Nu se poate s'o spălaţi.

Tot de cuprins politic, dar cu atitudine diferită şi chiar ritmic contrară, e *Privighetoarea în colivie,* din aceiaşi ediţie (1838). Privighetoarea cu aripile smulse e Muntenia, care văzând sborul celorlalte paseri, ar voi să se avânte şi dânsa, dar, trecând pe acolo o rândunică (desigur, poetul), o îndeamnă să mai aştepte până ce-i vor creşte aripele. Nerăbdătoare, privighetoarea n'o ascultă şi la prima încercare cade la pământ:

Dar tinereţea neînţeleaptă,
Poveţi n'ascultă, vremi nu aşteaptă;
Toate 'nainte-i jucării sânt.
P'ântre zăbrele ea se strecoară,
Puţin se 'nalţă, d'o palmă sboară,
Şi cade 'ndată jos pe pământ[2]).

1) Alexandrescu, p. 289.
2) Alexandrescu, p. 291.

www.dacoromanica.ro

Pe când în *Lebăda şi puii corbului,* poetul atrăsese luarea aminte a Românilor asupra ademenirilor Rusiei, acum îi îndeamnă la mai puţină încredere în propriile lor forţe; ca şi în poezia lirică, dualismul naturii sale e evident.

Intre puţinele poezii adăogate la ediţia din Iaşi din 1842 găsim şi *Anul* 1840, publicat, de altfel, încă din 1840 (*Dacia Literară* pe Maiu-Iunie) sub semnătura ...U din B, în care sentimentul aşteptării unui mare eveniment e redat cu o intensitate aproape egală cu cel al eglogei către Pollio. Versuri ca:

> Dar pe tine an tânăr, te văz cu mulţumire!
> Pe tine te doreşte tot neamul omenesc
> Şi eu sânt mică parte din trista omenire,
> Şi eu a ta sosire cu lumea o slăvesc!

amintesc versurile lui Virgliïu:

> Talia saecla, suis dixerunt, currite, fusis
> Concordes stabili fatorum numine Parcae.

In 1840 se urzise un complot împotriva lui Alexandru Ghica, aşa că zilele domniei sale erau numărate. Pentru a ne explică însă de ce „omenirea întreagă" aşteptă cu nerăbdare acest an, trebuie să punem în legătură mişcarea naţională cu avântul revoluţionar al Apusului. Poetul se face vestitorul unor adânci prefaceri sociale:

> O an, prezis atâta, măreţ reformator!
> Incepi, prefă, răstoarnă şi îmbunătăţează
> Arată semn acelor ce nu voesc să creazâ;
> Ado fără zăbavă o turmă ş'un păstor,

www.dacoromanica.ro

Deşi în versurile ce urmează, d. Bogdan-Duică a văzut un tablou al guvernului sub Regulamentul organic, credem că le-a limitat înţelesul:

Ici, umbre de noroade le vezi ocârmuite
De umbra unor pravili călcate, siluite
De alte mai mici umbre, neînsemnaţi pitici,
Ori care simţiminte înalte, generoase,
Ne par ca nişte basme de povestit frumoase,
Şi tot entusiasmul isvor de idei mici...

şi că, îmbrăţişând mai larg, ele caracterizează în realitate, vechea stare socială a Europei întregi, înainte de prefacerile revoluţiei, pe care Alexandrescu o chiamă, o aşteaptă, o cântă. Şi în această poezie găsim, dealtfel, dualismul său temperamental: entuziasm, avânt liric, credinţă în viitor, şi apoi bruscă reculegere şi un scrupulos criticism. După pasionata chemare a anului nou, prefăcător a toate, după nobila încredere în puterea lui reformatoare, critica şi îndoiala. Dacă aşteptarea se va dovedì zadarnică? dacă prefacerea nu va răspunde speranţelor?

An nou! Aştept minunea-ţi ca o cerească lege:
Dacă însă păstorul ce tu ni l'ai alege,
Va fi tot ca păstorii de care-avem destui,
Atunci... lasă în starea-i bătrâna tiranie,
La darurile tale eu nu simţ bucurie,
De 'mbunătăţiri rele cât vrei sântem sătui.

Ce bine va aduce o astfel de schimbare?
Şi ce mai rău ar face o stea, un comet mare;
Care să arză globul ş'ai lui locuitori!
Ce pasă bieţei turme, în veci nenorocită,

www.dacoromanica.ro

Să ştie de ce mână va fi măcelărită,
Şi dacă are unul sau mulţi apăsători? [1])

Duşmănia poetului faţă de *tirani* se poate urmări în *Viaţa câmpenească,* în a cărei primă redacţie erau versurile:

„Departe d'ai tiraniei
Tovarăşi nelegiuiţi,
De cursele vicleniei
De oameni neomeniţi... [2])

ce urmau să se publice astfel în ediţia dela Iaşi; plănuind să se mute acolo, unde se află, dealtfel, şi Ion Ghica, spre „a intrà în slujbă administrativă sau judecătorească", poetul scrie grabnic prietenului său să le înlocuiască, de mai erà vreme, cu versurile:

...Departe d'ai răutăţii
Tovarăşi nelegiuiţi
De cursele nedreptăţii
De oameni neomeniţi...

„Versurile aceste, spuneà el lui Ghica în scrisoarea dela 29 Ghenarie 1842, s'au prefăcut aşa, căci m'am gândit că nu trebue să vorbesc de frânghie în casa spânzuratului, mai ales dacă soarta mea va voì să rămân aici". Spânzuratul erà Mihail Sturdza. Schimbarea arătată s'a făcut, dar mai târziu; în ediţiile din 1847 şi 63, ne mai

1) Alexandrescu, p. 25.
2) Alexandrescu, p. 151.

www.dacoromanica.ro

având nevoie să cruţe pe cinevà, poetul şi-a restabilit textul original.

In ediţia dela 1842 mai găsim şi câtevà fabule de cuprins politic, printre care, mai ales, *Toporul şi pădurea:*

Istoria aceasta d'o fi adevărată,
Imi pare că arată,
Că 'n fieşce ţară
Cele mai multe rele nu vin de pe afară;
Nu le aduc streinii; ci ni le face toate
Un pământean d'ai noştri, o rudă sau un frate[1])

„Moralitatea" se îndreptà împotriva pământenilor deveniţi unelteleRusiei, şi mai ales împotriva lui Alexandru Ghica, „coadă de topor" în mânile baronului de Rukmann, după ale cărui stăruinţe, chiar din întâiul an al domniei sale, îi retrăsese lui Vaillant direcţia colegiului Sfântul Sava, de oarece îi bănuia cursul de propagandă naţionalistă şi, după ce încurajase începuturile de teatru ale *Societăţii Filarmonice,* suprimase şi subvenţia acordată, cu prilejul jucării pieselor Britannicus, tradusă de Văcărescu, şi *Brutus* al lui Alfieri. Intreprinzând metodic opera de înnăbuşire a renaşterii culturale, Rusia îşi găsise, astfel, în nehotărîtul Ghica, un instrument docil. Obscurantismul îşi aveà, dealtfel, partizanii săi teoretici, care susţineau nepregătirea intelectuală a poporului nostru pentru formele culturii superioare. Impotriva acestui obscurantism, mascat de principii, se ridică Alexandrescu în fabula sa

1) Alexandrescu, p. 255.

www.dacoromanica.ro

Mierla şi Bufniţa, în care, sub chipul mierlei poetul îndeamnă pe bufniţă să mai lase întunericul şi să vină la lumină spre a-şi îndulci glasul în tovărăşia altor paseri. Bufniţa refuză, pentrucă nu-i învăţată cu lumina: răspuns ce fixează atitudinea celor ce vor să împiedece cultura poporului, sub cuvânt că nu e deprins cu dânsa:

Mulţi zic, că neamul nostru nu este încă 'n stare
Ca altele, să facă cercări de 'naintare;
Că 'nvăţătur' adâncă, idei, filosofie,
Sânt prea vătămătoare l'a lui copilărie.
Declamaţi' această pompoasă, îngâmfată,
De vreţi, poate să fie despoţilor iertată:
Numai lor le e bună a unui neam orbire,
Căci nu-l lasă să-şi vază a sa nenorocire.
Dar în gura acelor ce-o zic pe dinafară,
Sau e o nevoie, sau este o ocară.
Noi le-am putea răspunde puţinele cuvinte
Bufniţei adresate de merla cea cuminte;
„Ai vorbit de minune. Dar ia spune-mi, vecină,
„Dacă măcar cercare tu nu faci vreodată.
„Să scoţi cel puţin capu din noaptea 'ntunecată,
„Apoi cum te-i deprinde cu soare, cu lumină?" [1])

Din aceiaşi inspiraţie pleacă şi *Oglindele.* Intr'o ţară îndepărtată neaflându-se oglinzi, toţi urîţii se socoteau frumoşi. Cum o corabie încărcată cu oglinzi e aruncată însă din întâmplare pe uscat de talazurile mării, alergând la ţărm, locuitorii dau peste ele şi, privindu-se, se văd aşà cum erà firesc, cu mirare dar şi cu supărare pentru cei urîţi. Dregătorii poruncesc atunci ca toate oglinzile să fie sfărâmate dar, unele dintre

1) Alexandrescu, p. 301.

www.dacoromanica.ro

ele scăpând, adevărul n'a mai putut fi ascuns cu desăvârşire. Furtuna ce se ridică pe mare:

...furtună nenorocită
Pricină de prefaceri de un folos obştesc.

reprezintă vântul de liberalism şi de naţionalism ce băteà din apus spre îndepărtata noastră ţară, adâncită în întuneric. Oglinzile reprezintă cultura, şi în zadar se opintesc „dregătorii" (administraţia lui Ghica şi Rusia) ca să le sfărâme, de oarece multe din ele au mai rămas. Sensul fabulei ni-l explică, dealtfel, însuş poetul, în ediţia dela 1847, adică în preajma revoluţiei dela 1848, prin adăugirea următoarelor versuri:

Din povestirea noastră, multe idei pociu scoate,
Dar mă opresc la una, ce le cuprinde toate:
Când al duhului soare
Lumineaz' adevărul, şi-i vine spre-ajutor,
In zadar neştiinţa îi e 'mpovărătoare,
Soarele o pătrunde şi-l vezi triumfător [1]).

Privită din punctul de vedere politic şi social, activitatea politică a lui Alexandrescu, până la 1842, are două caractere. Influenţat de Câmpineanu, poetul e mai întâi un luptător naţionalist; în poeziile sale lirice sau în fabule, el se răsboeşte pentru ideia naţională, pentru progresul culturii pământene; e un duşman al obscurantismului şi al politicii ruseşti, un factor de opoziţie împotriva lui Alexandru Ghica; în al doi-

1) Alexandrescu, p. 261.

www.dacoromanica.ro

lea rând, şi, desigur, tot prin influenţa lui Câmpineanu, e şi un poet umanitar, ce vibrează pentru ideile apusului de libertate, de egalitate, ce vesteşte prefaceri sociale, fulgerând mereu împotriva „tiranilor", în sfârşit, un premergător şi apoi un luptător al revoluţiei paşoptiste.

In 1842 o împrejurare îi împrospătează inspiraţia patriotică. In vara acestui an, Alexandrescu călătoreşte cu Ghica peste Olt, pe la mănăstirile Cozia şi Tismana, pe la Drăgăşanii stropiţi de sângele eteriştilor. Pe lângă *Memorialul* de călătorie, mai găsim, anume, în ediţia din 1847, trei din cele mai frumoase poezii patriotice ale lui Alexandrescu, din care evocarea *Umbrei lui Mircea la Cozia,* cu versurile maiestoase ale începutului cu mersul ei solemn, ritual. e în amintirea tuturor.

Un mormânt se desvăleşte, din el se înalţă o fantomă încoronată, la a cărei poruncă oşti, tabere vin la viaţă: cine e fantoma îmbrăcată în zale? E Traian? e un cavaler al evului mediu? Nu. Clătindu-se, dealurile răspund: Mircea. Furându-le cuvântul, Oltul îl duce pe undele late ale Dunării până la Mare. Salutare, umbră măreaţă! Inchinare, erou slăvit! Amintirea ta e neştearsă printre noi...

După avânt, se trezeşte şi criticul în poet şi dela larga plăsmuire a figurii lui Mircea, cădem în analiza „istorică" a faptelor Voevodului; entuziasmul se disolvă[1]):

1) Alexandrescu, p. 33.

www.dacoromanica.ro

Râvna-ţi fu neobosită, îndelung'a ta silinţă:
Până l'adânci bătrâneţe pe Români îmbărbătaşi;
Însă, vai! n'a ertat soarta să 'ncununi a ta dorinţă,
Şi-al tău nume moştenire libertăţii să îl laşi.

Dar cu slabele-ţi mijloace faptele-ţi sânt de mirare:
Pricina nu rezultatul, laude ţi-a câştigat;
Intreprinderea-ţi fu dreaptă, a fost nobilă şi mare;
De aceea al tău nume va fi scump şi nepătat.

Dualismul e evident, întrucât, din evocator, poetul devine scrutător de „pricini şi rezultate"... Vulturul îşi ia apoi din nou sborul în seninătăţile entuziasmului...

In *Răsăritul lunei la Tismana,* mai întâi, un vaporos tablou al mânăstirii Tismana, sub razele lunii, ce prefac mânăstirea într'un fantastic palat osianic. Tabloul e cu atât mai preţios cu cât talentul poetului nu-i făcut în genere din taină şi fantastic; adevărat latin, Alexandrescu nu-i un poet al umbrelor, ci al luminii. El nu insistă, dealtfel, în această lume de fantome, ci, pornit spre idei, spre analize, îşi caută repede o ieşire către lumină:

Noaptea, totul astei scene colosală de mărire,
Două nobile instincte cu putere deşteaptă;
Un' a cerului credinţă, alt' a patriei iubire,
Ce-odată, 'n aste locuri pe strămoşii îi insuflă [1]).

Două sentimente îl stăpânesc: credinţa în Dumnezeu şi iubirea de patrie, dar, spirit limpede,

1) Alexandresc u, 36.

www.dacoromanica.ro

dialectic, îşi întrerupe avântul liric pentru a-şi analizà ideile. Munţii, ce păreau adineoară fantasme, devin un „scump azil de libertate“ al Românilor în trecutul lor vijelios:

Munţii noştri-au fost adesea scump azil de libertate,
Şi din vârful lor Românii, torent iute furios,
S'aruncau: mulţimi barbare pentru pradă adunate,
Lei, sosind, erau la fugă ca un cerb, rănit, fricos.

Poemul se prelungeşte apoi printr'o descriere a luptei Ungurilor cu Ion Basarab, — gloria trecutului devine o armă împotriva prezentului; începând cu un tablou fantastic, poezia trece, aşà dar, printr'o desvoltare istorică, pentru a se sfârşì printr'o satiră împotriva prezentului, împotriva Grecilor „mândri de vechimea lor de eri“, ce au pus mâna pe toate demnităţile, pe când strănepoţii eroilor de odinioară sânt azi umili plugari:

Dar Românii, fii ai celor ce'n vechime se luptară,
Cu sudori adăp pământul, câştig hrana în dureri;
Sânt plugari; şi alte nume, oameni noui se înălţară,
Oameni ne'nsemnaţi, şi mândri de vechimea lor de eri.

Streini prinţi ce ne-apăsară, au dat lor drept mângâere
Averi, cinsti, care odată se 'mpărţeau drept răsplătiri;
Monopol fac azi de drepturi; în a lor scurtă vedere
Propăşirei neînvinse pun ei dese 'mpotriviri.

Nu-i aşa legea naturei, nu-i aşa a ţărei lege;
Ca tot ce nu e la locu-i va cădea trufia lor;
Al sudorilor străine rod ei nu-l vor mai culege;
Va fi mare tot Românul, ţărei lui folositor [1]).

1) Alexandrescu, p. 38.

www.dacoromanica.ro

Ceva din structura acestei poezii a trecut şi în satira III a lui Eminescu: descrierea luptei dela Rovine, urmată de satira epocei contemporane, se găseşte în germene în *Răsăritul lunei la Tismana*: Ioan Basarab înlocueşte pe Mircea, iar versul:

Oameni ne'nsemnaţi şi mândri de vechimea lor de eri,

este aproape eminescian.

Umbra lui Mircea la Cozia şi *Răsăritul lunei la Tismana* au fost scrise în timpuri turburi. Puţin după aceea, cum în urma unei plângeri a Adunării Obşteşti, Rusia şi Turcia depun din scaun pe Alexandru Ghica, ostilitatea lui Alexandrescu cedează, aşa că, deşi în ediţia din 1847, nota eroico-patriotică persistă, nu mai găsim nota opoziţionistă şi nici nota „umanitară" de odinioară; tiranii sunt lăsaţi în pace.

Urmaşul lui Alexandru Ghica, Gheorghe Bibescu, se arată binevoitor literaţilor şi înlesneşte lui Alexandrescu intrarea ca impiegat la postelnicie, la masa jălbilor. Mulţumit de poet, Bibescu îl ia chiar, uneori, vara, la dânsul, la Breaza şi la 1846 din serdar îl înaintează paharnic. Iată-l, deci, pe crâncenul opozant al lui Vodă-Ghica devenit poet de curte!

In ediţia dela 1847 mai e de semnalat *O impresie dedicată oştirei române,* cu prilejul venirii la Bucureşti a domnului Moldovei, Mihail Sturdza (22 Aprilie 1846). La vederea ostaşilor români, inima poetului e înflăcărată ca de o

...electrică scânteie,

www.dacoromanica.ro

După procedeul întrebuințat și în *Răsăritul lunei la Tismana,* Alexandrescu ne evoacă pe Mihai-Viteazul, pe Buzești, Călugărenii, pentru a trece la ticăloșia vremilor de azi, și a încheià apoi cu un imn de nădejde la vederea „tinerilor războinici", a „dragelor batalioane", fiicele vestitelor legiuni romane.

Odată cu 1847, începe o epocă de decadență, în care poeziile publicate, mai ales prin ziare, și apoi adunate în parte în ediția din 1863 — reprezintă un regres. Vâna inspirației sale politico-politice din actualitatea zilei continuă totuși, dar, deși motivele rămân aceleaș, talentul nu mai este acelaș.

La plecarea „proconsulului" Halcinski, în cunoscutul său *Adio* (din 1854), Alexandrescu înlocuește arta prin tăria expresiei; „pocit, faimos proconsul", „schelet fantasmagoric", „ființă infernală", „tiran omeopatic", — iată vocabularul acestor invective, ce se încheie cu:

Pământul să te 'nghită și dracul să te ia![1])

Unirea Principatelor îi inspiră o poezie „dedicată fiitorilor deputați ai României"[2]); într'o limbă destul de pestriță *(popol, atestând, baseța, balotați, meschine interese,* etc.), cu un talent vădit sleit, el mai cântă încă odată trecutul:

---

1) Alexandrescu, p. 228.
2) Publicată în *Concordia* din 30 Martie 1857.

www.dacoromanica.ro

Când citim în vechea carte a istoriei străbune,
Virtuţi mari, ilustre fapte, ale naţiei române,
Care inimă stă rece? Care suflet nemişcat?
Cine n'are dor să vază ţara asta în fericire;
Cu legi bune, cu legi drepte, în tărie şi'n unire,
Cultivând artele păcei, pe al său pământ bogat?

invocând pe Bogdan şi pe Mircea pentru a îndemnà la urmă pe „fiitorii" deputaţi să lucreze la ridicarea patriei.

Nu cunoaştem data *Nopţii Sfântului Botez,* dar e evident că ne vine din epoca de decadenţă. Plecând dela credinţa populară că în noaptea de botez a Mântuitorului cerul e deschis oricărei rugăminţi sau cereri, poetul se roagă, fără artă, pentru binele ţării sale:

Eu din parte-mi rog ferbinte
Pe acel A-tot putinte,
Eu îl rog şi îl implor
Ca să scape astă ţară
De intrigă din afară,
D'umilinţă, de ocară
Şi de orice apăsător [1]).

sau:

Să peară favoritismul,
Să se schimbe egoismul,
In simţimânt blând, divin,
S'avem o dreaptă balanţă
S'avem strânsă alianţă,
Care inimile 'nalţă
Cu tot poporul creştin.

1) Alexandrescu, p. 138.

www.dacoromanica.ro

Alte câteva încercări poetice se leagă de marile evenimente ale epocei: intrarea lui Cuza în Bucureşti e salutată în poezia *„Măriei Sale Domnului Alesandru Ioan I, anul* 1859, *pentru ziua intrărei sale în Bucureşti“*; proclamarea regatului e cântată în cele două poezii *„Majestăţii Sale Carol I regele României“* — slabe licăriri ale unui talent în decadenţă.

Alexandrescu a fost, aşa dar, poetul mişcărilor sociale ale epocei. Minte limpede, ageră, talent latin, raţionalist, pornit spre idei generale, spirit nu numai sintetic, ca orice poet, ci şi analitic, iubitor de lumină şi nu de umbre, de taine şi de simboluri, simţire deschisă durerilor altora, ale unui neam întreg, fire isteaţă, observatoare, muşcătoare, înclinată spre satiră — iată portretul moral al lui Grigore Alexandrescu, Erà firesc să se inspire din actualitate, din năzuinţele şi îndemnurile momentului, ca şi din larga comoară a trecutului; erà firesc ca, alături de Câmpineanu, să-l găsim democrat, liberal, umanitar, luptător de opoziţie, patriot, evocator al gloriei voivodale, cântăreţ al zilelor de serbătoare ale neamului nostru.

Intocmai ca şi Eminescu a fost şi un cântăreţ al trecutului, cu inspiraţie istorică. Crescut printre ruinele Târgovişteі, a început prin a le slăvì; a cântat apoi pe Basarabi, pe Mircea, pe Bogdan, pe Ştefan, le-a preamărit faptele, nu din zădărnicia de a le preamărì, ci ca să le dea ca exemplu vremilor noastre, lipsite de ideal, de avânt, de eroism.

Pe când, inspirându-se din trecut, Eminescu

www.dacoromanica.ro

s'a oprit la osândirea prezentului fără a vedeà mai departe, Alexandrescu a crezut într'un viitor mai fericit, într'un „viitor de aur", pe care îl chemà din toate puterile lui. După ce am analizat, sub acest raport, Anul *1840,* ne rămâne să analizăm şi *Umbra lui Mircea la Cozia.* După lauda trecutului şi proslăvirea lui Mircea, poetul recunoaşte şi progresele omenirii dealungul veacurilor. Trecutul îşi are măreţia lai, dar prezentul se bucură de moravuri mai dulci, mai liniştite; prin evoluţia artelor şi a ştiinţelor şi, mai ales, prin înfrăţirea popoarelor, omenirea îşi pregăteşte un viitor mai fericit:

Au trecut vremile-acelea, vremi de fapte strălucite,
Insă triste şi amare; legi, năravuri se 'ndulcesc;
Prin ştiinţe şi prin arte naţiile înfrăţite
In gândire şi în pace drumul slavei îl găsesc.

Căci războiul e biciu groaznic, care moartea îl iubeşte,
Şi ai lui sângeraţi Dafini naţiile îi plătesc;
E a cerului urgie, este foc care topeşte
Crângurile înflorite şi pădurile ce-l hrănesc [1]).

Dragostea lui de trecut nu merge, aşa dar, până la idealizarea omului cavernelor, iar dragostea pentru istoria neamului nu merge până la misticismul lui Eminescu.

In opoziţia trecutului faţă de prezent, din *Răsăritul lunei la Tismana,* poetul nu se opreşte ca Eminescu, numai la contrast, ci ne proectează şi imaginea viitorului, în care credeà:

1) Alexandrescu, p. 34.

www.dacoromanica.ro

Cugetări adânc ascunse, idei drepte şi înalte,
Ce în inimile-alese ura lor le apăsă,
Vor vedea lumina zilei; şi în formă de mari fapte,
Subt privirea providenţei, lumei se vor arătă [1]).

Tot astfel în o *Impresie dedicată oştirei române,* după fixarea contrastului, poetul admite şi existenţa unor virtuţi — auroră de vremi mai fericite:

Dar tot se află încă virtuţi, şi viitorul
In ele se încrede, aşteaptă ajutorul
Ce îl aduc la naţii bărbaţi mântuitori:
Insuşi Domnul naturei zisese altădată,
Că pentr'un drept el iartă Gomora vinovată;
Dreptatea şi virtutea în ceruri sânt surori.
Iar voi războinici tineri, drage batalioane
Fiice ale acelor vestite legioane,

Care între noroade un nume ne-au lăsat;
Voi, căror acest nume e dat el în păstrare,
Cu cinste veţi răspunde l'a patriei chemare,
Când vechiul nostru sânge nu poate fi schimbat! [2]).

Exemplele ne dovedesc, prin urmare, nu numai un cântăreţ al trecutului, ci şi un poet al viitorului, al progresului, al revoluţiei sociale, şi, într'un cuvânt, prin esenţă, diferenţiat de Eminescu, poetul pesimismului integral şi al unui trecut violent idealizat.

---

1) Alexandrescu, p. 38.
2) Alexandrescu, p. 45.

www.dacoromanica.ro

§ 5. Elementul satiric în poeziile lui Grigore Alexandrescu.

Inzestrat şi cu un spirit muşcător, care, după cum singur ne-o spune, devenise destul de temut, eră firesc ca acest element esenţial al poetului să-şi găsească o expresie artistică, fie în satiră, fie în fabule, fie chiar în structura intima a unor poezii de alt gen.

Venit din Târgovişte la Bucureşti, tânărul poet a cunoscut pe cei mai însemnaţi bărbaţi ai mişcărei politice şi culturale. Chiar în acea epocă a scris *Vulpoiul predicator,* despre care ne vorbeşte Ion Ghica. Deşi luată din Florian, fabula se potriveşte şi cu atmosfera politică a vremii; poetul întrupează liberalismul prefăcut al unora în şireata vulpe ce se laudă că e idealistă, închinându-se în numele libertăţii şi al cinstei, fără a i se da ascultare; mai pricepută apoi, ea se pogoară din lumea înaltă a perfecţiei morale spre realităţi, ne mai luptându-se pentru bunuri ideale, ci propovăduind duhul de răsvrătire împotriva oblăduirii, care năpăstueşte pe cei mici;

www.dacoromanica.ro

din idealistă devenită demagogă, ea e îmbrăţişată de toţi cei slabi dar mulţi. Observaţia e tipică: luptând pentru idei abstracte, nimeni nu ne ascultă, de oarece massele nu se mişcă decât din mobilul interesului. E de ajuns ca vulpea să vorbească de nedreptate şi de impilare, pentru ca cerbii, ciutele să se ridice împotriva asupritorilor: a tigrilor, a leilor, a urşilor, a pardoşilor; mai şiret, în loc să se supere, în loc să înfrâne cu puterea mişcarea populară, venit să asculte o cuvântare a vulpii, leul o întreabă la urmă cam ce-ar dorì pentru osteneală: slujbă, rang sau bani? Vulpea îi răspunde:

Prinţule, în loc de plată,
Aşi poftì câţiva curcani.

E deajuns să cumperi pe conducători pentru a disloca massele, iată filozofia tuturor revoluţiilor. Leul e Rusia ce întrebuinţă pe lângă boerii agitatori toate mijloacele de corupţie, ca banii şi slujbele, pentru a-i ademenì de partea ei. Mergând pe urma lui La Fontaine, poetul fixează şi psihologia celor ce se laudă cu strămoşii, în *Catârul ce-şi laudă nobilitatea.*

In *Epistolele* din 1838 găsim un Alexandrescu spiritual şi ironic. In *Epistola familiară,* de pildă, verva lui se îndreaptă asupra Focşanilor pustii, muşcătoare numai când e vorba de „cei mari“:

Se preumblă peste câmpuri milioane de ţânţari,
Care după răutate, seamănă a oameni mari;
Muşcă cât îi iartă gura, şi cu câte au puteri,

www.dacoromanica.ro

Prin cântări mă desfătează, parc'ar fi paracliseri [1]).

In Focşani, numeroase turme de oi pasc pe ţărmurile Milcovului, mânate de „nimfe desculţe" şi îmbrăcate în piei de oi, prilej de satirizare a genului literar al „bergeriilor" [2]):

Nimfele le văd desculţe; îmbrăcate 'n piei de oi,
Păstoriţele, pe viscol, pe furtune şi pe ploi,
De a lor ticăloşie ocolite ca d'un lanţ
Iţi ridică toată pofta de a face un romanţ,
Mie-mi pare rău din suflet, căci de aş fi nemerit,
Ciobăncuţe, cum văzusem într'o carte ce-am cetit,
Ca un om care din fire nu am fost Aristocrat,
Fără perdere de vreme m'aşi fi şi amorezat.
Acum însă, ce pociu face cu ce mijloc să suspin,
Când nimica nu mă doare şi când nu sînt nici un chin!

Ironia se îndreaptă apoi asupra proprietarilor din împrejurimi, mărginiţi şi superstiţioşi:

P'în prejur sânt câţiva nobili de moşii stăpânitori,
Care din copilărie aici s'au obişnuit,
Ş'ale lui Avraam bunuri din strămoşi au moştenit,
Dar vorbesc numai de vreme, n'a 'nvăţat a se gândì,
Şi decât zilele lunei, alta nu doresc a ştî.
Poate vrei să-i afli anume, însă alt nu pociu să-ţi spuie
Decât că fieşte-care e copil al mamei lui.
Nu de mult unul dintr'înşii, părăsise al său locaş.
Cu cuvânt că-l locueşte al cerurilor vrăjmaş:
Dar în zilele trecute, după cum am auzit,
C'o sfeştanie şi-o cruce pe toţi Dracii i-a gonit.
Despre altele, buni oameni; ei sânt gata a arătà
Că, după Sfânta Scriptură, cred tot făr' a cercetà...

1) Alexandrescu, p. 190.
2) Alexandrescu, p. 191.

www.dacoromanica.ro

In fabulă, talentul satiric al lui Alexandrescu, tot mai evident, se îndreaptă împotriva celor mari, a prostiei ridicate la loc de cinste, încrezătoare ca întotdeauna. *Boul şi viţelul,* model al genului, ne fixează veşnica prostie omenească, dar nu prostia liniştită, ci prostia sgomotoasă, doritoare să parvină şi care, ajunsă, în sfârşit, e mândră, dispreţuitoare şi se înţepeneşte apoi într'o atitudine trufaşă. Ridicată de jos, îşi uită de origine, şi îşi umileşte pe foştii tovarăşi: e prostia boului ajuns „boer mare", care nu vrea să mai ştie de ai săi:

„Boerule", zice, „aşteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu".
— „Cine? a mea rudă? mergi de-l dă pe scară;
„N'am astfel de rude şi nici vreau să-l ştiu" [1].

Sub un alt aspect, aceiaşi prostie e biciuită şi în *Vulpea, calul şi lupul,* prostie înşelată de cel dintâiu şiret. Intrebat de nume, calul pretinde că-l are scris pe copită: simţind viclenia, vulpea se preface că nu ştie carte, pe când lupul se apropie spre a-şi primì pedeapsa:

Lupul umflat în sine, de lauda vulpească,
Venì până aproape, numele să-l citească.
Calul care sta gata, c'un picior în vânt,
Ii dă o lovitură şi-l culcă la pământ [2]).

In *Câinele izgonit* avem satira linguşirii faţă de puternici — atât cât sunt puternici — şi a ne-

1) Alexandrescu, p. 297.
2) Alexandrescu, p. 270.

www.dacoromanica.ro

recunoştinţii când nu mai sunt nimic. Lupul, împăratul dobitoacelor,. auzind că domnul câine i-ar fi criticat lăcomia, îl goneşte din slujbă, sub cuvânt că nu e bun la nimic. Grăbindu-se să laude hotărîrea lupului, vulpile, şerpii, broaştele se prefac că se miră că lăudase până acum:

Pe un câine ticălos,
A cărui toată treabă
E să mănânce degeaba,
Făr' a face vr'un folos.

Cu vremea, împrejurările se schimbă şi câinele e primit din nou la curte; onorurile, averile încep să-l pridideascâ şi, odată cu ele, e din nou socotit de duh, deştept şi de mare ispravă. Intrebate asupra părerii ce au despre dânsul, animalele nu mai contenesc cu laudele[1]):

— „Inălţime, să trăiţi!
Tutulor este plăcută
Cinstea cea cu drept făcută
Astui vrednic dobitoc.
Al lui cap, a lui ştiinţă
Glas, putere, iscusinţă
Pentru noi sânt un noroc.
De trup este prea puternic,
De slujbi multe este vrednic,
Şi în lupte e vestit".
— „Astea le ştiam prea bine,
Ştiam ce i se cuvine,
Dar atunci era gonit".

In *Ursul şi lupul,* ajuns împărat în locul leu-

1) Alexandrescu, p. 264.

www.dacoromanica.ro

lui, ursul e linguşit de lup ce-i aduce plocon doi miei:

Intr'o frumoasà precuvântare,
Ii dovedeşte c'ar fi având
Nişte hrisoave arătătoare
Ce-au făcut urşii, zău nu ştiu când [1]).

Când leul se porneşte cu războiu spre a-şi căpătà tronul, lupul trece repede de partea lui, în timp ce taurii, nebăgaţi în seamă de urs, sar să-l alunge pe leu:

Prea cu lesnire omul se 'nşala
Dar foarte mare face greşală.
Cine la vorbe dă crezământ.
Faptele numai ne dovedeşte,
Fieşte cine cât preţueşte,
D'avem prieteni şi care sânt.

In *Şoarecele şi pisica* (după La Fontaine) avem satira ipocriziei. Imprietenindu-se cu şoarecii, pisica le dă cea din urmă îmbrăţişare:

Ce fel de 'mbrăţişări! Ce fel de sărutat!
Pe câţi gura punea
Indată îi jertfia;
Incât abia doi-trei, cu fuga au scăpat.
Cotoiul cel smerit
E 'omul ipocrit [2]).

In ediţia din 1842, acelaş spirit satiric apare sub îndoitul său aspect: uşor, vioiu şi glumeţ, în

1) Alexandrescu, p. 293.
2) Alexandrescu, p. 267.

www.dacoromanica.ro

Viaţa câmpenească; energic, biciuitor, în fabule. In *Viaţa câmpenească* poetul aruncă o nevinovată săgeată împotriva „boerilor“ scutiţi de dări:

Spre patru părţi ale lumei
Patru ferestre privesc
Şi, dacă pe tonul glumei
Slobod îmi e să vorbesc,
A lor număr, micşorime,
Cu a cărei înălţime,
Atât nu se învoesc,
Incât ochiul ce le vede,
Cu lesnire poate crede,
Că se plătea altădată,
Vre-o dajdie însemnată.
Sub nume de ferestrit;
Măcar că nu mi se pare,
Nici undeva am cetit,
Că la vre-o întâmplare
Nobilii să fi plătit.
Ast-fel de năravuri proaste,
Dacă vre-o dat' au fost,
N'au putut fi ale noastre
Ci-ale norodului prost.
Numai el singur plăteşte,
Fiind mai obişnuit... [1])

O satiră mai mult spirituală decât incizivă împotriva aşa zisei „lumi mari“, găsim în *Satira duhului méu.* Viaţă de salon cu jocul de cărţi, cu spirite sărace; poetul se simte stingher într'o astfel de lume:

Mai lesne pociu a spune hoţiile urmate
La zece tribunale sub nume de dreptate,

1) Alexandrescu, p. 144.

www.dacoromanica.ro

Mai lesne pociu să număr pe degetele mele
Câți sfinți avem pe lună și câte versuri rele,
Decât să bag de seamă ce carte nu e dată
A cui este mai mică, și cine o să bată [1]).

Comparația se stabilește lesne între stângăcia lui la dans, la jocul de cărți și „micile talente" ale „domnișorului" ce-și învârtește cu grație lorneta. Poetul își recunoaște o oarecare ușurință de a face versuri — slabă satisfacție pe lângă lipsa atâtor „talente":

Așa, în loc să critici greșalele străine,
In loc să râzi de alții, mai bine râzi de tine.
Invață dânsul, vistul, și multe d'al de alea.
Iar de vrei să faci versuri, ia pildă dela Pralea [1]).

In *Elefantul,* în loc de a ocroti pe cei năpăstuiți, sub aparența bunei-voințe, administrația dă totdeauna dreptate celor mari. Ajuns împărat, elefantul primește plângerea oilor împotriva lupului, devenit ministru. Craiul o ascultă cu bunătate; chemat să se desvinovățească, lupul strigă însă că e năpăstuit, de oarece n'a cerut niciodată mai mult decât o piele dela fiecare oaie. Mintos ca totdeauna, elefantul cuvântează atunci, dând de trei ori din cap:

„Ascultă", zice, „și ia aminte
La ale noastre crăești cuvinte:
Cât pentru o piele treacă și meargă.
Fiindcă singur spui c'ai dreptate.
Dar pentru c'astăzi oaea aleargă

1) Alexandrescu, p. 212.

www.dacoromanica.ro

La mila noastră, care mult poate,
O iert: de dajdii să fie scutită,
Ale ei plângeri voiu să le ascult,
Şi decât pielea obişnuită
Să nu poţi cere un păr mai mult [1]).

Impotriva dreptăţii celui tare se ridică de asemenea şi Dreptatea leului. Isbucnind războiu între leu şi pardos, cei doi crai ai animalelor, măcelul nu mai cunoaşte margine; pretutindeni stârvuri de dobitoace aruncate pe drumuri. Ca să pună capăt războiului, leul întreabă pe maimuţă ce e de făcut; ea îi răspunde că zeii cer jertfirea animalului celui mai puternic şi mai vestit în războaie. Dându-se îndărăt, toate lighioanele protestează că sunt slabe şi bolnave, când deodată, se iveşte şi iepurele la adunare. „El este cel mai tare", strigă dobitoacele într'un glas, şi-l jupoaie:

Se află o ţară, unde l'aşa 'ntâmplare
Să se jertfească leul? Nici una, mi se pare,
Nu ştiu cum se urmează, nu pricep cum se poate,
Dar văz că cei puternici oriunde au dreptate [2]).

In *Lupul moralist* avem satira cârmuitorilor, blânzi şi drepţi în vorbă, dar aprigi la despoeri. Lupul le vorbeşte tuturor dobitoacelor de datoriile slujbei, de dreptate, de cinste, dar pe umeri poartă o blană de oaie:

Când mantaua crăiască estĕ de pei de oae,
Atunci judecătorii fiţi siguri că despoae [3]).

1) Alexandrescu, p. 259.
2) Alexandrescu, p. 281.
3) Alexandrescu, p. 284.

www.dacoromanica.ro

Lăudăroşia cu strămoşii, pe care o biciuisc, după La Fontaine, în 1832 în *Catârul ce-şi laudă nobilitatea,* e pusă din nou la o ironică încercare în *Pisica sălbatecă şi Tigrul.* Urcată în vârful unui copac pisica se laudă către tigru că e de neam mare, ba că se trage chiar din zei, de oarece Egiptenii se închinau odinioară unei pisici. Tigrul îi răspunde cuminte:

— „Dacă strămoşii tăi cu tine semănă,
„Negreşit erau proşti câţi lor se închinà",
Răspunse tigrul meu; „iar dacă au avut
Vr'un merit cunoscut,

Ceva dumnezeesc,
Atuncea te căesc,
Şi pentru starea ta de milă sânt pătruns,
Căci d'ar fi câte spui, zău, prea rău ai ajuns" [1]).

Satira „egalităţii" o găsim expresiv în *Cânele şi căţelul.* Cânele e demagogul ce propovăduieşte egalitatea, — însă egalitatea cu cei mari, cu leii, cu urşii, cu lupii, şi nu cu cei mici, cu căţeii. Mult mai târziu Alexandrescu ne dă în *Porcul liberat* şi satira libertăţii, dar a unei libertăţi mărginite şi condiţionate. Desrobit, pentru a se arătà mărinimos, unul din ţigani voeşte să-şi libereze şi porcul, dar acesta îl întreabă [2]):

— „Să trăeşti! însă stăpâne, în grădini poci eu intrà,
„Pepeni, dovlecei şi verze fără grijă a mâncà?".
— „Ba, nu, astea sânt oprite".

1) Alexandrescu, p. 276.
2) Alexandrescu, p. 323.

www.dacoromanica.ro

Decât o astfel de libertate, mai bine robia.

Fabulele şi satirele publicate de poet cu deosebire în ziare, după 1842, şi adunate apoi în ediţia din 1863, deşi scapără uneori de idei fine, nu mai au vigoarea expresiei. Satira candidatului la alegeri o găsim în *O profesie de credinţă,* din 12 August 1857, plină de ironie şi de vervă; satira renegatului o avem în *Confesiunea unui renegat,* apărută în *Independenţa* din Maiu 1861; deşărtăciunea e fixată în *Bursucul şi vulpea;* dreptatea celui tare în *Ogarul şi Iepurile,* fabulă plină de spontaneitate; lăcomia celor ce se îngraşă pe ruinile neamului lor e biciuită în *Corbii şi barza.*

www.dacoromanica.ro

§ 6. Morala lui Grigore Alexaudrescu.

După analiza cuprinsului emoţional al operei lui Alexandrescu, putem aruncà o scurtă privire şi asupra concepţiei sale morale.

Morala lui Alexandrescu e expresia unei nobile lepădări de sine şi a celui mai desăvârşit altruism. Isvoarele inspiraţiei nu vin numai din nisipurile neroditoare ale sufletului, ci ţâşnesc şi din larga pânză de apă vie şi proaspătă a patriei şi chiar a umanităţii. Idealul lui s'a fixat de timpuriu în dorinţa de a înălţà sufletele, de a le smulge din egoismul vieţii înguste pentru a le aruncà în marea intereselor naţionale şi generale.

„Retipărindu-le acum, scrie el despre propriile sale versuri, în prefaţa ediţiei din 1847, am şters pe unele, am avut să îndreptez pe altele, şi am adăogat câteva, între care unele sujeturi istorice de un interes naţional, şi prin urmare şi mai puţin egoist, căci eu sunt din numărul acelora cari cred că poezia pe lângă neapărata condiţie de a plăceà, condiţie a existenţei sale, este datoare să exprime trebuinţele societăţii şi să deştepte simţiminte frumoase şi nobile, care înalţă

www.dacoromanica.ro

sufletul prin idei morale şi divine până în viitorul nemărginit şi în anii cei veşnici".

*

Virtuţi, trebuinţe sociale, simţiminte morale, — cuvinte ce trebuesc lămurite din cuprinsul poeziilor sale!

Dacă la cer s'aude glasul fapturii tale,
Fă ca în totdeauna pe a virtuţii cale
Să merg nestrămutat.
Când soarta mă apasă, cum şi când zâmbeşte,
Când veselă m'ajută, când apoi mă goneşte,
Să pociu fi neschimbat.

Mândria 'n fericire să nu mă stăpânească,
Mâhnirea în restrişte să nu mă umilească,
Dreptatea să o ştiu.
Conştiinţa să-mi fie cerească ta povaţă,
Prin ea tu mă 'ndreptează, şi când greşesc mă 'nvaţă
Cum trebue să fiu.

Fă să doresc de obşte al omenirei bine,
Să mă cunosc pe însu-mi, şi p'altul decât tine
Să nu am Dumnezeu.
La oameni adevărul să-l spui fără sfială,
De cel ce rău îmi face, de cela ce mă 'nşală
Să nu îmi răzbun eu [1]).

Ca şi stoicii vechi, poetul nu cere bogăţii şi situaţii, ci cuget drept, nestrămutat de pe calea dreptăţii şi a virtuţii, stăpân pe sine; nu imploră decât dorul unei omeniri mai fericite. Morală altruistă şi umanitară. *Anul* 1840, deasemeni,

1) Alexandrescu, p. 47.

www.dacoromanica.ro

nu e numai un exemplu de meliorism ci şi o dovadă a înaltului său ideal moral. In *Rugăciunea,* cereà virtuţi şi dragoste de omenie; dela acest mult aşteptat *an,* nu cere decât prefaceri sociale:

Eu nu îţi ceiu în parte nimica pentru mine:
Soarta-mi cu a mulţimii aş vrea să o unesc;
Dacă numai asupră-mi nu poţi s'aduci vr'un bine.
Eu râd d'a mea durere şi o despreţuesc [1]).

Dela o astfel de înălţime morală, poetul se leapădă de orice grijă personală, netrăind decât pentru alţii; vestitor al viitorului, al progresului, al îndulcirii moravurilor, al înfrăţirii neamurilor, el se simte o parte neînsemnată a universului, dinaintea căruia se şterge. Nimeni n'a exprimat la noi mai energic sentimentul nimicirii personale în faţa totului social:

Natura p'a mea frunte a 'ntipărit gândirea;
A cugetà mari fapte esté povara mea;
Cel ce numai în sine şi-a mărginit simţirea
E vrednic de ea.

La soarta omenirii tot omul ia o parte;
Astfel legile firii pe noi ne 'ndatorez;
Destule vieţi triste de interes deşarte
Pământu 'mpovorez [2]).

Aceste versuri şi mai ales:

1) Alexandrescu, p. 25.
2) Alexandrescu, p. 68, notă. Strofele aceste au fost înlăturate din ediţiile din 1847 şi 64.

www.dacoromanica.ro

Cel ce numai în sine şi-a mărginit simţirea
E nevrednic de ea.

ne fixează lapidar înălţimea morală a poetului.

www.dacoromanica.ro

IV. INCHEIERE.

www.dacoromanica.ro

IV. Incheiere.

„Poeziile lui Alexandrescu, scria Ion Ghica în cunoscuta lui *Scrisoare,* se deosebesc prin mari calităţi de stil, de cugetare şi de simţire, care-l pun între fruntaşii poeziei române.

Meditaţiile au un sbor înalt, care le ridică alături cu acele ale lui Lamartine.

Satirele lui sunt înarmate cu împunsături de felul lui Boileau.

Fabulele, care formează o parte însemnată şi originală din scrierile lui Alexandrescu, multe, precum *Lebăda şi puii Corbului, Pădurea şi Toporul, Vulpea liberală* şi altele, le-ar fi subseninat însăş La Fontaine.

A zice de dânsul că a fost poet, şi poet de un talent superior, nu este destul.

El a fost un suflet mare şi nobil, o inimă curată şi generoasă, vesel şi glumeţ; îi plăceà societatea aleasă, şi dacă câteodată căutà singurătatea erà mai mult ca o alinare la amărăciunile vieţii, de aceea şi scrierile lui dintr'acele momente respiră o stare de întristare melancolică a sufletului său".

www.dacoromanica.ro

Prietenească şi, deci, multiplicată, lauda lui Ion Ghica pleacă, totuşi, dela un fond de adevăr. Mai ales în privinţa caracterului poetului, Ghica nu s'a înşelat, de oarece; cu toate că primele ediţii ale lui Alexandrescu vibrează de o veşnică chemare a morţii, caracterul poetului erà, în realitate, vesel, expansiv, bucuros de viaţă. Melancolia din preajma anului 1832, şi chiar din 1838 isvorâse din situaţia copilăriei sale fără ocrotire şi, apoi, a tinereţii fără căpătâi, şi nu va fi contribuit, dealtfel, cu puţin la ea, prin forţa sa de contagiune, romantismul unei epoci, în care Byron îşi împrăştià blestemul şi desnădejdea lui în versuri răsunătoare iar, mai dulce, Lamartine îşi cântà durerea unei vieţi fără rost. Scăpat de sub presiunea nevoilor şi a influenţelor literare, Alexandrescu revine la aspectul său firesc: isteţ, ager, muşcător, observator ironic şi plin de humor, — autorul epistolelor, al fabulelor şi al satirelor...

* * *

In poezia lirică găsim o înclinare spre cugetarea abstractă, spre meditaţie; greoaie în genere, versurile lui se avântă şi pe înălţimi, de unde pământul i se pare o jalnică vale de plângeri; brusc, poetul cade apoi din nou pe pământ... Mai toate poeziile lirice ale lui Alexandrescu sunt, după cum am arătat, expresia contaminării a celor două personalităţi contradictorii ale poetului: un Alexandrescu avântat, iluzionist, meliorist, ce-şi aruncă blestemul asupra prezentului

www.dacoromanica.ro

pentru a preamări viitorul, cântăreț al anului 1840, poet al nădejdei inepuizabile și, succesiv, un Alexandrescu călăuzit de un spirit critic, ce-i curmă sborul, un Alexandrescu cu plumb în aripă, un Alexandrescu circumspect, minuțios, dezamăgit înainte de a fi fost înșelat. După ce a vestit, a preamărit, evocat, inspirația i se curmă brusc; crezând c'a mers prea departe, bănuiala îl roade. Plumbul din aripă atârnă greu și vulturul cade din înălțimea speranțelor pe pământul bănuelilor... Nu numai cugetător, Alexandrescu mai e și un analist; dela gândire sintetică și, deci, poetică, se scoboară deseori la analiză și la considerațiuni prozaice.

Cu aceste calități și defecte, Alexandrescu a reușit în meditație, în poezia de evocare a marilor figuri naționale, dar n'a reușit pe deplin, de pildă, în poezia erotică. Spiritul lui îndreptat spre mare, și mai ales spre măreț, nu se simte la locul său în cadrul intim al efuziunei sentimentale; numai în câteva poezii, ca de pildă în *Când dar o să gușli pacea,* poetul se ridică pentru a cădeà din nou, spre sfârșit...

Intelectualismul poetului, unit și cu puterea lui de observație, l-au făcut să devină personal în fabulă și în epistolă. Talentul său de analiză, pornit spre ideologie, susținut de o reală putere de observație a lumii morale și de un strict simț etic, au făcut din el un fabulist și un satiric. Altruismul reprezintă idealul său moral, sub imboldul căruia a devenit apărătorul dreptății, dușmanul celor mari, al asupritorilor, al stăpânitorilor, poetul social și politic, răsvrătit îm-

www.dacoromanica.ro

potriva guvernului, Rusiei, obscurantismului, luptând pentru patrie, pentru dreptate şi uneori chiar pentru umanitate. A biciuit deci: ipocrizia, prefăcutul liberalism, prostia îngâmfată, samavolnicia celor puternici, mândria neîndreptăţită...

In satiră, ca şi în ironia mai uşoară a epistolelor, în acest gen cu desăvârşire *intelectual,* Alexandrescu e stăpân pe sine. Forma chiar îi îmbracă mai bine ideile; cu versificaţia ei liberă le urmăreşte în toate sinuozităţile, dă viaţă animalelor, leului ca şi iepurelui, mlădioasă, firească, vioaie...

Dacă în aripa inspiraţiei sale n'ar fi purtat plumbul criticei, Alexandrescu ar fi fost un poet liric mai mare, dar n'ar fi devenit, fabulistul şi satiricul care e; dacă nobila lui cugetare, simţirea lui violentă, darul lui de observaţie morală ar fi fost ajutate şi de un simţ mai fin al formei, de o înţelegere mai adâncă a ritmului, a muzicalităţii versului, de o plasticitate mai desăvârşită, atunci ca şi Eminescu n'ar trăi azi numai în conştiinţa câtorva, ci în conştiinţa tuturor Românilor.

www.dacoromanica.ro

A N E X E

AMINTIRI

DESPRE GRIGORE ALEXANDRESCU

www.dacoromanica.ro

Londra, 15 Ghenarie 1886.

Scumpe amice,

De câte ori am venit în Londra, una din întâiele mele vizite a fost pentru Muzeul Britanic, acel palat în care se află adunate manuscriptele cele mai preţioase ale lumii învăţate şi minunile artei antice, unde se desfăşură ca într'o panoramă istoria geniului omenesc.

Intr'una din zile, pe când eram acolo, în sala în care sunt expuse de jur împrejur pe piedestale şi pe păreţi vestitele marmure Elgin şi stam admirând frumoasele metope dintre triglifele frizei exterioare ale Partenonului, pe cari sunt reprezentate în ronde-bosse luptele Grecilor cu Centaurii, aud pe cineva că-mi zice:

„Nu te uită la mizerabilele astea de pietre!". Mă întorc să văz cine mă apostrofează şi dau cu ochii de lordul Ald..., un vechiu amic, turcofil fanatic, care-şi urmează vorba în modul următor:

„Vezi pietrele astea, cu rapsodiile lui Homer, „cu tragediile lui Sofocle, lui Euripid şi cu scrie„rile lui Platon, lui Aristotel şi Herodot, au fost

www.dacoromanica.ro

„cauza că puterile Europei nu au lăsat pe Turci „la 1821 să strivească pe Greci, când s'au răs- „culat contra Sultanului. Astea au făcut pe By- „ron cu tinerimea din Cambridge, din Oxford „şi din toate universităţile să alerge în ajutorul „Grecilor, să exalte opiniunea publică până a „sili pe Europa să ardă flota turcească la Na- „varin şi să proclame independenţa Moreei!".

Aveà dreptate nobilul lord. Aşà e! Arta şi literatura, oamenì de acum trei mii de ani, au luptat pentru liberarea Greciei alături cu cei mai eroici palicari ai Agoanei.

« . . . Şi daca s'o 'ntâmplà
«Cu vremea Românìa s'ardice fruntea sa
«Pe-a Dâmboviţei vale oştiri de s'or ivi,
Ai luptelor cumplite părtaşi ei iar vor fi!».

Alexandrescu
(Trecutul la Mânăstirea Dealului).

In secolul în care trăim, când toate se măsoară cu bulgări de aur, o pânză a lui Rafael s'a plătit mai zilele trecute 75.000 de lire st., aproape două milioane (450 de ocà de aur). Apoi întreb cum ar puteà să piară o naţiune care a produs astfel de oameni, care a dat naştere lui Dante, lui Michel Angelo, Tasso şi Petrarca? Şi cine ar puteà vreodată să-i tăgăduiască raţiunea şi dreptul de a fi? Potcoava Ungurului şi a Croatului a putut s'o calce, dar n'a putut s'o nimicească, nici s'o oprească de a se ridicà.

Naţiunile trăesc şi se glorifică prin oamenii ce au produs şi prin lucrările lor geniale. Vai de acele popoare cari nu au profeţi! Fie ele cât de mari, cât de puternice, numere suflările cu

www.dacoromanica.ro

sutele de milioane, cucerească lumea întreagă, ele sunt condemnate pieirii şi uitării. Urmele biruitorilor se pot şterge, dar ale lui Molière, Racine, Hugo, Cuvier şi Lamartine, niciodată! Cât de mari şi de puternici fie un Moltke, un Bismark, gloria lor este trecătoare, pe când a lui Goethe, Humboldt şi a lui Beethoven, va rămâneà eternă.

Mai an, capitala noastră erà în picioare; alergau toţi în toate părţile, da om peste om. Oştirea pe jos şi călare, înşirată pe strade, cu arma la pământ şi cu steagurile în zăbranic negru, muzici la toate răspântiile; clopotele mari şi mici sunau la o sută de biserici, de luau auzul, urlà oraşul de vuet şi tunul se auzià din depărtare, trăgând a jale. Corpurile constituite toate, unul după altul, cu preşedinţii în frunte, facultăţile şi şcolile cu profesorii lor, corporaţiile cu baniere urmau în cadenţă. Lumea alergà pe capete să vadă carele încărcate cu sute de coroane de lauri şi de flori, urmate de dricul poleit care duceà la ultima locuinţă pe un bărbat de stat, fost de zece ori ministru, acoperit de sus până jos de cruci, stele şi cordoane.

Acù nu de mult, tot pe aceeaş cale şi tot către acel locaş, mergeà în tăcere şi nebăgat în seamă, fără steaguri, fără tobe şi fără surle, dricul modest în care erau rămăşiţele pământeşti ale poetului Alexandrescu. Tăcutul şi puţin numerosul acest cortegiu făceà contrast cu acea măreaţă şi sgomotoasă petrecere a fostului ministru. Mi-am zis că pentru marele poet erà momentul

www.dacoromanica.ro

când răsăriă ziua din care începeà a trăi şi a trăi etern în inima şi în memoria Românilor.

«...Mulţi oameni mari şi buni
«Lumii folositori
«Au fost persecutaţi
«In vremea ce-au trăit;
«Şi foarte lăudaţi,
«După ce au murit».

Alexandrescu
(Respunsul Cometei din 1858

Mi-aduc aminte de copilărie, când dascălul Vaillant, venit de curând în ţară, cam pe la 1831, deschisese o clasă de limba franceză într'o odăiţă în Sfântul Sava. Adunase câţivà băieţi, dintr'acei cari mai aveau cevà cunoştinţe de aceà limbă, căpătate pe ici pe coleà depe la dascălii Luigi, Coulin, Janeloni şi Vanzand. Clasa se compuneà, după cât mă ajută memoria, de:

Costache C. Bălăceanu,
Nae I. Budişteanu,
Ion D. Ghica,
Grigorie Sc. Grădişteanu,
Scarlat N. Filipescu,
Costache A. Rosetti.

Vaillant ne dictà din „Grandeur et décadence des Romains" de Montesquieu; făceam versiuni în proză din „la Henriade" a lui Voltaire, şi ne dà de învăţam pe din afară satire şi epistole d'ale lui Boileau.

Noi ceşti şase ne credeam mai tari în limba franceză decât toţi băieţii din Bucureşti, ba unul

www.dacoromanica.ro

din noi făceà şi versuri. Deşì îi spuneam că erau cam din topor lucrate, el tot stăruià să ne împuie urechile citindu-ne odele şi satirile sale. Cele româneşti începeau mai totdeauna à la Paris Momuleanu cu:

«O, ce ciudă cât mă mir
«D'al cutărui (sau cutărei) haractir...

Rosetache erà mai modest, ne înveselià cu spirituasele cuplete ce adăogà pe toată ziua la cântecele de modă.

In primăvară, Vaillant mai recrutase un elev. Se ivise pe banca din fund, lângă perete, un tânăr — par'că-l văd! — înfăşurat într'un surtuc cafeniu, oacheş, foarte oacheş, părul negru, sprâncenele groase îmbinate, ochii căprii şi scânteietori; mustaţa îi mijià pe buză. Nu ştiu, mica deosebire de vârstă sau superioritatea ce credeà că avem noi în limba ce venià să înveţe şi el, îl făceà să se ţie arasna. La sfârşitul clasei, noi ieşiam grămadă şi sgomotoşi, pe când el se strecurà binişor şi îşi luà drumul singur spre casă. Acesta erà tânărul Grigore Alexandrescu.

Odată Vaillant, după ce ne ia d'arândul să-i recităm epistola lui Boileau către Molière:

«Rare et fameux esprit dont la fertile veine
«Ignore en écrivant le travail et la peine...».

şi cei vechi ne încurcăm toţi, unul după alutl, care la versul dintâiu, care dela cel de al doilea, fără ca unul măcar s'o putem scoate la căpătâiu, se îndreptează către noul venit zicându-i:

www.dacoromanica.ro

„Voyons, Monsieur Grégoire, pouvez-vous me débiter cela? Allons, du courage!".

Tânărul se roşeşte, clipeşte de două-trei ori din ochi, începe a recità; şi o duce până la sfârşit, fără o singură greşală, indicând cu preciziune punctuaţiunea şi trecând peste rimă fără a o căutà. Ceilalţi ne uitam unul la altul, exprimând mirare, admiraţiune sau gelozie. Niciodată până atunci nu auzisem o dicţiune mai corectă şi mai plăcută; deşi citisem şi recitasem de o sută de ori acea epistolă, dar pot zice că numai atunci i-am înţeles spiritul şi eleganţa.

La ieşirea din clasă m'am simţit atras către acel tânăr, m'am apropiat de dânsul, şi fiindcă mergeam tot pe o cale, ne-am luat la vorbă, pe drum. Mi-a recitat cu entuziasm scene întregi din Andromaca şi din Fedra de Racine. La întrebarea mea dacă n'a cercat să scrie româneşte, mi-a răspuns citindu-mi *Adio la Târgovişte:*

«Culcat p'aste ruine sub care adâncită
«E gloria străbună şi umbra de eroi...».

Dintr'aceà zi am fost amici şi iubirea noastră unul pentru altul nu s'a desminţit niciodată.

Eu şedeam pe Podul Caliţii (strada Craiovei), Alexandrescu, într'un beciu sub scară la Mitropolie, la unchiul său părintele Ieremia. Eram vecini şi ne vedeam în toate zilele; pregătiam lecţiile noastre împreună.

www.dacoromanica.ro

Iancu Văcărescu, venit dela moşie dela Moţoeni, trăsese în gazdă la tată-meu, şi, intrând odată în camera mea, ne găseşte pe Alexandrescu şi pe mine, învăţându-ne lecţia; eu cu Boileau în mână ascultam cum camaradul meu ziceà pe dinafară *l'Art poétique*. Văcărescu, în mirare de modul cum acel tânăr recità versurile, a petrecut toată seara cu noi. Alexandrescu, care, cum ştii, aveà o memorie extraordinară, i-a recitat toate poeziile ce publicase într'o mică broşurică în 12⁰:

Ceasornicul îndreptat.
Oda la Stema Ţării.
Primăvara Amorului, etc.

Văcărescu încântat l-a luat în braţe şi l-a sărutat zicându-i: „Băiete, tu o să fii un poet mare". Alexandrescu mi-a zis de multe ori că aceà seară a fost una din cele mai fericite ale vieţii sale. A face cunoştinţa lui Văcărescu fusese visul copilăriei lui.

A doua seară, adunare numeroasă în salonul tatălui meu. Intre musafiri se găsiau Văcărescu, Efrosin Poteca, Eliad, Popa Grigore, fraţii Câmpeni şi alţi doi trei, rude şi amici. Alexandrescu a recitat scene întregi din Sofocle şi Euripid în limba elenă; ştià pe Anacreon din scoarţă până în scoarţă. Anacreon erà poetul favorit al Văcărescului, care adesea luà versul din gura lui Alexandrescu, până ajungeà la câte o strofă care îi scăpà din memorie, de unde apoi urmà iar Alexandrescu înainte, şi serata s'a încheiat, după cum se obişnuià pe atunci, în sofragerie, cu un

www.dacoromanica.ro

curcan fript, admirat de întreaga adunare, blagoslovit de părintele Grigorie Poenăreanu şi salutat de tânărul poet cu fabula sa care se termină cu:

«Prinţule, în loc de plată,
«Aş pofti câţivà curcani».

(Vulpoiul predicator).

D'atunci vedeam pe Alexandrescu mai rar; îl luase Eliad acasă la dânsul în mahalaua Dudescului.

In ajunul Sfântului Ion a venit de mi-a adus un plic mare pecetluit, rugându-mă să-l pun, fără să ştie nimeni, în aşternutul Văcărescului sub căpătâiu. Acel plic conţineà oda:

«Tu care ai fost din pruncie al muzelor favorit
«Şi ca strămoşească avere geniul l-ai moştenit,
«Cântăreţ al primăverii...».

Mai târziu s'a mutat la Maiorul Câmpineanu, unde se adunau zi şi noapte Manolache Băleanu, Grigorie Cantacuzino, Iancu Ruset, Aristia, Costache Bălăcescu, ofiţerii români dintr'un regiment cu Câmpineanu, căpitanii Goleşti, Ştefan şi Nicolae, căpitanii Creţuleşti, Costache şi Scarlat, căpitanul Teologu, căpitanul Voinescu al II-lea, sublocotenentul Rusetache şi mai mulţi tineri de pe atunci, cari petreceau citind istorii militare: campaniile lui Napoleon, memoriile lui Frederic cel Mare şi scrieri de ale poeţilor în renume: Lamartine, Hugo, Béranger, etc. Alexandrescu înveselià auditoriul cu câte o elegie, o satiră sau o fabulă.

www.dacoromanica.ro

Acolo s'a format societatea filarmonică, pentru care Eliad a tradus pe Mahomet al lui Voltaire, Aristia pe Saul din Alfieri, Alexandrescu pe Alzira, tragedii cu cari s'a inaugurat scena română. Atunci s'au tradus mai multe din comediile lui Molière, dintre cari Amfitrion a avut un mare succes pe scenă. Interpreţii acestor opere au fost:

D-nii *Andronescu*
Curie
Iamandi
Mihăileanu
Caragiali
Lăscărescu
D-nele *Caliopi*
Raliţa Mihăileanu
Efrosina Vlasto (Efrosina Popescu)

Contactul cu tinerii ofiţeri a făcut pe Alexandrescu să dorească a deveni camaradul lor de arme. Recomandat Spătarului ca bun scriitor, el a fost admis atunci în mica noastră armată de atunci ca *iunker* ataşat la *djurstvă;* până când într'o zi şeful său, dându-i să copieze o preţioasă *otnoşenie,* proză pe care autorul ei se aşteptă s'o vadă trecută la nemurire în litere gotice, cu flori, s'a speriat de icoana noului iunker şi l-a trimis la graniţă la Focşani, să studieze ştiinţa caligrafică, dându-i importanta misiune de a întrebă de paşaport pe toţi câţi voiau să treacă şanţul care despărţia partea oraşului moldovenesc de cea muntenească şi să taie la răboj oile cari veniau dintr'un mal în celălalt al Milcovului. Ne-

www.dacoromanica.ro

putându-se împăcà cu această slujbă, deşi fusese înălţat la rangul de sublocotenent, Alexandrescu şi-a dat demisiunea, ca să se poată consacra cu totul literelor:

Iată cum descrià poetul punctul de pază ce i se încredinţase:

«Spre apus curge o apă între două ţări hotar,
«Fraţi a căror neunire au avut sfârşit amar;
«Pe o margine e zimbrul, iar pe alta un vultur,
«Care nici nu mai viseaza la al Tibrului murmur,
«Care sub o nouă formă şi numire ce-a luat
«Ca mulţi, cântecul, portarea şi năravul şi-a schimbat».

(Epistola către D. I. A.)

Pe atunci eu eram la Paris; şi tată-meu, care aveà o mare afecţiune pentru Alexandrescu, îl luase acasă la dânsul, unde a şezut mai mulţi ani, în camera de desubtul aceleia ce ocupai acum doi ani în hotelul Brofft peste drum de teatru. Intr'acea cameră a scris cele mai multe din meditaţii: Fericirea, Mulţumirea, dedicată fetiţei Voinescului al II-lea (acum Contesa de Rochemonteux), Vieaţa câmpenească, dedicată lui Grigore Cantacuzino, proprietarul moşiei Floreşti, unde a petrecut o vară; Epistola către Voltaire şi altele. Acolo a scris anul 1840:

«Să stăpânim durerea care pe om supune
«Să aşteptăm în pace al soartei ajutor...

A scris Miezul Nopţii:

«...Frumoasa Primăvară acuma se grăbeşte
«La caru-i să înhame pe zefirii uşori,

www.dacoromanica.ro

«Păşeşte şi în urmă-i verdeaţă se iveşte
«Şi cerul se desbracă de viforoşii nori».

Acolo a scris fabulele: Toporul şi pădurea, Cânele şi căţelul, Boul şi viţelul, Lupul moralist, Vulpea liberală, Lebăda şi puii corbului, etc.

Când m'am întors în ţară, pe la anul 1841, am găsit pe Alexandrescu tot la *djurstvă,* în mahalaua Gorgani, unde îl lăsasem; dar de astădată nu ca iunker, nu ca copist, ci ca pensionar, sub cheie şi cu pază de soldat cu puşca la uşă. Iată cum meritase el aceste onoruri. General-Consulul găsise în înalta-i judecată că în fabula Lebăda şi puii corbului, vulpea vicleană semănà aidoma cu guvernul ce reprezentà, că puii corbului erau nevinovaţii de Români şi Lebăda omul care dă sfaturi bune; şi ceruse pedeapsa cutezătorului autor.

«A zis...
«Că lupii, urşii, 'leii, vorbesc de stăpânire;
«Că lupul e cutare ce judecă, despoaie
«Şi ia după om pielea ca lupul după oaie,
«Că lebăda e omul ce dă povăţuire
«Acelor care umblă pe calea pe pieire...

Alexandrescu
(Epistola către Voinescu al II-lea).

Aşà erà p'atunci; o vorbă rea la palat, o simplă bănuială a consulului te duceà nejudecat şi deadreptul la puşcărie sau cel puţin la vreo mănăstire, fără a ţi se permite să vezi altă figură amică decât a păzitorului. Ştii, că voind să văd pe Alexandrescu la spătărie, unde erà închis, mi-a trebuit să alerg o săptămână, să mă căciulesc pe la toate autorităţile civile şi militare,

www.dacoromanica.ro

dela dorobanţ până la vornicul cel mare, până să dobândesc o scrisoare cu trei iscălituri, în puterea căreia un ofiţer mi-a deschis uşa odăiei prizonierului. Tânărul ofiţer care m'a întovărăşit, simpatiză, sunt sigur, mai mult cu prizonierii, precum îi numià cu emfază, decât cu acei cari îi dedese în pază. Când am ieşit din camera lui Alexandrescu, nu mai erà nimeni prin curte; se întunecase şi plecase toţi amploiaţii; tânărul ofiţer mi-a propus să mă duc să văz şi pe Nicu Bălcescu, căci şi iunkerul Bălcescu erà închis acolo de mai multe luni, pentrucă spusese unor sergenţi din regimentul său că Mircea, Mihai şi Ştefan fusese nişte domni viteji; în anul de graţie 1841 nu erà iertat a răspândì asemenea vorbe. Tot atunci Colonelul Câmpineanu, închis vreo doi ani la Mărgineni, fusese transferat la închisoarea dela Plumbuita; Manolache Băleanu erà surghiunit la Bolintin; Marin Serghiescu (Naţionalu) la Ocna de sare dela Telega, iar Boliac, mai norocit, respirà aer curat de munte, surghiunit la Schitul Poiana Mărului, unde un cucernic călugăr rus îi citià în toate dimineţile moliftele Sfântului Vasile.

Poliţia după ce şi-a satisfăcut pe deplin curiozitatea, citind trei luni, zi şi noapte, toate hârtiile şi cărticelele lui Alexandrescu, a declarat tată-meu, dându-i cheia odăiei, că nu mai pune peceţi pe uşă şi că aveà ordin să libereze pe prizonier.

A doua zi m'am dus de l-am luat dela închisoare să-l aduc acasă, dar a stăruit să se mute la Hotelul Conduri, unde a închiriat o odaie. Insă după vreo trei sau patru luni, plecând eu

www.dacoromanica.ro

la Iaşi, s'a mutat iar la tată-meu, unde a şezut până la 1844.

Când m'am dus de l-am văzut la închisoare, aveà un vraf de hârtie pe masă, pline de ştersături şi de cruci în toate părţile. Când scrià, aveà mania de citià şi tot ştergeà şi îndreptà; dobândise patima asta, citind adesea versul lui Boileau:

«Si j'écris quatré mots, j'en effacerai trois».

Acel vraf de hârtii erà traducţiunea Meropei, cu care se ocupase în închisoare, ca să-i treacă de urît. Ce s'o fi făcut aceà traducere?

In vara anului 1842, profitând de vacanţele Academiei [1]) din Iaşi, venisem în Bucureşti. Unul din concesionarii ocnelor de sare, răposatul Oteteleşeanu, care pe atunci îmi erà cam rudă, ne invità, pe Alexandrescu şi pe mine, să-l întovărăşim la Baia de Aramă. Se propuneà companiei să cumpere aceà moşie, pentru exploatarea metalului; ocaziunea erà favorabilă, puteam fără mare cheltuială să ne satisfacem o dorinţă veche ce aveam de a vizità mănăstirile de peste Olt.

Intr'aceà călătorie am mers din mănăstire în mănăstire şi din schit în schit, dela Cozia până la Tismana; ne-am coborît la Turnu-Severin şi apoi ne-am întors pe jos, când călare, din gura Bahnei, în Dunăre, până în valea Oltului, la Turnu Roşu. Alexandrescu a descris o parte din

1) Academiei Mihăilene.

www.dacoromanica.ro

aceà călătorie într'un memorial. In pelerinagiul la Cozia a scris „Umbra lui Mircea“:

«... Mircea îmi răspunde dealul, Mircea Oltul repetează
»Acest sunet, acest nume valurile îl primesc,
«Unul altuia îl spune, Dunărea se 'nştiinţează
«Şi-ale ei spumate unde către mare îl pornesc,
«. . . . . .
«Lumea e în aşteptare.... . turnurile cele nalte
«Ca fantome de mari secole, pe eroii lor jelesc;
«Şi-ale valurilor mândre generaţii spumegate
«Zidul vechiu al mânăstirii în cadenţă îl izbesc».

(Umbra lui Mircea la Cozia).

La Tismana a scris „Răsăritul lunii“.

La Drăgăşani: „Mormintele“ şi mai multe alte poezii pline de cugetări măreţe, ca aspiraţiunile sufletului său, şi de tablouri descriptive, vesele şi înflorite, ca frumoasele locuri ce vizità şi ca sburdările inimii sale.

Lăudată fie memoria marelui poet, a cărui pană a ştiut să învieze umbrele glorioase ale eroicului nostru trecut şi a împodobit vechile tradiţiuni legendare ale istoriei naţionale, îmbrăcându-le în strălucitele colori ale bogatei sale imaginaţiuni.

La anul 1842, Alexandrescu a fost numit impiegat la postelnicie, la masa jălbilor. Serviciul cu care-l însărcinase şeful său erà de a cetì toate petiţiunile adresate Domnului, de a face pentru fiecare câte un extract şi de a le adresà autorităţilor respective cu apostila domnească. Vodă Bibescu, mulţumit de modul cum îşi în-

www.dacoromanica.ro

deplineşte datoria, a voit să-l aibă pe lângă dânsul, îl luă la Breaza[1]), unde petreceà lunile de vară.

Deşì în mare favoare la curtea lui Vodă Bibescu, dar nici intriga, nici linguşirea nu s'au putut apropià vreodată de dânsul. Vorbià tare, fără a-şi ascunde gândurile şi credinţele.

Odată, aflându-mă cu unchiu-meu la Câmpina, m'am dus să-l văz la Breaza. Doamna Bibescu aflând că eram în odae la Alexandrescu, a trimes de m'a poftit la masă. Prânzul a fost vesel. Alexandrescu, bine dispus, a povestit o mulţime de istorioare ţărăneşti, în care vestitul Carcalechi, ziaristul curţii, jucà rolul principal. Doamna, care-l ascultà cu plăcere şi râdeà mult la acele povestiri, îi zice: „Să vii să mănânci în toate zilele cu noi". Apoi întorcându-se către Vodă cu un ton poruncitor:

„Numeşte-l poet al curţii".

Alexandrescu, fără să aştepte care erà să fie hotărîrea domnească, răspunde: „Să mănânc, „foarte bine, merge, dar să fiu poet de porun- „cealâ, văd că Măria Ta n'ai citit o satiră ce „am făcut-o acum vreo câţiva ani unui poet de „curte de atunci, pe care-l povăţuiam cu ver- „surile:

«Ia-ţi nădragi de atlas
«De-ţi fă steagul la Paınas»;

„apoi ce fac eu cu acele versuri, când voiu „îmbrăcà nădragii de atlas?".

1) Pe valea Prahovei.

www.dacoromanica.ro

Mai târziu a fost numit director la departamentul Credinţei, pe când moşiile mănăstirilor închinate şi neînchinate se arendau cum da Domnul, post important şi ambiţionat de toţi acei cari căută să facă averi mari. El, care l-a ocupat atâţi ani, a ieşit de acolo sărac precum intrase.

In anul 1853 se auzià de răsboiu. Alexandrescu ca şi Nicu Bălcescu au avut totdeauna credinţa că România numai prin arme se puteà ridicà la rangul ce i se cuvine. Erà vorba ca o armată auxiliară franceză să vie să ocupe valea Dunării de jos, iar flota engleză să cuprindă Marea Neagră; se sunà şi de venirea lui Magheru cu proscrişii români, şi tinerimea începuse a bate din pinteni. Atunci Alexandrescu a scris cântecul soldatului:

«Pe câmpul României
«Trompeta când răsună,
«La glasul datoriei
«Oştirea se adună...».

Tot atunci a salutat pe Halcinski cu un lung adio în versuri.

De ce n'a voit soarta să poată vedeà şi el pe Români, urcând cu vitejie printre gloanţe şi mitrale dealul Griviţei, înfigând în creştet gloriosul lor steag, şi pe viteazul şi fiorosul Osman Paşa închinând sabia lui unui tânăr colonel român?

La 1859, după suirea lui Vodă-Cuza în scaunul domnesc al Principatelor-Unite, Alexandrescu a ocupat postul de ministru interimar la Culte. Modestia care-l caracterizà, nu i-a permis să

www.dacoromanica.ro

primească a fi numit la acel interim ca titular. Mai în urmă, la 1860, a fost trimis la Focşani ca membru la comisia centrală. Acolo a fost lovit de o boală nemilostivă, care l-a ţinut aproape un sfert de secol, mort între vii.

De copil, Alexandrescu cunoşteà poeţii greci vechi şi moderni; la vârsta de şaptesprezece ani citise pe toţi clasicii francezi şi ştià pe din afară tot ce erà măreţ şi frumos în literatură.

Cine erà şi de unde venise acel băiat în şcoala lui Vaillant şi unde studiase el până atunci, în ce şcoală şi cu care dascăl? Studiase acolo unde au studiat oamenii de felul lui, oamenii de geniu; la şcoala inimii şi a spiritului, sub direcţiunea dorinţei şi a plăcerii de a şti şi de admirà. Ştiu numai că în podul casei la Mitropolie stau aruncate vreo mie de volume, clae peste grămadă, neclasate, necatalogate. Acolo se închideà Alexandrescu de citià. Multe ore plăcute am petrecut noi împreună, în mijlocul acelor infolio, citind când vieţile oamenilor iluştri de Plutarch, când vieţile sfinţilor în Cazanie, când pe Tucidid, sau pe Xenofon!

Alexandrescu erà născut în Târgovişte, în patria Văcăreştilor, a lui Eliad şi a lui Cârlova. Zâna care a prezidat la naşterea lui l-a înzestrat cu îmbelşugare cu o mare memorie şi cu darul armoniei. Poeziile lui se deosibesc prin mari

www.dacoromanica.ro

calităţi de stil, de cugetare şi de simţire, cari îl pun între fruntaşii poeziei române.

Meditaţiile au un sbor înalt, care le ridică alături cu acele ale lui Lamartine.

Satirele lui sunt înarmate cu împunsături de felul lui Boileau.

Fabulele, care formează o parte însemnată şi originală din scrierile lui Alexandrescu, multe, precum „Lebăda şi puii corbului", „Pădurea şi toporul", „Vulpea liberală" şi altele le-ar fi subsemnat însuşi La Fontaine.

A zice de dânsul că a fost poet şi poet de un talent superior, nu este destul. El a fost un suflet mare şi nobil, o inimă curată şi generoasă, vesel şi glumeţ; îi plăceà societatea aleasă; şi dacă câteodată căutà singurătatea, erà mai mult ca o alinare la amărăciunile vieţii, de aceea şi scrierile lui dintr'acele momente respiră o stare de întristare melancolică a sufletului său.

Erà de şcoala aceea care consideră darul poeziei ca un depozit sacru, pe care omul înzestrat de sus este dator să-l păstreze curat, neatins de patimele şi slăbiciunele omeneşti, aşà că el privià de sus şi în linişte senină splendoarea adevărului şi frumosului, care luminează binele şi loveşte viciul şi nemernicia; în mândra şi majestoasa sa indignaţiune, condeiul său stigmatizà înjosirea, cinismul şi lipsa de probitate, precum o vedem în unele din poeziile sale.

Vieaţa lui a fost o vieaţă de luptă şi de martir; a luptat pe faţă, cu curaj, la lumina mare, pentru libertate în contra despotismului, pentru dreptate în contra abuzului şi nepăsării, păstrând totdeauna căldura şi devotamentul tine-

www.dacoromanica.ro

reţii. A luptat fără altă ambiţiune decât aceea de a fi folositor ţării sale. Condeiul său original şi plin de spirit şi de graţie nu s'a inspirat decât de pulsaţiunile mari şi patriotice ale sufletului său.

Generaţia veche a admirat cu iubire scrierile lui Alexandrescu. Le-a avut ca un catehism de virtute şi de patriotism, şi mulţi poate că au păşit pe calea cea dreaptă, de teamă să nu-şi recunoască abaterile în vreo satiră sau vreo fabulă d'ale lui Alexandrescu. Tinerilor români ai generaţiunii care se ridică le zic: Fiţi patrioţi şi modeşti ca Alexandrescu, şi când voiţi să ştiţi cum se glorifică faptele cele mari, citiţi Odele şi Elegiile lui; când voiţi să ştiţi cum se râde de ambiţioşii de rând şi cum se biciueşte viţiul, citiţi Satirele şi Fabulele lui Alexandrescu. Dotat cu un talent mare, el şi-a iubit ţara, s'a respectat pe sine şi a lăsat în memoria noastră operele spiritului şi ale inimii sale.

www.dacoromanica.ro

SCRISORILE
LUI GRIGORE ALEXANDRESCU
CĂTRE ION GHICA

www.dacoromanica.ro

In biblioteca Academiei Române se află, înnainte de război, sub No. 801, un volum manuscris, ce conţinea o parte din scrisorile lui Alexandrescu către Ion Ghica. Câteva din ele, 30, au fost publicate fragmentar de d. G. Bogdan-Duică în *Viaţa românească*[1]); ele privesc epoca dintre 1842—44, pe când Ion Ghica erà la Iaşi ca profesor la *Academia Mihăileană*. Odată cu întoarcerea lui Ghica dela Iaşi, corespondenţa încetează şi se înnoadă abià la 27 Iunie 1849, când Ghica se dusese la Constantinopole, în urma evenimentelor dela 1848.

Publicarea integrală a acestei părţi din corespondenţă am început-o eu în *Convorbiri literare* din 1911[2]); ea se extinde asupra epocei dintre anii 1849—1856 şi cuprinde 39 de scrisori. Din diferite împrejurări publicaţia mea s'a oprit aici, deşì corespondenţa se urma — cu mult mai puţin interes dealtfel — până la 1866, şi nu va mai puteà fi reluată, de oarece, trimis la Moscova în timpul războiului, manuscrisul 801 n'a mai

---

1) 1906, Tom. III, p. 12 şi 186.
2) *Convorbiri literare*, 1911, p. 743, p. 878, p. 1109.

www.dacoromanica.ro

intrat în posesiunea Academiei. Socotim de cel mai mare folos, de a publică la un loc, pentru prima dată, această corespondenţă dispărută azi, a lui Alexandrescu, adăogind la cele 30 scrisori date la lumină fragmentar de d. G. Bogdan-Duică şi cele 39 publicate integral de mine în *Convorbiri literare*, fără putinţa însă de a le mai controla după original.

www.dacoromanica.ro

I

Bucureşti, 1842 Ghenarie 29.

Iubite prietene!

Ştii că cu câteva zile înaintea plecării tale să vorbia de o partidă hotărîtă a să face la moşia polcovnicului Odobescu şi că nu eram încă hotărît să mă duc[1]).

Dar ceeace nu ştii sau ceeace trebue să ştii mai bine este că m'am dus şi s'au împlinit cuvintele tale că adecă inima mea nu să pote împrotivi când este vorba de pantofi mici şi de ochi frumoşi. Dar m'am dus, o mărturisesc spre umilinţa mea şi nu m'am căit. De am petrecut bine, te las să judeci tu, care cunoşti persoanele acelii soţietăţi şi care te uneşti cu mine la părerea că din toate iluziile vieţii cea mai plăcută este femeea. Nu socoti însă că buna petrecere m'a făcut să te uit. Din protivă am vorbit sau ca să zic aşa au vorbit foarte mult de

1) Pe atunci „ajutorul şefului oştirii".

www.dacoromanica.ro

tine, lucru ce cu tot prieteşugul nostru nu prea mi-ar fi venit la socoteală de te-aş fi ştiut mai aproape; însă pe morţi şi pe cei depărtaţi nu trebui să-i pizmuim. Aşa ia seama să nu te întorci, căci atunci voi fi silit să te omor însu-mi.

Scrisoarea ta am priimit-o la ţară, dar să vedea că a zăbovit o lună la Focşani, căci coconu Take[2]) a priimit-o de odată cu scrisoarea dela Iaşi.

N'am perdut nici o zi după întoarcerea mea ca să caut dovezile învăţăturii tale pe care abia le-am descoperit într'un colţ al dulapului. Crez că n'ai fi avut aşa mare trebuinţă de ele şi că singură înfăţişarea ta a fost destulă ca să mărturisească în favorul ştiinţelor ce ai.

Aştept cu nerăbdare să mă înştiinţezi de poziţia în care te afli şi de nădejdile ce ai, căci singura idee că soarta îţi e plăcută poate înbunătăţi pe a mea. Intre noi este o legătură nu numai de obicei, dar de gândiri şi de sentimente care însuflă adevăratul prieteşug şi desăvârşita încredinţare.

Inştiinţează-mă pă larg de toate; spune-mi de ai dat acele versuri[3]), de ai avut prilej a face vreo propoziţie[4]); fereşti-te însă de a cere pentru mine vre-un loc la şcoală: sânt multe cuvinte care nu m'ar ierta să priimesc şi aş vrea mai bucuros un post în slujba administrativă sau judecătorească.

Iancu Văcărescu este să vie peste câteva zile

---

2) Tatăl lui Ion Ghica.
3) Ce trebuiau să constitue ediţia dela Iaşi, apărută la 1842.
4) Guvernului dela Iaşi.

www.dacoromanica.ro

acolo. Aşa, de aş şti ceva hotărît, aş putea veni cu dânsul, fiindcă mi-a propus.

Dacă poeziile mele nu s'au tipărit încă, roagă pe d. Cogălniceanu să pue versurile de mai jos, peste care didei din întâmplare în nişte îndreptări ce voiam odată să fac; să le pue, zic, cel dintâi, cele două dintâi în *Epistolă către Cantacozino sau viaţa câmpenească,* cel de al doilea în *Mângâerea* adresată unei tinere femei şi cel de al treilea în elegia *Când dar o să guşti pacea, o inimă mâhnită,* să înţelege că fieşcare în locul altui vers, care îl veţi găsi cu ochi închişi [5]). Iată şi versurile.

Departe d'ai puterii
Tovarăşi nelegiuiţi,
De cursele nedreptăţii
De oameni neomeniţi.

Versurile acestea s'au prefăcut aşa, căci m'am gândit că nu trebue să vorbesc de frânghie în casa spânzuratului, mai ales dacă soarta mea va voi să rămâi aici.

2. Glasu-ţi este esenţa cereştei melodii
3. Când omul nemurirei, al veacurilor fir . . .

De o cam dată n'am vreme să-ţi scriu mai mult. Nădăjduesc că nu vei zăbovi a-mi răspunde... Sileşte-te asemenea să-mi trimiţi şi bani, căci ştii de am trebuinţă.

---

5) Rectificarea nu s'a putut face la pag. 75 dar s'a făcut la p. 127 şi 133.

www.dacoromanica.ro

Adio, iubite Iancule. Minutul când voi afla că putem fi nedespărţiţi, va fi unul din cele mai plăcute ale vieţii mele. Al tău,

G. Alexandrescu.

P. S. Mâine este nunta Predesculuí.

II

Bucureşti, 1842 Februarie 10.

Iubite Iancule!

...Elenca[6]) n'a venit pe la mine s'o spovedesc. Şi această pagubă o sânt dator poate lipsii mele la ţară. Dar zilele astea am de gând s'o poftesc formal, ca să-i spui din parte-ţi ceva d'ale lumii ş'apoi să-i arăt un joc.

Cluburile sânt după cum le cunoşti, ba încă şi mai monotone, cel puţin pentru mine, dar mă duc de urît, căci n'am ce să fac.

Obştească a făcut o doleanţă către prea înălţatul, arătându-i nenorocirea ţării şi starea în care se află[7]). Ei au vrut să o facă pă taină, dar ştii cum să păstrează tainele între Dumnealor, aşa încât a ajuns să să facă propunerea de faţă. Până acum nu să trimesese. Bine ar fi să nu prea vorbeşti de aceasta sau cel puţin să nu o dai ca veste dela mine. De ispravă te voi înştiinţa...

G. Alexandrescu.

---

6) D. Bogdan-Duică crede că e vorba de artista Elenca.

7) Votată la 12 Febr. 1842 (*Analele parlamentare*, v. XI, p. 21 şi 123.

www.dacoromanica.ro

III

1842, Martie 17.

Iubite Ghica!

...Voinescu[8]) mi-a spus cele ce îi scrii pentru mine. Bănuiala ce ai că D. Donici nu mi-a trimis bani e prea întemeiată. Mă gândesc dacă nu trebue să stric învoirea şi să nu mai tipăresc poeziile sau să le opresc toate, pă seama mea, de vreme ce unul din noi n'a păzit condiţiile, căci este mai mult de un an de când i-am trimis manuscriptul şi banii trebuia să mi-i trimiţă îndată. Spune-i, te rog, că mi-ai scris şi că l'aş pofti să-mi însemneze prin cine mi-a trimis banii, ca să-i ceiu de la acel om judecătoreşte sau în sfârşit îl rog să-mi spue pricina pentru care nu mi-i plăteşte. Mi-ar părea însă foarte (rău) să mă stric cu acei d-ni pentru o pricină aşa de mică.

Dacă numai tipărirea să va fi isprăvit, atunci adu-ţi aminte însărcinarea ce ţi-am pus să legi doă exemplare frumos şi să le înfăţişezi prinţului. Ba încă ar fi fost bine să tipăreşti o foae cu adresa cuviincioasă.

Vream să-ţi trimiţ adresa obşteştii adunări, care din scrisoarea taică-to am înţeles că nu aţi văzut-o. Dar să spui drept, mi-a fost teamă să nu

8) Ion Voinescu II.

www.dacoromanica.ro

să rătăcească. O mulțime de lume să grămădește în toate zilele la ușile adunării ca să asculte răspunsul M. Sale, care să așteaptă de atâta vreme și care trebue să fie prea frumos de vom judeca după zăbava cu care să lucrează...

Eu petrec cum dă Dumnezeu, mai mult rău decât bine. Plăcuta familie[9]) a plecat iarăș la țară și așa mă aflu ca un pește pă uscat.

Arată închinăciunile mele D. D. Cogălniceanu, Negri, Alexandri, Negruți și cl... Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

IV

(Stampila poștei este din 10 Martie 1842).

Iubite Iancule!

Zici că mi-ai scris mai mult de zece scrisori, în vreme ce eu n'am priimit decât una dela Focșani. Aceasta mă face să intru la bănuială că poate le-o fi prins cineva din voitorii noștri de bine. Apoi nu pociu să înțeleg cum nici dela mine n'ai mai luat alta, de vreme ce ai priimit atestaturile care m'ai însărcinat să le caut și cu prilejul cărora ți-am scris. Dar să le lăsăm acestea fiindcă știu că ești în favor lângă unele

9) Odobescu.

www.dacoromanica.ro

rochi şi prin urmare ocupaţia ce îţi dau te face să uiţi numărul scrisorilor trimise sau priimite.

Eu sânt hotărât după îndemnul tău să întreprinz voiajul; aştept numai să-mi trimiţi banii de la Donici, fără care nu pociu pleca şi să mă înştiinţezi de te-ai mutat şi unde, ca să trag acolo. Vezi să n'apuce Donici să plece iar la ţară şi atunci adio pentru mai multă vreme bani şi voiajuri.

Scrisoarea către puţăi şi şarle n'am dat-o, fiindcă polcovnicu n'a găsit-o cu cale şi mi să pare că are cuvânt; îţi va scri singur pentru ce...

După cum auz, să maşinează nişte lucruri drăceşti, în care spun că Iliad este compromet at [10]). Dar Dumnezeu ştie în capu cui s'or sparge. Ce oi afla ţi-oi mai scri.

Numirea ta de profesor a făcut plăcere la toţi [11]).

Grăbeşte-te a-mi răspunde mai curând, şi a-mi trimite bani, căci arz de dorinţa de a pleca. Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

---

10) O conspiraţie, pusă la cale chiar de guvern şi, în care, după afirmaţia consulului francez, Eliade ar fi fost agent provocator. Eliade se apără în *Curierul românesc,* 11 Mai 1842.

11) La Academia Mihăileană, V. A. Urechia, *Ist. şcoalelor,* II, p. 217—219.

www.dacoromanica.ro

V

Bucureşti, 1842 Aprilie 15.

Iubite Iancule!

Afurisite să fie acele poale curate, de care îmi vorbeşti şi care negreşit trebue să fie pricina nevenirii tale. Dar ce să zic, asta este o boală de care însu-mi am pătimit adesea şi prin urmare sânt iertător pentru cei ce să află în asemenea stare. Crede însă că mi-a părut foarte rău de această împiedecare, mai ales că vreau să mergem împreună la nunta Dohtorului.

Pă Elenca asemenea trebue s'o fi costisit mult. Adevărat că n'am întâlnit-o ca să-i spui de venirea-ţi. Dar de voiu pune mâna pe dânsa, nădăjduesc să o mângâi cum se cade.

Eu nu vin în sărbători, de vreme ce sărbătorile nu le petreci în oraş; ba, ca să te imitez, mă duc şi eu a petrece săptămâna mare la moşia Nimfelor pe care le cunoşti [12]). Apoi la Dumineca Tomii adio Nimfe şi Bucureşti!

Banii de la Donici i-am priimit şi i-am cheltuit sănătos. Dar Sali, prietena d-le nu s'a învrednicit să ia măcar o para...

De poci să mai îmi scrii înaintea plecării, nu faci rău. Cât pentru comisioana de a-ţi aduce ceva parale părinteşti, fii sigur că nu voi uita

12) Odobescu.

www.dacoromanica.ro

(daca mi le vor da), căci am o presimţire că o să ne fie de mare folos. Foile de geometrie le voi căuta şi ţi le voi aduce.

Dupe aici nimic interesant. Obştească adunare s'a închis până după sărbători şi deputaţii au plecat pe la moşii ca să vază ce mai face ţara.

Tudorache Popescu a scris M. Sale o scrisoare cerând despăgubire pentru vre-o patru sute de mii lei ce zicea că a dat ruşfef postelnicului şi Bălăceanului ca să-i facă nişte mici slujbe. Vodă a orânduit comisii şi pentru că Popescu n'a avut dovezi a poruncit să să scoaţă din slujbă...

Gr. A.

VI

Bucureşti, 1842 Mai 6.

Iubite Iancule!

...La moşia unde am fost de paşte ţi-am găsit o mireasă şi ţi-am hotărît nunta. I-am propus însă să mă cunun în locu-ţi, *par procuration* şi să priimesc zestrea, ca să opresc aurul şi să-ţi aduc mireasa. Adio! N'am vreme să-ţi scriu mai mult, dar te iubesc şi te doresc şi aceste simţiri plătesc cât toate scrisorile.

www.dacoromanica.ro

VII

Bucureşti, 1842, Mai 18.

...In zilele acestea a sosit aici un general din suita împărătească; nimeni nu ştie de ce a venit, dar lumea vorbeşte multe.

Ieri am întâlnit la obştească adunare pe Anagnosti[13]), care m'a întrebat despre tine şi m'a însărcinat să-ţi scriu din parte-i multe închinăciuni...

VIII

Bucureşti, 1842 Iunie 10.

...Eu încă n'am priimit eczampleru de poezii, care zici că mi l-ai trimis şi n'ar fi rău să cercetezi acolo ce s'a făcut ca să mă scapi de o grijă care mă supără. Scrie-mi asemenea ce încreptări au să să facă şi de către cine.

Voinescu printr'o scrisoare ţi-a trimis o nuvelă intitulată *Farcaş* şi tot de odată te-a rugat să spui la redacţia *Glanerului*[14]) că a priimit numai numărul din urmă şi că ar dori să aibă colecţia întreagă. Dar nu ştie de ai luat scri-

13) Un literat din *Societatea literară.*
14) *Le glaneur moldo-roumain,* Iaşi. 1841.

www.dacoromanica.ro

soarea, căci n'a primit răspuns. El îmi zise asemenea să-ţi scriu că atlasu lui Vese[15]) este pe sfârşit şi ar dori să întrebi pe Asachi prin ce mijloc să-l trimiţă, căci prin poştia ordinară este foarte cu greu.

Pe aici fierbe lumea; Turcu[16]) a sosit astăzi, dar nu să ştie ce o să iasă din venirea lui. Să zice că el a adus prinţului o sabie de mare preţ; de va fi să ne tae cu dânsa, cel puţin capul tău este la siguranţie. Să sună asemenea că cea mai mare parte a boerilor de opoziţie au făcut o jalbă tainică către Rusia. Dar s'a găsit unul din ei care i-a trădat. Orcum va fi, nu vorbi despre aceasta.

Nenea Gogu în sfârşit a plecat astăzi.

Nu mă aflu în dispoziţie să-ţi scriu mai mult, căci sânt nemulţumit de mine şi de lumea ceilaltă. Ţi-aş spune pentru ce, dar nu voiu să turbur plăcerile tale. Mă mărginesc numai să înprospătez încredinţarea prieteşugului care îl meritezi atâta de bine şi cu care să va mângâia totdeauna al tău prieten

IX

(*1842, toamna*).

...Ne aflăm încă la vii, unde poate să mai zăbovim vreo doă săptămâni. Aici fiind silit să

15) Dr. Eduard Vehse, *Table istorice*, Buc. 1841.

16) Harigighi Mustaseri Şechib-Efendi, tras cu gazdă la logofătul I. Manu.

www.dacoromanica.ro

şăz în casă, am scris câtva la voiajul nostru şi aştept notele mineralogice[17]). Vezi să fie cât să va putea mai deslușite şi mai lesne de înţeles pentru tot felul de cititori.

De vrei să ne scrii aici, adresează scrisorile la Niculache Lahovari, noul otcârmuitor[18]).

Sileşte pe D. D. editori să-mi trimiţă mai curând rămăşiţa de 40 eczemplare, oprind câte îţi trebuesc sau trimite-mi-le însuţi prin poştia rusească recomandându-le D-nei Iacovencu.

M'am mirat îndestul negăsind în album portretul Cămărăşoaii. In necazul meu am adăogat la voiaj câte-va rânduri în care critic amar talentul tău de zugrav. Iată ce zic în articolul Ocnelor mari:

„Iancu Ghica, încântat atât de manierele, cât şi de frumuseţea gazdei noastre, i-a scos pe furiş portretul. E de prisos să laud aplecarea ce are la desen, căci poate ca prieten să fiu bănuit că îl părtinesc şi că am privit lucrarea cu ochii amorului. Atâta numai spui că după ce mi-a arătat portretul, făcând jurământ că este femea cămăraşului, pă care o vedeam în tot ceasul, m'am încredinţat că tovarăşul meu are un talent deosebit... pentru mineralogie".

Iţi place? Să mai furi altă dată portreturi?

Iar mai adaog să nu uiţi a da persoanii ştiute doă eczamplare bine legate, îndată după sosirea sa şi să ne scrii mai curând... Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

---

17) Voiaj descris în *Memorial de călătorie.*

18) Al judeţului Buzău.

www.dacoromanica.ro

X

1842, Noembrie 23.

Iubite Iancule!

Am văzut răvaşul D. Donici şi te rog să-i răspunzi că nu ştim dacă subt Domnia viitoare poeziile vor avea soarta ce au avut subt Ghica. Dar nădăjduim că nu.

Cât pentru acelea ce mi se cuvin D-lui n'are de cât să ţi le dea şi apoi este treaba ta să mi le trimiţi cum vei putea. Increditează-l că n'am de gând să le vânz, ci să le dăruesc pe la unele persoane care nu obişnuesc să cumpere nici odată cărţi rumâneşti şi că prin aceasta poate să înlesnesc D. D. editori slobozenia de a trece câte vor voi spre vânzare.

D-lui Cogălniceanului arată-i că mă voi sili cât îmi va fi prin putinţă să-i împlinesc cererea.

Te plângi că nu-ţi scriu nimic despre intrigile politice; în adevăr ele sânt atât de încurcate încât nu ştii de unde să le iei căpătâiul. Iorgu Bibescu a sosit mai alaltăeri şi a reclamat în protiva scoaterii sale din listă, de unde îl şterseseră subt cuvânt că nu are 40 de ani[19]). Să zice că sânt multe probabilităţi în favorul lui. Dar în starea lucrurilor nimeni nu poate fi sigur de nimic. Cât pentru mine sânt din partida

19) A fost înscris de Adunare la 27 Noembrie 1842.

www.dacoromanica.ro

aceluia care va izbuti să să facă. Tata Ioniță Fălcoianu are mari nădejdi, pentru că s'a tocmit cu un *escamateur* anume Rodolf, ce să află aici, să escamoteze colora neagră a bilelor ce să vor pune la dânsul şi să le albească pe toate...

Aştept cu nerăbdare numărul I-iu al jurnalului vostru[20]), dar îmi pare rău că o să văz şi versurile mele, care aţi fi făcut mai bine să nu le tipăriţi, căci nu plătesc nimic. Nădăjduesc că voi profita mult din critica d-lui Alecsandri, pe care te însărcinez să-l îmbrăţişezi de trei ori din parte-mi.

Văz că nu-mi spui de ai înfăţişat Prinţului eczemplarile ce aveai de gând să cumperi. Oare nu te-o fi încredinţat cineva că şi aceasta este supărător la reputaţia mea? Răspunde-mi, căci voiu să ştiu ce ai făcut.

Polcovnicu zice să-i trimiţi caleaşca, că prea chieltueşte mult cu birjile.

Aseară am petrecut cu nişte pantofi frumoşi care mi-au vorbit de tine şi mi-au întărâtat jaluzia. Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

XI

1842, Decembrie 4.

...Nu ştiu de aţi auzit pă acolo de o broşură satirică ce s'a răspândit pă aici înpotriva unor

20) *Propăşirea.*

www.dacoromanica.ro

persoane puternice şi al căreia rezultat poate să pue ură între oameni, ba încă să şi compromeţeze, pă cum zic unii că ar fi făcută de Valian: să te ferească Dumnezeu de asemenea prieteni... [21]).

Gr. A.

XII

Bucureşti, 1842 Decembrie 15.

Iubite Iancule!

Nu ştiu pentru ce m'ai pus la uitare. Să vede că ai învăţat cochetăria de la femei şi socoteşti că scriindu-mi rar te faci mai dorit. Dar aceasta e anevoe. Or cum va fi ,te rog să te întorci la obiceiul cel vechiu, care este şi cel mai bun. Ţi-am scris mai deunăzi o coală întreagă; ţi-am scris asemenea şi în scrisoarea coconului Take, dar la nici una nu mi-ai răspuns. Gândeşte-te că n'o am întru nimic să fac o satiră asupra tăcerii tale.

Am auzit că ai scris polcovnicului că nu poţi veni în sărbători, după cum ne făgăduiai şi îmi pare rău, căci îmi făceam o idee plăcută de petrecerea ce era să avem pă aici; îmi închipuiam cum era să te văz după perdea la Tarsiţa.

---

21) Broşura lui Vaillant, *Episode dela question d'orient*, Paris, 1842. In neputinţă de a alege Domn pe Câmpineanu, recomanda pe Ştefan Bălăceanu.

www.dacoromanica.ro

A propos dă Tarsiţa, trebue să ştii că acum s'a aruncat în politică şi că tratează pricina orientului.

Am vorbit de tine cu postmeşterul de acolo, d. Pecold, vesel bătrân şi curtezan din cei mai de frunte.

Poenaru mi-a spus că manuscriptu asupra lui Carol [22]) să tipăreşte aici şi prin urmare nu mi l'a dat. Nu ştiu de trebue să crez că v'a răspuns despre aceasta. Mi-a zis asemenea că după ce vor lua sfârşit frământăturile politice să va apuca a scri câte un articol pentru jurnalul vostru, din care nădăjdueşte că îi veţi trimete câteva eczemplare ca să le împarţă.

Aş vrea să ştiu când o să iasă acel jurnal, căci mi s'a urît aşteptând; apoi am şi nerăbdare să văz critica poeziilor mele din care sânt sigur că voiu profita mult.

Alecsandru Golescu s'a întors, dar de un ochiu nu vede. Iancu Florescu a venit asemenea. L'am întâlnit la vre-o doă baluri şi la cea dintâi vedere am priceput că trebue să fi avut la Paris cel mai bun profesor de joc.

Sâmbătă să face alegerea Domnului, dar nu socoti că o să te înştiinţez cine s'a ales până nu mi-ai răspuns la scrisoarea trecută.

Imi pare foarte (rău) că nu poţi să-mi trimiţi poeziile, căci acum ar prinde mare loc. Dar mai fă vre-o cercare; pune şi pă d. Cogălniceanul care poate să aibă mai multă enfluenţă asupra lui Donici. Cere asemenea şi *Spovedania*.

Inştiinţează-mă de ai dat cele doă eczemplare,

22) Carol XII.

www.dacoromanica.ro

Mai alaltăeri, aflându-mă la d. Vilara, îmi spuse cu un fel de mirare că Valian s'a întors şi că a venit până în zio să-i facă vizită. Nimeni nu putea înţelege cum un om gonit peste graniţă a avut corajul să se întoarcă. Dar el nici că să turbură cu asemenea idei şi mergea pă la toţi, zicând că a venit să să aşeze aici. Insă Costache Dorobanţul, ce era pornit la vânătoare după dânsul, îl întâlni în scara acea şi îl porni de unde venise [23]).

S'a isprăvit hârtia, dar tot ţi-aş mai scri.

Multe închinăciuni D. D. Alecsandri şi Cogălniceanu.

Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

XIII

(1842, iarna).

Je t'écris à la hâte. Je suis sûr que tu ne m'en voudras pas; mais que veux tu, cher ami, j'ai reçu ta lettre aujourd'hui matin et je n'ai pas eu le temps de copier des vers. Patience! ça se fera la semaine prochaine.

Tu me demandes ce qu'on parle de toi; rien, absolument rien et pour une raison très simple, c'est que je ne vois personne. Depuis ton départ je n'ai été ou plutôt je n'ai trouvé qu'une seule

23) Vaillant părăsise ţara în urma complotului dela 1840.

www.dacoromanica.ro

fois la Pernet. Elle a été malade; mais à présent elle est bien.

Tu sais qu'on préparait un grand bal à la cour. Il a été donné et j'y ai assisté par curiosité. Mr. Stirbei voyant un jeune homme dans la foule l'a accosté en le prenant pour toi et a causé quelques instants avec lui, j'ai été enchanté de la méprise...

Il faut savoir que depuis ton départ je ne fais que flaner toute la journée, tant je m'ennuie!

Embrasse de ma part nos chers amis et fais mes compliments à Mr. Pecolt.

Écris-moi aussi pour la négociation dont je t'ai chargé.

Tu m'obligeras beaucoup en empêchant qu'on imprime mes vers et en m'envoyant le plus tôt les premières feuilles de l'Album. Ton ami,

Gr. Alexandrescu.

XIV

1843, Martie 2.

Să vede că este o fatalitate pentru toate lucrurile care le anonsarişeşti şi că să află scris în cartea soartei ca nici una să nu le înplinească. De pildă: mi-ai scris că poeziile mele vin nu ştiu cu cine şi n'au venit; mi-ai scris că eşti gata să dai prinţului eczemplarile ce te-am rugat şi nu i le-ai dat; în sfârşit îmi făgăduieşti o zână, o pianistă frumoasă şi nici ea nu viné! Dracu să ia făgăduelile omeneşti.

www.dacoromanica.ro

Mărturisesc că astădată n'aveam de gând să-ţi scriu, ca să nu-ţi fac reproşuri; dar, vorbind eri despre tine cu D. Beldiman, cu care am avut cinstea a prânzi la D. Ştirbei şi găsindu-l dispozat să se încarce cu o scrisoare, nu mă putui împotrivi la o asemenea ispită[24]).

Mă mir cum zici că n'ai primit de o lună scrisori în vreme ce nu e doă săptămâni de când ţi-am trimis proectul mănăstirilor.

Cărţi nu s'au tipărit mai nici una în anul trecut, iar cât pentru forma alegerii mitropolitului caută'n regulamentul organic care negreşit trebue să să fi aflând şi acolo.

Imi pare rău că n'a mai eşit până acum jurnalul vostru, căci am făgăduit la nişte damé să le citesc critica poeziilor mele.

Păcat că nu eşti aici să vezi mulţimea versurilor în formă de ode care să fac pă toate zilele pentru prinţul nostru. Dar ş'au găsit poeţii pe dracu, căci mi să pare că nu le plăteşte şi nici prea îi plac. Mai deunăzi m'am dus şi eu cu lumea la palat, spre închinăciune. M. S. după ce îmi adresă câteva vorbe îmi zise: „Mi-a adus D. Genilie versuri. Dar părerea mea este că nu trebue să facă nimeni versuri, când nu are darul acesta dela natură". Slabă încurajare pentru D. Genilie[25]) care să afla de faţă...

Eu o să mă mut dela voi...

Sărută din partea mea mâinile Doamnei Marii Râjnovanu şi demoazelii şi iarăş din partea mea

---

24) Vornicul Beldiman adusese lui Bibescu scrisoarea de salutarea a lui Mihai Sturdza.

25) Profesor la Sf. Sava.

www.dacoromanica.ro

îmbrăţişază pe D. D. Cogălniceanul şi Alecsandri, silindu-i să-mi trimiţă poeziile. Adio! Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

XV

(Fără dată, scrisă înainte de 12 Februarie 1843).

Iubite Iancule!

...Cât pentru cărţile tipărite în anul trecut, ştii că nu sânt tocmai prieten cu Iliad, ca să-i ceiu o asemenea însemnare; apoi sânt sigur că nu s'a tipărit mai nimic şi nu ştiu de ce socoţi că jurnalul vostru nu poate eşi fără a fi înbogăţit cu asemenea sărăcii.

Vineri la 12 să face întronarea Domnului nostru [26])...

Cu expediţia viitoare mă voiu sili să-ţi trimiţ şi celelalte însemnări şi îţi voiu scri mai pă larg, căci acum ideile mele sânt cu totul paralizate sau, ca să zic mai bine, înpărţite pă ici, pă colea şi mă aflu în aceeaşi stare a sufletului cu un prieten al meu din Moldova.

Recomandează-mă la suvenirul afurisitei şi al celorlalte cunoştinţe şi sileşte-te odată pentru totdeauna de împlineşte dorinţile prietenului tău.

Gr. A.

26) 14 Februarie.

www.dacoromanica.ro

XVI

Bucureşti, 1843 Mai 24.

Foile din album, ce zici că mi le trimiţi, nu le-am priimit şi prin urmare nu pociu nici să râz nici să plâng de articolul tău[27]). Se vede că Alecsandri a uitat să le dea la poştie. Pricina de nu ţi-am scris este că am lipsit câteva zile la ţară, cu o soţietate plăcută care poţi să ţi-o închipueşti şi abia aseară am venit. Pe D. D. Râjnoveanu şi Corradini[28]) nu i-am văzut încă.

Nu înţeleg de ce lucruri ţi-a vorbit cucoana Anicuţa şi în ce pricini îmi ceri deslușiri, dar şi de aş înţelege, m'aş teme să nu să piarză scrisorile.

Astăzi am mâncat cu polcovnicul şi i-am citit c le ce-mi scrii în pricina hotărîrii tale; părerea. Dumnialui este că n'ar trebui să te grăbeşti a l: sa Moldova, căci nu vede deocamdată ce poz i ie mai bună poţi găsi aici, care să n'o dobând şti mai lesne acolo. Eu sânt de aceaşi idee, cu tc ıte că dorinţa mea este cu totul din potrivă ş că aş vrea or în ce loc să fim împreună.,

Pernet a plecat în lipsa mea. Poate ai auzit ıstoria scrisorilor furate de la poştie. Dar, între no vorbind, Pernet era cam nebună.

Am multă nerăbdare să aflu nebunia care ţi-a

---

27) *Albumul istoric şi literar,* adaos literar la *Calendar pentru pop rul românesc pe 1845.*

28) Autorul unor *Chants du Danube,* Paris, 1841.

www.dacoromanica.ro

întrat în cap şi, dacă ai trebuinţă de mine, mă vei găsi gata, după cum sânt totdeauna când e vorba de nebunii.

Să vede că iar te-ai împrietenit cu Corradini, pentru că polcovnicu mi-a spus că i-a adus o scrisoare de la tine. Imi pare rău că n'a venit şi M-me Râjnoveanu, căci aş fi dorit să o văz.

Cu viitoarea expediţie îţi voi scri mai mult, iar acum adio, fiind că mă aşteaptă D. Iacovencu.

Al tău, *Gr. Al.*

XVII

(1843) Le 2 Novembre.

Le bonheur nous séduit, le malheur nous accable;
Mais nul ne peut percer la nuit de l'avenir,
Tel qui se plaint aux dieux de son sort déplorable.
Demain va les bénir.

Euripide.

C'est précisément mon histoire: je me plaignais aux dieux du sort déplorable de ma jolie baguette et aujourd'hui je leur rends grâce de l'avoir retrouvée. Quant à l'autre malheur, il est sur le point de finir.

Je ne croyais pas que le petit article du portrait pourrait te déplaire et je conçois encore moins comment il peut nuire à ta réputation d'homme d'esprit ou à tes autres qualités; mais puisque tu veux absolument passer un bon peintre, soit, je ne m'y oppose point.

www.dacoromanica.ro

Nous venons à peine d'arriver des vignes et je reçois presque en même temps les trois lettres: ainsi tu vois que ce n'est point toute de bonne volonté que je n'ai pas répondu et que je ne t'ai rien envoyé pour le journal.

Je vois avec regret que tu négliges ordinairement mes commissions; tu ne me dis rien de mes poésies que je t'ai prié de m'envoyer au plus tôt possible.

Je t'envoie ci-jointe une lettre de Voinesco qui m'épargne la peine de te parler politique; quant au firman, je te l'adresse en entier.

Donne-toi la peine de présenter mes respects à l'aimable M-me Ghica et dites lui que si elle est damnée dans l'autre monde, je lui demanderais la permission de lui tenir compagnie.

Je remercie beaucoup Mr. Alecsandri pour le peu qu'il m'écrit dans ta lettre. Annonce lui que si à la prochaine élection on m'élit pour prince (ce qui ne peut manquer d'arriver) je le recompenserai en lui donnant l'inspection de tous les monastères féminins des deux principautés. Adieu, cher ami! Tâche de ne pas guérir de ta maladie, car il vaut mieux garder les vieilles connaissances que d'en faire des nouvelles; et puis tu ne vaux rien quand tu es bien portant.

Ton ami.

Gr. Alexandresco.

www.dacoromanica.ro

XVIII

Bucureşti (1843) Noembrie 10.

Iubite Iancule!

Scrisoarea ta mi-a pricinuit o adevărată mulţumire şi îţi ceiu iertăciune că te-am bănuit de lenevire la înplinirea comisioanelor mele.

Eu adevărat am uitat să-ţi vorbesc de efectul elocvenţii mele asupra logofătului Grig(orie?). Dar acum te înştiinţez că această elocvenţă n'a avut trebuinţă să se arate în toată întinderea ei, căci bietul logofăt nici gândeşte la asemenea bagatele şi m'a rugat să ţi-o scriu. Dar vrea atunci să te întâlnească ca să vorbiţi în pricina moşiii, pentru care C.c. Take se judecă cu episcopia. Aşa fii în pace despre aceasta.

Socoteam că d. Cogălniceanul are şi însuşi puterea să-mi dea eczamplarele ce mi să cuvin. Dar de vreme ce este altfel, roagă-l cel puţin să-mi trimiţă bucata de poezie intitulată *Spovedania,* care nu s'a tipărit şi după drept cuvânt trebue să mi-o întoarcă.

Imi scriseseşi că cel dintâi No. al jurnalului nostru va eşi la Noemvrie[29]). Şi acum văz alte comedii. Ai fost pricină de nu m'am grăbit a face nimic, căci vremea mi să părea trecută când m'am întors de la vii. Aşa, cu toată bunăvoinţa,

29) A ieşit la 9 Ian. 1844.

www.dacoromanica.ro

nu vă putuiu sluji deocamdată. Iţi alătur în adevăr o mică bucată de poezie, dar socotesc că aţi face mai bine să n'o tipăriţi, căci mie nu-mi place de loc, sau de o veţi şi tipări-o, să adăogaţi că v'a venit în mâini din întâmplare, căci mai am şi nişte cuvinte pentru aceasta [30]). Cât pentru *versurile măscilor,* nu să potrivesc nici de cum la un jurnal şi fără note nu să pot înţelege. Dar nădăjduesc se vă trimiţ curând ceva mai bun, fie şi pentru al doilea No. V'aş fi dat vre-un articol din voiajul nostru, dar n'am avut vremea a prescri, căci abia ieri am priimit scrisoarea ta şi m'am grăbit să-ţi răspunz.

Pe Poenaru nu l'am văzut, dar o să mă duc la dânsul şi o să vă scriu ce mi-o zice. (Tăiat cu cerneală : Pe Carol XII mi să pare că îl am şi eu şi pot să-l trimit d-lui Cogălniceanu, dacă însă cere pe acela scris de Voltaire.

Aş vrea să mai scriu, dar s'a sfârşit hârtia.

Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

XIX

Bucureşti, 1843 Noemvrie 16.

...Ştiinţa de a ţinea minte zilele săptămânii a fost totdeauna pentru mine, dacă nu cea mai grea, dar din cele mai grele.

---

30) *In ceasuri de mâhnire,* apărută în *Propăşirea* la 16 Ian.

www.dacoromanica.ro

Poate ai citit în Carcalechi că un nelegiuit Moldovean a venit să ne răpească floarea, zmântâna demoazelilor[31]). Vorba *qu'il n'a pas ce qu'il faut au chat* e cam de obște întinsă şi pe aici. Aşa aştept de la tine o discripţie bironiană de efectul ce a făcut înfăţoşarea miresii în soţietatea voastră şi dacă ochii ei arăt dulcele leşin al plăcerilor mulţumite sau descurajarea nădejdilor înşălate. La aceasta mă interesez atât eu cât şi multe dame.

Petrecerile noastre urmează după cum ştii. La Voinescu se adună în toate Mercurile un fel de soţietate literală, unde autori lacomi de slavă priimesc aplauze şi şuerături; eu până acum n'am fost temându-mă de cele de a doilea.

Trimite-mi, te rog, or cum vei şti *Spovedania* care îmi trebueşte şi nu voiu să fie acolo. Înştiinţează-mă asemenea şi de albumu vostru când o să iasă...

XX

Bucureşti, 1843 Noembrie 23.

Iubite Iancule!

Intâmplarea voi astădată să fiu ecsact la făgăduiala ce a-ţi scri şi cu această expediţie, lucru ce ar fi putut prea bine să nu se întâmple, daca

31) Marele postelnic Ion Ghica s'a cununat cu Eufrosina, fata marelui Ban George Filipescu, la 9 Nov, Cf. *Vestitorul* lui Carcalechi, 9 Nov. 1843.

www.dacoromanica.ro

aş fi avut altceva să fac sau daca vremea cea urîtă m'ar fi ertat să bat podurile după obiceiu.

Steriadis mi-a spuc că te-ai jăluit de tăcerea mea. Aşa mă socotesc dator a te despăgubi, de vreme ce bavardajul meu nu-ţi este neplăcut.

Vei fi auzit poate că Prinţul nostru a plecat la Craiova unde îl aştepta un bal strălucit al fratelui său. Să zice că la Pepi şi la Maria n'au mai rămas boneturi şi că multe din damele oltene au dezgropat pentru această solenitate eroicile costumuri ce să purta în vremea lui Mircea.

Aş fi putut şi eu să merg ca să văz bucuria femeilor şi frica judecătorilor, dar ştii că sânt friguros şi apoi aceasta ar fi făcut să mă crează oamenii în favor, cinste ce sânt departe de a o avea şi a o merita.

Nu uita că te-am rugat să-mi descri efetul ce va fi făcut în soţietatea voastră prezentaţia Efrosinii Ghica cum şi or ce alte amărunturi vei avea asupra aceştii interesante perechi. Scrisoarea ta să fie franţuzească şi lungă, căci am făgăduit-o la frumuseţi ce să interesez la numita persoană şi aştept relaţia ta ca o santenţă fără apelaţie.

Aş vrea să ştiu de ce Albumul vostru nu să mai vede, de ce nu îmi trimiţi versurile mele pentru care te-am rugat atât. De ce Doinele sau Doicile lui Alecsandri nu mai es la lumină şi altele multe.

Sânt cam supărat căci am auzit că nu-ţi îngrijăşti destul sănătatea şi că nu urmezi nici de cum povaţa înaltului egoism cu care la noi au înaintat atâţi învăţaţi.

www.dacoromanica.ro

Teatru italian de aici să duce dracului. Directorul a dat mai deunăzi o jalbă cerând de la stăpânire un ajutor de câte 200 galbeni pe lună sau să ia statu lojile de rândul 1-iu şi lor să le dea 500 galbeni, dar nici una, nici alta n'au fost priimite. deocamdată statul având alte cheltueli mai neapărate. Spun însă că Prinţul are de gând să le dea ceva de la sine.

Imbrăţişează din parte-mi pe toţi prietenii şi înfăţişază D-nii Răjnovencii şi D-nii Efrosinii Ghica adânci închinăciuni de la al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

XXI

1844, Ghenarie 11.

Iubite Iancule!

Nu ştiu care este pricina de nu poţi nici o dată să îndeplineşti făgăduelile ce faci. In zadar am aşteptat Albumu care zici că mi l'ai trimis; în zadar aştept Propăşirea, de care îmi vorbeşti ca de un lucru sigur; şi ce este mai de mirat încă, nu-mi răspunzi nimic la cererea ce ţ'am făcut într'atâtea rânduri de a-mi trimite cu or ce preţ versurile mele de la Cogălniceanu; ştii că nici într'un chip nu voiu să rămâe acolo; sileşti-te dar, odată pentru totdeauna a mă îndatora cu trimiterea lor...

In scrisoarea ta citii câteva rânduri din partea

www.dacoromanica.ro

D-lui Negruţi, poate că nu le-ai băgat de seamă. De aceea ţi le alături aci, vezi-le. De ţi să vor părea după cum mi-au părut mie (cu toate că ar putea cineva să le găsească un îndoit înţeles), dă-i alăturatul răspuns din parte-mi pecetluindu-l întâi după orânduială.

In seara de sf. Ioan a fost bal mare la nobilul tău prieten Iancu Florescu, care prin tratamentele şi îngheţatele sale ş'a dobândit o popularitate ce nu va lipsi a-l duce până la treptele tronului (în vreme de vacanţie). La acest bal s'a întâmplat un fel de dispută care a degenerat în ocări, între Blaramberg şi bizdadea Mitică din pricina unor ochi frumoşi, cărora Blaramberg s'a socotit dator a le lua apărarea. Mitică a trimis un cartel, celălalt nu l-a priimit şi lucrurile ş'au luat cursul lor cel obicinuit.

Aici să cercetează pricina Sârbilor de la Brăila [32]). Prinţul n'a urmat întru aceasta pildii despotice a fostului Domn şi nu le-a hotărît de la sine pedeapsa, ci cu părerea sfatului extraordinar i-a dat în judecata divanurilor. Până acum nu să ştie ce s'o alege. Alte nuvele politice nu am.

A propos de politică. D. D. Marcovici şi Eliad subt deosebite (Lipseşte o vorbă), pun mânuşiţele pe câte 40000 lei pentru ostenelile dumnealor în literatură. Norociţi muritori care au darul a plăcea tuturor guvernurilor ,în vreme ce noi, goniţi subt cel trecut, suferiţi de cel de acum, sântem ca nişte epuri fricoşi (mă gândesc la un epure ce este să-l mănânc la prânz), care să

32) O eterie greco-sârbo-bulgară ce vrea să refacă răscoala dela 1821.

www.dacoromanica.ro

tem de suflarea vântului şi de căderea frunzelor; or cum, eu unul, comparând prezentul cu trecutul, nu am drept a mă plânge[33]) şi dacă nu mi s'a dat de sus talentul acela ce câştigă favorul, dar cel puţin nu mai aştept vizita Chirculescului.

Am întâlnit de câteva ori pe Duso şi i-am cerut portretu. Dar nu-l are gata; mi-a făgăduit însă că îl va isprăvi cât se va putea mai curând. Al tău,

Gr. Alexandrescu.

XXII

(*1843, la începutul anului*).

Iubite Iancule!

...Din treizeci de eczamplare ale *Propăşirei* ce zici că îmi trimiţi, n'am priimit de cât unul şi acela cel şters de ţensură.

Iţi mulţumesc că n'ai dat lui Negri (sic)[34]) scrisoarea mea...

Sfârşesc cu o nuvelă foarte plăcută pentru amatori de literatură: Foiletonu lui Carcalechi să scrie de C. Boleac. Al tău,

Gr. Alexandrescu.

---

33) Alexandrescu era şeful mesei a doua a jelbelor şi registraturii, secţia I a secretariatului statului.

34) Negruzzi.

www.dacoromanica.ro

XXIII

Bucureşti, 1844 Martie 8.

Iubite Iancule!

D. Cogălniceanu mi-a trimis mai deunăzi după îndemnul tău 40 eczemplare din 'noul jurnal, însă numai No. 4 şi 5. De acea nici am început a le împărţi aşteptând numerile începătoare; afară de aceasta nu mi-a însemnat nici preţul abonaţiii. Indeamnă-l dar a să grăbi. Dar à propos de jurnal. Spune-mi de ce *Propăşirea* s'a oprit la cel dintăi pas?

Bălcescu peste câteva zile vă trimite un lung articol [35]). Voinescul asemenea mi-a făgăduit. Cât pentru mine nu voiu lipsi a vă sluji cu cea ce-mi va fi prin putinţă.

Văru-to N. Creţulescu auz că pleacă la Paris pentru un an ca să să desăvârşească în meşteşugul său şi, ce e mai frumos, pleacă fără să-şi piarză leafa.

Sânt sigur că aţi fi auzit pe acolo de desbaterile politice ale camerii noastre, cum şi de închiderea ei. Aş fi curios să aflu cum vedeţi voi aceste lucruri şi cui daţi dreptate. Eu aş fi putut să-ţi trimiţ atât ofisurile Domnului cât şi răspunsurile Adunării, dar puţină siguranţă a poştii m'a oprit [36]).

---

35) *Puterea ar.nată,* începe să apară la 21 Mai 1844.

36) Din cauza chestiei Trandafiloff.

www.dacoromanica.ro

Mi-a făgăduit cuvântul Cogălniceanului la deschiderea cursului de istorie, dar nu l'am văzut; mi-a spus însă Voinescu că l'a citit şi că e prea frumos.

Spune-mi tu ce curs faci, ce post ocupezi? Afurisită să fie modestia, care te-a oprit de a-mi scri că ocupezi un post mai însemnat. De şi am aflat-o de la alţi, dar tot nu-ţi ştiu titlu şi poate că aceasta e pricina de nu-ţi vin scrisorile mele...

Fă închinăciunile mele prietenilor şi sărută din parte-mi mâinele Doamnelor Efrosinii Ghica şi Maria Râjnovanu.

Iţi mulţumesc că mi-ai întors acea nesocotită scrisoare pe care D. Negri (sic) nici într'un chip nu o merita. Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

XXIV

(1843) Le 21

Je me hâte de répondre à deux lettres sans date. Dans l'une tu me parles de mad. Ghyka, dans l'autre de l'Album et autres choses, que tu m'envoies, c'est-à-dire que tu as l'intention de m'envoyer, car je ne les ai pas encore vues, et alors tu conçois que je n'ai pas grand'chose à te dire là dessus. Quant à M-me Ghyka tu fais très bien de m'en parler, car il y a beaucoup de personnes qui s'intéressent à elle; ainsi parle-moi sur son compte tant que tu voudras et profite

www.dacoromanica.ro

de chaque occasion pour me rappeler à son souvenir.

Tu auras peut-être entendu parler du fameux bal à l'occasion duquel Mr. Grammont, premier aide de camp s'est distingué par l'originalité de ses invitations; mais ce que tu ne sais pas, c'est le départ pour Vienne de l'illustre Mr. Sfager [36]), l'ami intime le preferé des familles Philipesco et Iacovenco. Annonce cette triste nouvelle à M-me Ghyka avec tous les ménagements possibles, car l'amitié, surtout celle qu'il inspire, est une passion aussi terrible, aussi dévastatrice que la maladie que tu connais si bien et qu'on nomme l'amour.

Ton ami Gr. A.

XXV

Stampila poştei e din 15 Martie 1844.

Iubite Iancule!

Tocmai îmbrăcam un frac negru-verde, cu nasturi de metal, ca să merg la so-a-re la D. Iacovencu, când intrară una după alta amândouă scrisorile tale. Inchipueşte-ţi că am avut răbdarea să le port în buzunar nedespecetluite până m'am întors. Dar vream să le citesc în linişte, precum îmi place să sorb cu încetul o ceaşcă

36) = Schwager.

www.dacoromanica.ro

de cafea şi să prelungesc mulţumirea de a conversa cu tine cât s'o putea mai mult.

De la cele dintâi rânduri înţelesei că n'ai priimit încă scrisorile mele, căci altfel ai fi ştiut cel puţin unde şade D-le Pernet şi daca mi-a întors capu. Văz că numita îţi insuflă un interes cam fierbinte. Dar sânt silit să mărturisesc că îl meritează. Ce duh! Ce graţie! Sosirea ei a făcut mare sensaţie. Toată lumea vorbeşte. Sânt dame care au cuvintele lor să n'o găsească frumoasă, sânt şi altele care să arăt drepte. Duminică dă concert. *Tes* (sic) este amorezat foc şi s'a propus să o ia de nevastă. Dar ea râde. Eu merg destul dă des la Conduri [37]) unde tragem ţigări, bem ceai, vorbim de tine, râdem de alţii, dar nu fac curte. Crez că D-nei este cam nemulţămită, căci nu am galanteria să întinz mâna să mă zgârie; pretinde că tu o aveai această galanterie şi că ghiarele demonului să văd încă pe pielea ta. Să-ţi fie de bine...

Cea ce-mi scrii de projetul otcârmuirii de acolo mi-a făcut o plăcere deosebită. Aceasta de s'ar fi pus sau de s'a putea pune în lucrare, mi-ar fi de un mare folos aici. Sânt aproape să te îndemn să împingi lucru, încredinţându-te că va fi numai o formalitate, de care nu voi abuza, şi care o voi plăti cu o pompoasă odă la slava Moldovii.

Aseară am întâlnit pă Bălăcenică la Curte. El te iubeşte mai mult de când ştie că te-ai făcut boer. Şi m'a însărcinat să-ţi scriu din parte-i nobile închinăciuni...

---

37) Hotel şi cofetărie.

www.dacoromanica.ro

XXVI

Bucureşti, 1844 Mai 16.

De o dată cu No. 16 al jurnalului am priimit încă un pachet cu două-zeci eczemplare, de la No. 1 până la 15. Zece din ele le-a luat C. Băicescu, iar zece să află încă la mine. Din acestea vre-o tri-patru s'au ros pe drum, încât nu mai sânt de dat. Pentru bani trebue să mai aştepţi, căci Poenaru nu să află aici.

Ar trebui să fiu cam supărat, căci după sosirea ta acolo cele dintâi scrisori cari ai scris au fost pentru alţii, iar nu pentru mine. Eu sânt jaluz în prieteşug ca şi în amor şi nu voiu ca acest dintâi sentiment să aibă soarta celui din urmă, adică să fie biruit de simţirea ce insuflă un nou object.

Te îndemn să citeşti în gazeta lui Carcalechi de la 13 Mai articolul D-lui Boleac asupra moşilor. Norocul trebue să fie prea al dracului, dacă după acest articol şi după cel pentru balu vorniculuí nu va zâmbi cu dragoste d-lui autor.

M-me Caterina Iacovenco m'a însărcinat să-ţi ceiu ştiinţă despre D-na Efrosina Ghica, de la care de mult n'a priimit scrisori. Grăbeşti-te dar a-mi spune ce ştii, ba poţi chiar a-i face cunoscută această îndatorire înfăţişându-i tot de odată adâncile mele închinăciuni şi recomandându-mă la graţiosul Dumneaei suvenir. Daca demoazelile Filipescu vor fi încă acolo, te supui şi către D-lor la aceiaşi îndatorire.

www.dacoromanica.ro

Imbrăţişează din parte-mi pe Alecsandri şi spune multe închinăciuni lui Donici care a fugit de aici hoţeşte. Al tău,

Gr. A.

XXVII

Bucureşti (1844) Mai 12.

...C. Bălcescu trebue să-ţi fi scris sau să-ţi scrie pricina întârzierii banilor. Aşa eu nu am nimic să adaog.

Din 20 eczamplare ce au venit pe adresa ta, zece le-a luat el şi mi-a spus că le-a dat mai pe toate.

Cât pentru numerile de la Bălăşescu[38]) nu văz până acum nici o ispravă.

Iţi alătur aci încă un articol din voiaj, care să-l dai lui Alecsandri dinpreună cu scrisoarea cea către dânsul, îngrijând amândoi de cele ce scriu în această pricină. Iar daca Alecsandri nu se va fi aflând acolo, te înputernicez să deschizi scrisoarea şi să urmezi cum vei socoti mai bine, aducându-ţi aminte de al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

P. S. — Pe D. vi-contele De Gramont[39]) l-a trântit grozav calu şi i s'a cam zmintit creerii,

38) Nifon Bălăşescu, profesor la seminar.

39) Fostul aghiotant al lui Kisseleff şi acum al Domnului.

www.dacoromanica.ro

lucru ce nu era anevoe, căci bietul omul *(sic)* nu prea avea mulţi. Nu spune aceasta ca de la mine.

XXVIII

(1844) Iunie 14.

...Voiu numai să-ţi răspunz la cele ce îmi scrii de Conradini: Crez că Dumnealui este încântat de polcovnicu şi de mine; de polcovnicu, pentru că are darul a plăcea la oricine îl cunoaşte, iar de mine pentru că am avut politeţa să găsesc de bune poeziile sale şi să-l despăgubesc oarecum de amărăciunea ce mi-a spus că a cercat acolo din partea Moldovenilor (acestea păstrează-le pentru tine). Nu este însă mai puţin adevărat că ele nu au nici un merit transandent şi îmi pare bine că tu le-ai judecat altfel, înprotiva părerii ce te-a încredinţat că am.

Imi vorbiseşi de o scrisoare Cogălniceanului, pornită împreună cu albumul, dar n'am văzut-o; mulţumeşte-i din parte-mi pentru binele ce zice de mine în biografia lui Hrisoverghi[40]). Şi spune-i că şi de nu sânt aşa după cum mă arăt publicului, dar că mă voi sili să mă fac vrednic de recomandaţia Dumnealui.

Aşa dar, iubite Iancule, fără a te stânjeni de nici o consideraţie, de nici o îndoială pentru

40) *Poezii a lui A. Hrisoverghi,* Iaşi, 1843.

www.dacoromanica.ro

viitor ai hotărît să vii să trăim împreună? Voia la tine ca la moşî-to banul Ghica, după cum zic Românii. Pă mine mă cunoşti şi ştii de îmi place să fiu cu tine.

At tău,

Gr. Al.

XXIX

(1844, între Aprilie şi Iunie).

Nu ştiu, iubite Iancule, de ce în scrisoarea ta de eri nu-mi vorbeşti nimic despre articolul ce v'am trimis sânt acum două săptămâni, împreună şi cu un bilet către Alecsandri. Dacă nu l-ai priimit, înştiinţează-mă cât mai în grabă, ca să cercetez la poştie de unde am luat adeverinţă.

Nu ştiu ce să-ţi spui în pricina banilor. Poenaru lipseşte cu catagrafia. Dar Pop mi-a făgăduit că va stărui către profesori ca să scoată detoria. Cât pentru zece galbeni ce îmi scrii să dau lui Duso[41]), tu ştii că depozitul banilor nu mai este la mine, ci la Bălcescu, care împarte foile şi fără otorizaţia ta el nu poate să dea.

Iţi scrisesem să zici ceva D-nei Eufrosinii Ghica din partea prietenelor sale, dar nu ştiu ce ai făcut.

Daca veţi fi primit articolul meu, vezi să se tipărească întreg într'un singur No. şi pe urmă

41) Doussault,

www.dacoromanica.ro

trimite-mi originalul atât al acestui, cât şi al acelui dintâi [42]).

Joi am mâncat cu Râjnovanu la Vodă. Şi am vorbit de tine, cu toate că ştiam că nu mai sânteţi aşa prieteni ca mai nainte. El n'a spus pricina cea adevărată care îl aducea aici, dar acum, slavă Domnului, toată lumea o ştie.

Noi aici petrecem după cum ştii, cu deosebire că la Castrişoaea dă Vist [43]), concerturi în toate lunile şi să adună mulţime de lume frumoasă. Se înţelege acea care a mai rămas în Bucureşti.

Să zice că demoazela Zoe Filipescu este să se mărite cu un Moruz. Nu ştiu de este strălucitul prinţ care zilele acestea a bătut podurile noastre şi de care, între noi vorbind, nu am mare idee.

Madam Manu (Anicuţa) m'a însărcinat să-ţi scriu multe tandreţi. Insărcinează-mă să-i zic ceva din parte-ţi şi răspunde-mi mai curând în pricina articolului.

Al tău, Gr. Alexandrescu.

XXX

(1844, înainte de 20 Iulie).

De trei ori bravo, iubite prietene! Te fericesc şi te înbrăţişez. Articolul tău este frumos scris şi bine gândit. Sânt mândru de tine şi de pric-

42) In *Propăşirea* a apărut *Cozia* la 30 Aprilie şi *Pasaj dintr'o relaţie de voiaj în ţara românească* la 18 Iunie.

43) Wiest.

www.dacoromanica.ro

teşugul tău! Dar de ce nu m'ai lăsat în aceste dispoziţii? De ce scrisoarea ta cea din urmă a venit să întunece bucuria mea cu umbre posomorîte? Tu eşti bolnav: indoit bolnav! Cât pentru friguri, nădăjduesc că te vor părăsi curând, dar boala morală, apatia şi desgustul rece care ne stăpânesc cine le va tămădui? Acolo nu ai cerc de activitate, nu ai nimic de făcut! Oare aici o să găseşti mai mult? Activitatea ta o se aibă mai multe prilejuri a se eczersa?

De ţi s'a făcut dor de acasă, la aceasta n'am nimic să-ţi înprotivesc. Dar ia seama ca rătăcirea din urmă să nu fie mai rea decât cea dintâi, ia seama să nu te căeşti. Ştii cât aş dori să fiu cu tine aici sau or unde. Dar binele şi interesul tău îl preţuesc mai mult decât plăcerea mea. Polcovnicul socoteşte ca şi mine, apoi rămâne să faci cum vei socoti mai bine. Ai încă vreme să te gândeşti, căci eu sânt de sistema bătrânului din Victor Hugo:

> Sur une chose à faire, on dit son sentiment,
> C'est d'abord mon systéme, mais quand la chose est faite,
> J'ai pour système aussi de la trouver parfaite.

Care va să zică că, chiar spuindu-ţi părerea, o să mă găseşti umil cu tine la toate şi totdeauna.

Cocoana Mariţa a plecat de mult. C(oconu) Take să află aici şi are de gând să meargă la Drăgaică la Buzău, unde nădăjdueşte că vei putea veni pentru doă trei zile. De să va putea, îl voi însoţi. Eu m'am ferit de a-i spune că eşti bolnav,

www.dacoromanica.ro

De Pernet nu pot să-ţi dau destulă ştiinţă, pentru că nu o văzusem multe zile, fiind dus la ţară, după cum ţi-am scris. Socotesc că a plecat mânioasă pe mine.

Imi pare rău că n'ai oprit de a să tipări versurile mele în album; aşa îmi făgăduiseşi.

Râjnovanu a plecat de mult. Conradini mi s'a părut bun băiat. Dar, după cum zici, având prea înaltă idee de meritul său. Adio! Iţi voi mai scri. Al tău,

Gr. Alexandrescu.

XXXI

F. 48. *27 Iunie 1849, Bucureşti*

Iubite,

Cu venirea acolo a boerului Otiteleşanu[44]) îţi gătisem o scrisoare, dar nu i-am dat-o, temându-mă să nu cază în mâini străine, căci abia scăpasem din ghiarele patrioţilor Cornescu[45]) şi Beizadea Scarlat[46]). Şi n'aş fi dorit a vizita nici una din mănăstiri care le-am vizitat împreună, în timpuri mai de iluzie şi prin urmare

44) Desigur Iancu Oteteleşeanu (1795—1876) ce avea să fie ministru al controlului intre 1851—53.

45) Marele Logofăt Constantin Cornescu care la 1 Maiu 1847 fusese numit ministru de culte (G. Bibesco: *Règne de Bibesco*, II. 583).

46) Desigur Scarlat Ghica (1812—1875), al patrulea fiu al lui Grigore Ghica Voevod. Se vorbeşte aici de reacţiunea ce urmă după revoluţia din 1848.

www.dacoromanica.ro

mai fericite[47]). Acum îţi scriu numai şi numai ca să-ţi fac cunoscut că trăesc, dar viaţa e tristă şi descurajarea adâncă. Stegarii revoluţiei sunt astăzi spioni ai poliţiei şi se teme cineva chiar de umbra sa. Ce să-ţi mai zic? Am ajuns mizantrop, căci nu ştiu în ce casă poţi intra ca să nu auzi sfâşiind pe acei ce lipsesc, căci oamenii după cum ştii judecă după rezultaturi.

Cine poate prevedea sfârşitul acestei poziţii critice?

Răspunde-mi prin aducătorul aceştia, D. Lerescu, care îmi este rudă. Spune-mi ce faci pe acolo. Dacă ai dat ochi cu Domnu sau cu ai Domnei (sic)[48]) care trebue să fie recunoscători revoluţiei pentru binele ce le-au venit.

De cunoşti vre-un mijloc a ne mai scrie, însemnează-mi-l. Şi nu te mira de forma acestei scrisori, căci o făcui în grabă şi nu acasă la mine. Vechiul d-tale prieten,

Vechiul d-tale prieten
Gr. Alexandrescu

P. S. — Trimete-mi puţin tutun arăbesc.

---

47) Aluzie la călătoria întreprinsă de Ghica şi Alexandrescu pe la mânăstirile de peste Olt în vara anului 1842 (14 Iulie—30 August). Fragmente din *Memorialul* acestei călătorii a publicat poetul în *Propăşirea* din 30 Aprilie şi 18 Iunie 1844. Partea privitoare la Cozia s'a republicat în *Foaia pentru mine, inimă şi literatură* din 21 August 1844; un alt fragment s'a publicat în 23 Octomvrie ale aceluiaş an. «*Memorialul de călătorie*» s'a publicat în fruntea ediţiei din 1863. Ca amănunt inedit amintesc că şi V. Alecsandri voise să ia parte la această escursie după cum reiese dintr'o scrisoare a lui către I. Ghica, din Iulie 1842 (ms. 803, F. 3).

48) Probabil «Doamnei». Se ştie că noul numit Voevod, Barbu Ştirbei, plecase la Constantinopole la 21 Ianuarie 1849 spre a-şi luă învestirea.

www.dacoromanica.ro

XXXII

F. 50—51. *Bucureşti, 12 Octomvrie 1849*

Iubite,

Scrisoarea ce zici că mi-ai trimis n'am priimit-o, ba încă te socoteam plecat de acolo căci unii din nobilii călători răspândiseră vorba că pentru neînţeleptele tale vorbiri ţi s'a pus soroc de zece zile ca te faci nevăzut. Dar biletul din 24 ale trecutei luni mă încredinţă că s'au milostivit a te mai îngădui.

De aş avea mai multe *d'alte ale ce Satan a născocit*[49]) aşi veni negreşit să văz bunurile de care vă bucuraţi acolo. Cât pentru civilizaţie n'avem trebuinţă, a noastră fiind ajunsă la gradul cel mai înalt prin silinţele bunului nostru Radeski[50]) al jurnaliştilor. Asemenea nici lupta navală nu mă pune în ispită, căci eu, după cum ştii, lăcuesc aproape de Eleşteul Cişmegiului, şi această întindere de apă, mărită puţin de imaginaţie, poate să înfăţişeze Bosforul. Nădăjduesc cu toate acestea a vedea descrierea acelei lupte, făcută de Lamartin sau de Bolintineanu, dacă frica nu îi va metamorfoza pe amândoi în peşti. Dar apropos de poeţi, auzii că vrăjmaşul meu

49) Bani.

50) Cunoscutul mareşal austriac Radeszki care a înăbuşit între altele şi revoluţia din Italia.

www.dacoromanica.ro

Alecsandri se află acolo. De va fi aşa, îmbrăţişază-l, te rog, din parte-mi, şi spune-i că repetez adesea măreaţă lui strofă:

Rumâni din ţări străine vă dau o sărutare, etc.

Ce îmi vorbeşti, mă rog, de schiţe de romanţ ce ai găsit la mine?

In credinţă, te amăgeşti, sau că eu am uitat cu totul trecutul pe lângă prezent, care nu este nicidecum romantic. Dar adevărul e că nu se află la mine nici o foiţă măcar de asemenea comèdii. Mângâe-te însă cu încredinţarea că vom scri împreună o istorie adevărată, când ne vom întâlni.

Despre *cetăţenii rumâni,* de care îţi e ruşine să vorbeşti, am aflat şi noi câte ceva pe aici, mă mir însă de ce ai aşteptat mai mult de la oameni ca aceia [51]). Mă mir asemenea de ce mă amerinţi că voiu avea plăcerea a îmbrăţişa curând pe unii din dumnealor. Las că nu i-am îmbrăţişat niciodată, dar poziţia dumnealor de *mucenici ai libertăţii* şi *eroi ai patriei* fac această onoare cu totul peste putinţă, ba încă şi nedorită de un om ca mine, care în împrejurările trecute nu a făcut nimic vrednic de admiraţia generaţiilor viitoare şi care nu se făleşte cu alt merit decât cu acela de a te iubi. Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu

---

51) E vorba de emigraţi, printre care, după cum se ştie, eră şi Eliade, marele vrăjmaş al lui Ion Ghica ca şi al lui Grigore Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

XXXIII

F. 52–55. *Fevruarie 22, Bucureşti (1850).*

Prietene,

Scrisoarea din 19 Ghenar am priimit-o abia la 14 Fevr., căci aducătorul a făcut mult ocol, până a sosi aici, după cum îmi spuse E. S.[52]) care mi-o dete; şi era vreme să sosească, căci o tăcere aşa îndelungată, îmi da drept a crede că te-ai schimbat. Răspunde-mi dar mai des chiar şi de nu ai avea altă *sămânţă* de vorbă decât varietăţi de soiul care îmi însemnezi. Apoi izbândele de tot felul ale *liubilor* (sic) rumâni, patriotismul şi caracterul nepătat al d-lui I...[53]) şi companie, nu sunt obiecte de puţin interes. Păcat numai că oamenii încep a nu le da dreptatea ce li se cuvine. Nestatornicia firească a lucrurilor şi opiniilor omeneşti! Imi place mult viaţa ta cea orizontală, nargheleaua măreaţă ori caicul molatic şi mărturisesc că dacă nu aşi fi *eu,* aşi vrea să fiu *tu,* adecă dacă nu aşi fi leneş de Bucureşti, aşi vrea să fiu leneş de Constantinopol. Aluzie istorică după cum vezi, şi care îmi aduce aminte lauda ce fostul domn Bibescu făcea despre D. Marele Logofăt C. Cornescu, zicând că este vrednic de admirat cum

52) Fuad-Efendi, comisarul turc din Bucureşti.
53) Probabil Eliade.

www.dacoromanica.ro

acest nobil patriot poate dormi ori unde voeşte şi ori unde se află. „Nu este nimic, Măria ta", răspunse un ascultător gras, „dumnealui doarme numai când şade jos, dar eu dorm da'npicioarele şi chiar când umblu pe uliţă.

Nu prea înţeleg cum te arăţi aşa puţin *au courant* de oarece priveşte deşărtarea provinţiilor. Cuvintele: *dacă Poarta ar cere şi ar voi bine,* mă bagă la bănuială; pe de altă parte vedem că pe aici să fac pregătiri de plecare şi Com...[54]), mă încredinţă că ambasadorul rus a primit poruncă hotărîtoare întru aceasta. Cât pentru gătirea Turcilor este învederată şi nu crez că ar voi să plece singuri.

Nu-mi mai vorbi de lucrările senatului. Avusesem ocazie a cunoaşte în parte capacitatea şi integritatea unora din mădularii săi; dar unite la un loc toate aceste inteligenţe mi s'au părut înalte ca muntele Acropolii (comparaţie bironiană). Când se discuta chestia pentru plata datoriei, înţelegi că n'au lipsit a propune să se vânză stările revoluţionarilor şi cel dintâiu nume care s'a pronunţat a avut cinstea a fi al tău[55]). Ştii ce rezultat a luat pricina datoriei şi că s'a

---

54) Desigur Comisarul turc Fuad Efendi. Svonul de evacuare parţială se răspândise încă din August 1849. Dealtminteri Fuad-Efendi a făcut totul pentru această evacuare. Turcii se retraseră de cu toamnă la Vidin, nemai rămânând în ţară decât vre-o 7000. Ruşii însă nu le urmară pilda (cf. N. Iorga. *Viaţa şi domnia lui Barbu Ştirbei,* şedinţa Academiei din 4 Aprilie 1905. Anal. Acad. seria II, XXVII, p. 339).

55) Se pare în adevăr că Ştirbei s'ar fi gândit la această soluţie, pe care a zădărnicit-o însă Ahmed-Vefic cf. N. Iorga, *op. cit.* XXVIII. p. 38.

www.dacoromanica.ro

hotărît să se ia o a patra parte pe an din veniturile mănăstirilor închinate şi neînchinate; o nouă zeciuială de la proprietari şi săteni şi câte cinci la sută pentru moşiile fără clăcaşi[56]). Chipul alegerii subtcârmuitorilor s'a modificat, dându-se drept de alegător numai nobililor proprietari cari vor avea moşia cel puţin de 30 stânjeni; aceştia vor alege câte şase deputaţi dintre proprietarii fiecărei plăşi, şi acei deputaţi vor alege câte patru candidaţi de subtcârmuitori, care să aibă proprietate de 250 stânjeni sau chezăşie de 25 mii lei. Acum Senatul s'a închis. Meseria mea de *secretar de pricopseală* a încetat, şi de o cam dată nu am ce ştiri să-ţi dau, ba încă mă mir ce înţelegi cu *buna mea poziţie,* căci această poziţie este acum cea mai neînsemnată din lume. Oricum voiu îngriji a-ţi scri cele ce voiu vedea şi voiu auzi, cât pentru siguranţa corespondenţei, socotesc că o avem pe câtă vreme comisarul va fi aici: pe urmă vom vedea.

Aflaiu că interesele tale aici nu prea sânt bine îngrijite şi că locuitorii de pe moşie au început să se mute, apăsaţi fiind de arendaşi şi rău protejaţi. Ar fi de trebuinţă să orândueşti un fel de epistat de credinţă care să privigheze a nu fi clăcaşii aduşi la asemenea extremitate, şi să alerge pentru dânşii. Cât pentru a fi sprijinite reclamaţiile lor, d-l Steriadis[57]) care se afla la vornicie, este dispozat a face orice va

56) Amănunte în această privinţă, cf. N. Iorga, *op. cit.* Acad. XXVIII, p. 36.

57) Pe Steriadis, cap al secţiei I a departamentului Trebilor dinuntru îl vedem pe lista «suspecţilor» de după 1848.

www.dacoromanica.ro

putea, căci i-a vorbit şi socră-to[58]) în această privinţă, interesându-se negreşit ca de un lucru de zestre. Eu cred că d. Grant[59]), deşi o fi priveghind *en grand,* dar n'are vreme a se ocupa cu asemenea amănunturi. Ori cum, eu îmi fac datoria a te înştiinţa.

Mi s'au dat din parte-ţi nişte versuri italieneşti a le traduce, dar se află încă aşa nepipăite precum le-am primit, întâi pentru că nu ştiu italieneşte, şi apoi pentru că dispoziţiile în care mă aflu acum nu mă iartă a mă ocupa de nici un fel de lucru şi încă mai puţin de poezie[60]).

Gata a închide scrisoarea, auzii că ministerul englezesc s'a schimbat, că Palmerston a căzut[61]). Cine ştie ce direcţie au să ia lucrurile Evropei şi câte nădejdi au să cază în apă.

Multe închinăciuni vrednicei tale soţii.

Gr.

XXXIV

F. 56—57. *Mart 14 Bucureşti (1850).*

Iubite,

Nu ştiu de ce nu mi-ai răspuns la biletul ce ţi-am scris prin D. Grant. Bănuiam că te afli plecat de acolo, după spusa celor ce o doresc,

58) Cunoscutul Mavros, inspectorul general al carantinelor.
59) Vice consulul englez.
60) De fapt Alexandrescu în toţi aceşti ani (1848, 49, 50, 51,) n'a scris mai nimic.
61) A căpătat un vot da blam în Camera lorzilor în afacerea Pacifico, dar n'a căzut.

www.dacoromanica.ro

dar mă încredinţai pe urmă de adevăr, şi nu înţeleg pricina tăcerei.

Aş dori să-mi spui istoria lui Boliac cu banii lui Koşut[62]), istorie ce pe aici se povesteşte în deosebite chipuri, cele mai multe nu prea în avantajul vornicului de poliţie, cu care auz că eşti în cea mai mare intimitate, lucru ce-mi face cu atât mai multă plăcere cu cât aflu cu mâhnire desbinările dintre aceia pe care toate interesele ar trebui să-i ţie uniţi. Imi pare foarte rău că nu figurezi în lista patrioţilor ce auz că s'a publicat la Paris. Dar aibi îngăduială până vom face şi noi o listă şi îţi făgăduesc spre mângâere să figurezi în rigla dintâi (după mine se înţelege).

Ce mai zici de bătălia navală la care mă invitai?

Este de crezut că o vom vedeà? Căci eu o doresc şi o chem, după cum chemam pe răposatul întru nenorocire an 40[63]).

Scrie-mi ori ce pofteşti, numai scrie-mi, căci sufletul meu se umple de mulţumire când te văz măcar pe hârtie, şi apoi mă crez încă până la un punct vrednic de prieteşugul tău.

N'am nimic să-ţi scriu despre starea lucrurilor de aici căci o cunoşti în destul. In politică nu este altceva nou decât amorul boerului Otitele-

---

62) In privinţa acestei afaceri atât de cunoscute a se vedeà între altele scrisorile lui Boliac către Ion Ghica în *Amintiri din pribegie*, p. 624 şi următoarele, grupate sub titlul «*Afacerea Boliac*». Amănunte însă şi mai preţioase şi mai întinse se găsesc în scrisorile inedite ale lui I. Ghica adresate lui N. Bălcescu [ms. 802, F. 22, 42 etc.]

63) Aluzie la frumoasa lui poezie: *Anul. 1840* apărută în *Dacia literară* din Iaşi.

www.dacoromanica.ro

şanu, care îşi lasă femeia ca să-şi unească glorioasa sa soartă cu a iubitei sale [64]). Romanţ cam neaşteptat, trebue să mărturisim, de vom considera respectabilă vârstă a bărbatului, dar ştii că inima, şi mai ales o inimă ca a d-lui, nici odată nu înbătrâneşte.

Carnavalul a fost foarte animat pe aici: balurile şi soarèlele s'au urmat fără continire: ar fi zis cineva că niciodată n'am fost aşa fericiţi. Acestea ţi le spun din auzite, şi din descrierile înţeleptului Karkaleki [65]) căci eu însumi nu le-am văzut.

Se vorbeşte mult aici de influenţa ta între persoanele diplomatice, iar mai ales de prieteşugul ce ai fi având cu noul comisar împărătesc ce ne-a venit acum [66]). De va fi adevărat aş dori să-i scrii sau să faci să i se scrie câteva rânduri prin care să fiu recomandat la reazemul său de care este de crezut să am trebuinţă, judecând după favorul de care mă bucur lângă guvern. De se va putea, trimite-mi mie acele rânduri prin oca-

---

64) Iancu Oteteleşanu căsătorit întâiu cu Elena Câmpineanu şi a doua oară, la vârsta de 55 ani, cu Elena Filipescu.

65) In *Vestitorul românesc.*

66) Ahmed-Vefic-Efendi care a înlocuit pe Fuad-Efendi în primăvara anului 1850. Era în adevăr prietenul lui Ghica. Preţioase ştiri asupra acestuia şi a politicii lui se găsesc în scrisorile inedite ale lui Ghica către Bălcescu (ms. 802, F. 18, etc.). In deosebire de Fuad, el voia să precipiteze căderea lui Ştirbei. După multă cumpănire şi ministerul din Constantinopole intră în vederile lui. «Ţine minte dela mine, scrie Ghica lui Bălcescu, că petrecerea lui Ahmed-Efendi va fi începutul unei noui epoce în ţară».

www.dacoromanica.ro

zie sigură, de exemplu prin Grant, ca să le dau însumi.

Adâncile mele închinăciuni bunei tale soţii,

Gr. Alexandrescu

XXXV

F. 58—59 *18 Iulie 1850 Bucureşti*

Iubite,

In biletul din 13 April îmi ziceai că mă vei înştiinţa când vei scri sau vei face a se scri oarecărei persoane, ca să merg după aceia a-i face o vizită. Până acum n'am primit nici o înştiinţare de felul acesta, şi temându-mă să nu să fi rătăcit scrisoarea, după cum se întâmplă pe aci, hotărâi a te vesti ca nu cumva să trec în ochii acelei Dame de un om rău crescut; lucru ce nu ar fi departe de adevăr, dar care nu mi-ar face plăcere. Dacă însă vei fi avut cuvinte a-ţi schimba hotărîrea, eu tot pretinz să-mi scrii despre ale sănătăţi (stil strămoşesc), cum petreci, ce proiecturi ai, şi dacă s'a mai adăogat împrejurul mesei tale vre-o nouă odraslă.

Noi avem aici opera naţională sub direcţia unui numit Halepliu[67]), care a fost actor în trupa românească din Moldova, unde după expresia lui Alecsandri, a avut un beneficiu destul

67) Costache Halepliu, elev al lui Millo, veni la Bucureşti cu trupa sa compusă din Apostolu, Mariţa Constantinescu, Ivolschi şi alţii, pentru a juca mai ales repertoriul lui Alexandri: *Baba*

www.dacoromanica.ro

de productiv în privinţa şuerăturilor. Talentul său dramatic şi mai ales cel muzical sunt încă în faşă, din care nici sunt semne să se desfăşure multă vreme. Dar în lipsă de alte distracţii *lumea* cea *mică* tot se duce a râde de dânsul, deşi el priveşte aceasta ca un omagiu adus geniului său. Vă fericesc că pe acolo aveţi trupe mai bune, şi că urechile voastre sunt deprinse cu alte armonii, mai ales cu acea a mării care aşi da mult să o ascult şi eu.

Detei oare de urma acelui manuscris care ţi să părea că l-ai lăsat la mine? mi-ar părea rău de se va fi perdut, căci de va fi acela pe care îl citeam împreună, el era un *cadru* destul de întreg şi interesant încât să figureze după cuviinţă într'însul toţi prietenii noştri.

A venit de curând aici un Catargiu care se zice a fi amploiat la Divanul împărătesc de acolo [68]). Eu am vrut să-l văz ca să aflu ceva despre voi, dar nu l'am întâlnit, căci de multă vreme trăiesc foarte retirat şi mi-am tăiat mai toate relaţiile cu soţietatea cea înaltă. De îţi va fi prieten acel Domn, îmi pare rău că nu m'am dus la dânsul.

Gr. Alexandrescu

P. S. — Uitai să-ţi spui că scrisoarea ta din 13 April am primit-o de la un om al Goleştilor.

Hâ·ca, Nınta Ţărănească, Nicşorescu, Şoldan-Viteazu etc. Cu toate ironiile lui Alexandrescu pare a fi avut oarecare succes (cf. Olănescu, *Teatrul la Români, Analele Acad.* v XX, p. 167 şi următoarele.) E cunoscut procesul pe care i l-a intentat apoi Millo.

68) Erà. S'a dus şi prin Iaşi, fiind în legături cu Alecsandri. Cf. o scrisoare a lui Alecsandri către Ghica din Iunie, 1850 (ms. 803, F. 29).

www.dacoromanica.ro

XXXVI

F. 60–61. *9 August 1850, Bucureşti.*

Iubite,

Scrisoarea ta am primit-o cu toată plăcerea ce poţi să-ţi închipuieşti. Pentru partea cea tragică a ei se însărcină d-l Voinescu să-ţi răspunză.

Eu îţi răspuns numai ca un om care te doreşte din suflet şi care ar dori să te vază aici, ca să lucrezi la *Popolul suveran,* gazetă la care lucrează unii din vechii tăi colaboratori [69]). Nu ştiu cum se întâmplă de nu-ţi putui trimite un No. de probă.

Dar plecarea curierului fiind grabnică, nu mă înlesniu a trimite acasă sau la tipografie, îţi voiu porni însă altădată.

Ce să-ţi scriu dupe aici? Avem cluburi unde vorbim tot felul de nerozii, şi gazetă în care criticăm pe toată lumea afară de noi şi prietenii noştri. Unele popularităţi încep să apue, altele să crească. Unora revoluţia nu le-a plătit cu nimic pentru că au luat parte la dânsa; altora le-a plătit prea mult, cu toate că n'au luat nici o parte. Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

---

69) *Populul suveranu* a apărut în 1848. E de mirat că Alexandrescu vorbeşte de acest ziar în 1850. La Academie nu se află pe acest an; după cum reese din această scrisoare pare a fi reapărut.

www.dacoromanica.ro

XXXVII

F. 62–67. *12 August 1850, Bucureşti.*

Iubite prietene,

Imi place scrisoarea din 20 Iulie trimisă prin d-l Narti şi ţi-aş fi răspuns mai de mult de nu aş fi primit-o tocmai la 8 August, lucru de care mă mir, căci el a venit de odată cu d-l Nughez[70]) şi biletul adus de acesta din urmă l'am primit încă de atunci. Or cum, îţi voi răspunde de odată la amândouă scrisorile, începând de la cea mai proaspătă (după data primirii).

Şi mai întâiu nu prea înţeleg ce am a-mi reproşa în întâmplările anilor trecuţi şi nici cum aşi fi putut opri influenţa populară de a se concentra în mâinile acelor oameni ce nu o merită. Simţ însă, după dorul ce am de prieteni că nu sunt nici mort, nici îngropat, numai mă tem a nu ajunge şi una şi alta, îndată ce s'ar băga de seamă că sunt viu.

Cu toate acestea tot fac acea ce pot, şi văz cu mulţumire că oamenii nu sunt dispozaţi a se înşela lesne. Afară de partida acelora ce voiesc să domnească cu orice preţ, afară de spioni, cunoscuţi cam de obşte, care voiesc să îndatoreze pe aceia ce ne iubesc îndestul încât să nu se îndure a ne părăsi şi de nemulţumiţii cari cred

70) Noguès, ziarist francez din Constantinopole.

www.dacoromanica.ro

că n'au decât să câştige la o răsturnare a lucrurilor fie de orice fel, nimeni nu doreşte aceasta, şi acei cari ar dori-o şi ar încerca-o nu crez c'ar izbuti. Dacă mişcarea dela 1848 a izbutit vremelniceşte aceasta a fost că împrejurările erau altfel, că era mai ertat până la oarecare punct să se aştepte cine-va la nişte rezultaturi favorabile, şi în sfârşit că între oamenii cari dirijau întreprinderea, erau unii care puteau insufla o dreaptă încredere. Adevărat auz pe toate zilele că se vorbeşte prin cazinuri şi prin unele case cuvinte aprinzătoare: că se pregăteşte o răscoală care va eclata negreşit îndată ce vom rămânea singuri. Dar acei cari îşi iartă asemenea cuvinte, sunt din a doua clasă a oamenilor de care ţi-am vorbit, ce au privilegiu şi prin urmare nepedepsirea lor pentru cuvinte care ar duce pe alţii la Znagov insuflă tutulor o adâncă sfială. Mie mi s'a întâmplat să merg câte odată pân târg (căci târguesc adesea fără parale). Şăz pe taraba vreunui negustor (după cum şedeam amândoi la băcănia unui mic târguleţ) şi vorbesc cu negustorii *verzi şi uscate*. Aşa te pociu încredinţa că aceşti oameni s'ar feri ca de foc de o întâmplare care ar compromeţa patriotica vânzare a mărfurilor. Cât pentru popolul suveran, el mai mult decât or cine plăteşte oalele sparte, şi n'are nici o aplecare a încerca aşa în proaspăt. Dea Dumnezeu numai ca îmbunătăţirea instituţiilor cu care ne flatăm să fie în adevăr în capul acelora ce ne guvernează. Eu unul văz că cercăm a ne asigura împotriva viitorului prin oşti de dorobanţi şi de grăniceri iar

www.dacoromanica.ro

nu altfel [71]). Poate cugetele să fie prea bune; eu aceasta nu o cunosc; ştiu numai că iadul e aşternut cu asemenea pietre. Ai auzit negreşit sau n'ai auzit de un proect pentru patentari, care s'a dat în cercetari divanului. Acest proiect îndatora pe boieri, care vor întreprinde negoţ, a plăti patentă ca şi ceilalţi muncitori de rând. Ei bine, aşi fi vrut să fii faţă ca să vezi furia şi mânia lor; să vezi cu ce majoritate absolută a lepădat acel articol, şi atunci să-mi spui dacă lecţiile trecutului le-au fost de vreun folos. In zadar m'am încercat a dovedi unora din d-lor că această lepădare îi compromite în opinia publică şi că dau guvernului un mare avantaj (pricepi că cu aceasta vream să le aţâţ firească d-lor jaluzie. Le-am adus de exemplu cea mai puternică aristocraţie, pe acea a Engliterei, şi le-am zis multe frumoase cuvinte care le-am învăţat de la ministrul instrucţiei publice; toate au fost în zadar, şi n'am isbutit decât a le da o urîtă ideie despre sentimentele mele.

Nu-mi vine asemenea a crede nici că unii dintr'înşii încep a-şi întoarce ochii către Turcia, căci după cum mi se pare, cel puţin până acum, posturile nu le vin de acolo; dar socotesc că Turciei nu trebue să-i pese mult de dispoziţiile lor.

Influenţa Austriacilor iar nu este de temut: simpatiile Românilor nu sunt de loc pentru

---

71) Aluzie la organizarea armatei dela sfârşitul lui 1849 Hotarele erau pe seama *grănicerilor*, iar siguranţa ţării pe seama *dorobanţilor* călări. O şcoală de cadeţi se reinfiinţă prin decretul n. 39 din 23 Ianuarie 1850, V. A. Ureche, *Ist. şcoalelor* III, p. 26.

www.dacoromanica.ro

dânsa. Despre altele sunt încredinţat că interesul nostru, după cum zici este a ne ţinea lipiţi de imperiu. Cât pentru a influenţa pe omul arogant şi antipatic de care vorbeşti, aceasta este mai presus de puterea noastră. Geniurile cele mai mari nu se influenţează decât de cei asemenea lor, şi, dacă nu s'ar atinge aceasta de viitorul nostru, aşi fi cu desăvârşire de idea d-lui Titov [72]).

Iţi mulţumesc că mi-ai procurat cunoştinţa d-lui Nughez [73]) care mi se pare un om foarte cumsecade. N'am avut încă prilej a-l îndatora la nimic, căci el are aici cunoştinţe puternice. La dânsul am făcut cunoştinţa d-luĭ Comisar [74]), care mi-a arătat multă bunăvoinţă, zicându-mi că mă cunoaşte de mai nainte, şi că de mult s'a informat despre mine, deşi n'am mers niciodată a-l vedea. Aceasta m'a îndemnat a-i face o vizită în care am rămas foarte mulţumit: mi-a vorbit cu stimă de tine. Nu l'am întrebat cum mă cunoaşte. Dar te bănuiesc mult în această privinţă, şi crez că de mă vei fi înştiinţat, s'a perdut scrisoarea. Prin urmare de se va întâmpla să-i scrii nu uita a-i mulţumi pentru prieteşugul ce îţi păstrează — şi care se pare a se răsfrânge asupră-mi.

Inchipueşte-ţi că d. Nughez trece aici în ochii multora de Lamartin în persoană. Aceasta nu ar fi nimic, dar bietul om se află bolnav de a treia zi după sosirea sa. Boala lui, care o cu-

---

72) Ambasadorul rus la Constantinopole.
73) Noguès.
74) Ahmed-Vefic-Efendi.

www.dacoromanica.ro

noşti poate, şi care îl ţine obicinuit câte douătrei zile, astădată se pare mult mai pizmaşă atât prin prelungire cât şi prin mărimea durerilor. Doftorii noştri fac ce pot. Bagă de seamă a nu te greşi să spui ceva despre aceasta familiei sale, căci el m'a rugat mult să-ţi recomand o absolută tăcere, nevrând să mâhnească fără trebuinţă pe femea sa şi nădăjduind a se îndrepta curând [75]).

Iţi trimeţ aceste rânduri prin curierul Ex. Sale, care mi-a dat voe a-i încredinţà orice voiu avea să-ţi scriu şi socotesc că acest mijloc de coreşpondenţă este mai sigur decât oricare altul.

Poate am mai uitat ceva din cele ce aveam să-ţi scriu, dar va fi pentru altă dată, căci mă doare tare o măsea. Al tău din toată inima,

Gr. Alexandrescu.

XXXVIII

F. 68–69. *Octomvrie 25, Bucureşti (1850).*

Iubite,

Profitez de întoarcerea d-lui Noghez ca să mă plâng de neräspunderea ta la două scrisori, iar mai ales la cea din urmă care trebue ne-

75) S'a îndreptat. S'a dus apoi la Iaşi, fiind în legături cu Alecsandri. Cf. o scrisoare a lui Alecsandri către I. Ghica din 3 Oct. 1850 (ms. 803, F. 31).

www.dacoromanica.ro

greşit să o fi primit, fiind trimisă prin Ex. S. Comisarul Porţei şi, pomenind de comisar, nu mă pociu opri de a-ţi spune că nenea Gogu Caracaş pe care l'am întâlnit mai deunăzi, îmi zise apropos de nimic, că ai citit o scrisoare de recomandaţie în favorul meu, lucru de care m'am mirat, căci nu te ştiu prea comunicativ cu fiecine.

Pe aici nimic interesant: alegerile cuvioşilor episcopi şi Mitropolit îţi sunt negreşit cunoscute[76]). Mă îndoesc că *darul de sus* se va coborî vreodată asupră-le deşi darul din sânul lor s'a coborît asupra alegătorilor. Acum *onorabilul* Divan obştesc să ocupă cu cercetarea condicii criminale; pedeapsa de moarte s'a primit cu unanimitate, mulţumită Americanilor, despre care boerii au aflat că ar fi trimiseră câţiva dintr'ai lor să înveţe în Evropa cea luminată meşteşugul de a tăia capete. Un articol asupra pedepsei de se cuvine îndemnătorilor de conspiraţii, când va ieşi o mărturisire înprotivă-le, a fost supus la o mare desbatere; căci noi care avem exemplul trecutului şi ne *gândim la viitor, ne temem în demoralizaţia în care ne aflăm,* să nu cază asemenea ponoase şi asupra boerilor. De acea art. se va modifica.

Scrie-mi ce se mai mişcă pe acolo şi dacă tot sunteţi *amerinţaţi* a rămânea fără oştirile ocro-

---

76) Adunarea de alegere a avut loc la 14/26 Septembrie 1850. Nifon fu ales Mitropolit, Clement episcop de Argeş, Filoteiu la Buzău şi egumenul dela Cernica episcop de Râmnic. Asupra acestei alegeri amănunte în scrisorile inedite ale lui Ghica adresate lui Bălcescu (ms. 802, F. 53).

www.dacoromanica.ro

titoare, deşi proclamaţia guvernului nostru în protiva turburătorilor liniştii obşteşti dovedeşte trebuinţa unei îndelungate ocupaţii. Aici trebue să mărturisesc că Comisarul Porţei n'a aprobat nicidecum chipul acei proclamaţii, dar adevărul este că acum nu se mai vorbeşte nimic de uneltiri revoluţionare, şi că chiar singuri de am rămânea tot n'am avea nimic a ne teme cu înţeleptele măsuri ale guvernului ce ne-a dat Dumnezeu.

D. Noghez se vede foarte mulţumit de primirea ce i s'a făcut aici şi crez că are de gând să o dovedească prin jurnalul său[77]), deşi crez că ar fi bine să nu se grăbească.

Zic aceasta chiar în interesul jurnalului.

Şcoalele încep la Ghenarie; Marcovici s'a numit director; crez că n'ai nimic să mai zici[78]).

Scris deacurmezişul foaei 68: D. Noghez plecă înainte de a-i da scrisoarea: de aceea o trimit cu curierul obicinuit.

Gr. Alexandrescu.

XXXIX

F. 70—71. *1850 Decembrie 22, Bucureşti.*

Iubite,

Iată o tăcere din cele mai englezeşti care s'au văzut vreodată. In zadar întreb pe prietenii tăi,

77) *Presse d'Orient.*

78) Ofisul No. 1389 din 17 Octomvrie. (V. A. Ureche, *Ist. şcoalelor*, III, p. 22).

www.dacoromanica.ro

nimeni n'a primit nimic din parte-ţi. Ex. S. Comisarul [79]) îmi spuse după oarecare ştiinţă ce ar fi luat, că eşti într'o dispoziţie morală cu totul defavorabilă acelor care te iubesc, căci nici însuşi nu are nici o scrisoare din parte-ţi deşi ţi-a scris de curând. El mă îndemna, ba pociu să zic, mă ruga să te întreb de ce ne-ai urît. Cât pentru mine nu crez să-ţi fi scris ceva care să-ţi dea pricină la răceală. Apoi, dacă ai mâhniri personale, corespondenţa cu prietenii e încă o distracţie şi aceasta o simt de câte ori îţi scriu, iar mai ales de câte ori primesc vreo scrisoare din parte-ţi.

Dupe aici nimic nou; ştii că şcoalele era să se deschiză la 18/1 Ghenarie, după programa ce crez că ai văzut [80]). S'a ivit însă pentru cele de judeţe o piedică neaşteptată, profesorii pentru acele şcoli trebue să fie cu desăvârşire neintinaţi de pecinginea revoluţionarilor, şi fiecare din cei ce ar avea ştiinţele cerute se găseşte mai mult sau mai puţin pătat [81]). Prin urmare deschiderea acelor şcoli poate să se mai zăbovească, dar nu perdem nimic aşteptând, căci luminele din Academia Capitalei, cel puţin din clasele pentru care se vor găsi profesori nepătaţi, acele lumini, zic, se vor răspândi asupra ţării întregi cu iuţeala fulgerului.

Divanul obştesc are a se ocupa cu o qvestie

---

79) Ahmed-Vefic-Efendi.

80) La 21 Oct. 1850 se publică proectul de organizare a învăţământului *(Vestitorul român* No. 83).

81) Şi prin 1852 se mai căutau profesori de istorie universală şi de trei specialităţi în ale dreptului.

www.dacoromanica.ro

foarte delicată, acea adică de a hotărî cum are să se plătească însemnata datorie a ţării, care trece peste douăzeci de milioane[82]. Contribuţia obştească este o perspectivă care îngrozeşte pe toţi senatorii şi această pricină făgăduieşte desbateri viscoloase, pe care ţi le voi descri la vreme.

Gr. Alexandrescu.

XL

F. 72—73. *Bucureşti, 24 April (1851).*

Iubite prietene,

Deşi biletul acesta îl vei primi prin d. Couk, însă pe ale tale adresează-mi-le tot prin canalul de mai înnainte, căci le primesc cu mai puţin zgomot. Răspunde-mi însă acum prin Englez ca să nu socotească ceva.

Obştească adunare boerească, sau Divanul, s'a deschis de curând cu mare pompă şi la această deschidere s'a întâmplat un mare scandal: la citirea listei mădularilor, s'a văzut figurând peste complect, d. Ioanidis[83] ca îndeplinitor al da-

82) Asupra acestor discuţii ale Divanului din 1850, cf. N. Iorga, *Viaţa şi domnia lui Barbu Dumitrie Ştirbei,* Anal. Acad. Vol. XXVIII, p. 38.

83) Dumitru Ioannidis, directorul departamentului Internelor, a fost ridicat la rangul de *Agă* în Maiu 1850 (N. Iorga, *Mărturii istorice privitoare la Ştirbei-Vodă,* p. 161).

www.dacoromanica.ro

toriilor de vornic, căci bătrânul Filipescu [84]) prezidează divanul. Unii din boeri s'au îndărătnicit şi au vorbit multe, dar Domnul le-a dat peste nas, slobozind un ofis prin care se înputerniceşte acel vrednic patriot a asista la seanţele divanului ca să dea deslușiri la pricinile atingătoare de vornicie. Acum se desbate cu multă înfocare proectul pensiilor, adecă modificările vechei legiuiri, care nu mai poate merge din pricina lipsei fondurilor; rezultatul ţi-l voiu vesti.

Eri, în ziua de Sfântul Gheorghe, patronul oştirei noastre, s'a făcut la palat mare ţerimonie: corpul neguţătorilor a ţinut un cuvânt foarte lung în care zicea că guvernul de astăzi a împins civilizaţia noastră la gradul cel mai înalt, şi că prin ajutorul şefului poliţiei despre care a făcut o laudă pompoasă, ţara noastră are să fie curând raiul pământului. Acestea sunt nişte adevăruri aşa netăgăduite încât nici le-aş fi înşirat aici dacă nu s'ar fi găsit unii vrăjmaşi ai adevărului ca să le tăgăduiască.

D. Couk căruia i-am făgăduit să-i fac astăzi vizită şi să-i dau scrisoarea către tine, îmi spuse alaltăsară la concert (căci concerturi avem în toate serile şi nici am avut vreodată atâţia muzicanţi din cari v'am trimis şi acolo) îmi spuse, zic că Acmet-Efendi a plecat pentru misia sa [85]). Spune-mi de i-ai dat-o sau i-ai trimis scrisoarea. Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu

---

84) E vorba desigur de Gheorghe sau Iordache Filipescu, başboer, care a stat în fruntea câtorva divanuri. El fu înlocuit mai târziu cu Costache Ghica, care îşi ceda dreptul apoi Mitropolitului Nifon, pentru a-l recere iarăşi, când începură intrigile Ghiculeştilor.

85) Fostul comişar în Bucureşti. Avea să aibă misiune în Asia,

www.dacoromanica.ro

XLI

F. 74. *23 Maiu 1851, Bucureşti*

Iubite prietene,

Iţi scriu aceste puţine rânduri cu întoarcerea Ex. S., întâi ca să te rog să-i mulţumeşti din parte-ţi pentru primirea şi bunăvoinţa ce mi-a arătat totdeauna, negreşit, după recomandaţia ta. Ex. S. a fost aşa de amabil cu toţi Rumânii încât nu e de mirare dacă a fost cu osebire cu acela care trece de prieten al tău. Iţi voiu scrie altădată ceeace socotesc despre starea şi poziţia noastră, căci acum mă grăbesc, şi nici ţi-aş fi scris dacă Ex. S. nu mă îndemnă chiar asupra plecării. Dacă vei vrea să-mi scrii câte odată, adresează scrisoarea către vre-o persoană sigură, rugând-o a mi-o dată (sic) însuşi în mâini. Fă închinăciunile mele d-nei Ghica,

Gr. Alexandrescu.

XLII

F. 75—76. *Bucureşti, 8 August (1851).*

Iubite,

Este o săptămână, de când am primit prin d. Gradovici scrisorile tale din 15 şi 21 Iulie. Mă grăbesc dar a răspunde la amândouă şi a te înştiinţa că pricina pentru care nu ţi-am scris

www.dacoromanica.ro

nu este deficitul în care cazi totdeauna la încheerea socotelilor, ci lipsa mea pentru vre-o câteva săptămâni din Bucureşti, apoi nesiguranţa de te afli sau nu în Constantinopol.

Eu nu cunosc încă pe d. Poujad[86]), consulul franţez, dar voiu profita de cea dintâi ocazie ca să-i fac cunoştinţa de vreme ce acesta ţi-ar face plăcere. Cât pentru broşuri de le-a primit în bună stare îl voiu ruga pe d. Gradovici să te înştiinţeze. Cele 300 de manifesturi ale celor 300 de emigranţi, nu le-am citit, dar am citit proclamaţia către Rumâni a comitetului democratic universal din Londra, a treia epistolă a lui Ruset şi câteva poezii ale Bolintineanului. Ce să zic? Dumnezeu să-i lumineze! Dar apropo de poezii: a venit aici poetul Sion din Moldova (nu ştiu de-l cunoşti), el mi-a arătat mai multe bucăţi naţionale în felul lui Béranger[87]). Mărturisesc că omul are mare talent, deşi până acum îl judecam altfel. Milu asemenea se află în Bucureşti cu trupa moldovenească[88]). El a avut până acum trei reprezentaţii şi s'a deosebit în toate rolele ce a jucat. Dar la cea din urmă piesă numită „Tuzu calicu“ a vrut să o paţă şi era să i se

86) Eugène Poujade, consulul francez, sosit la Bucureşti la 20 Iulie 1849. Se ştie că acest consul erà înrudit cu familia Ghica, ţinând pe o nepoată a lui Grigore Vodă Ghica, fata beizadelei Costache. Poujade aveà să fie rechemat apoi în urma stăruinţei lui Gheorghe Ştirbei care îl arată ca amestecat în intrigile Ghiculeştilor.

87) E vorba probabil de *Mărirea strămoşilor*, *Rândunelele proscrisului*, *Adio la Bucovina*, scrise în 1849.

88) Millo a venit în Bucureşti pe la sfârşitul lui Maiu 1851. Asupra acestei stagiuni, cf. Olănescu, *op. cit.* p. 174 şi următoarele.

www.dacoromanica.ro

dea pasportu, căci a avut nesocotința deși cu voia țensurii să pue pe scenă un respectabil boer cu barbă albă și cu giubeaua cu samur, care a făcut să râză numerosul public cât poți să socotești pe seama clasei privilegiate. Boliac[89]) scrie socră-so că în vara aceasta au să intre în țară. Prin ce mijloace? Starea noastră din lăuntru este cum am zice liniștită. Boerii cei mari și bătrâni sunt amerințați a-și perde curând posturile căci Domnul voește să cerce dacă cu tineri nu va merge mai bine. Cu înlesnirea ce mi-ai făcut de a-ți putea scri prin d. Gradovici, fii sigur că nu voiu lipsi a-ți da cât mai des semne de viață, deși acum îți scrisei așa de puțin și lucruri așa de neînsemnate. Spune-mi numai ce oroscop mi-ai tras, după cum m'amerinți într'una din scrisorile tale.

Te rog pune asupra alăturatei scrisori adresa lui Basric-Efendi ale căruia titluri actuale nu-mi sunt cunoscute. De ai curiozitatea să o citești, ești slobod. Răspunde-mi numai de primire. Al tău,

Gr. Alexandrescu.

89) Boliac sosise la Paris prin Octomvrie 1850 cf. o scrisoare a lui Balcescu către Ghica, în *Amintiri din pribegie*, p. 614.

www.dacoromanica.ro

XLIII

F. 78. *Le 27 Août, Bucarest (1851).*

Cher ami[90]),

Ma dernière lettre, que vous avez doute reçue, vous a expliqué la cause de mon long silencc. Vous pouvez donc en toute conscience m'excuser auprès de la personne qui vous a chargé de me faire des reproches.

Je suis maintenant à la recherche des renseignements que vous demandez par votre lettre du 5 Août et je vous enverai bientôt les programes des écoles et séminairs[91]). Quant à l'aperçu istorique au sujet du schisme, je crois d'après les tentatives que j'ai dejà faites qu'il me sera très difficile d'en trouver un car les personnes compétentes auxquelles je me suis adressé n'ont pu me donner aucun renseignement. J'éprouve la même difficulté pour la relation des tors que le clergé roumain impute au papisme, il n'existe aucun traité sur cet sujet et les membres du clergé que j'ai consultés, prétendent qu'ils n'ont reproché et ne reprocheront jamais rien à personne, pas même au pape, crainte de represail-

90) Reproducem aceste două scrisori franţuzeşti, *întocmai*, pentru a da o idee exactă de felul nesigur în care mânuià Grigore Alexandrescu limba franceză.

91) Deschiderea seminarului s'a făcut la 24 Maiu 1851, cu două clase şi 50 de elevi.

www.dacoromanica.ro

les. Si Ephrosin[92]) ou Dionisi[93]), les prêtres les plus instruits que je connaise se trouvaient en ville, ils pouraient m'aider dans mes recherches, dans tous les cas je ferai mon possible pour vous satisfaire, mais si vous pouvez m'indiquer quelque moyen d'y parvenir plutôt, faits-le moi savoir.

Je suis charmé d'apprendre la désunion qui a éclaté entre Eliad et ses adhérens. Jean Floresco qui est revenu de Paris m'en a raconté quelques détails et il m'a promis le livre[94]).

Rien de nouveau. La semaine prochaine je vous écrirai. Je suis très content de M. Gradovitzi qui vient exactement tous les mercredis demander mes lettres, quant à Mr. Poujad, il demeure à Colintina et je ne veux pas y aller pour le voir, car le reste de la famille a l'avantage de me déplaire souverainement. Votre ami,

G

XLIV

F. 80—81. *le 2 Sept. (1851).*

Cher ami,

Les programes dont vous avez besoin vont recevoir ces jours-ci certains changements. Ainsi

92) Eufrosin Poteca, fostul profesor de filozofie şi acum egumen al mânăstirei Motru.

93) Dionisie Romano ?

94) Probabil *Mémoires sur l'histoire de la régénération roumaine et sur les événements de 1848, accomplis en Valachie.* Par J. Héliade Radulesco (1851).

www.dacoromanica.ro

ne faites aucun travail là-dessus avant que je vous les envoye tels qu'ils seront adoptés. Pour le moment je vous fais parvenir le premier dont on s'est servi pour les écoles, supposant qu'il poura être utile comme sujet de comparaison. Il ne faut pas croire pourtant que même ce programme a été suivi à la lettre, car pour certaines branches de l'instruction on n'a pas trouvé pour les districts surtout assez de professeurs, tels que nous les cherchons, c'est-à-dire tout-à-fait dépourvus de principes révolutionnaires.

Quant aux autres renseignements que vous m'avez demandez je regrette beaucoup de ne pouvoir vous les envoyer, n'ayant pu me les procurer nulle parte. Toute fois si vous pouvez me donner les titres de ces aperçus (si aperçu y a) ou m'expliquer plus clairement comment je puis vous satisfaire, je continuerai à faire des recherches, car vous ne me condamnerez pas, j'espère, à lire d'un bout à l'autre tous les livres qui on rapport au salut des âmes.

On parle ici d'intrigues politiques tramées à l'étranger par certains prétendents à la principauté: on dit que même l'ex-prince[95]) se donne beaucoup de mouvement pour rentrer dans le Paradis perdu, et que les prommesses des dispensateurs (valaques) ne lui manquent pas; qu'en pensez-vous?

Que vous dirai-je en fait de nouvelles? Jean Soutzo este décédé hier soir laisant beaucoup de regrets à ses confrères du fanar, et une place vacante au divan à qui poura la prendre.

---

95) Gheorghe Bibescu.

www.dacoromanica.ro

Nous avons exilé, il y a quelque temps, Jean Christopolo, Komaneano · l'ainé et un certain Tichon(?) pour les insolents propos qu'ils se permetaient sur des affaires qui ne les regardaient pas.

La milice est chez nous l'objet par excellence de la solicitude du gouvernement. Un officier s'est battu (rossé) avec un employé civil. L'officier à été mis aux arrêts et l'autre enfermé dans la prison de l'état. La commission nommée pour examiner l'affaire n'est composé que de militairs. Ma foi, si la milice nous manque en cas de besoin, elle sera bien ingrate.

Donnez-moi quelques nouvelles sur ce qui se passe là-bas.

(fără semnătură)

XLV

F. 82—89. *17 Septem. (1851).*

Iubite,

Ţi-am scris patru sau cinci scrisori, fără să primesc la vre-una răspuns. Eu nu sunt pretenţios, după cum ai putea să socoteşti, dar mă interesez să aflu de le-ai primit, căci în împrejurările actuale când spionlâcul, delaţiile, siluirea secretului corespondenţelor sunt lucruri foarte comune, îmi este ertat să zic cu poetul satiric:

www.dacoromanica.ro

Je crains tout, cher ami, et n'ai point d'autre crainte[96]).

Nu doar că scrisorile mele coprind într'însele ceva vinovat, dar se pot explica pe dos, după cum se întâmplă în timpi când bănuiala este obştească, când guvernul se teme de toţi şi toţi se tem de guvern: atunci viaţa este aşa de tristă încât fiece om se poate crede un mic despot, judecând după temerea ce insuflă şi aceea ce simte. Apoi ştii că noi o seamă de oameni, avem nenorocirea a fi consideraţi ca acele femei publice care deşi ar hotărî să-şi schimbe purtarea, tot nu le-ar crede nimeni, preţuindu-le după reputaţia lor cu drept sau cu nedrept câştigată.

N'am primit încă istoria Kogălniceanului[97]), nici ştiu dacă persoana care ţi-a încredinţat-o a luat scrisoarea mea. Fă respectuoasele mele complimente acelei persoane, şi spune-i că aşi dori să viu a-i face o vizită, dacă aş şti că este dispozat să mă găzduiască la Brusa.

Dacă cumva se găseşte pe acolo gazeta lui Karkaleki[98]), citeşte în No. 64 lauda directorului departamentului din lăuntru sub titlul de raport cu No. 3198 compusă din acelaş director şi iscălită de şeful său! Nenorocit prinţ! care, după spusa acelor ce-l cunosc de aproape şi îi

---

96) Cunoscutele versuri ale lui Racine din *Atalie*.

97) Probabil *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens*, t. I Berlin 1837.

98) E vorba de *Vestitorul românesc*, gazeta semi-oficială. In No. 64 din 29 August 1851 se găseşte în adevăr o «*Copie după raportul Departamentului din Năuntru» adresat către Măria Sa Vodă în 22 August, anul 1851*, cu No. 3198, despre care pomeneşte Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

preţuiesc sentimentele patriotice, este silit cu durere de inimă să aprubeze asemenea laude; se zice că expresia deplinei mulţumiri de care se vorbeşte în ofis are să fie curând un portofoliu de minister.

Reforma judecătorească despre care îţi scrisesem nu s'a pus încă în lucrare, dar auz că M. S. se ocupă foarte mult cu acest proect, dreptatea fiind patima sa cea de căpetenie, pentru care a şi vizitat o parte din tribunalele ţării şi acum e gata a pleca să revizuiască pe cele ce au mai rămas.

M. N. 99)

XLVI

F. 84–85. *5 Noemvr. (1851)*

Iubite prietene,

Sânt patru zile de când am primit o scrisoare din parte-ţi cu data din 16 Septemvrie. Pricina acestei întârzieri nu o pociu înţelege căci d. Gradovici mă încredinţează că a primit-o cu cea din urmă poştie, şi mai lesne îmi vine să crez că erai preocupat cu vreo altă idee în minutul când ai pus data. Oricum va fi, scrisoarea a sosit şi mă liniştiiu văzând că toate ale mele nu s'au perdut.

99) Scrisoarea e iscălită cn alte iniţiale, probabil pentru cazul când ar cădea în mâinele guvernului.

www.dacoromanica.ro

Programa seminariilor voiu trimete-o altă dată, căci nu se află tipărită şi acel ce mi-a făgăduit-o n'a prescris-o încă. Nu cercetez cine este persoana care prin ajutorul programelor voeşte să ne transporteze la ceruri şi înţeleg toată dreptatea ce are a o face aceasta, în starea în care se află astăzi trebile lumei şi cu greutăţile ce întâmpină cineva lăcuind pământul. Ceeace nu pricep însă aşa de bine este, pentru ce n'am primit încă istoria Kogălniceanului nici oroscopul ce mi-ai făgăduit [100]).

Dacă.... c, după cum îmi scrii, are acolo mulţi prieteni (neprieteni) apoi n'au decât să-şi dea mâna cu cei de aici care nu sânt mai puţini, căci trebue să mărturisesc că nici măsurările care ia nu sunt de natură a-i împuţina, deşi nu ştiu dacă alţii (din cei cu probabilităţi) ar fi mai buni.

Am găsit în sfârşit cartea marelui patriot şi mă ocup cu citirea ei [101]). Niciodată n'am auzit aşa mari minciuni, nici am văzut om să se laude mai fără ruşine: şi apoi abia sunt pe la început.

Secretarul Statului Ioan Manu [102]) pleacă cu familia sa în voiaj pentru şase luni fără a-şi da demisia şi locu-i se zice că se va îndeplini de fiul Domnului cel mare [103]).

---

100) E curios că pe această istorie i-o cere şi Bălcescu, în repetate scrisori, cf. I. Ghica, *Scrisori din pribegie*, p. 599.

101) E vorba desigur de *Mémoires sur l'histoire de la régénération roumaine et sur les événements de 1849 accomplis en Valachie*. Par J. Héliade Radulesco, (1851).

102) Fost agă al oraşului Bucureşti pe timpul iui Bibéscu; numit secretar de stat la începutul lui Septemvrie 1850. Aveà să fie apoi Caimacan pe timpul Divanului *Ad-hoc*.

103) Gheorghe Ştirbei.

www.dacoromanica.ro

Nici o schimbare din cele ce se aşteaptă nu s'au făcut. Mutări dela un divan la altul şi tot din cercul privilegiat: iată tot. N. Bibescu[104]) este şef al poliţiei (par interim), alegere nemerită căci este foarte iubit de cetăţeni pentru afabilitatea şi graţioasele lui maniere perfecţionate prin silinţele lui căpitan Costache.

Se vorbeşte pe aici de un măritiş între fiica Domnului cu un conte austriacesc, pe care unii îl numesc fiu al Mariei Luiza[105]). Dar nu se ştie de sigur, căci Domnul în patriotismul său cel ferbinte a răspuns lui Beizadea Costache[106]) că nu voeşte să-şi dea fetele decât după Rumâni.

Multe închinăciuni ambasadorului... Iţi voiu mai scri. Al tău,

(neiscălit).

XLVII

F. 86—87. *26 Noemvrie (1851)*

Iubite,

Iată în sfârşit programul seminarelor, şi, ca să te despăgubesc de lunga aşteptare, îţi trimit

104) Colonelul Nicolae Bibescu, văr al domnilor Bibescu şi Ştirbei.

105) Elena Ştirbei s'a şi măritat cu contele Leon de Larisch, pentru amănunte, cf. N. Iorgn, *Corespondenţa lui Ştirbei-Vodă*, I, p. 134.

106) Beizadea Costache Ghica, fost preşedinte al Divanului.

www.dacoromanica.ro

(par dessus le marché) o parte din *Raiu,* pe carê îl pierduse Milton, şi acum l'a găsit Sion[107]). Adevărat acesta nu este Raiul după cum l'a creat Dumnezeu, nici după cum l'a descris Englezul şi l'a tradus Delil. Dar orcum nu e tocmai rău, şi aşi petrece destul bine într'însul cu frumoasa M-me Mano[108]), dacă ai fi îngrijit să mă recomandezi la dânsa, şi dacă aş fi putut să o găsesc ca să o încredinţez prin dovezi pipăite că sunt vrednic a te moşteni în afacerile D-nei.

Dar àpropos de raiu şi de frumuşale: nu ştii, socotesc, ce s'a întâmplat episcopului de Buzău[109]) care ne-a hrănit aşa bine în vremea pelerinajului nostru, pe când se afla iconom. O moldoveancă pe care el isbutise să o facă stariţă la un schit, pe când trăia încă fostul episcop, văzându-se îndepărtată din post chiar de protectorul său care a orânduit în loc pe alta mai tânără şi mai frumoasă, luând celei dintâi şi mulţime de bani, a reclamat întâi aici, apoi la patriarhul, după cererea căruia s'a orânduit serioasă cercetare: căci reclamanta a răspândit vorba că prea sfinţitul părinte s'a interesat într'atât de dânsa în curs de mai mulţi ani încât i-a făcut şi trei copilaşi, iar acum sătul de dânsa a scos-o şi a orânduit pe alta tot pentru cuvinte trupeşti. Pricina e foarte scandaloasă pentru un călugăr ce nu ar fi episcop ales de reprezentanţii naţiei în unanimitate şi care nu ar avea darul a face minuni.

---

107) Nu cunosc această traducere a lui Sion

108) Anicuţa Manu ?

109) Episcopul Filotei atât de în rău cunoscut.

www.dacoromanica.ro

Păcat că n'ai văzut pe Otiteleşanul[110]) îndeplinind funcţiile de secretar al statului (căci Iancu Manu a plecat pentru un voiaj de şase luni şi fiul Domnului ce s'a orânduit în locu-i lipsea de aici) păcat, zic, că nu l'ai văzut: ştii că omul trăgea fireşte a mare: dar în împrejurarea aceasta avea un *ighemonicon* nedescris. El se miră pentru ce nu-l iubeşte lumea; şi într'o zi mă întrebă dacă cu dreptate să zice că este mândru: Ce are aface! i-am răspuns. D-ta eşti boerul cel mai popular şi soarèlele d-tale care se sfârşesc cu mâncare, iar mai ales cu băuturi sânt cele mai patriotice din câte cunosc.

N'am vreme să-ţi scriu mai mult căci d. Gradovici mă grăbeşte, fiind ziua expediţiei.

De ce nu mi-ai trimis încă istoria şi oroscopul ce mi-ai făgăduit?

Al tău

Scrie-mi pe alăturata ta scrisoare adresa fostului comisar şi dă-o.

XLVIII

F. 88–89. *18 Martie 1852, Bucureşti.*

Iubite,

Te-i fi mirat negreşit neprimind cu înturnarea d-lui Alison[111]) nici un răspuns din parte-mi la

110) Iancu Oteteleşanu, despre care se pomeneşte atât de des în aceste scrisori.

111) Alison, secretarul ambasadei engleze la Constantinopol.

www.dacoromanica.ro

două scrisori ce mi-ai trimis printr'însul şi la alta de mai 'nainte prin care îmi vesteai venirea lui. Dar iată cum a urmat lucru: D. Alison a treia zi după sosirea sa mi-a trimis scrisorile cu o carte de vizită din parte-i. Eu, socotind că aceasta este maniera aristocraţiei engleze de a face cunoştinţă, m'am dus rumâneşte de l'am văzut. Ce este drept mi-a spus că era gata să vie la mine, şi mi-a zis că va veni a doua zi să ia şi scrisoarea ce vream să-i dau către tine, fiind silit de împrejurări să plece fără întârziere: dar a plecat fără să-l mai văz, iar scrisoarea a rămas pecetluită, până astăzi când am rupt-o ca să-ţi scriu pe aceasta. Imi pare rău că nu l'am cunoscut mai mult căci mi-a părut cum se cade, dar a zăbovit puţin aici şi n'a avut vreme să se pue în relaţie cu altă lume nici să frecventeze alte persoane decât pe d. Halcinski[112]) şi pe d. Mavru[113]). Apropos de iubitul tău socru, alăturata scrisoare a Manolescului îţi va dovedi bunele dispoziţii ce are asupră-ţi. L'am întâlnit mai alaltăsară într'o adunare unde mi-a vorbit mult de tine: mi-a arătat dorinţa ce ar avea să te vază întors în ţară şi mi-a încredinţat că aceasta ar fi prea lesne, dacă ai hotărî să te îmblânzeşti numai într'atât încât să o cei, lăsându-mă negreşit să înţeleg că la o asemenea împrejurare mijlocirea sa nu ne-ar lipsi.

---

112) Cunoscutul consul rusesc — polon de origine — sosit la Bucureşti în primăvara lui 1851 şi pe care Alexandrescu avea să-l imortalizeze printr'o satiră celebră.

113) Cunoscutul general Mavros, (1782—1868) care a fost inspectorul general al carantinelor. A avut două fete, una măritată cu Ion Ghica şi cealaltă cu Ion C. Cantacuzino.

www.dacoromanica.ro

Ce să-ţi scriu după aici? Crez că nu te aştepţi la ceva îmbunătăţiri soţiale: schimbări de funcţionari pe toate zilele, mai ales în ramura judecătorească: qvestii de persoane nu de prinţipuri: cutare boer sau boeru cutare. Se aşteaptă şi o răsturnare ministerială. Iancu Manu, acest Ulis al consiliului, s'a întors de curând din călătoria sa: se zice că, organ al opiniei publice, el este însărcinat cu formarea noului cabinet.

Ai auzit că Bozianul vechiul amploiat al Câmpineanului la control, s'a numit director al şcoalelor în locul lui Marcovici [114]). Această schimbare în altă vreme s'ar fi socotit poate un progres. Dar în împrejurările de astăzi nimeni nu o poate înţelege cu atât mai mult că Bozianu abia sosise din Paris şi prin urmare n'avusese vreme să-şi desvolteze nici capacitatea nici opiniile sale politice.

Vream să scriu şi Ex. S. Ahmet Efendi, dar m'am temut să nu-l supăr, neavând nici o dovadă. Din potrivă. Arată însă respectoasele mele închinăciuni şi spune-i că îl rog să nu mă crează leneş ci neîndrăzneţ, sau poate şi ambiţios.

Săptămâna viitoare îţi voiu scrie iar. Al tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

---

114) Numit în 19 Ianuarie 1852, cu ofisul No. 52 (cf. *V. A, Ureche, op. cit.* III, p. 77). Marcovici fusese chemat în alt post.

www.dacoromanica.ro

XLIX

F. 90—91. *3 Aprilie 1852, Bucureşti.*

Prietene,

Deşi te-am ameninţat că o să-ţi scriu o scrisoare destul de lungă, dar din împrejurări independente de voinţa mea nu putui. Apoi mă prind şi frigurile căci am mâncat ouă roşii cu *evlavia* unui adevărat creştin. Binevoeşte a da alăturata scrisoare lui Ahmed-Efendi şi iartă-mă că nu-ţi scriseiu ţie mai mult căci cea străină nu este scrisă de astăzi. Din expatriaţi Teologul [115]) a venit în ţară subt protecţia d-lui Manu. Spune-mi de ştii ceva despre amestecul ce a avut N. Golescu în complotul descoperit în Grecia.

Imi scriai odată că o să-mi trimeţi cu cea dintâi ocazie istoria Kogălniceanului. Ce este pricina de nu mi-o mai trimeţi. Nu ştiu ai aflat nenorocirea ce a căzut pe Câmpineanu, care se vede îndatorat prin poruncă împărătească a plăti vreo şapte-opt mii de galbeni cheltuelele judecătoreşti pentru clironomia lui Cantemir, bătrânul Iancovencu [116]) deşi nebun dar a ştiut a-şi

115) Căpitanul Teologul.

116) Cavaler rusesc de al treilea clas (*Règne de Bibesco*, II, p. 58). Erà înrudit cu Odobeştii. Sofia Iancovencu s'a măritat cu Nicolae Kreţulescu. Cf. o altă scrisoare a lui Alexandrescu din 23 Noemvrie 1842.

www.dacoromanica.ro

regula lucrurile astfel încât să nu i se găsească nici un ban şi să cază nevoia toată pe Câmpineanu. Dar cred unii că se va face o mijlocire.

Răducanu Manolescu vrea să se însoare şi îi pare rău că nu eşti aici să-l cununi.

Al tău prieten, *Gr. Alexandrescu.*

L

F. 92—97. *12 Iunie, Bucureşti (1852).*

Iubite,

Nu ştiu de ai aflat pe acolo că a venit poruncă de la Petersburg să plătească ţara 28 de milioane cheltuelile oştirei de ocupaţie şi aceasta după o deosebită milostivire, căci altfel ar fi trebuit, după cum zice nota consulatului să plătim îndoit.

Aceşti bani s'a hotărît a se plăti cu soroc de şase ani din zeciuelile ce dau proprietarii şi ţăranii, pe temeiul fermanului împărătesc pentru plata datoriilor ţării, între care intră şi şapte milioane ce s'a împrumutat guvernul dela Rusia, iarăşi pentru ţinerea oştirei. Mulţi să miră cum Domnul are curajul a executa o asemenea poruncă fără deslegarea Porţei. Dar eu crez că trebue să şi fi făcut dresurile sale despre partea aceea şi apoi adevărat este că n'are ce face. Cât pentru acei care strigă că povara este prea grea şi că pentru înecarea păcătoasei noastre revoluţii

www.dacoromanica.ro

n'a fost trebuință de atâta oștire, noi îi lăsăm să strige, căci împăratul știe ce face pentru o țară care nu prețuește nici după cuviință părinteștele sale faceri de bine.

Obștescul divan, s'a închis săvârșind lucrările acestei sesii, adică cercetarea socotelilor, apropos de care Iancu Văcărescu improvizase în anul trecut următoarele două versuri:

Noi, ca nimeni, viitorul ce cetăm după ce trece
Și dobândim rezultatul... o nulă în apă rece...

Intre altele s'au legiuit și trei proecturi; unul pentru adăogire de supleanți pe la tribunaluri, care a și pus în lucrare cu tactul ce deosebește pe ministrul dreptății, alegând pentru aceste posturi oameni scăpătați și ofițeri din înjumătățitul regiment de cavalerie, cari este de crezut că vor duce dreptatea în treapăd, altul pentru zeciuelile de un leu la sută care se impune asupra lucrurilor nemișcătoare ce se vând de bună voe prin adeverirea tribunalelor, și din acest venit să se plătească lefele supleanților în curs de trei ani, după împlinirea cărora, amândouă pomenitele legiuiri să se desființeze. A treia legiuire este cea pentru pensii, de care îți vorbisem în scrisoarea trecută; pensiile pe viitor se vor da numai slușbașilor care pe lângă împlinirea termenului legiuit de mai înainte, vor avea și vârsta de 50 ani; și, ca să se împlinească deficitul ce are casa pensiilor, se vor adăoga la veniturile ei; taxa diplomelor de ranguri, venitul exportării vitelor (care pentru un an are să-l mai iea prințul Bibescu) și câte două parale de

www.dacoromanica.ro

la care se vor opri din lefurile tuturor amploiaţilor şi pensionarilor, iar amploiaţii de graduri mai mici, cari nu sânt întăriţi cu ofisuri domneşti ci numai numiţi de ministru, şi a cărora leafă nu trece peste două sute lei, nu vor avea dreptul de pensie, măsură iconomică care mi se pare nu numai nedreaptă dar şi nepolitică, care nemulţumeşte, descurajează cel mai mare număr al slujbaşilor. Dar boerilor nu le pasă, căci toţi au împlinit de mult jumătatea de veac şi copiii dumnealor nu încep niciodată cariera dela scriitorie.

Lumea politică este în mişcare aici după ştirea primită că împăratul Austriei are să vie la Orşova, nu ştiu la câte ale lunei şi unii din miniştri cei mai elocvenţi se gătesc a-i merge spre întâmpinare.

Nu ştiu de ce nu mi-ai mai scris de atâta vreme, în vreme ce scrii altora. Dar crede că nici odată n'am simţit ca acum lipsa bunilor mei prieteni. Adevărat este că ne bucurăm îndestul de societatea prietenilor noştri când sântem cu dânşii, şi nu învăţăm a-i preţui după cuviinţă decât atunci când sântem departe de dânşii. Eu mă aflu din multe împrejurări în nişte zile de mizantropie care de vor ţinea mult, trebue, după (cum) zice comedia: „să mor, sau să mă însor".

Ce mai face şi ce mai zice Ahmet-Efendi[117]). Şi pentru ce nu mi-ai trimis încă istoria Kogălniceanului?

Al tău cunoscut prieten (neiscălit)

---

117) Fostul comisar turc la Bucureşti, prietenul lui Ion Ghica.

www.dacoromanica.ro

LI

F. 97—98. *8 Iulie 1852, Bucureşti.*

Iubite prieten,

Ca să-ţi dovedesc cât sânt de bine primite escuzile ce îmi faci prin scrisoarea din .... pentru îndelungata-ţi tăcere, şi ca să vezi că ai în mine un vrednic imitator al lenei ce te stăpâneşte, aşi fi lăsat să treacă multă vreme până să-ţi răspund. Dacă împrejurări politice de o mare importanţă nu mă silea să-mi schimb hotărîrea ca să-ţi vestesc că s'a aruncat de curând pe apa Cişmigiului miniatura unui vas numit de *vapor* ce umblă fără abur şi care poartă scris în litere de aur strălucitul nume: Iancu Bibescu! Nemurire plătită cu 200 galbeni, şi fiindcă ne este vorba de ministrul instrucţiei care nu ştie carte, află că el a plecat din preună cu Iancu Manu [118]) şi spătarul Herescu [119]) spre întâmpinarea împăratului Austriei la Ermanstad. Inchipueşte-ţi cât trebue să râză bietul Neamţ, văzând starea fizică şi intelectuală a ministerului nostru. Negreşit el trebue să ne ia de urangotani. Păcat că lipseşte dintre ei Arghiropol [120]), căci

118) Ion Manu, viitorul Caimacan.

119) Const. Năsturel Herescu (1796—1874), vistier sub Bibescu, şi Mare Ban şi Spătar sub Ştirbei. Viitorul binefăcător al Academiei Române.

120) Fanariotul Arghiropol ajuns ministru al dreptăţei în 1851—1853.

www.dacoromanica.ro

prezența lui ar fi fost dovadă în adevărat pentru Kesarul că dreptatea este (după cum se cuvine-oarbă în țara Românească. Vodă a plecat în vizita județelor și este de crezut că se va întâlni și el din întâmplare cu împăratul [121]). Dar până a nu pleca, M. S. a asistat la examene sau mai bine la împărțirea premiilor de la care nu poți înțelege nimic. Cuvinte și iarăși cuvinte din partea profesorului și din partea Domnului [122]). Mi-a plăcut cuvântul prințului rostit la școala militară unde au manevrat foarte frumos niște copii de câte 12 ani. Acel cuvânt poruncea dar copiilor de a se feri ca de foc de imaginație, facultate cu totul netrebuincioasă și mai ales la militari care nu trebue să gândească decât la pușcă. Cuvinte vrednice de Frederic cel mare.

Șerban Belu a tras o straşnică bătaie Domniței Știrbei soției sale, care a fugit pe jos la tată-so. Dar după câteva zile și după ce a râs lumea îndestul s'au împăcat iar ca să o bată din nou.

Scumpul d-tale văr Niculache Krezulescu însoțește pe Doamna Știrbei în voiajurile sale de sănătate. Aceste jărtifiri patriotice îi aduc pe tot anul câte un rang și câte o gratificare.

Păcat că s'a umplut foaia căci ți-ași fi mai fi scris multe minuni.

Al tău (fără semnătură).

---

121) In adevăr a și fost la Sibiu unde a prezentat Impăratul salutările Sultanului. Cu privire la preparativele acestei primiri a se citi corespondența dintre Barbu Știrbei, de Philippsborn și Ali-pașa, în N. Iorga, *Corespondența lui Știrbei-Vodă*, I, p. 136 și următoarele.

122) In această privință vezi: *Vestitorul Românesc*, pe 1852, No. 52 și N. Iorga, *Viața și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei*, Anal. Acad. XXVIII, p. 18.

www.dacoromanica.ro

LII

F. 98—99. *13 Aug., 52, Bucureşti.*

Iubite prietene,

O damă graţioasă şi bună care ştie că am oarecare influenţă la Inalta Poartă, mă rugă să-i aduc dela Constantinopol o pereche de mătănii aromatice de .... sau nu ştiu cum se chiamă, dacă vor fi mai rămas ne arse de foc. Având oarecare cuvinte să fiu la favorul acestei dame, te rog să-mi trimiţi cu cea dintâi ocazie, sau chiar prin cineva nu numai obiectul cerut de o bună calitate, dar şi alte mărunţişuri ce vei socoti. Bani nu îţi trimeseiu, ne aflându-mă acasă la mine, când îţi scrisei, dar ştiu din ecsperienţă că am credit şi îndată ce mă vei înştiinţa, preţul îl vom da cui scrii.

Cu această ocazie te întreb iară şi acum ce s'a făcut istoria Kogălniceanului, care ziceai că o să mi-o trimiţi.

Deocamdată nimic nou să-ţi scriu, căci afară de decorarea miniştrilor care negreşit îţi e cunoscută, nici o altă îmbunătăţire soţială nu s'a făcut pe aici: apoi hotărîrea de a-ţi scri o luai tocmai pe la 12 ceasuri când primii scrisoarea ta din 17 August şi când este aproape să plece poşta.

Nu uita să-mi trimeţi fără alt cuvânt obiectele ce te-am rugat mai sus şi tot de odată răs-

www.dacoromanica.ro

punde-mi de primirea a două scrisori de mai nainte căci sunt cam îngrijat de partea lor.

Al tău, *Gr. Alexandrescu.*

LIII

F. 100—103, *1 Octomvrie 1852.*

Iubite prietene,

Iţi mulţumesc dinainte pentru mătăniile ce-mi făgăduești prin scrisoarea ta din 10 Septemvrie, şi te rog să nu-mi supozezi nici un fel de iluzii în privinţa frumoasei mele, (după cum o numeşti), căci este multă vreme de când nu mai am iluzii pentru nimic afară numai pentru prieteşug, de vreme ce întâlneşte cineva în vieaţă prieteni ca tine. Prin urmare, când auzi că fac câte o nerozie, crede-mă, o fac cu sângele cel mai rece şi numai ca să se împlinească scriptura.

Iţi înapoez cu această ocazie scrisoarea ce mi-ai trimis pentru Duca, căci bietul om după cum am aflat n'a fost primit în ţară şi acum nu ştiu unde se află.

Zilele aceste s'a întâmplat aici ceva scandalos. Costache Şuţu [123]), aflându-se în judeţul Buzăului

123) C. Şuţu, zis şi Suţachi, care a fugit apoi peste hotar cu banii unui aşezământ de binefacere (N. Iorga, *Viaţa şi Domnia lui Barbu D. Ştirbei,* Anal. Acad., 1905. vol. I, p. 23). Fusese ministru de finanţe prin 1850.

www.dacoromanica.ro

pe la moşiile sale, plecase să desgroape o comoară însoţit de vre-o două-zeci de oameni înarmaţi. Cârmuitorul, d. Iarca, bănuind că întreprinderea este revoluţionară l'a călcat fără de veste şi l'a arestuit, legând pe oamenii săi. Acum Şuţu cere satisfacere şi paşport să plece peste graniţă. Consulul Rus se arată nemulţumit de urmarea administraţiei şi consiliul administrativ cercetează pricina din porunca domnului care lipseşte prin judeţe.

Mai deunăzi un negustor care aştepta de multă vreme aducerea la îndeplinire a unei hotărîri judecătoreşti, perzând răbdarea a intrat în tribunalul Ilfovului secsia I-a şi a năvălit asupra judecătorilor strigând în gura mare: închinaţi-vă, închinaţi-vă că am să vă omor. Din norocire dd. judecători alunecaseră din vreme subt masă şi un biet advocat ce să afla acolo din întâmplare a primit pumnii şi palmele în locul lor...

Acum se vorbeşte că judecătorii se vor alege pe viitor nu după ştiinţă şi caracter, după care nu s'au ales nici odată, ci după tăria trupului ca să se poată lupta cu impricinaţii. In sfârşit ca să ai o idee de buna stare a părţii judecătoreşti, află că C. Bălăceanu (cel tânăr) este judecător la înalta curte.

Nu ştiu de ai auzit de d. Sasan inginerul, pe care l-am adus ca să se facă drumurile. El are 200 galbeni pe lună, afară de casă, mobile, şi toate cele trebuincioase. Din nenorocire aducerea lui va fi de puţin folos căci lipsa mijloacelor nu iartă a se face mai mult de o poştie pe an, dar oricum aceasta ne dă un aer de naţie progresistă, arătându-ne în relaţii cu guvernul franţez

www.dacoromanica.ro

ca să ne împrumute oameni de ştiinţă. Avem asemenea şi un corp de pădurari franţezi cu uniforme foarte frumoase, care de un an de când se află aici n'au curăţit nici o pădure afară de ale M. Sale, căci înţeleptul prinţ n'a vrut a ecspoza pădurile statului la toporul streinilor, până a nu face încercare la ale sale.

Zidirea teatrului cel mare este aproape de isprăvit. Acesta a costisit până acum vre-o sută-trei-zeci mii galbeni cheltuială nepotrivită cu zidirea şi care a îndemnat pe sfatul administrativ să ceară de la Domn orânduirea unei comisii să cerceteze unde s'au ascuns aceşti bani. Dar este de crezut a nu se vătăma nimeni cu aceasta, căci la noi toate se fac cu forme.

Scrie-mi ceva despre istoria lucrurilor de acolo care se par a fi destul de încurcate. Trimete-mi asemenea şi istoria Kogălniceanului sau cel puţin răspunde-mi odată pentru totdeauna ce pricină este de nu poţi să mi-o trimiţi.

Prinţul Ştirbei[124]) n'a pus încă epoleturile de paşă. Numirea sa la acest grad se vede a fi foarte neplăcută puterii protectoriţe. De aici să zice a fi venind şi refuzul ce a primit tată-so la voia ce a cerut de a-l trimite spre închinăciunea împăratului Nicolae ce venise în revizie la marginea hotarelor împărăţii sale. Domnul nostru manevrând ca să se ţie într'un favor de o potrivă de amândouă părţile, îmi este teamă că va avea soarta vânătorului care voia să prinză doi epuri de odată după cum zice Alexandrescu sau nu ştiu cine şi i-a perdut pe amândoi.

---

124) Fiul mai mare al lui Vodă.

www.dacoromanica.ro

Recomandează-mă, te rog, la suvenirul onorabilii tale soţii şi dacă pitaru Tache..., poetul din Bolintin, se află încă acolo arată complimentele mele, şi spune-i că am citit cu plăcere: pitacele şi sineturile lui cele din urmă care s'au tipărit la Iaşi [125]).

Spune-mi şi ce mai ştii de la ambasadorul din Persia [126]).

Al tău prieten,

LIV

F. 104—105 *31 Octomvrie (1852)*

Iubite,

Răspunzând la cele scrise din 12 Octomvrie, te înştiinţez că nici o scrisoare n'am primit prin consulatul englezesc, de aceea ar fi bine să întrebi pe d. Grant [127]) ce le-a făcut şi cui le-a dat.

Aş vrea să ştiu dacă este adevărat după cum se zice aici că fostul comisar are probabilităţi a intra în ministerul cel nou de care îmi vorbeşti şi pentru ce nu s'a dus în staturile lui *Darie* unde era orânduit, căci boerilor noştri nu le zâmbeşte perspectiva de a-l vedea în cabinetul cel nou, şi ar fi preferat să-l adoreze mai departe.

---

125) Probabil: *Cântece şi plângeri,* apărute la Iaşi, 1852.
126) Ahmed Vefic-Efendi.
127) Vice consulul englez din Bucureşti.

www.dacoromanica.ro

Nu ştiu dacă Grecu slujeşte rău pe stăpânul său după cum zici; dar a trimite acolo un român care să trateze toate trebile fără ştirea lui, îmi se pare ciudat, căci cum s'ar putea să nu afle el nimic? mai sigur ar fi mijlocul celălalt adecă a-l schimba fără multe forme. Şi apoi ce ne pasă cum slujeşte un fanariot pe altul, un iezuit pe un iezuit, un om fără suflet pe altul fără inimă? Cât pentru rezultaturi, în împrejurările de acum şi cu oameni ce sunt pe covor, adecă care au probabilităţi n'avem nici să perdem nici să câştigăm: *îi e rău vaci că vine tata cu pielea în spinare.*

N'am văzut încă pe graţioasa Madame Mano pe care mi-o recomandezi, dar crede că îţi sânt recunoscător şi că mă voi sili să meritez încrederea.

Zici că intrarea C. la divan a făcut sensaţie acolo: pentru ce aceasta? Oare C. nu era cu puţin mai înainte controlor apoi trebue să-i dăm dreptate, deşi a intrat la Divan n'a călcat însă nici odată, cel puţin până astăzi, în respectabila zidire a legilor. Pentru ce? Nu ştiu să-ţi spuiu? căci nu l-am văzut de mai multă vreme.

Sfârşesc, căci d. Gradovici se grăbeşte.

Prietenul copilărici şi nădăjduesc al bătrâneţilor tale,

(fără semnătură).

www.dacoromanica.ro

LV

F. 106—107. *2 Ghenar 1853, Bucureşti.*

Iubite prietene,

Intemeiat pe cuvântul unui filosof grec, care zice că: un lucru început este pe jumătate săvârşit, începusem de multă vreme o scrisoare prin care îţi mulţumiam pentru mătaniile ce mi-ai trimis[128]) şi îţi răspundeam la cele scrise despre Steriadi. Dar acea scrisoare, înfruntând autoritatea filosofiei, a rămas numai la început şi n'a putut ajunge nici până acum la jumătate, din pricini streine de voinţa mea. Intorcându-mă dar iarăşi la cele ce începusem să scriu atunci, te întreb de preţul mătaniilor căci nu pretinz să-mi faci daruri, neştiindu-te aşa bogat în împrejurările de astăzi. Şi ca să te îndemni mai mult a spune preţul, află că acele mătanii destinate frumoasei mele (după cum o numiai), am avut înţelepciunea a le păstra pentru mine, îngrijind a mă certa cu Nimfa şi a mă desface de D-ei tocmai în ziua când le-am primit.

Steriadi se pare mâhnit pentru opinia ce ai despre dânsul: el m'a încredinţat totdeauna că nu numai n'a cercat să-ţi vatăme interesurile, dar a oprit prin orice mijloace pe ţărani de a să muta în aşa mare număr pe cât ei ar fi vrut.

---

128) Vezi scrisoarea LII.

www.dacoromanica.ro

Spre dovadă la aceasta mi-a dat o listă de un însemnat număr care cerea să se mute dar socotii de prisos să ţi-o trimit.

Alaltăeri, în seara de anul nou s'a inaugurat cu pompă teatru ăl mare care este foarte bogat în lăuntru deşi nu este fără defecturi, nici de vre-o arhitectură aleasă [129]). Mulţimea privitorilor aşezaţi în parter, în trei rânduri de loje şi în galeria de sus, în *raiu,* făcea priveliştea cu totul măreaţă. Păcat numai că nici jocul actorilor, nici piesa aleasă n'a răspuns la mărimea localului şi a solemnităţii. DD. Consuli asistau la această deschidere: cel rusesc şi cel nemţesc erau într'o lojă cu Domnul. Dar àpropos de cel Rusesc [130]) (care nu ştiu de ce mă urăşte foarte mult), se vorbeşte pe aici că n'ar fi în bune relaţii cu şeful Statului, şi că ar fi căutând să-şi facă unul altuia câte o slujbă din acele ce îşi fac între dânşii cu atâta plăcere oamenii politici. Dar acolo unde te afli trebue să le ştii aceste mai bine decât noi. Aşa înştiinţează-mă şi pe mine de starea lucrurilor şi de uneltirile Arhifanariotului Kapukehaia.

Te-am întrebat în mai multe rânduri despre istoria Kogălniceanului dar niciodată nu mi-ai răspuns la aceasta. Să ştii dar că pe viitor voi

---

129) A fost o reprezentaţie de binefacere. S'a jucat o traducere *Zoe,* de către marii actori ai timpului Costache Carageale şi Nini Valéry, ce jucase până atunci mai mult la Iaşi. Cf. N. Iorga, *Viaţa şi domnia lui Barbu Dimitrie Ştirbei,* Anal. Acad. seria II, v. XXVIII, p. 20.

130) Halcinschi, împotriva căruia poetul avea să scrie faimoasa lui satiră.

www.dacoromanica.ro

sfârşi totdeauna scrisorile mele, cum începea cuvintele sale la Senat renumitul Caton. El cerea dărâmarea Cartaginei, şi eu voiu cere istoria, până când îmi vei arăta cuvintele ce te opresc de a mi-o trimite.

Te îmbrăţişez.-

LVI

F. 108—109. *6 Ghenar 1853, Bucureşti.*

Iubite prietene,

Se vede că din toate figurile de retorică *iperbolul* este acea ce îţi place mai mult, de vreme ce zici în biletul tău din 2 Ghenarie că nu ţi-am scris de vre-o şase luni. Eu, frate, n'am lăsat nici odată să treacă mai mult de o lună fără să-ţi dau semne de viaţă: cât pentru mătănii ţi-am mulţumit şi prin cea din urmă, nu ştiu din câte Ghenar. Or cum, reproşul mă flatează, dar ceeace mă flatează mai mult este amabilitatea ce a avut D-na Ghica a gusta împreună cu voi vinul ce aţi băut în sănătatea mea. După o asemenea graţioasă urare, nădăjduesc să trăesc îndestul ca să-i mulţumesc în persoană, iar D. D. Bolintineanu şi Kg..... le trimiţ de acum prieteneşti salutări din parte-mi, încredinţându-i că pentru un pahar am să beau zece, şi că din ziua de când am aflat eroica Dumnealor faptă am îndoit doza vinului de Drăgăşani ce îl sorb

www.dacoromanica.ro

regulat la masă, în onoarea *batalionului sacru* ce a îngrăşat viile de acolo cu oasele sale.

De la primirea scrisoarei tale n'am întâlnit încă pe Caracaş ca să-l sărut după cum mă îndatorezi nu ştiu pentru ce. Dar de voiu întâlni pe surorile sau mătuşile lui (se înţelege pe cele tinere), mă voiu sili a le îmbrăţişa numai ca să-ţi dovedească cu câtă exactitate îndeplinesc comisioanele ce îmi dai.

Nimic nou pe aici în politică nici în viaţa soţială; într'a mea însă s'au făcut oarecare modificaţii. Am dobândit două pasiuni care nu le aveam: câinii şi eşecurile. Pe cei dintâi îi iubesc mai mult decât pe Nimfele care cer mătănii de Ţarigrad, iar eşecurile mă scutesc de multe vorbe zadarnice.

Demisia Domnului de la Iaşi[132] şi supozata apropiere de hotar a două mari trupuri de oştire sunt la noi sujetul conversaţiilor a celor ce se ocupă de viitor. Poate voi ştiţi mai bine pricinile şi adevărul[132]).

Adio frate: te îmbrăţişez prin cuvinte până voiu putea să o fac în realitate aici sau la moşia ta, după marea de Marmara.

---

131) Se svonise că Grigore Ghica avea să demisioneze, din pricina unei boli mintale de care fusese atins. De fapt, el se retrase pentru câtva timp la moşia sa Hărpăşeşti, lăsând frânele ţării în mâinele consiliului administrativ. Vezi în această privinţă: *Mémoires du prince Nicolas Soutzo*, p. 192, Viena 1899; idem N. Iorga, *Corespondenţa lui Ştirbei-Vodă*, I, p. 77.

132) Intrarea oştilor ruseşti avea să se facă ceva mai târziu. Ele trecură Prutul la 23 Iunie.

www.dacoromanica.ro

LVII

F. 110—111. *3 Mart 1853, Bucureşti.*

Iubite prietene,

D. Couk îmi spuse mai deunăzi că una din scrisorile mele pornită de dânsul, nu mai ştiu prin ce ocazie, în loc de a veni d'a dreptul în mâinile tale a fost preumblată întâiu p'în Londra şi, întorcându-se în Bucureşti, s'a trimis de al doilea. Nu te mira dar dacă vei fi primit în curând o scrisoare cu dată din Ghenarie.

Pe aici lumea este foarte îngrijată şi în aşteptarea unui viitor plin de ameninţări. Un război cu Turcia, ori din ce parte ar veni, se crede că nu poate fi decât apăsător pentru noi în cursul său, iar în concluzie hotărîtor pentru soarta nesigură a acestei ţări. Imi place însă a crede că în împrejurările de astăzi exemplurile trecutului nu vor fi neapărat o regulă pentru viitor, şi că *diplomaţia providenţei* păstrează în sânul său ceva combinaţii neprevăzute de diplomaţia cabineturilor. Dar ori cum ar fi, nici aceste griji, nici jalea ce ne-a pricinuit zgâriitura de grumaz a împăratului Austriei (care de acum înainte nu se va mai încrede aşa mult în meritata sa popularitate încât să se preumble singur p'între iubiţii săi fii)[133]; nici unul, zic, din

133) E vorba de atentatul săvârşit de un Ungur împotriva împăratului Austriei la 18 Fevruarie. Vezi despre scrisoarea de condoleanţă a lui Ştirbei în N. Iorga, *Corespondenţa*, I. p. 148.

www.dacoromanica.ro

aceste cuvinte nu ne-au făcut să renonsăm la distracţiile carnavalului: şi fiindcă vorbim de carnaval, îţi voiu spune că un conte ungur, care petrecea de câteva săptămâni pe la cluburile noastre, fu ridicat şi pornit într'o noapte cu mare grabă de consulatul Austriei, căci, după cum se vorbeşte, numitul conte, al cărui nume nu-mi vine în gând acum, nu s'ar fi arătat destul de compătimitor la vestirea fatalei întâmplări a stăpânului său, ba încă şi-ar fi arătat oarecare glume de tot nepotrivite cu durerea obştească.

Mai scrie-mi şi mie câte ceva despre starea lucrurilor politice ca unul ce te afli în centrul lor şi în stare de a le cunoaşte. Se zice că între articolele ce trimisul Rusiei[134]) este însărcinat a propune Porţii ar fi şi unul privitor pe seama noastră: ce să fie oare acel articol? şi la ce trebue să ne aşteptăm?

Dar uitam că te-am amerinţat să sfârşesc scrisorile mele prin des repetata întrebare: pentru ce nu-mi înapoezi istoria Kogâlniceanului?

Al tău.

134) E vorba de misiunea lui Mencikoff la Constantinopole din Fevruarie 1853, şi care avea de scop dobândirea protectoratului creştinilor din împărăţia turcească.

www.dacoromanica.ro

LVIII

F. 112—113.

Iubite,

M'am liniştit ceva de când m'ai înştiinţat că nu pretinzi la Domnia ţării, şi mă voiu sili a linişti asemenea pe alţi pretendenţi, iar mai cu osebire pe *vechiul candidat,* căruia trebue în sfârşit să-i vie odată rândul, căci n'a îmbătrânit el de geaba în răutăţi şi în mârşăvii.

Nu ştiu de care Mărioara a lui Alecsandri îmi vorbeşti[135]). El mi-a trimis mai deunăzi o colecţie de poezii intitulate: *Doine şi Lăcrămioare,* tipărită la Paris, dar n'am dat peste numirea ce zici. O parte din acele poezii adecă baladele îmi erau cunoscute şi merită toată lauda; iar partea sentimentală, suvenir al reposatei Elenei Negri, deşi elegante şi armonioase mi să pare însă mai pre jos din pricina dispoziţiilor puţin romantice în care ne-au adus împrejurăilr de astăzi; — şi fiindă e vorba de împrejurări îţi voiu repeta că ele sânt foarte puţin zâmbitoare. Numai în Bucureşti avem douăzeci de spitaluri până acum. Mulţime de lăcuitori, proprietari sau chiriaşi, s'au văzut scoşi fără veste cu familii cu tot din casele lor şi din hanurile cele mari, fără să le

135) Desigur *Mărioara Florioara* (Paris, 1852) dedicată prinţesei Cantacuzino.

www.dacoromanica.ro

rămâie nici un loc de adăpostire. Apoi necurmatele trebuinţe ale unei mari oştiri, neregulatele cereri, lipsa banilor, nevoia împrumutării vor aduce curând această nenorocită ţară în sapă de lemn. La 48 am eşit datori cu douăzeci de milioane. La 54 vom eşi cu 40. Oare nu trebue să fim recunoscători Englezilor şi Franţezilor pentru această stare a lucrurilor? Fanfaronada şi nestatornicia politicei lor mi se par vrednice de toată osânda, mie care sânt foarte puţin politic. Ele până acum n'au izbutit alt decât a pierde mai mult încrederea naţiilor şi a arăta că singură Rusia face acea ce zice, şi zice acea ce face.

Acum fii sănătos cu blagoslovenia mea.

Prietenul tău.

P. S. — Dar istoria Kogălniceanului?

LIX

F. 114—117. *22 Aug. (1853)*

Iubite prietene,

Nădăjduesc că ai primit, pe lângă o scrisoare a Kreţulescului, copia petiţiei, asupra căreia aşi dori să-ţi aflu opinia. Se zice că acea cerere are să se îndrepteze în chibzuirea consiliului care trebue să se afle foarte ambarasat de a-şi da părerea, fiind compus, după cum ştii, numai de

www.dacoromanica.ro

muscăliţi[136]); căci comisarul n'a găsit cu cale a schimba deocamdată decât pe Arghiropol[137]), pe care l'a ramplasat vremelniceşte Iancu Cantacuzino[138]), din pricina favorului de care se bucură şi acum norocitul său tată, deşi rangul de Ban rusesc nu i s'a recunoscut. Boerii se arată veseli, văzând starea lucrurilor şi răzămându-se pe protecţia nemţească, care se pare aplecată a le asigura pe viitor toate privilegiile de castă. Proclamaţia acestei puteri a îngrijat mult lumea de pe aici prin tonul ei cel ameninţător. Se zice că are să se dea alta mai moderată, căci Turcii au poprit pe cea dintâi care se împărţea fără ştirea lor.

Am râs mult văzând în gazetele nemţeşti descrierea unei primiri pompoase şi entusiaste ce s'a făcut armii Austriace la intrarea sa în capitală, când ea nici până astăzi n'a sosit la Bucureşti[139]). Primire pompoasă poate să i să facă din partea boerilor şi a guvernului, dar din partea populaţiei nici nu trebue să le treacă p'în gând, căci Românii nu îi iubesc şi se tem de dânşii. Vom vedea peste puţin dacă au dreptate sau nu.

---

136) Se ştie că pe timpul ocupaţiei ruseşti, Ştirbei plecă din ţară la 17/29 Octomvrie la Baden de lângă Viena. Grija afacerilor o lasă pe seama baş-voerului Filipescu. Ştirbei se întoarse în Bucureşti la sfârşitul lui Septemvrie 1854.

137) Fanariotul Arghiropol, ce nu voise să primească împământenirea.

138) Fiul lui Constantin Cantacuzino, cumnatul lui Ion Ghica şi socrul d-lor P. P. Carp şi D. A. Sturdza.

139) In adevăr armata austriacă a feld-mareşalului Coronini a intrat în Bucureşti la 6 Septemvrie; despre intrarea ei, cf. N. Iorga, *Corespondenţa*, I, p. 66.

www.dacoromanica.ro

Eliad se află aici: după sosirea lui s'a făcut o mică farsă, pregătită, după cum zic unii, ca să dea Turcilor o ideie despre influenţa sa în ţară. Un număr de partizani s'au dus la *Cotroceni* să mulţumească lui Omer-Paşa[140]) pentru că l-a adus pe marele patriot. Ei zic că aveau de gând să ceară reîntoarcerea şi a celorlalţi refugiaţi dar mareşalul le-a tăiat curagiul, zicându-le să-şi caute fiecare de treaba sa. Eliad, pe care l'am întâlnit, mi-a spus că boerii au cerul la Consulul Nemţesc şi la Dervez-paşa[141]) să'l depărteze din ţară, dar n'au izbutit. Ori cum, el mi se pare a avea lângă Omer-paşa influenţa de care auzeam.

Imi pare rău că n'a venit aici Ahmet-Efendi[142]), după cum se zicea, căci pe acela îl cunoşteam şi el cunoştea bine oamenii noştri.

Ruşii se află încă în ţară între Focşani şi Râmnic. Auz că Turcii au să plece după dânşii, dar nu ştiu când.

Iţi alătur o mică piesă în versuri ca o consolaţie că n'ai avut nenorocirea a cunoaşte personal pe faimosul Halcinski.

Respectuoasele mele salutări D-nei Ghica.

Gr. Alexandrescu.

Urmează copia poeziei: „Adio pentru plecarea proconsulului Halcinski".

---

140) Omer-paşa, ce, fusese şi în 1848, veni şi acum în Capitală (23 August) în fruntea a 30.000 de ostaşi.

141) Derviş-paşa venise să ancheteze asupra domniei lui Ştirbei. El numi la 31 August un guvern provizor cu Constantin Centacuzino şi spătarul Herescu.

142) Fostul comisar turcesc la Bucureşti, prietenul lui Ion Ghica.

www.dacoromanica.ro

P. S. — Nu ştiu de ai auzit cum Ruşii în ritirada lor din Buzău şi Brăila au dezarmat şi au despoiat cu o manieră tâlhărească regimentul al 3-lea şi artileria noastră, pentru că n'au primit să meargă cu dânşii. Această faptă nevrednică de o armie creştinească a întărîtat asupră-le chiar pe prietenii lor.

LX

F. 118—121. *Ianuarie 1/12, Bucureşti, (1854).*

Iubite prietene,

Cu ocazia sărbătorilor îţi scriu să te felicitez după strămoşescul şi bun obiceiu. Tot deodată adaog următoarele rânduri dictate de starea noastră de astăzi, nădăjduind că vei face din ele obiectul sau tema unui articol de jurnal, lucru pentru care ai mai directe mijloace decât mine.

Când, în vara trecută, se răspândi pentru cea dintâi dată vestea că sultanul a acordat Austriei dreptul de a ocupa vremelniceşte principatele cu oştirea sa, o mare spaimă şi grije umplu inimile Rumânilor, care îşi aduceau aminte de răutăţile comise la 48 de o parte din acea oştire refugiată la noi de frica lui Bem şi primită cu toată ospitalitatea ce ne-a fost prin putinţă. Partizanii Austriei ne mângâiau, zicându-ne că nu trebue să ne grăbim a ne spăimânta până a nu cunoaşte mai de aproape acea armie civilizată care e modelul disciplinei şi al bunei purtări. In sfâr-

www.dacoromanica.ro

şit o văzurăm foarte de aproape pentru nenorocirea noastră: barbaria rusească ni se păru o civilizaţie eschiză pe lângă grosieritatea, aroganţa şi insolenţa acestor soldaţi ai unei putcri vecine şi prietene. Jafurile şi uciderile s'au urmat fără întrerupere chiar în prezenţa oştirii otomane a cării conduită e vrednică de laudă şi face onoare şefilor săi. Este de mirat cum jurnalele, care află de multe ori atâtea lucruri neadevărate, n'au aflat şi aceste adevăruri care interesează liniştea şi existenţa pacinicilor locuitori ai acestor provinţii. Pe toate zilele se aud răpiri şi omoruri, p'în case şi pe drumuri, şi asemenea fapte, după amărunte cercetări, abia se pedepsesc cu câteva loviri de nuele sub cuvânt că n'au fost premeditate! apoi soldaţii au trebuinţă să se exerseze la războiu prin câteva omoruri, de vreme ce nu pot fi totdeodată la Sevastopol şi în Bucureşti[143]). Dar ce face guvernul românesc în aceste împrejurări. Nu zicem că recunoştinţa îi leagă mâinile, căci este ştiut că toată puterea noastră stă în răbdare, dar putem asigura că această recunoştinţă îi astupă gura: că se sileşte să nu vază nici să audă pe orfani şi pe văduve şi că toată răzbunarea la care aleargă sânt mesele şi soarèlele ebdomadere ce dă eleganţilor ofiţeri ca să-i distreze de nedisciplina oştirii şi să-i asigure că sunt iubiţi de Rumâni căci, trebue să spunem în treacăt, le-a intrat în cap monstruoasa idee

143) Privitor la toate reclamaţiile împotriva armatei lui Coronini, a se vedeà corespondenţa lui Ştirbei cu mareşalul Coronini, în N. Iorga, *Corespondenţa*, I, p. 166 sqq.

www.dacoromanica.ro

că n'au insuflat încă un amor prea adânc în inimile noastre. Crez că Poarta s'ar afla în mare embaras, fiind silită să reclame împotriva atrocităţilor comise de armia fabulosului său aliat. Dar cum să reclame când nimeni nu se plânge? când saloanele Prinţului Rumâniei sunt pline de botforele şi pintenii Nemţilor? Nu sânt acestea demonstraţii de o mulţumire publică? Adevărat, Poarta a luat iniţiativa în câteva împrejurări, de exemplu când a poruncit Domnului să oprească intrarea în ţară a câtorva muscăliţi (şi Dumnezeu ştie că ne-au mai rămas îndestui) şi când i-a cerut să anuleze rangurile date de Ruşi, lucru ce Domnul putea şi trebuia să facă dela sine, ca să nu introducă iarăşi în ţară regimul fermanelor, contribuind la desfiinţarea drepturilor noastre. Unde îl va duce acest egoizm, această politică? Este el neamţ? este el muscal? sau ce este în sfârşit? Unii zic că este muscal, judecând după chipul cu care sprijină în ţară partida rusească, după eludarea poruncilor ce primeşte în privinţa acelora ce au lucrat şi s'au luptat împotriva Turcilor, după consideraţia ce are pentru toate măsurile administrative şi judecătoreşti luate de Ruşi, şi în sfârşit, după compoziţia ministerului său. Alţii întemeiaţi pe cuvinte asemenea de puternice îl cred Neamţ. Cât pentru mine ca să nu greşesc îl crez şi una şi alta, deşi nu înţeleg amorul său pentru Ruşi care s'au purtat către dânsul ca nişte plastografi, scriindu-i şi primindu-i dimisia, fără de ştirea lui. Astă slăbiciune e un mister ce nu se poate explica decât ca efect al unei patimi nenorocite care ne sileşte câte odată a iubi pe acei cari ne

www.dacoromanica.ro

urăsc sau ca prinţip de religie care ne porunceşte să iubim pe vrăjmaşii noştri. Dar văz că m'am depărtat de sujetul meu, şi în loc să mă mărginesc a arăta infamiile Austriacilor, m'am apucat să vorbesc de simpatiile Prinţului Ştirbei pentru Ruşi, de dorinţa sa de a domni cu orice preţ, de pactul ce îl leagă de Austriaci şi de alte amănunte cunoscute de toţi, dar care cu toate acestea nu sunt mai puţin vătămătoare pentru noi. E trist că puterile aliate care se ocupă de marea chestie a viitorului nu pot cunoaşte şi prezentul nostru, căci atunci s'ar încredinţa că vremelnicul ocrotitor ce a ramplasat pe acel permanent nu este în aceste provinţii decât răzbunătorul urei ce aveam pentru Ruşi şi realizează într'un chip invers făgăduelile date prin proclamaţii de a ne face să ne bucurăm de binefacerile păcii.

Mariţa Mihăileasca avea aseară o soirée. Ofiţerul ce îl avea în cvartir i-a trimis răspuns să spargă adunarea căci nu poate dormi; ea a ripostat ca e stăpână în casa ei. Atunci Neamţul a adus vre-o 12 soldaţi şi a arestat toată adunarea în salon până a doua zi. Ofiţerul C. Racoviţă a fost cel dintâiu care a scăpat, făcându-şi loc cu sabia în mână.

www.dacoromanica.ro

LXI

F. 122—123. *Bucureşti, 2/23 Noemv. 1854*

Scumpe prietene,

De când s'a deschis comunicaţia cu orientul ţi-am scris două scrisori prin D. Gradovici şi ţi-aşi fi scris încă mai multe dacă aşi fi fost sigur de primirea acelora. Ştiu că administraţia populaţiei ce îţi este încredinţată nu te iartă să răspunzi regulat, mai ales unui om aşa puţin important şi aşa puţin politic ca mine[144]). Dar un prieteşug vechiu îşi are drepturile sale şi nu crez că ceva în purtarea mea să fi meritat o uitare totală. Prin urmare fă bine şi-mi răspunde în puţine cuvinte dacă eşti sănătos cu toată familia, ca să nu bănuesc că ai murit sau că mă crezi de mort, lucru ce ar face tot una. Nu te întreb nimic de politică, de viitorul nostru, căci cu starea de astăzi a lucrurilor aceasta spânzură de combinaţii neprevăzute, şi mai ales după cum zic politicii noştri, de rezultatul dela Sevastopol, cu tòate că despre partea acea avem cele mai bune nădejdi, de când s'a trimis acolo, poate cu misie politică, fiul faimosului patriot Beizade Costache[145]), lucru ce nu poate lipsi de

144) Ion Ghica era guvernatorul Insulei Samos, unde se instalase din Aprilie 1854.

145) Beizadea Costache Ghica, fiul mai mare al lui Grigore-Vodă.

www.dacoromanica.ro

a da o ideie favorabilă aliaţilor atât de aristocraţia românească cât şi de tactul acelora ce au ales pe ambasador. Ce minunat lucru este patriotizmul! El dă spirit nerozilor şi ridică pe cei căzuţi. Toată greutatea este să ştii a le declara la vreme, ca să dobândeşti favoarea streinilor. Zic a streinilor pentrucă Vodă în poziţia sa efemeră voeşte să-i îndatoreze. Deşi nu izbuteşte decât a displăcea tuturor, neavând curajul a se declara cu sinceritate pentru nici o parte. De aci compoziţia pestriţă a ministerului său şi alte necuviinţi pentru dânsul căruia opoziţia rău combinată a boerilor îi făcuse o partidă în junime ce nu o avea mai 'nainte.

Apropos de boeri: a răposat vornicu Iancu Filipescu, care după zisa proverbului că chioru între orbi împărăţeşte, era ceva mai cu caracter decât cei mai mulţi. Gata a încheia acest bilet primii unul de la Samos cu data din 12/18 Octomvrie. Nu înţeleg cum a zăboyit atât. Mă mirai asemenea citind că întâmplările de aici le afli numai din gazete, căci se află aici multe persoane cu care eşti în relaţie şi care trebue să-ţi fi dând ştiinţă despre toate. Dar de vreme ce-ţi place să-mi scrii astfel, nu trebue nici eu să mă întinz mai mult, şi sfârşesc, poftindu-ţi o grabnică şi fericită întoarcere.

Grigore Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

LXII

F. 124—125, *21 April 1855.*

Iubite prietene,

Este câtăva vreme de când ţi-am trimis un lung şi adormitor articol de a căruia soartă nu am nici o ştiinţă şi prin urmare sânt îngrijat să nu fi căzut în mâini streine. Aristid Ghica asemenea mă însărcină să te întreb dacă n'ai primit o scrisoare a lui la care se pare a ţinea foarte mult. Nădăjduesc că ne vei linişti curând.

Eri a trecut pe aici C. Negri însărcinat a merge la Constantinopol[146]). De la Viena era însoţit de *Laurianu.* De aici însă nu s'a trimis nimeni; se zice numai că, numărul cabalistic fiind mărginit la 3, adecă Gr. Grădişteanu cel bătrân, Fălcoianu cel bătrân şi Neculache Kreţulescu; fericitul sau nenorocitul muritor care va pleca va fi acest din urmă[147]).

Divanul obştesc născut la Balta-Liman a avut în zilele trecute nişte veleităţi de naţionalitate. Lui i-a plăcut să se crează reprezentant al naţiei

---

146) Grigore Ghica din Moldova făcù să se voteze secularizarea a două treimi din averile mânăstireşti, şi trimise apoi pe C. Negri şi Ralet la Constantinopole ca să stăruească să se aprobe această hotărâre. Trecând prin Bucureşti ei voiră să-l convingă şi pe Ştirbei la această secularizare. Ştirbei stăruià ca numai un sfert să fie luat.

147) Aşà a şi fost.

www.dacoromanica.ro

şi prin urmare să ceară a exersa atribuţiile obşteştei adunări, şi a face observaţii Prinţului. Nu ştiu nimic de bietul Beizedea Costache[148]), care este patriot cu tot dinadinsul şi repetează or ce îl învaţă cineva, nici de Catargiu pe care îl cunoşti; dar cum ţi se pare Bărcănescu? entuziasmul însă s'a potolit îndată.

Respectuoasele mele închinăciuni tovarăşei tale de exil,

Gr. Alexandrescu.

LXIII

F. 126—127. *29 Iulie 1855.*

Iubite prietene,

Eram ocupat a-ţi scri când junele nostru Englez îmi aduse scrisoarea ta din 9 Iulie. Văzându-l curios a cunoaşte nuvelele ce îmi dai, îl lăsai să citească scrisoarea (căci ştii că citeşte şi înţelege rumăneşte), el se miră, văzând că nu-mi scrii nimic serios; dar îl făcui să înţeleagă că tu ai prieteni de toată mâna, politici, şi oameni de rând, că eu sânt din turma celor din urmă şi că aceasta mă flatează cu atât mai mult că îmi scrii câteodată chiar neavând nimic a-mi zice.

148) Costache Ghica.

www.dacoromanica.ro

Zisei că eram ocupat a-ţi scri. Iţi exprimam adecă plăcerea ce mi-a pricinuit cuvântul tău la *cameră* sau adunare naţională a rozătorilor de măsline samioţi.

Ideia ce'mi dă acel cuvânt despre greutăţile guvernului tău, mă face să te privesc ca pe un martir în loc de a te ferici, şi te declar vrednic a guverna o naţie creştină, dacă vei izbuti a disciplina pe acei sălbateci care se înjunghie între dânşii, invocând pe Maica Domnului să le erte păcatele. Văz că cunoşti foarte bine pe oamenii cu care ai aface, dar ar trebui să nu prea pedepseşti pe igumenii hoţi care pot să te declare de: Anticrist. De ai cuvântul tău în franţuzeşte, fă bine şi mi-l trimite, căci mărturisesc că grecească de acolo nu prea îmi place. Aşi fi dorit mult să public acest cuvânt în gazetele rumâneşti, dar m'au făcut să înţeleg că, purtând numele tău, aceasta nu se poate[149]).

Mă îndemni să te vizitez acolo: Aşi face-o bucuros dacă ai avea o canţelarie rumânească şi un post de secretar vacant, căci altfel ar fi de prisos să mă întorc în ţară.

Vei şti că prietenul Stanley s'a lipit foarte mult de familia Balş..., încât s'a făcut campionul cel mai înfocat al virtuţii calomniate. El voeşte să îndrepteze o reputaţie înnegrită prin eroicul nume al fostului general Lüders[150]) şi nu este

---

149) Nu adaog nici o notiţă aici de oarece voiu publică în curând un studiu asupra domniei lui Ion Ghica la Samos, după corespondenţa lui inedită.

150) Generalul rus, care de două ori a fost la noi, la 1848, cu Omer-Paşa, şi la 1854, când trecù Dunărea la 23 Martie,

www.dacoromanica.ro

de mirare să dea uitării pe tovarăşa lui de călătorie, ba încă este dispozat să facă ceva sacrifiţuri în favorul memoriei răposaţilor Rucmani.

Pe unchiu-tău Câmpineanul[151]) îl văz foarte rar, deşi îl iubesc ca totdeauna, dar anturajul său nu-mi place şi mărturisesc cu părere de rău că acel anturaj l'a făcut să piarză cam mult.

Pe aici nimic nou, numai că a murit un candidat de domnie (căciulă mare şi că Vodă Ghica trece de mare patriot în vorbele acelora care ziceau în doleanţele lor că: *ţara este îngenunchiată subt apăsări, prea înălţate Doamne,* s. c. l.

Te salut căci nu mai am hârtie.

Gr. A.

LXIV

F. 123—131. *Fevr. 1856.*

Iubite,

Scrisoarea prin care îmi mulţumeşti de trimiterea unor ţifre m'a făcut să iau gust la asemenea mulţumiri şi ca să-mi mai atrag o duzină îţi trimit şi ţifra exportaţiei şi importaţiei pe anul trecut.

Iţi alătur totdeodată şi un No. din Karka-

151) Ion, fostul protector al lui Grigore Alexandrescu,

www.dacoromanica.ro

lechi[152]) ca să citeşti actele oficiale ce s'au urmat cu ocazia licitaţiei pentru exportaţia sării. Această pricină a făcut zgomot. Miniştrii în opoziţie cu şeful lor este un lucru cam neobicinuit, dar ceeace este mai neobicinuit încă în alte ţări este că după o împotrivire declarată şi după o dojenire verbală din cele mai furioase nici Miniştrii s'au tras nici Domnul i-a schimbat. Ce zici de aceasta?

In lipsă de alte nuvele, îţi mai adaog o anecdotă ministerială: vornicul Băleanul[153]), dorind a *ciracladisi* pe un om al său, făcu raport ca să se rădice de la secţia lucrărilor publice partea privitoare la socotelile oştirilor şi să se întocmească o secţie osebită cu şeful recomandat, sub pretext că d-l Cost. Pencovici, şeful canţelariei lucrărilor publice, a obosit de a întocmi o nouă secţie, dar, considerând arătarea ce face vornicul despre povăroasele lucrări ale d-lui Pencovici, îi dă o gratificaţie de 12.000 lei peste cele trei sau patru mii galbeni ce are venit pe an iarăşi din lucrările publice: căci după cum zice scriptura: „cel ce slujeşte oltarul de la oltar se va hrăni".

Alison se află la Iaşi, dar se aşteaptă să se întoarcă. Oarecine îi zicea: „bagă de seamă să nu te laşi a te ocoli numai de vraşmaşii lui Ştirbei, că are prea mulţi".

— „Bucuros, răspunse, dar arată pe prietenii lui şi îţi şi făgăduesc a merge însumi să-i caut".

---

152) *Vestitorul Românesc.*

153) Viitorul Caimacan înainte de alegerea lui Cuza, ministru de interne sub Ştirbei.

www.dacoromanica.ro

Omul tăcu, căci de s'ar fi numit pe sine ar fi fost bănuit de rudenie.

Adio. Mai dă-ne câteva ceva nădejdi despre viitor, căci prezentul nu plăteşte nimic.

Al tău.

P. S. — Deşi zic că-ţi trimit ţifra exportaţiei dar, nefiind încă completuită, rămâne pentru a doua ocazie.

LXV

F. 130--132. *25 Fevr. 1856.*

Iubite,

Deşi în No. ce ţi-am trimis din Karkalechi n'ai putut afla şi resultatul desbaterilor divanului obştesc în pricina exportaţiei sării, dar acel rezultat înţelegându-se dela sine că n'a putut fi decât după voinţa M. S. am socotit de prisos a-ţi mai trimite şi raportul acelui venerabil corp. Iţi însemnez numai ţifrele exportaţiei şi importaţiei, de care îţi vorbiam în scrisoarea trecută; din acest venit cea mai mare parte, adecă al cerealelor, ştii că este în dispoziţia prinţului care a dat o sumă în gratificaţii pe la favoriţi, iar cea mai mare parte o va întrebuinţa negreşit spre a dovedi că este cel mai vrednic să guverneze ţara şi în viitor.

Dacă primeşti pe acolo *Steaoa Dunării din*

www.dacoromanica.ro

Moldova, te îndemn să ceteşti în No. 14 critica broşurii lui Rusu [154]), care mie mi-a plăcut mult.

Pe aici sântem foarte îngrijiţi despre viitorul ţărilor, şi dispoziţiile probabile ale puterilor nu ni se arăt aplecate a realiza cel puţin în parte dreptele noastre dorinţi.

Iată ţifrele (nu ale dorinţelor ci ale exportaţiei şi importaţiei pe anul trecut).

713,696 Kile cereale exportate au adus taxa lei . . . 3.139.272
732.555 Ocà seu 112.802
235.755 Vite de tot felul exportate şi importate, au adus 1.191.696

Dacă aş fi la divanul obştesc aşi propune să se ia pe seama statului venitul cerealelor, care nu e decât un mijloc de corupţie şi de influenţă interioară şi exterioară.

Te îmbrăţişez.

LXVI

F. 133. *4 Mart 1856, Bucureşti.*

Iubitul meu Prinţ,

Sânt puţine zile de când ţi-am scris; cu toate acestea, vrând să profitez de plecarea d-lui Ali-

154) N'am putut găsi la Academie acest număr din *Steaua Dunării.* E vorba de broşura lui Eliade apărută sub pseodonimul de Rusu, în care combate pe Ion Ghica. Iată ce spune acesta într'o scrisoare inedită către soţia sa, din 5 Dec. 1855: «J'ai fait la conquête de Monsieur de Thouvenel, malgré la nouvelle bro-

www.dacoromanica.ro

son[155]), îţi scrisesem câteva rânduri, felicitându-te pentru noul d-le titlu şi dorindu-ţi altul care ne-ar fi mai plăcut şi mai folositor. D-l Alison însă plecă prea de dimineaţă şi eu mă sculai prea târziu, astfel încât depeşa rămase ne pornită.

Te îndemn să ceteşti adresa prin care divanul obştesc recunoaşte că prinţul Ştirbei este cel mai mare factor de bine al ţării. M. Băleanu, care iscălise petiţia către Poartă împotriva Domnului a iscălit cel dintâiu această adresă de mulţumire: de aceea în dumineca trecută s'a şi *hirotonisit ban mare*. Bucuria lui a fost atât de însemnată încât, intrând în careta domnească de paradă, în loc să şază în fund a şăzut dinainte, dând ocazie de un râs omeric tutulor privitorilor şi chiar soldaţilor ce-l escortau.

Moldovenii se gătiseră a trimite o deputaţie la Paris ca să protesteze pentru cele ce s'au hotărît în privinţa noastră la Constantinopol. Ei ne-au propus să ne unim cu dânşii, dar la noi s'au găsit puţine elemente. Care îţi e părerea şi ce am putea face? Aici se aşteaptă un comisar turc pentru întocmirea Căimăcămiei. Adevărat că este să vie? Şi cine? Nu poţi face să te numeşti Caimacam, dacă aceştia îşi vor păstra dreptul a fi aleşi?[156]).

Salutez pe Prinţ şi îmbrăţişez pe prieten.

---

chure d'Héliad, signée Rousso, ou peut-être à cause de la brochure qui fait de moi l'homme le plus infame de la terre, mais en même temps l'homme le plus capable et le pius habile que la terre ait porté». Ms. 2.910, F. 88.

155) Secretarul ambasadei engleze la Constantinopole.

156) Caimacam avea să fie fostul Domn Alexandru Ghica.

www.dacoromanica.ro

LXVII

F. 134—135. *4 Maiu 1856, Bucureşti.*

Iubitul meu Prinţ,

Este multă vreme de când nu mi-ai mai scris nimic, şi nici odată n'a fost mai multă trebuinţă să-mi scrii decât acum. Comisarii se aştept: dacă ei vor primi şi păreri individuale sau colective (afară de ale divanului care nu ştiu cum va fi compus), ce ne povăţueşti, şi ce ai cere în locul nostru?.

Pe aici opiniile sânt aşa de numeroase ca şi partidele, însă prea puţin sânt sănătoase. Dacă unirea ţărilor, eriditatea şefului statului, alegerea lui în orice clasă a soţietăţii fără consideraţie de rang, responsabilitatea miniştrilor, întinderea obşteştei adunări şi libertatea presei, s'ar putea acorda, socotesc că acestea sânt cererile de căpetenie ce ar trebui să facem. Cât pentru legile ce ne trebuesc şi îmbunătăţirea celor ce avem, aceasta ar fi treaba obşteştei adunări sau a unei camere legislative. Spune-ne ce gândeşti, ce ţi se pare cu putinţă şi ce e de făcut, căci toate acestea te interesează ca şi pe noi, şi nici poziţia ce ai, nici cele ce ai lucrat în interesul ţării nu-ţi dau dreptul a păzi tăcerea, când ştii că ai prieteni care te ascultă şi te preţuesc.

Al dumneatale respectuos prieten,

Gr. Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

P. S. — Vorbii de ereditate, însă aceasta o înţeleg numai în caz de unirea ţărilor subt un şef de familie europeană, căci chiar necuviinţele alegerii mi se par preferabile decât ereditatea probabilă a unor familii. Mulţi ar dori ca domnia să fie pe un termen hotărît, însă asigurat prin legiuiri împotriva intrigilor din lăuntru sau din afară pentru timpul domniei, dar supus la răspundere după eşirea sa pentru călcarea legilor ce va fi urmat, şi nepăstrând dreptul a fi reales decât la a treia alegere spre a nu se putea scuti de răspundere prin ameninţarea unei restauraţii probabile. Ce zici şi de aceasta?

LXVIII

F. 136. *28 Octomvrie.*

Nu osândi pe d-l Bălăceanu dacă nu-ţi trimite notele ce i-ai cerut, îmi făgăduise cineva să-mi dea toate acele ştiinţi, dar până astăzi nu le-am văzut. Indată ce le voiu primi le vei avea! Eu nu ţi-am scris de mult şi ţi-am răspuns la scrisoarea ta, căci am fost toată vara pe drumuri, unde m'am gândit la timpul când vizitam împreună munţii şi mănăstirile. Iţi voi scrie curând, căci acum d-l Bălăceanu e gata să pornească.

Vechiul tău prieten,

Gr. Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

LXIX

F. 138—139. *12 Noemvrie, Bucureşti.*

Iubite prietene,

In sfârşit abia am putut să dau Bălăceanului o parte din notele ce mi-a cerut pe seamă-ţi, dar numai pentru doi ani din urmă, căci pe cei dinainte importaţia şi exportaţia de tot felul au fost vândute şi n'am putut afla ce a produs. De mă voiu încredinţa îţi voi scrie.

Pe aici se sună mult de venirea unui domn sau locotenent în persoana lui Kalimachi, care se zice că ar fi având reazămul Franţei. Nu ştiu până unde trebue să dăm crezământ la acest sgomot, dar tot ce ştiu e că dacă aceasta s'ar întâmpla prin ajutorul sau neîmpotrivirea Europei, care trebue să fi cunoscând toată ura Rumânilor pentru Greci şi tot răul ce ei au pricinuit ţării, atunci, am ajunge să regretăm jugul Rusiei şi să blestemăm pe protectorii naţionalităţilor.

Afară de această ameninţare din afară avem în lăuntru partida prinţului Ghica, compusă din opozanţii lui de altădată şi sprijinită de unii reprezentanţi cari urăsc pe Ştirbei, şi, crezând că împrejurările politice nu vor îngădui numirea lui Ion de la Samos, pe care l'ar prefera, se fac a vedea în A. Ghica şi partida lui patriotismul şi progresul personificate. Cu aceştia îşi dau

www.dacoromanica.ro

mâna şi câţiva din junimea artistocrată, care nu sânt proşti, dar îşi au cuvintele lor şi poate cred că, dirijat de dânşii, bătrânul despot va face minuni. De m'ai întreba acum cine ar izbuti la o alegere, aşi răspunde că dacă această alegere s'ar face numai în cercul regulamentului şi nefiind Ştirbei pe tron, crez că ar izbuti fostul Domn Bibescu, iar de s'ar face după un mai întins opinia s'ar dirija cu lesnire asupra *Şeinoiului,* căci de Câmpineanu nu mai e vorbă şi nici un om destul de popular nu se află în ţară.

Gata a închide scrisoarea, primesc una de la Stanley în care îmi spune că te afli la Constantinopol. Aştept dar să-mi scrii din centrul diplomaţiei ce nădejdi mai putem avea, ce a făcut Negri cu pricina mănăstirilor care ne interesează de o potrivă, cum şi orice alt socoteşti.

Te îmbrăţişez.

* * *

Cu aceasta se încheie publicarea corespondenţei pe aceşti ani; mult mai rară şi mai săracă în informaţii, corespondenţa pe anii următori e azi la Moscova[1]).

---

1) Mai adăogăm în notă câteva informaţii suplimentare.

Se ştie, că la 1859 i se oferise poetului postul de ministru al finanţelor, pe care însă el îl refuzase. Asupra acestui refuz există o scrisoare către Ion Ghica, din 31 Mart 1859 (F. 172); în schimb a fost numit «director al departamentului cultului şi al Instrucţiei publice, în locul d-lui Nicolae Racoviţă, chemat în alte funcţii» (decretul din 3 Aprilie 1859 în *Monitorul Oficial al Ţărei Româneşti,* No. 40 din 11 Aprilie 1859).

www.dacoromanica.ro

Mai adăugăm la aceste scrisori către Ghica şi aceste două scrisori — una către Kogălniceanu şi alta către „Gazeta de Transilvania“ — publicate şi de d. Bogdan-Duică în *Viaţa românească*, 1906:

LXX

Scrisoare către M. Cogălniceanu[157])

(Fără dată şi completă.
Dar s'a scris curând după 6 Noemvrie 1844).

„Dar Cogălniceanul ce mai face?“, întrebai mai dăunăzi pe unul din boerii moldoveni, care veniseră la Focşani pentru vestita întâlnire a Prin-

---

Inainte, Alexandrescu fusese «director al Eforiei spitalelor» după cum reiese dintr'un decret din 11 Aprilie 1859, prin care e numit «George Sion, director al Eforiei Spitalelor în locul D. Grigorie Alessandrescu, a fost chemat în alte foncsii» (*Monitor*, No. 42 din 17 Aprilie).

Printr'un decret din 21 Mai *Monitor*, No. 60 din 27 Mai 1859) Alexandrescu e numit membru onorific al Eforiei Spiitalelor, «în locul d-lui Maior C. Racoviţă, rămas incapabil prin boala sa hronică».

La demisionarea cabinetului Kreţulescu, Grigore Alexandrescu e numit ministru ad-interim la Instrucţie (decretul din 5 Oct. 1859 din *Monitor*, 12 Oct. 1859), dar nu rămase în aceeastă calitate decât 6 zile, deoarece în noul cabinet Ion Ghica, format la 12 Oct. e inlocuit cu Alexandru Golescu. Prin decretul dat la Iaşi 30 Martie 1860, Alexandrescu împreună cu Ştefan Golescu, Manoil Antonescu şi E. Predescu, e numit în comisia centrală dela Focşani reprezentând Ţara Românească.

157) Trimisă prin V. Alecsandri, la mânăstirea Râşca.

www.dacoromanica.ro

ţilor[158]). — „Cogălniceanul? Se află la o mănăstire, unde se roagă pentru ertarea păcatelor". — „Ce fel! Nu cumva s'a călugărit?" — „Nici de cum, dar l-au trimiseră acolo pentru că a scris nişte cuvinte de prisos în favorul ţăranilor"[159]).

Imi aduc aminte de o scrisoare a lui Milon tribun roman, pe care *Ciceron,* cu toată elocvenţa sa, n'a putut să-l apere de exil. Acela, mulţumind prietenului său pentru râvna cu care l'a apărat, îi mulţumia asemenea căci nu l'a putut izbăvi, căci altfel, zicea el, nu aş fi mâncat aşa bune lăptuci (sau altă buruiană) la ostrovul...

In adevăr, înţeleg foarte bine cum, mulţumit de cugetul său, încredinţat că ş'a făcut datoria, poate un om să petreacă liniştit într'o mănăstire, chiar când ar fi lăcuită de călugăriţe.

[160]) Imi pică în mâni număru 41 al *Propăşirei*[161]) şi cu părere de rău văz că s'a priimit un articol care consfinţează pedeapsa cu moarte, măcar că s'a pus o notă[162]). — Cogălnicene, nu îmi scrii dacă ai primit 70 galbeni ce ţi-am trimis. Mi s'a făgăduit de către mulţi ca să mi să

---

158) Vestita întâlnire s'a întâmplat la 2—4 Noemvrie 1844. G. Bibescu s'a întors în Bucureşti la 5 Noemvrie. — (După *Curierul românesc,* p. 345 şi *Vestitorul românesc,* p. 345—346).

159) Cogălniceanu fusese exilat la Râşca printr'o încheere din 22 Oct. In calitate de avocat al Botoşanilor, într'un proces cu mânăstirea închinată Popăuţii vorbise contra Grecilor şi străinilor. Consulul rus ar fi cerut exilarea şi el fu exilat sub pretext că ar fi vorbit de un atentat la viaţa Domnului...! *Gazeta* 1844, p. 364.

160) De aici înainte scrie Ghica.

161) Numărul 41 are data 22 Oct.

162) Articolul *Despre legislaţia criminală,* la p. 326. Neiscălit

www.dacoromanica.ro

trimiţă şi banii ceilalţi. Vei şti că sânt şi care au strâns după la trei sau patru abonaţi şi-i ţin pe seama D-lor.

Priimeşte prieteneştele noastre consolaţii şi ne scrie.

Gr. Alexandrescu şi Ion Ghica.

(Pe marginile paginei întâi): Poate să te pomeneşti într'o zi că viu să-ţi fac o vizită. De nu ar fi fost tatăl meu bolnav de moarte, aş fi făcut-o până acum.

Nu mi-ai răspuns la câte ţi-am scris pentru o sucursală din tipografia ta. Am întreprins un jurnal politic ebdomadar. Abonamentu o să fie 5 sfanţihi pe an. Caută că ne trimiţi pledoaru tău, toată pricina ta, ca să iasă în No. 1, care e să iasă curând [163]).

Şi scrie. (Nota marginală este scrisă de Ghica).

LXXI

Scrisoare către Gazeta de Transilvania [164]).

(1845)

Domnule Redactor! In No. 2 al foaei Dumneavoastre, vorbind despre jurnalurile româneşti, ziceţi că *Propăşirea* sau *Foaia ştiinţifică* din

163) Se plănuia un organ care să înlocuiască *Propăşirea*. N'a apărut.

164) Anul 1845, No. din 22 Februarie.

www.dacoromanica.ro

Moldova e priimită şi în ţările austriaceşti). Un lucru ce nu se află în fiinţă, nu poate fi priimit nicăiri, Domnul mieu; dar să vede, că Dumneavoastră nu ştiţi pă acolo nimic despre soarta acelei foi şi prin urmare mă socotesc dator ca Român a vă espune pe scurt următoarea împrejurare.

Acea gazetă nu mai trăeşte! Acea gazeta şi-a dat obştescul sfârşit încă din anul trecut. Schiepticii, cărora le place a găsi pricini la toate întâmplările omeneşti, pretind că foile publice cad din mai multe pricini: unile, căci nu au cititorĭ şi prin urmare abonaţi, care şi aceasta vine sau din pricina redactorilor ce nu ştiu să scrie, sau din pricina publicului care nu e deprins cu citirea; şi altele, căci redactorii scriu mai bine decât ar trebui, sau, ceeace este tot una, căci pun lucruri ce nu sânt slobode.

Cât pentru mine, supus credincios al Prea înaltei Porţi şi fatalist cu deosebire, îmi place a crede, că tot ce se întâmplă, atât staturilor cât şi gazetelor, e hotărît în cartea veciei.

Cuvintele pe care îm sprijin părerea le trag chiar din întâmplarea Foaei ştiinţifice. In ţări unde scrierile trec prin ţenzură o gazetă nu se poate osândi pentru articole ce nu sânt iertate şi Foaia Moldovei s'a poprit tocmai pentru acest cuvânt. Sânt vre-o şapte luni de când d. Negruzzi a publicat într'însa o veche novelă întitulată *Tudorică jucătorul de cărţi.* In acea novelă, după cum poate ştii, dracu juca o rolă secondară, ce se vede că nu i-au fost pe plac; dar ca un drac a tăcut multă vreme, până când a găsit prilejul a-şi răzbuna şi mânia lui, căzând

www.dacoromanica.ro

atât asupra autorului cât şi asupra redactorilor, a isbutit să le închiză jurnalu prin mâna dulcilor jandarmi, care sânt oamenii cei mai morali din lume.

Aceasta e, Domnule, pricina de nu să mai vede Foaia Moldovei. Dar un lucru poprit nu este totdeauna şi mort şi nădejdea ce însoţeşte totdeauna pe om ne face să credem că acel jurnal curând sau târziu va începe iar cu o noă putere dobândită de lunga-i odihnă.

Gr. Alexandrescu.

Cu aceasta se sfârşeşte corespondenţa cunoscută a lui Grigore Alexandrescu.

www.dacoromanica.ro

POST-SCRIPTUM

Pentru a încheia reproducem aici şi poezia *Vânătorul,* publicată în *Buciumul* (23 Ianuarie 1863), care nu se află în nici o ediţie a poetului:

VANĂTORUL

De n'oi împuşca ursul să nu'mi ziceţi pe nume,
Striga şezând la masă faimosul vânător,
Eu ştiu ce spui, şi credeţi că nu vă vorbesc glume,
Eu nu sgâriu cu glonţul, şi unde trag omor....
Atunci mulţimi de Bravo! în aer se 'nălţară,
Şi veseli vânătorii cu grab' încălecară.

Era o zi frumoasă, p'aci cam de mirare!
Lătrau de bucurie copoii nemâncaţi,
Şi caii, gloabe mândre, de şeaua din spinare
Gemeau sub grele sarcini slăbiţi şi deşelaţi,
Sărmanul urs ce singur în verdea-i locuinţă,
De astă pregătire n'avea nici o ştiinţă,
Dormea atunci; şi visuri, de mure 'mpodobite,
Ii arătau o turmă de vite jupuite,
La care el cu poftă, în grabă alerga.
Dar ce să vorbesc multe: Sosiră vânătorii
P'un vârf unde se zice că sunt aproape nuori
La pândă s'aşezară... eroul meu strigă:
«Aşează-te tu colo, Dumitru mai departe,
Ion pe acea piatră, şi Stancu d'altă parte,
Iar eu stau după stâncă d'aicea îl pândesc,
Şi dacă către mine îl va împinge Dracul,
De n'o lua foc puşca, el o să-şi spargă capul.

www.dacoromanica.ro

Lovindu-se de piatră şi tot îl biruesc»
Abia sfârşi, când iute ursoaica 'ngrozitoare
C'un puiu de vârstă jună, urseiu născut din flori,
Frumos cum puteţi crede, venea pe o cărare.
Dorind să asisteze pe bunii vânători:
Mai multe puşti trăsniră: Eroul de sub stâncă,
Din singura'i cetate [1]) priveşte pe duşman;
Îi saltă'n cap căciula, şi în valea cea adâncă,
Ursoaica se coboară: dar un mişel ţăran,
C'o armă ruginită sloboade... şi îndată,
Cu puiul său ursoaica pe coaste e culcată.
Eu i-am văzut *gibeaoa* şi jalnica sa soartă:
Dar vânătorii noştri se cert ei ne'ncetat,
Strigând iarăşi la masă, că, dacă n'ar fi moartă
Ei negreşit atuncea de ea n'ar fi scăpat. [2]).

1) Această construcţie nefirească, «singura cetate», ca şi altele ne fac să credem că avem aface cu o traducere.

2) Mai de grabă, versul e următor: *Ea* negreşit atuncea de *ei* n'ar fi scăpat.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERIE

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERIE

Pag.

Prefaţa 5
I. Viaţa lui Grigore Alexandrescu 7
II. Opera lui Grigore Alexandrescu:
§ 1. Ediţiile şi cronologia poeziilor lui Grigore Alexandrescu 51
§ 2. Inrâuririle literare în opera poetului . . 75
§ 3. Limba şi forma poeziilor lui Grigore Alexandrescu 85
III. Cuprinsul emoţional şi de idei al operei lui Grigore Alexandrescu:
§ 1. Melancolie, Meliorism şi Criticism 91
§ 2. Poezia erotică: cele două romane de dragoste ale poetului 107
§ 3. Sentimentul religios în poeziile lui Grigore Alexandreşcu 125
§ 4. Poezia socială şi patriotică a lui Grigore Alexandrescu 131
§ 5. Elementul satiric în poeziile lui Grigore Alexandrescu 153
§ 6. Morala lui Grigore Alexandrescu 165
IV. Incheiere 169

ANEXE:

Ion Ghica, *Amintiri despre Grigore Alexandrescu* 177
Scrisorile lui Grigore Alexandrescu către Ion Ghica 199

www.dacoromanica.ro

MONOGRAFII LITERARE

de *E. Lovinescu.*

Gh. Asachi, viața și opera lui (ed. II, Casa Școalelor) . . Lei 52

Const. Negruzzi, viața și opera lui (ed. II, Cartea românească) . . . . . Lei 50

Gr. Alexandrescu, viața și opera lui (ed. III. Casa Școalelor) . . . . . Lei 70

www.dacoromanica.ro

ALTE LUCRARI LITERARE

de *E. Lovinescu.*

Critice.

Vol. I. — Istoria mişcării „Sămănătorului", Ediţie definitivă, Editura „Ancora" Lei 50.—
Vol. II. — Critica impresionistă, Ediţie definitivă, Editura „Ancora" Lei 50.—
Vol. III. — Ediţie definitivă, Ed. „Ancora" Lei 60.—
Vol. IV. — Ediţie definitivă, Ed. „Ancora" Lei 60.—
Vol. V. — Ediţie definitivă, Ed. „Ancora" Lei 60.—
Vol. VI. — Ediţie definitivă, Ed. „Ancora" Lei 60.—
Vol. VII. — Editura „Ancora" Lei 50.—
Vol. VIII. — Editura „Ancora" Lei 50.—
Vol. IX. — Poezia nouă, Editura „Ancora" Lei 50.—

Istoria civilizaţiei române moderne, Ed. „Ancora".

1. Forţele revoluţionare (Critice Vol. X). Lei 50.—
2. Forţele reacţionare (Critice Vol. XI) Lei 50.—
3. Procesul formaţiei civilizaţiei române (XII) Lei 50.—

Istoria literaturii române contemporane, „Ancora".

1. Evoluţia ideologiei literare Lei 75.—
2. Evoluţia criticei literare Lei 90.—
3. Evoluţia poeziei lirice Lei 140.—
4. Evoluţia prozei literare *(sub tipar)*

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro